

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZİ

**SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK
PARKLAR: DÜZCE-KONURALP ÖRNEĞİ**

Aysun TUNA

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**ANKARA
2014**

Her hakkı saklıdır

ETİK

Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez içindeki bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, bilgilerin üretilmesi aşamasında bilimsel etiğe uygun davrandığımı, yararlanılan bütün kaynakların atıf yaparak belirttiğimi beyan ederim.

12.12.2014

Aysun TUNA

ÖZET

Doktora Tezi

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE-KONURALP ÖRNEĞİ

Aysun TUNA

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof.Dr. Elmas ERDOĞAN

Bugünün anlaşılması ve geleceğin kurulabilmesi, geçmişin her türlü belgesine, kanıtına, doğru ve güvenilir bilgisine erişilebilirliği ölçüsünde mümkündür. Bu anlamda eski uygarlıkların ve kültürlerin izlerini taşıyan bilgi kaynaklarına gereksinim duyulmaktadır. İnsan yaşamının izlerini taşıyan arkeolojik varlıklar barındırdıkları zengin tarihi verilere sahip olan geçmişin bilgi kaynaklarıdır. Arkeolojik varlıkların korunması kent kültürünün korunması ve sürdürülebilir kentlerin oluşturulması bakımından oldukça önemlidir. Bu kapsamda uluslararası düzeyde öneme sahip tarihi kentlerin sürdürülebilir kentlere dönüştürülmesi için tarihi kentsel peyzajın korunması ve kent tarihinin ve kültürünün yeniden canlandırma stratejileri hayata geçirilmektedir.

Tarihi çevre canlandırma stratejisi olan arkeolojik parklar, kültürel ve arkeolojik miras yönetimi ile kentsel rekreasyonel faaliyetleri bir arada sunarken, kent içinde yeni bir yorumlama merkezi olarak değerlendirilmektedir. Tarihi alanların ve tarihi peyzajların korunması amaçlı oluşturulan bu parklar arkeolojik alanlar olarak görev üstlenebilecekleri gibi bir park olarak veya bir müze olarak da işlev görmektedir. Tüm bu çeşitlilik arkeolojik parkların bileşenlerini oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı Konuralp Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmiş alanın ve yakın çevresinin, tarihi ve kültürel değerlerini ortaya çıkaran ve koruyan bir ortam oluşturulması, alanı koruyarak yeniden işlevlendirme ve tarihi çevre canlandırma yöntemi olan “arkeolojik park” ana fikri çerçevesinde ele alınması; çevredeki yapıların sit alanı ile bütünleşen bir sosyal, kültürel ve ticari çevre olarak değerlendirilen bütüncül bir yaklaşımın ortaya konmasıdır. Bu kapsamda çalışma alanın tarihi ve kültürel imgesinin ve geleneksel mimari dokusunun korunması, alanın yeniden yapılandırılması ve çevresinin görsel kalitesinin artırılması amaçlanmıştır.

Bu bağlamda; arkeolojik sitlerin sürdürülebilirliği kapsamında antik kentlerin oluşumu, tarihi süreç içinde kent planlama yaklaşımları ile bugün bu kültür varlıklarının yeniden yorumlanması ve yeniden işlevlendirilmesine olanak tanıyan arkeolojik park kavramı ve arkeolojik park örneklerine değinilerek, araştırma alanı olan Konuralp Antik Kenti’nde üst ve alt ölçekte gerçekleştirilen alan etüt çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda tarihi kent merkezinin doğal ve kültürel sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik öneriler geliştirilmiş, gerek Düzce Kenti için gerekse benzer çalışmalara örnek oluşturacak bir yaklaşım ortaya konmuştur.

Aralık, 2014, 402 sayfa

Anahtar Kelimeler: Düzce/Konuralp, arkeolojik sit, arkeolojik park, kültürel çevre koruma

ABSTRACT

Ph.D.Thesis

ARCHEOLOGICAL PARKS IN THE SCOPE OF SUSTAINABLE ANTIQUE CITIES: THE CASE OF DÜZCE-KONURALP

Aysun TUNA

Ankara University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof.Dr. Elmas ERDOĞAN

Understanding today and building tomorrow is possible to the extent any document and evidence from the past is accessible in a correct and credible manner. Therefore, we require sources of information which bears the traces of ancient civilizations and cultures. With their rich cultural data, archeological sites that bear the marks of human life are sources of information for the past. Conservation of archeological assets is crucial for preserving city culture and creating sustainable cities. In this manner, strategies for preserving historical urban landscape and reviving urban history and culture must be utilized in order to transform historical cities to sustainable cities.

As a historical environment revival strategy, archeological parks provide both cultural and archeological legacy management and urban recreational activities and are seen as a new center for interpretation within cities. Those parks created in order to preserve historical sites and historical landscape can either serve as archeological sites or as a park or a museum. All this variety makes up components of archeological parks.

The purpose of this research is to create an environment emphasizing on historical and cultural values of the area designated as Konuralp Archeological Protected Site and its immediate surroundings, approaching the site in the context of “archeological park” idea which is a method for refunctioning an archaeological site and reviving historical environment, and establish a holistic approach which makes use of surrounding structures as social, cultural and commercial surrounding that merges as a whole with the protected site. Accordingly, the goal of this study is to preserve historical and cultural image of the site, restructuring the site and improving visual quality of its surrounding.

In this manner, the concept of archeological park, was discussed that allows for reinterpretation of formation of antique cities, urban planning approaches throughout history these cultural assets in the scope of sustainability of archeological protected sites and provided examples of archeological parks, provided suggestions for maintaining natural and cultural sustainability for the historical city center based on the findings of site investigation studies on upper and lower scale on the study site Konuralp Antique City. Besides, an approach that would set an example for both Düzce city and similar studies was presented.

December, 2014, 402 pages

Key Words: Düzce/Konuralp, archeological protected site, archeological park, cultural environment preservation

TEŞEKKÜR

“Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında Arkeolojik Parklar: Düzce-Konuralp Örneği” konulu doktora tez çalışmamda beni yönlendiren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve danışmanın Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN (Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ABD) ‘a sonsuz teşekkürlerini ve saygılarımı sunarım.

Çalışmamın her aşamasında yakın ilgi ve önerileri ile araştırmamı yönlendiren tez izleme komitesi üyeleri Prof. Dr. Mükerrer ARSLAN (Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ABD)’a ve Doç. Dr. Nazan KUTER (Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı ABD)’e, araştırmalarım süresince görüşlerinden yararlandığım Prof. Dr. Ayşe Çalık ROSS (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji ABD)’a, Doç. Dr. Abdurrahim AYDIN (Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği ABD), Araş. Gör. Remzi EKER’e, konu ile ilgili materyalleri sağlamamda yardımlarından dolayı, Doç. Dr. Necmi KARUL (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Prehistorya ABD)’a, Mustafa ÖKSÜZ (Düzce Belediyesi), Züleyha KARTAL (Konuralp Müze Müdürlüğü)’e teşekkür ederim.

Çalışmalarında beni destekleyen Yard. Doç. Dr. Müslüm AKDEMİR (Düzce Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Müzik Bölümü)’e teşekkür ederim.

Arazi çalışmaları sırasında tekniği desteğini esirgemeyen Erkon Mühendislik Harita İnşaat firması çalışanlarından Ahmet METİN, Ramazan SAK ve diğer ekip arkadaşlarına teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde desteğini esirgemeyen, değerli çalışmalarını paylaşan gazeteci, fotoğraf sanatçısı Lütfü ŞİMŞEK’e ve desteğinden ötürü sevgili doktora arkadaşım Parisa Aliasghari KHABBAZİ ‘ye çok teşekkür ederim.

Düzce Üniversitesi Rektörlüğü Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı biriminde göreve başladığımdan bu yana yakın ilgi ve desteklerinden dolayı tüm birim arkadaşlarıma ve özellikle Sibel ÖZBAY, Mithat KARADUMAN ve Merve BELLİKLİ’ye çok teşekkür ederim.

Tüm çalışmaların boyunca göstermiş oldukları sabır, destek ve yardımlarından dolayı sevgili eşim Zafer TUNA, minik çalışma arkadaşım, sevgili oğlum İsmet Altuğ TUNA, sevgili annem Nurten CANBASOĞLU, sevgili babam M. Uğur CANBASOĞLU’na özel teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Bu tez, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Müdürlüğü tarafından 1214347002 proje numarası ile desteklenmiştir.

Aysun TUNA

Düzce, Kasım 2014

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI SAYFASI

ETİK.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xviii
HARİTALAR DİZİNİ.....	xix
1.GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER.....	6
2.1 Antik Dönem Yapıları.....	6
2.1.1 Antik kentlerin planlanması.....	21
2.1.1.1 Klasik dönemde kentler ve kent planlama.....	21
2.1.1.2 Hellenistik dönemde kentler ve kent planlama.....	25
2.1.1.3 Roma İmparatorluğu döneminde kentler ve kent planlama.....	26
2.2 Sürdürülebilirlik ve Arkeolojik Sitler.....	28
2.2.1 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kentleşme.....	28
2.2.2 Arkeolojik sitlerin sürdürülebilirliği.....	32
2.3 Arkeolojik Sit Kavramı.....	32
2.3.1 Arkeolojik sit alanlarında uygulanan koruma politikaları.....	38
2.3.1.1 Dünyada arkeolojik sit alanlarında koruma ile ilgili yönetsel çerçeve.....	39
2.3.1.2 Türkiyede arkeolojik sit alanlarında koruma ile ilgili yönetsel çerçeve.....	44
2.3.1.3 Arkeolojik sit alanlarının korunması ile ilgili kurumlar ve örgütlenmeler.....	51
2.4 Arkeolojik Sitlerin Korunmasında Karşılaşılan Sorunlar.....	55
2.5 Arkeolojik Alan Koruma ve Sergileme Yaklaşım ve Uygulamaları.....	57
2.5.1 Açık hava müzeleri.....	57
2.5.1.1 Tarihöncesi dönem yerleşimleri açık hava müzeleri.....	58
2.5.1.2 Klasik dönem ören yerleri.....	62
2.6 Arkeolojik Parklar.....	69

2.6.1 Arkeolojik park kavramı.....	69
2.6.1.1 Arkeolojik park planlama kriterleri.....	71
2.6.1.2 Arkeolojik park tasarım kriterleri.....	72
2.6.1.3 Arkeolojik park yönetim kriterleri.....	77
2.6.2 Arkeolojik park örnekleri.....	78
2.6.2.1. Dünya ölçeğinde arkeolojik park örnekleri.....	79
2.6.2.1.1 Kentsel alan dışında yer alan arkeolojik parklar.....	79
2.6.2.1.2 Kentsel alan içinde yer alan arkeolojik parklar.....	151
2.6.2.2 Türkiye'deki arkeolojik park örnekleri.....	156
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	176
3.1 Materyal.....	176
3.2 Yöntem.....	178
3.2.1 Literatür ve veri toplama.....	178
3.2.2 Konuralp arkeolojik sit alanı etüt analiz çalışması.....	180
3.2.3 Değerlendirme.....	186
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	189
4.1 Konuralp Antik Kenti (Düzce) Doğal ve Kültürel Özellikleri.....	189
4.1.1 Coğrafi konum ve idari yapı.....	189
4.1.1.1 Ulaşım.....	191
4.1.2 Doğal özellikler.....	193
4.1.2.1 Topografya ve jeolojik yapı.....	193
4.1.2.2 Hidroloji	196
4.1.2.3 Deprem durumu.....	197
4.1.2.4 İklim.....	201
4.1.2.5 Flora-Fauna.....	202
4.1.2.6 Peyzaj özellikleri.....	205
4.1.3 Kültürel özellikler.....	212
4.1.3.1 Tarihsel gelişim.....	212
4.1.4 Yerel mimari özellikler.....	219
4.1.5 Sosyo-ekonomik özellikler.....	223
4.1.5.1 Demografik ve sosyo-ekonomik veriler.....	223
4.1.5.2 Ekonomik yapı.....	223

4.2 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı'nın Genel Yapısı.....	224
4.2.1 Konuralp antik kenti dokusu.....	224
4.2.1.1 Konuralp antik kenti yapıları ve bölümleri.....	225
4.2.2 Konuralp arkeolojik sit alanının konumu ve mevcut alan kullanımları.....	244
4.2.3 Konuralp arkeolojik sit alanının teknik altyapısı.....	250
4.2.4 Konuralp arkeolojik sit alanının ulaşımı.....	254
4.2.5 Konuralp arkeolojik sit alanın mekânsal yapısı.....	261
4.2.5.1 Mülkiyet durumu.....	261
4.2.5.2 Kat sayıları.....	262
4.2.5.3 Yapısal sistem-yapı malzemesi.....	263
4.2.5.4 Yapısal durum.....	274
4.2.5.5 Konuralp arkeolojik sit alanında bulunan tescilli yapıların dağılımı ve nitelikleri.....	278
4.2.5.6 Yeşil alanların dağılımı.....	306
4.2.5.7 Konuralp arkeolojik sit alanında görülen fiziksel bozulmalar ve sorunlar.....	311
4.3 Konuralp arkeolojik sit alanı üst ve alt ölçek analizleri	312
4.3.1 Araştırma alanı için GZFT (SWOT) analizi	312
4.3.1.1 Güçlü yönler.....	312
4.3.1.2 Zayıf yönler.....	313
4.3.1.3 Fırsatlar.....	313
4.3.1.4 Tehditler.....	314
4.3.2 Proje alanı içindeki sit alanları ve arkeolojik yapılar, ulaşım, ticaret, konut, kamusal açık alanlar ve kamu yapılarının olanak ve sorunlarının değerlendirilmesi.....	315
4.3.2.1 Sit alanları-arkeolojik yapılar.....	315
4.3.2.2 Ulaşım.....	319
4.3.2.3 Konut.....	321
4.3.2.4 Ticaret.....	323
4.3.2.5 Kamu yapıları-Kamusal açık alanlar.....	323
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	327
5.1 Araştırma alanının güvenilirlik durumunun saptanması	328
5.2 Konuralp Arkeolojik Parkı Tasarım Önerileri	329
5.3 Konuralp Arkeolojik Parkı Bitkisel Tasarım Önerileri	350

5.4 Tartışma	353
KAYNAKLAR.....	355
EKLER.....	363
EK 1 KKTKK ‘nın 960 sayılı kurul kararı	364
EK 2 KKTKK ‘nın A-367 sayılı kurul kararı	365
EK 3 KKTKK ‘nın 3444 sayılı kurul kararı	366
EK 4 KKTKK ‘nın 1196 sayılı kurul kararı	369
EK 5 KKTKK ‘nın 2014sayılı kurul kararı	370
EK 6 KKTKK ‘nın 955 sayılı kurul kararı	371
EK 7 KKTKK ‘nın 111 sayılı kurul kararı	372
EK 8 KKTKK ‘nın 249 sayılı kurul kararı	373
EK 9 KKTKK ‘nın 250 sayılı kurul kararı	374
EK 10 KKTKK ‘nın 289 sayılı kurul kararı	375
EK 11 KKTKK ‘nın 343 sayılı kurul kararı	376
EK 12 KKTKK ‘nın 378 sayılı kurul kararı	377
EK 13 KKTKK ‘nın 1827 sayılı kurul kararı	378
EK 14 KKTKK ‘nın 1573 sayılı kurul kararı	379
EK 15 KKTKK ‘nın 7948 sayılı kurul kararı	380
EK 16 KKTKK ‘nın A-319 sayılı kurul kararı	381
EK 17 KKTKK ‘nın A-3106 sayılı kurul kararı	382
EK 18 KKTKK ‘nın 346 sayılı kurul kararı	383
EK 19 KKTKK ‘nın 347 sayılı kurul kararı	384
EK 20 KKTKK ‘nın 350 sayılı kurul kararı	385
EK 21 KKTKK ‘nın 349 sayılı kurul kararı	386
EK 22 KKTKK ‘nın1859 sayılı kurul kararı	387
EK 23 KKTKK ‘nın 788 sayılı kurul kararı	388
EK 24 KKTKK ‘nın 921 sayılı kurul kararı	389
EK 25 KKTKK ‘nın 1518 sayılı kurul kararı	390
EK 26 Sit alanları-arkeolojik varlıklar değerlendirme paftası	391
EK 27 Ulaşım değerlendirme paftası	392
EK 28 Konut değerlendirme paftası	393
EK 29 Ticaret değerlendirme paftası	394
EK 30 Kamu yapıları-kamusal açık alanlar değerlendirme paftası	395
EK 31 Sentez değerlendirme paftası	396
EK 32 Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi	397
EK 33 Konuralp Arkeolojik Parkı Tasarım Öneri Paftası.....	398
EK 34 Konuralp Antik Kenti Arkeolojik Park Projesi-Tasarım Öneri Paftası...	399
EK 35 Konuralp Antik Tiyatro ve Sahne Binası Rölöve Çizimleri.....	400
ÖZGEÇMİŞ.....	401

KISALTMALAR DİZİNİ

GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICCROM	International Center for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property- Kültür Varlığını Koruma ve Restorasyon için Uluslararası Araştırma Merkezi
ICOMOS	International Council of Monuments and Sites- Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
KTVKK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Gordion antik kentindeki Tümülüs.....	8
Şekil 2.2 Side Antik Kenti Devlet Agorası.....	9
Şekil 2.3 Milet'teki İonik Stoa.....	10
Şekil 2.4 Side Antik kentindeki Apollon Tapınağı.....	11
Şekil 2.5 Efes Prytaneion ve Kutsal Alanı.....	12
Şekil 2.6 Efes Odeonu.....	12
Şekil 2.7 Hellenistik dönem Miletos Gymanasion plan ve 3d canlandırmaları.....	13
Şekil 2.8 Aphrodisias Antik Kenti Stadionu.....	14
Şekil 2.9 Antik Yunan tiyatrosu bölümleri.....	15
Şekil 2.10 Yamaca yaslanmış Grek tiyatro örneği, Hierapolis Antik Kenti, Pamukkale	17
Şekil 2.11 Roma tiyatrosu örneği, Aspendos, Antalya.....	17
Şekil 2.12 Perge antik kent hamamı.....	18
Şekil 2.13 Latmos Herakleia surları.....	19
Şekil 2.14 Side Antik Kenti seyirdim yeri.....	19
Şekil 2.15 Mylasa antik kenti su kemerleri, Milas.....	21
Şekil 2.16 Vésztő- Magor Açık Hava Müzesi, höyüğün girişi, Vésztő- Magor Açık Hava Müzesi höyük içi sergileme.....	59
Şekil 2.17 Tümlenerek oluşturulmuş Lalapaşa Dolmenleri.....	59
Şekil 2.18 Tatlısu neolitik ev canlandırması.....	60
Şekil 2.19 Nola kazısında açığa çıkarılan iki yapı ve Nola yapılarının canlandırılması.....	61
Şekil 2.20 Unterruhldingen Kazıklıyapı Açık Hava Müzesi/Bodensee-Almanya	61
Şekil 2.21 Side Antik Kenti Latrina (tuvalet) yapısı taşıyıcı sistem sağlamlaştırma örneği	63
Şekil 2.22 Side Antik Kenti tiyatro seyirci girişi tonozlarında yapılan sağlamlaştırma çalışmaları	63
Şekil 2.23 Efes Celcius Kütüphanesi'nin 1970-1978 yıllarında yapılmış olan Anastilosisi	65
Şekil 2.24 Rekonstrüksiyonu yapılan Attolos Stoası.....	66
Şekil 2.25 Efes Yamaç Evler Koruyucu Çatı Yapıları	68
Şekil 2.26 Çelik ve polikarbon malzemeden yapılmış koruyucu çatı detayı (Çatalhöyük arkeolojik alanı)	69

Şekil 2.27 Los Amarillos Arkeolojik Sit Alanı, Centinela Hill, yerel toplumun kadınları, Pucara de Yacoraite Alanının Panoramik Görüntüsü	80
Şekil 2.28 Alanın topografyasından örnekler	80
Şekil 2.29 Yacoraite Arkeoloji Park Planı.....	81
Şekil 2.30 Yacoraite Nehrinden parkın kesiti	81
Şekil 2.31 İletişim ve ziyaretçi merkezi planı, Ziyaretçi merkezi giriş perspektif görünümü, Ziyaretçi merkezi kesiti.....	82
Şekil 2.32 Araştırma merkezi planı ve araştırma merkezi perspektif görünümü.....	82
Şekil 2.33 Los Amaorillos Arkeolojik sit alanında yer alan Yorumlama Merkezi perspektif görünümü	83
Şekil 2.34 Prehispanic çatı detayları, Ziyaretçi merkezi yarı-kuru çatı detayı	83
Şekil 2.35 Rıhtımdaki lejyon barınaklarının kuzeyindeki sivil yerleşkeler.....	85
Şekil 2.36 M.S. 2.yy'da Colonia Ulpia Traiana Roma şehrinin limandan görünümü....	86
Şekil 2.37 Die Colonia Ulpia Traiana M.S. 2.yy. kuş bakışı görünümü.....	86
Şekil 2.38 Roma dönemi kent yapıları.....	87
Şekil 2.39 E Giriş, 1-Liman tapınağı, 2-Konaklama Alanı, 3-Tiyatro, Şehir duvarları, 4-Hamam yapıları	88
Şekil 2.40 Colonia Ulpia Trainia döneminden Şehir duvarlarının animasyonu, Xanten Arkeolojik Parkındaki restore edilen şehir duvarları	88
Şekil 2.41 Arkeolojik park alanında yer alan tiyatro	89
Şekil 2.42 Xanten Arkeolojik Park alanında yapılan etkinlikler.....	89
Şekil 2.43 Kazı sonucunda ortaya çıkarılan tapınak ve APX firması tarafından inşası tamamlanan tapınak	90
Şekil 2.44 Colonia dönemine ait konutlar ve banyo planı.....	91
Şekil 2.45 Arkeolojik parkta yeniden işlevlendirilen yapılar.....	91
Şekil 2.46 Arkeolojik parkta yeniden inşa edilen hamam.....	92
Şekil 2.47 Kazı çalışmaları sırasında bulunan temel kalıntıları.....	92
Şekil 2.48 Yeniden inşa edilen modern hamam kompleksi Roma dönemi hamam ısıtma tekniği	92
Şekil 2.49 Aksiyaliteyi sağlayan bitki gruplarının kullanımı.....	93
Şekil 2.50 Arkeolojik park alanında yer alan mini botanik bahçesi	94
Şekil 2.51 9-14.yy'a ait kale içi kalıntıları	96
Şekil 2.52 Arkeolojik parkın 10.yy'daki yapısal durumu (Batı yönü).....	97
Şekil 2.53 Arkeolojik parkın 10.yy'daki yapısal durumu (Doğu yönü)	97
Şekil 2.54 Farklı tarihlere ait kazı çalışmalarından elde edilen bulgular	100

Şekil 2.55 Kale alanından bulunan arkeolojik kalıntılar, yeniden yapılandırılan duvar, saray ve kilise	101
Şekil 2.56 Saray ve kilise rekonstrüksiyonu (I.Kapı yönü)	101
Şekil 2.57 Saray (Müze) iç kısmındaki çoklu ortam ve ısıtma sistemi	102
Şekil 2.58 Restore edilen batı kulesi kapısı	103
Şekil 2.59 Arkeolojik park içindeki bilgilendirme tabelaları, bilgilendirme tabelalarındaki Werla rekonstrüksiyonu	103
Şekil 2.60 Taş Duvar ve eski şehrin Dung Kapısı	107
Şekil 2.61 Roma Caddesi'ndeki kaldırım taşı detayı	108
Şekil 2.62 Roma Caddesi'ndeki sütun detayı	108
Şekil 2.63 Kesme taşan yapılmış konut kalıntısı	108
Şekil 2.64 32 feet (10m) uzunluğundaki taş levhalarla döşeli cadde	109
Şekil 2.65 Drenaj kanalları ve ızgara sistemi	110
Şekil 2.66 Herodian Caddesi üzerindeki Robinson Kemer Kalıntıları, Robinson Kemer ve Ağlama Duvarı rekonstrüksiyonu	111
Şekil 2.67 Hebrew yazıtı	111
Şekil 2.68 Emevi Sarayı'nın güney duvarı	112
Şekil 2.69 Ortaçağ yapısı, David Şehri	113
Şekil 2.70 Bizans Konutu	113
Şekil 2.71 Huldah Kapısı ve anıtsal merdivenler	114
Şekil 2.72 Huldah Kapısı'nın altında bulunan hamamın girişi	114
Şekil 2.73 Emevi Kemerleri ve kamu binasının canlandırması	115
Şekil 2.74 Davud Kenti'nin kuzeydoğusunda yer alan bakı noktasından kentin görünümü	117
Şekil 2.75 M.S 1000 yılındaki Kral Davud şehrinin illüstrasyonu	118
Şekil 2.76 Hezekiah Tüneli	119
Şekil 2.77 Kral'ın Bahçesi	120
Şekil 2.78 Theodotos'un yazıtının plandaki yeri ve Theodotos yazıtı	120
Şekil 2.79 Peyzaj tasarımı yapılan Bet Shalom Park	122
Şekil 2.80 Saint Peter Kilisesi	122
Şekil 2.81 Absalom Mezarı	123
Şekil 2.82 Bnei Hezir ve Zechariah anıt mezarları	124
Şekil 2.83 Dominus Flevit ve St. Mary Magdalene Kilisesi	126
Şekil 2.84 Agony Bazilikası ve Gethsemane Bahçesi	126
Şekil 2.85 Yafa kapısı çevresindeki arkeolojik kazılar	128

Şekil 2.86 Sultan'ın Havuzu ve havuzun güney kısmında bulunan Osman'lı Sebili	129
Şekil 2.87 Kudüs Arkeolojik Parkı ziyaretçi karşılama merkezi	130
Şekil 2.88 Kraliyet Mezarları Bölümleri (Urn Tomb, Silk Tomb, Corith Tomb, Palace Tomb)	133
Şekil 2.89 Al Siq (Geçit)	133
Şekil 2.90 Al Siq duvarlarının altında ve duvar yüzeyinde bulunan su kanalları	134
Şekil 2.91 Al Khazneh Anıtı	135
Şekil 2.92 Petra Tiyatrosu ve rekonstrüksiyon çizimi	135
Şekil 2.93 Sütünlü cadde ve sunak	136
Şekil 2.94 Büyük Tapınak ve tapınak içindeki tiyatro	136
Şekil 2.95 Paradeisos'un mevcut hali ve rekonstrüksiyonu	137
Şekil 2.96 Qasr el-Bint tapınak kalıntıları, tapınak rekonstrüksiyonu	138
Şekil 2.97 The Deir Tapınağı ve hâkim olduğu panoroma	139
Şekil 2.98 Jebal Habis üzerindeki mezarlık ve Haçlı kalesi kalıntıları	139
Şekil 2.99 Um el Beira dağı ve dağa çıkış merdivenleri	140
Şekil 2.100 Harun Dağı'nın doruğunda yer alan beyaz kubbeli cami	140
Şekil 2.101 Sabra Vadisi'ndeki tiyatro ve tiyatronun üzerindeki su sarnıcı	141
Şekil 2.102 Petra antik kenti şehir duvarları	141
Şekil 2.103 Odysseus'un Cyclops için şarap sunması temasını canlandıran eserler ve kutsal çeşme	143
Şekil 2.104 Dionysus ve Küçük Antonia heykeli	144
Şekil 2.105 Protiro kalıntısı	145
Şekil 2.106 Odadaki mermer döşeme kalıntıları	145
Şekil 2.107 Su borusu üzerindeki yazıt	146
Şekil 2.108 Limanın II.Dünya Savaşı sırasında çekilen hava fotoğrafındaki görünümü.....	148
Şekil 2.109 Limanda görülen eserler	149
Şekil 2.110 Alglerle kaplanmış sütunlar	150
Şekil 2.111 Arkeolojik kazılardan önce alandaki otopark, 2011 yılı kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkarılan Judenhof kalıntıları	152
Şekil 2.112 Michaelerplatz'daki kentsel arkeolojik alan	153
Şekil 2.113 Bilgilendirme tabelası ve düzenlenmiş ziyaretçi dolaşım hattı	154
Şekil 2.114 Tenochtitlan arkeolojik alanından görünüm	155
Şekil 2.115 Arkeolojik park içinde yeralan yürüyüş yolu	156

Şekil 2.116 Kaunos Aşağı Kent Teras planı	159
Şekil 2.117 Kaunos Antik Tiyatrosu	160
Şekil 2.118 Tiyatronun yeniden yapılan oturma birimleri	160
Şekil 2.119 Kubbeli bazilika ve mozaiklerin planı	161
Şekil 2.120 Üst örtü ile kaplanmış Mozaik Alan planı	161
Şekil 2.121 Kubbeli Bazilika yürüyüş yolu düzenlemesi	162
Şekil 2.122 Liman Agorası kazı sonrası düzenleme.....	162
Şekil 2.123 Aktopraklık Höyüğü B Alanı, B Alanı Kalkolitik Dönem yerleşimi canlandırma çizimi	164
Şekil 2.124 Arkeopark karşılama merkezi	166
Şekil 2.125 Arkeolojik yapı kalıntılarının ahşap ve plywood kalıba alınarak korunması	167
Şekil 2.126 Aktopraklık Arkeopark'ındaki geleneksel köy canlandırması	168
Şekil 2.127 Özgün doğal çevre ortamına uygun bir alanda inşa edilen Kalkolitik ev canlandırma örnekleri	168
Şekil 2.128 Küçükyalı arkeolojik alanı	170
Şekil 2.129 Küçükyalı arkeolojik alanı	172
Şekil 4.1 Düzce kentinin 17 Ağustos 1999 depreminden önceki ve sonraki görünümü	201
Şekil 4.2 Fakıllı ve Sarıkaya Mağaraları	207
Şekil 4.3 Akçakoca İlçesi'nde yer alan Ceneviz Kalesi	208
Şekil 4.4 Samandere Şelalesi	209
Şekil 4.5 Güzeldere Şelalesi ve orman içi kamp alanı	210
Şekil 4.6 Konuralp Bey Türbesi	220
Şekil 4.7 Ali Hamza Bey Türbesi	220
Şekil 4.8 Tarihi Orhangazi Camii	221
Şekil 4.9 Tarihi Hemşin Camii	222
Şekil 4.10 Prusias ad Hypium şematik planı	225
Şekil 4.11 Tiyatro plan restitüsyonu	226
Şekil 4.12 Tiyatro rölövesi	227
Şekil 4.13 Sahne binası görünüş ve tiyatro kesitleri	227
Şekil 4.14 Sahne binası cephe görünüm	228
Şekil 4.15 Kazı çalışmaları öncesi tiyatro ve sahne binası görünüm	229
Şekil 4.16 Prusias surları cephe görünüm	230
Şekil 4.17 Prusias sikkesinde kent kapısı tasviri.....	231

Şekil 4.18 Batı surları	232
Şekil 4.19 Atlı Kapı ve Güney Surları	232
Şekil 4.20 Konutların arasında sıkışan sur kalıntısı	232
Şekil 4.21 Akropolisteki su kemeri kalıntıları, Kemer Kasım Köyü yakınlarındaki su kemeri istinat ayakları	233
Şekil 4.22 Antik tiyatro çevresinde yer alan su kemeri istinat ayakları	233
Şekil 4.23 Kemerkasım köyündeki su kemerleri	234
Şekil 4.24 Nekropol alanı ve alan içinde kaçak kazılar sırasında çıkarılan eserler	235
Şekil 4.25 Konuralp Müze Müdürlüğü bahçesinde sergilenen lahit	235
Şekil 4.26 Hamam alanından görünüm	237
Şekil 4.27 Bugün hamam alanı olarak tariflenen alanda sergilenen lahit	238
Şekil 4.28 Prusias sikkesi üzerindeki tapınak cephe tasviri	239
Şekil 4.29 Orfeus Taban Mozaïği ve köşe noktalarında bulunan kadın figürleri	241
Şekil 4.30 Antik köprü	242
Şekil 4.31 Alman Arkeoloji Enstitüsü arşivinden köprü	243
Şekil 4.32 Konuralp Müze Müdürlüğü tarafından kurtarma kazısı yapılmış köprü	243
Şekil 4.33 2013 yılında köprünün görünümü	244
Şekil 4.34 Hastane Yolu üzeri havai hat aydınlatma elemanları, Sağlık ocağı önü aydınlatma elemanları	252
Şekil 4.35 Konuralp Belediye binası aydınlatma elemanları, Çarşıiçi Caddesi meydan aydınlatma elemanları	253
Şekil 4.36 Antik tiyatro çevresi aydınlatma elemanları	253
Şekil 4.37 Cihan Sokak'taki geleneksel taş kaplamalı yol, Atlı Kapı Sokak bitimindeki geleneksel taş kaplamalı tali yol	259
Şekil 4.38 Antik tiyatro çevresi aydınlatma elemanları	259
Şekil 4.39 Antik tiyatro detayları	264
Şekil 4.40 1.derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan mermer ve yerel taşlardan yapılmış Roma Köprüsü	265
Şekil 4.41 2.derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan hamam kalıntısı/ bosajlı duvar	265
Şekil 4.42 Atlı Kapı, güney ve batı surlarında kullanılan yapı malzemesi	267
Şekil 4.43 Hürriyet Caddesi üzerinde bulunan tescilsiz ayazma örneği, yapı malzeme detayı	267
Şekil 4.44 Yeşilyurt Sokak üzerindeki geleneksel konut örnekleri	270
Şekil 4.45 Hürriyet Caddesi üzerindeki geleneksel konut örnekleri	270

Şekil 4.46 Atlı Kapı Sokak ve Başol Sokak üzerinde yer alan geleneksel konut örnekleri	271
Şekil 4.47 Topçu Sokak üzerinde geleneksel konut örneği	271
Şekil 4.48 Hürriyet Caddesi üzerinde geleneksel konut ve serender örneği, Koru Sokak üzerinde geleneksel konut ve serender örneği	272
Şekil 4.49 Geleneksel konut bahçelerindeki bahçe fırını ve odunluk örneği	273
Şekil 4.50 Çarşıiçi Caddesi üzerindeki betonarme yapılar	274
Şekil 4.51 Araştırma alanındaki harap durumdaki geleneksel konut örnekleri.....	275
Şekil 4.52 Dış cephe sıva kaplama yapılan geleneksel konut örnekleri.....	277
Şekil 4.53 Atlı Kapı ve Güney Surları	289
Şekil 4.54 Kalecik Sokak bitimindeki su kemeri istinat ayakları	291
Şekil 4.55 Konuralp Teke Cami	292
Şekil 4.56 Terzialiler Mahallesi Konuralp Caddesi 2252 nolu parselde bulunan tescilli yapı.....	292
Şekil 4.57 2174 sayılı paseldeki geleneksel konut.....	293
Şekil 4.58 Osmanlı Dönemi'ne ait mezar taşları	293
Şekil 4.59 Çiftçipınarlar Mahallesi Hürriyet caddesinde bulunan tescilli dini-kültürel yapı olan Konuralp Merkez Cami	294
Şekil 4.60 Başol Sokak 1738 nolu parseldeki tescilli sivil mimari örneği	295
Şekil 4.61 Başol sokak 1746 nolu parseldeki tescilli sivil mimari örneği.....	295
Şekil 4.62 Başol Sokak 1745 ve 1746 nolu parselde bulunan tescilli sivil mimari örnekleri	296
Şekil 4.63 Hürriyet Caddesi ile Kalecik Sokak kesişimindeki 1825-1826 parsellerinde bulunan tescilli sivil mimari örneği	297
Şekil 4.64 4214 parselindeki tescilli yapı	297
Şekil 4.65 Konuralp Beldesi'ne bağlı Kemerkasım köyündeki su kemerleri.....	298
Şekil 4.66 Yörükler Tepe Nekropolü	299
Şekil 4.67 Konuralp Meydanı, Şekil 4. Konuralp Belediye Binası karşısında bulunan Ali Hamza Parkı	306
Şekil 4.68 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı içinde bulunan ev bahçeleri	308
Şekil 5.1 Tiyatronun doğu paradosunda yapılan kazı çalışmaları.....	337
Şekil 5.2 Tiyatronun batı paradosunda devam eden kazı çalışmaları.....	337
Şekil 5.3 Tiyatronun orkestra alanında yapılan kazı çalışmaları.....	338
Şekil 5.4 Tiyatro giriş kısmındaki bölgedeki kullanım tipleri	343
Şekil 5.5 Ayazmanın bölümleri	344

Şekil 5.6 Üzeri beton ile kaplanmış basamak ve cephesi mermer ile kaplanmış çeşme duvarı	345
Şekil 5.7 2013 yılı ve 1990 yılında ayazma.....	345
Şekil 5.8 Ayazmanın ilüstrasyonu	348
Şekil 5.9 Ayazmanın ilüstrasyonu	359

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Arkeolojik park sunum ilkeleri	75
Çizelge 2.2 Arkeolojik park tasarım ilkeleri.....	76
Çizelge 2.3 Kudüs tarihsel gelişim süreci	104
Çizelge 3.1 Güvenirlilik durumu puanlama kodları.....	187
Çizelge 3.2 Güvenirlilik derecelerine göre müdahale yöntemleri	188
Çizelge 4.1 Konuralp Beldesi'ne bağlı mahallelerdeki nüfus verileri	246
Çizelge 4.2 Arkeolojik sit alanlarının mahallere göre dağılımları ve büyüklükleri.....	247
Çizelge 4.3 Yapı kat sayıları	263
Çizelge 4.4 Yapısal sistem-yapı malzemesi dağılımı.....	269
Çizelge 4.5 Yapısal durum dağılımı.....	274
Çizelge 4.6 Konuralp beldesi sınırları içindeki sit alanları.....	288
Çizelge 4.7 Konuralp beldesi tescilli yapıları	301
Çizelge 4.8 Mevcut yeşil alanların sınıflandırılması	305
Çizelge 4.9 Alanda tespit edilen bitki türleri	309
Çizelge 5.1 Konuralp arkeolojik sit alanı güvenirlilik durumu.....	330
Çizelge 5.2 Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi kapsamında yer alan müdahale alanları, müdahale yöntemi diyagramı	333

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 2.1 Pergamon akropolis planı.....	8
Harita 2.2 Miletos bouleuterionu planı.....	11
Harita 2.3 a. kentin doğu ve batı yönündeki tepesinden sur duvarına bakan kısmından duvar çekilerek oluşturulan iç kale. B.ana sur duvarına bağlı iç kale	20
Harita 2.4 Hippodamus ızgara sistemine göre planlanmış Priene Kenti ve Kent içindeki kamu yapıları	23
Harita 2.5 Halicarnassus antik kentinde yer alan Mausoleum	23
Harita 2.6 Miletos antik kent planı içinde yer alan insulalar içinde yer alan konutlar.....	24
Harita 2.7 Yacoraite Arkeolojik Parkı Konumu.....	79
Harita 2.8 Kaiserpfalz Werla Arkeolojik Park vaziyet planı.....	99
Harita 2.9 Kudüs Arkeolojik Parkın 1.bölgesinde yer alan alanlar.....	106
Harita 2.10 Kudüs Arkeolojik parkının 2. bölgesinde yer alan alanlar	116
Harita 2.11 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 3. bölgesinde yer alan alanlar.....	121
Harita 2.12 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 4. bölgesinde yer alan alanlar.....	123
Harita 2.13 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 5. bölgesinde yer alan alanlar.....	125
Harita 2.14 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 6. bölgesinde yer alan alanlar.....	127
Harita 2.15 Petra Arkeolojik Park Planı.....	131
Harita 2.16 Sualtı Arkeolojik Parkı'nın bölümleri.....	143
Harita 2.17 Portus Julius planı	143
Harita 2.18 Kaunos Aşağı Kent Teras planı	159
Harita 2.19 Arkeopark Vaziyet Planı.....	165
Harita 3.1 Konuralp arkeolojik sit alanının kent içindeki konumu	179
Harita 3.2 Pan-sharpping öncesi WorlView-2 8 band Mutispektral ve pankromatik uydu görüntüsü çözünürlük kalitesi	181
Harita 3.3 Pan-sharpping işlemi sonrası WorlView-2 8 band Mutispektral ve pankromatik uydu görüntüsü çözünürlük kalitesi	182
Harita 3.4 Poligon oluşturularak haritaya ait öznitelik verilerinin bilgisayar ortamına aktarılması	183

Harita 3.5 Tasarım kararlarının getirildiği 1.ve 2.derece sit alanlarını gösteren altlık pafta	184
Harita 4.1 Konuralp'in Coğrafi Konumu.....	189
Harita 4.2 Düzce kenti idari bölünüşü.....	191
Harita 4.3 Konuralp'in Türkiye içindeki konumu ve bazı il merkezlerine olan uzaklıkları.....	192
Harita 4.4 Düzce Havzası Jeoloji Haritası	195
Harita 4.5 Türkiye'nin deprem kuşakları içinde Düzce'nin yeri	199
Harita 4.6 Düzce çevresinin diri fayları	199
Harita 4.7 Düzce florasında yer alan endemik türler ve dağılımları	206
Harita 4.8 Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası.....	211
Harita 4.9 Yedigöller Yabancı Hayatı Geliştirme Sahası.....	212
Harita 4.10 Konuralp Beldesi idari sınırları.....	245
Harita 4.11 Konuralp Arkeolojik Sit Alanları Dağılımı.....	247
Harita 4.12 Konuralp arkeolojik sit alanı eğim haritası	248
Harita 4.13 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı Alan Kullanım Özellikleri.....	249
Harita 4.14 Konuralp Beldesi Çöp Döküm Sahası	251
Harita 4.15 Konuralp arkeolojik sit alanı yol sınıflaması	256
Harita 4.16 Konuralp arkeolojik sit alanı yol yapı malzemesi.....	257
Harita 4.17 Konuralp arkeolojik sit alanı cadde-sokak isimleri.....	258
Harita 4.18 Konuralp arkeolojik sit alanı mülkiyet durumu	260
Harita 4.19 Konuralp arkeolojik sit alanı yapı kat sayıları dağılımı	266
Harita 4.20 Konuralp arkeolojik sit alanı yapısal sistem-yapı malzemesi dağılımı.....	268
Harita 4.21 Konuralp arkeolojik sit alanı yapısal durum dağılımı.....	276
Harita 4.22 Konuralp (Düzce) Nazım İmar Planı	280
Harita 4.23 Konuralp arkeolojik sit alanları sınırları ve 3.derece arkeolojik sit alanı yapılaşma paftası	281
Harita 4.24 Antik tiyatronun bulunduğu parseller	284
Harita 4.25 1.derece arkeolojik sit sınırı vaziyet planı	284
Harita 4.26 Batı surları vaziyet planı	285
Harita 4.27 1.derece arkeolojik sit alanı	286
Harita 4.28 Konuralp arkeolojik sit alanı tescilli yapıların dağılımı	290

Harita 4.29 Konuralp arkeolojik sit alanı taşınmaz kültür varlıkları dağılımı	304
Harita 4.30 Konuralp arkeolojik sit alanı yeşil alanların dağılımı	307
Harita 4.31 Sit Alanları-Arkeolojik Varlıklar Değerlendirme Paftası	316
Harita 4.32 Ulaşım değerlendirme paftası	318
Harita 4.33 Konut değerlendirme paftası.....	320
Harita 4.34 Ticaret değerlendirme paftası.....	322
Harita 4.35 Kamsal açık alanlar-kamu yapıları değerlendirme paftası	325
Harita 4.36 Sentez değerlendirme paftası	336
Harita 5.1 Konuralp arkeolojik sit alanı güvenilirlik durumu	332

1. GİRİŞ

Tarihi kent merkezleri içinde antik kentler, sosyal, ekonomik, kültürel, tarihsel ve fiziksel anlamda çok boyutlu olup, çok sürekliliği olmayan alanlardır. Sahip olduğu bu değerler, antik kentlerin diğer kentsel alanlara göre daha hızlı değişim göstermesine neden olmaktadır. Türkiye’de yer alan antik kentlerin özellikle ziyaretçilerin yıllık belirli dönemlerinde ziyaret ettikleri kent yaşamından kopuk alanlara dönüştükleri bilinmektedir. Diğer taraftan kent içinde sıkışan ve yapılaşma tehdidi ile karşı karşıya kalan antik kentler, zamanla kentsel hizmetlerden yoksun, fiziksel eskimenin hâkim olduğu niteliksiz kentsel alanlara dönüşebilmektedir. İşlevini yitirme süreci, zamanla arkeolojik miras alanlarının aslına uygun olmayan kullanım biçimleri ile vandalizme maruz bırakılan terkedilmiş alanlar olarak gündeme gelmektedir. Bu anlamda arkeolojik varlıklar, çağdaş yaşam standartları ve sağlıklı çevre özelliklerinden uzak, aslına uygun olmayan fonksiyonel kullanım ve kullanıcılar gibi nedenlere bağlı olarak, kentin fiziksel, işlevsel, ekonomik ve sosyal yapısından olumsuz yönde etkilenmekte; görsel okunabilirliğini ve cazibesini yitirmektedir.

Bu nedenler; arkeolojik sitlerin koruma, geliştirme, canlandırma, sağlıklılaştırma gibi farklı eylem ve stratejileri içeren tarihi çevre yenileme çalışmalarının odak noktasında yer almasına sebep olmaktadır. Arkeolojik varlıkları içeren tarihi kent merkezlerindeki temel sorun; çeşitli dönemlerdeki insan topluluklarının ortaya koyduğu kültürel birikimleri yansıtan ve kente kimlik kazandıran bu alanların, değişen yaşam koşullarına uygun nitelikli kentsel alanlara dönüştürme ve gelecek nesillere taşıma çabasıdır. Ancak Türkiye’deki kentsel alan içinde yer alan arkeolojik sitlerin fiziksel açıdan belirli bir kentsel yoğunluğa ulaşmış olması, özgün kentsel çevre niteliklerini sürdürmesi gibi özellikleri yanında, sosyal ve ekonomik açıdan da farklı problemleri içermesi; diğer kentsel alanların yenilenmesine göre daha kapsamlı bir süreç ve farklı yenileme stratejilerinin birlikte uygulanması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda arkeolojik siteleri canlandırma ve yeniden işlevlendirme stratejisi olarak arkeolojik park kavramı gündeme gelmektedir.

Kent ve arkeoloji kavramlarının bir araya gelmesi II. Dünya Savaşı sonrasında yeni yapılaşma süreci ile ortaya çıkan bir kavramdır. Kentlerdeki arkeolojik kalıntıların korunarak sergilenmesi ve kentsel rekreasyon faaliyetleri ile bütünleştirilmesini temel alan arkeolojik parklar yerel hatta ulusal ölçekte sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır.

Bugün, kentsel arkeolojik kalıntıların korunmasında yürütülen çalışmalar yetersiz kalmakta, yerel halkın kültürel ve arkeolojik miras hakkında bilinçlendirilmesine olanak sağlayamamaktadır. Bu nedenle arkeolojik park uygulamaları büyük önem taşımaktadır. Arkeolojik park çalışmaları sırasında kalıntıların korunması ve sunumunun yanı sıra kent ile bütünleşmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada çalışma alanı olarak Konuralp arkeolojik sit alanının seçilmesinin en önemli nedenlerinden biri, arkeolojik sit alanları içinde sözü edilen sorunların (plansız ve koruma kaygısı taşımayan planlarla kent merkezinin gelişmesi, korunması gereken arkeolojik varlıklarla iç içe bulunan tarihi kent merkezinin tarihi ve kültürel kimliğini kaybetme tehdidi ile karşı karşıya olması) mevcut olmasıdır.

Bugün bu sorunlarla karşı karşıya kalan arkeolojik sit alanlarının mevcut mekânsal dokusunun korunması, yeniden işlevlendirilerek kent ile bütünleştirilmesi ve kent için yerel ve ulusal ölçekte sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmasını temel alan arkeolojik park kavramı ile ele alınmasını hedefleyen bu araştırmanın ana amaçları;

- Kentin tarihsel gelişim süreci içinde fiziksel yapısının incelenmesi ve araştırma alanı üzerindeki olumlu/olumsuz etkilerin ortaya konması,
- Araştırma alanının tarihi kimliğini oluşturan arkeolojik varlıkların ve özelliklerinin belirlenmesi,
- Bir toplumun kültür birikimi ile biçimlenen ve nesiller arasında miras aktarımı görevini üstlenen arkeolojik sitlerin korunması gerekliliğinin ortaya konması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için tarihi karakter taşıyan sit alanlarının korunarak kente kazandırılmasında arkeolojik park kavramının vurgulanması,
- Arkeolojik sit alanlarının çağdaş yaşam koşulları ile entegre edilmesi, kültürel kimliğini sürdüren ve yaşanabilir alanlar olarak gelecek nesillere aktarılmasında etkin olacak önerilerin geliştirilmesi,

- Arkeolojik sit alanında bulunan kültürel değerlerin peyzaj tasarımı çalışmaları ile kentsel kimlik içinde yerlerini almalarının sağlanması,
- Arkeolojik yapılar ile kent dokusunun (yol, kavşak, park, meydan vd.) öneminin saptanması ve tarihsel dokuyu olumsuz etkilememek koşulu ile yaya mekânlarının oluşturulması,
- Arkeolojik sitlerin canlandırılmasında peyzaj düzenlemelerinin ve kentsel peyzaj elemanlarının öneminin saptanması,
- Tarihi mekân dokusunu çağdaş hale getirerek, kent ile organik bağın kurulması gerekliliğinin vurgulanması,
- Arkeolojik sit alanında yaya-taşıt ikileminin neden olduğu sorunların irdelenmesi ve yeterli sayıda otopark alanlarının oluşturulması,
- Arkeolojik sit alanının korunmasında ve kültürel sürekliliğinin sağlanmasında multi disiplinler işbirliğinin sağlanması ve kentsel peyzaj tasarımı çalışmalarının öneminin irdelenmesi,
- Çalışma alanındaki mekanların, yapıları teknik ve estetik kalitelerinin arttırılması, yerleşim dokusunun iyileştirilmesi ve böylelikle çevresel kalitenin kalıcı biçimde yükseltilmesine olanak tanıyan kuralların oluşturulmasıdır.

Belirlenen amaçlar doğrultusunda Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi'nin kavramsal altyapısını oluşturmada, kültürel ve doğal değerlerin korunarak arttırılması ve çevresel kalitelerin iyileştirilmesi amacı ile bugüne ulusal ve uluslararası düzeyde kabul edilmiş çağdaş yaklaşımlar esas alınarak, çalışma alanının güncel sorunlarını belirlemek amacı ile;

- Arkeolojik varlıkların yakın çevresi ile fiziki ve sosyo-ekonomik çerçevedeki karşılıklı etkileşimlerini göz önüne alan bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi,
- Tasarım aşamasında çalışma alanının kültürel kimliğini oluşturan tarihi, estetik ve ekonomik, vb değerlerini koruyan, bu değerlere katkı sağlayan sürdürülebilir koruma ve gelişme anlayışının temel alınması,
- Çalışma alanının mevcut kültürel değerlerinin gözetilmesi koşuluyla, çağdaş yaşam koşullarına uygun ve dengeli bir biçimde işlevlendirilmesi; koruma ve kullanma arasında karşılıklı yarara dayanan dengeli ve sağlıklı bir ilişki kurulması,

- Alandaki kültürel değerleri korumak amacı ile çalışma alanı için önerilen arkeolojik park yaklaşımının olası sonuçlarını da öngörmek sureti ile öngörülecek alana özgü taşıma kapasitelerinin zorlanmaması,
- Arkeolojik park yaklaşımını çevre, imar, kültür ve tabiat varlıklarını koruma mevzuatları çerçevesinde, ülkedeki ve bölgedeki üst düzey plan politikaları ve kararları ile uyum sağlanması,
- Türkiye'nin taraf olduğu kültürel mirasın korunması amaçlı uluslararası anlaşmalardaki maddelere uyulması,
- Yerel kalkınmaya destek olmak üzere, Konuralp'in sosyo-ekonomik ve kültürel yönlerden gelişimine katkı sağlayacak girişimlerin yapılması için gerekli kararların alınması, ilkeleri belirlenmiştir.

Belirlenen ilkeler doğrultusunda bu amaçlara ulaşabilmek için belirlenen yöntemin izlenmesi ile gerçekleştirilen araştırma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, araştırmanın temel amacı, ilkeleri, hedefleri ile araştırma alanı olarak Konuralp arkeolojik sit alanının seçilme nedeni açıklanmıştır.

İkinci bölümde, konu ile ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmiş ve çalışmanın amaçları kapsamında antik kent kavramı, antik kent yapıları ve tarihsel süreç içinde kent planlama kriterleri, arkeolojik sit kavramı, sürdürülebilirlik kavramı, arkeolojik sitlerin sürdürülebilirliği kapsamında yasal ve yönetsel çerçeve, arkeolojik sitlerin koruma ve sergileme yaklaşım ve uygulamaları, arkeolojik park kavramı, arkeolojik park planlama, tasarım ve yönetim kriterleri ile Dünya ve Türkiye ölçeğinde arkeolojik park örnekleri irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan ve değerlendirilen materyal belirtilmiş ve araştırmada izlenen yöntem tanımlanmıştır.

Dördüncü bölümde, araştırma bulgularına yer verilmiştir. Bu kapsamda, Konuralp antik kenti ve yakın çevresinin doğal ve kültürel özellikleri ile araştırma alanının genel yapısı

belirlenmiştir. İzlenilen yöntem çerçevesinde araştırma alanının üst ve alt ölçekte mevcut durumları saptanmıştır.

Beşinci bölümde ise, araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen literatür verileri, arazi tespitlerinin hazırlanmasında yerinde yapılan alan etüt ve gözlem çalışmaları sonucunda üst ölçekte alan kullanım kararları için araştırma alanının güçlü ve zayıf yönleri ile sahip olduğu çeşitli fırsatları ve barındırdığı tehditleri ortaya koymak amacı ile GZFT (SWOT) analizi ile tasarım kararlarının getirildiği alt ölçekte sorun ve olanaklar tanımlanarak, yapılan değerlendirmeler sonucunda müdahale yöntemleri belirlenmiş ve Konuralp arkeolojik sit alanının kültürel sürekliliğinin sağlanarak korunmasına ve yaşanabilir alanlar olarak düzenlenmesine ilişkin Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi önerisine yer verilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde araştırmaya temel oluşturmak amacı ile antik kent kavramı, antik dönem yapıları ve antik dönem kent planlama evreleri incelenmiştir.

2.1 Antik dönem yapıları

Yunan ve Roma dünyasında kent değişik işlevleri yerine getirmiştir ve bu işlevler kentin fiziksel ve mimari gelişimini etkilemiştir. Kentin siyasal, ekonomik, toplumsal ve dinsel işlevleri yerleşimdeki kamu yapılarını ve bunların kent çevresi içindeki konumlarını belirlemiştir (Martin 1974). Antik dönemde kentler, siyasal, ekonomik ve sosyal yaşamın merkezi olduğundan her kent bu işlevleri yerine getirecek, kentsel yapılara ihtiyaç duymuştur. Antik dönem kentleri fiziki yapıları, coğrafya ve arazinin durumuna göre farklılıklar gösterse de benzer yapılara sahiptir. Antik kentler; Akropolis (yukarı şehir), asıl şehir ve nekropol (ölüler şehri) olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

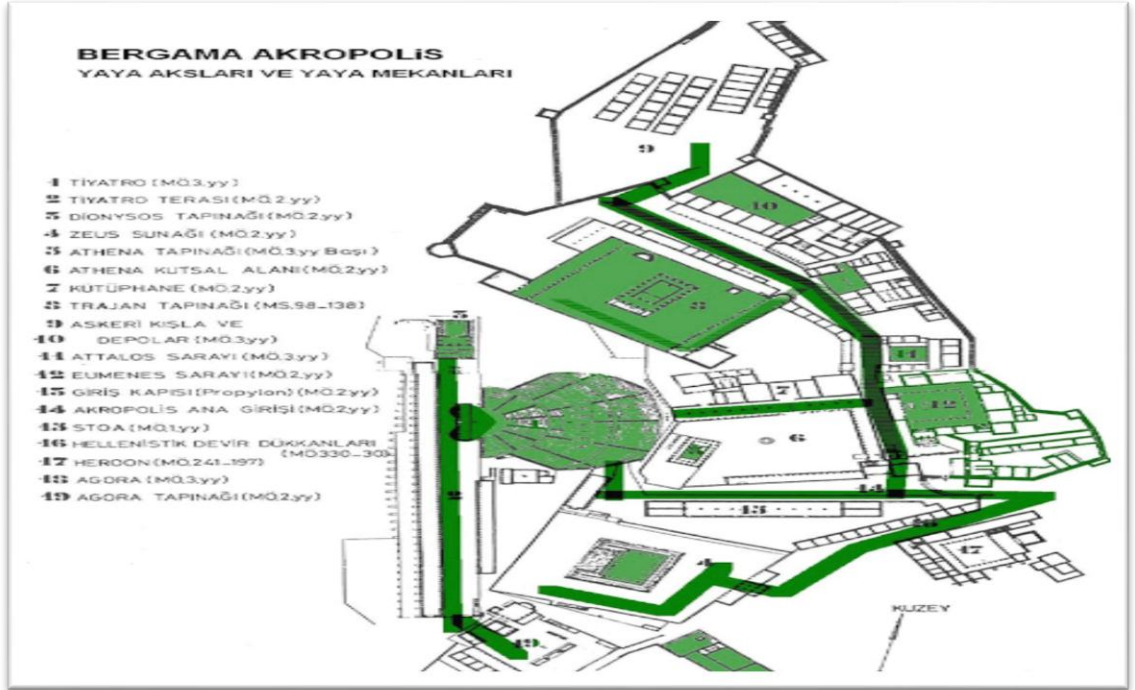
- **Akropolis:** Antik Dönem 'de kentlerde savunma, Pax Romana'nın¹ gerçekleşmesine kadar en önemli gereksinim olmuştur (Owens 2000). Akropolis'ler kentin, en üst noktası ve savunmayı sağlayan iç kalesi olarak işlevlendirilmiştir. Savunma gereksinimi bir kent için en önemli ihtiyaç olduğundan kentler, doğal savunma özellikleri göz önünde bulundurularak konumlandırılmışlardır. Birçok kentin tarihsel çekirdeğini, akropol (yüksek tepe) oluşturmuştur. Klasik Dönem 'de kent, Herodotos'un tanımı ile *tekerlek biçimini* oluşturmuş ve yerleşme bu çekirdeğin yani akropolün çevresinde yayılmıştır (Wycheley, 1993). Akropol, kente tepeden bakan bir kale, ekilebilir toprağı ile değerli bir arazi parçası, bir sığınak ve Hellen topluluklarının krallarının ikamet ettikleri bir alan olarak işlev görmüştür (Owens, 2000). Akropoliste, yönetim binaları ile bazı önemli kamu yapıları ve tapınak gibi dinsel yapılar yer almıştır

¹ Pax Romana (MÖ 27 - MS 180), Latince "Roma Barışı" anlamına gelir. Roma İmparatorluğu'nun uzun soluklu barış dönemi için kullanılır. Terim, Roma yönetimi ve Roma Hukuk Sistemi altında, aralarında kavga eden rakip liderlerin ve eyaletlerin, bazen sert bir şekilde, barıştırılmasından çıkmıştır. Roma'da "Pax Romana"yı sağlayan lider Augustus Caesar'dır.

(Tekin 2004). (Harita 2.1). Akropolis, M.Ö 5.yy'da tapınaklara ayrılarak kutsal alana dönüşmüş ve sonraki dönemlerde dinin etkisini kaybetmesi ile birlikte önemi azalmıştır.

- **Asıl Şehir:** Asıl şehir, akropolisin topografyasına göre daha düz bir alanda kurulmuş olup, akropolisin dışında kalan kamu yapılarının ve yerel halkın konutlarının ve kent meydanının bulunduğu bölümdür. Asıl şehrin büyük bölümünü oluşturan konutların planlamasında kutsal alan ya da kamu yapılarının dışında kalan düz alanlar seçilmiştir. Hippodamus planlı kentlere ait konutlar, her biri birbirine eşit büyüklükte birçok dikdörtgene bölünen parseller üzerinde yer almıştır. Blok başına düşen ev sayısı, bu evlerin bloğun içinde düzenlenişleri ve blokların büyüklüğü ve oranları yöreye göre değişim göstermiştir (Wycheley 1993). Antik dönemde konutların mimarisi incelediğinde genellikle cephelerinin tek düze, basit ve iddiasız olduğu ve sokaklarla olan ilişkilerinin zayıf olduğu görülmektedir (Usman 1958). Kentin üst sınıfında yer alan kişilerin konutları yuvarlak bir avlu içinde, ön yüzleri avluya dönük, sokak ve komşu evlere bakmayacak şekilde düzenlenmiştir. Odaların birçoğu avluya açılırken, bazı ev tiplerinde evin çekirdeği izlenimini veren büyük bir oda yer almıştır. Avlunun tüm çevresine sütunlar yapılarak, *peristyle* (avlunun çevresini saran sütun dizisi) oluşturulmuştur. Megaron ev tipinde dikdörtgen ya da kare bir iç mekân ve bu mekânın uzun yanlarındaki duvarlar en belirgin özellik olarak ortaya çıkmaktadır (Wycheley 1993)

- **Nekropolis:** Antik kentlerde toplu mezarların bulunduğu alanlardır. Yunanca *nekros-polis* ölümler şehri anlamına gelmektedir. Klasik döneme ait kraliyet mezarları şehrin sur yapıları içinde yer alırken, hellenistik dönem de kentlerin büyümesi ile kent alanının dışında yer almıştır (Erasmus 2012). Bazı nekropollerde ya da nekropolden bağımsız olarak kaya yeraltı mezarları yer almaktadır. Toprak yığılarak oluşturulan yeraltı mezarlarının olduğu alan, tümülüs olarak adlandırılmaktadır. Anadolu'da höyük ya da kurgan olarak adlandırılan tümülüs yapıları, kral, kral ailesi ya da ileri gelen devlet adamları adına yapılmış olup, çok odalı ya da tek odalı tipleri bulunmaktadır (Şekil 2.1)



Harita 2.1 Pergamon akropolis planı (Anonim 2012a)



Şekil 2.1 Gordion antik kentindeki tümülüs (Anonim 2012b)

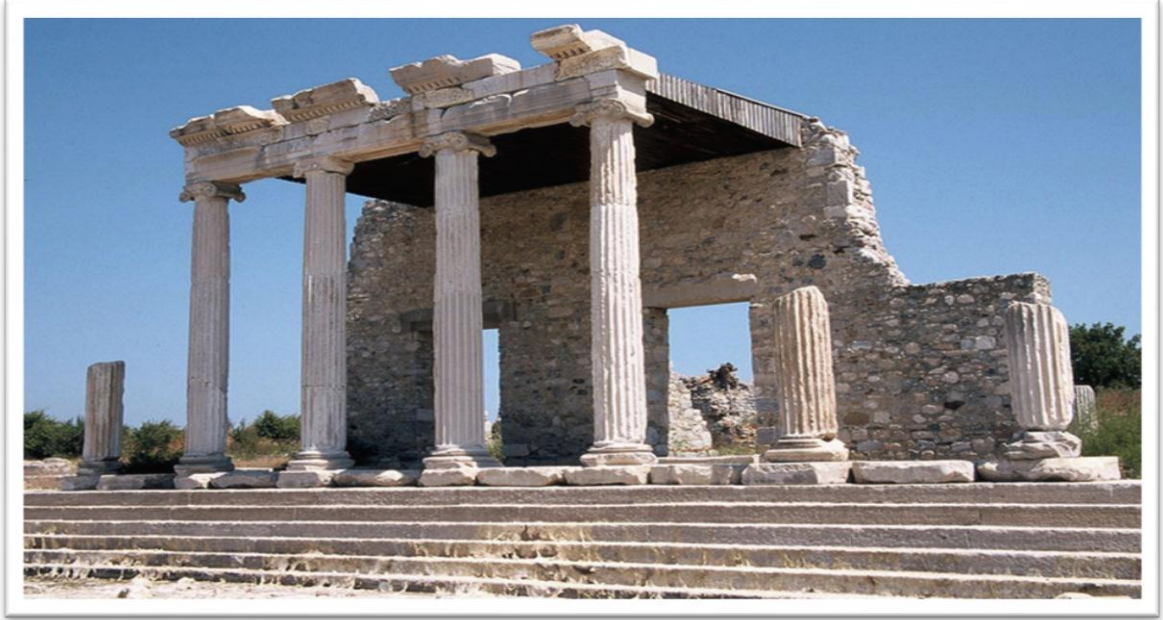
- **Agora:** Antik kentin siyasi ve ekonomik bağımsızlığının göstergesi olması aynı zamanda kentin toplumsal merkezi olması gibi fonksiyonları barındıran diğer kamusal alanlardır. Agoralar, kent yerleşim alanları ile kırsal alanlara uzanan ana caddeler arasında bağlantı sağlaması gerektiğinden kentin merkezinde konumlandırılmışlardır. İlk dönemlerde kente akropolün egemen olması agoranın konumunu etkilemiştir. Daha sonraki dönemlerde akropolün önemini kaybetmesi ile agora, kentin tüm yapısını oluşturan öğeleri ile bir merkez niteliği kazanmıştır. Halka açık ticari, resmi, dini yapıların olduğu agorada stoa ve tapınaklar egemen yapıları oluşturmuştur. Yapıların önünde ve alandan geçen caddeler boyunca kişilere ve tanrılara adanmış heykeller ve çeşme vb. gibi peyzaj elemanları kullanıldığı bilinmektedir (Wycherlery 2011). Agorada tapınaklar, çeşmeler, yazıtlar, tanrılara ve kahramanlara adanmış sunaklar, kahramanların ve şehre hizmet etmiş kimselerin heykelleri, bazen de şehrin efsanevi kurucusunun mezarı yer almıştır (Akarca 1998). Bazı kentlerde birden fazla agora olduğu görülmektedir. Antik Side kentinde kent Agorası dışında devlet Agorası bulunmaktadır (Şekil 2.2).



Şekil 2.2 Side Antik Kenti Devlet Agorası (Özgün 2013)

- **Stoa:** Agoranın başlıca mimarı öğeleridir. Stolar, halkı yağmurdan ve güneşten koruyan, arka duvarlarında bir sıra oda ya da dükkân bulunan revaklardır. Genellikle agora alanını sınırlandırmışlardır (Akarca 1998). Stolar, agora içinde ticari ve siyasi işlemlere sahip olmuştur. M.Ö V.yy'dan başlayarak, stoa biçimini koruyan galerilerin sayıları artmıştır. Bazı stoa tiplerinde sıra sıra dükkanların önünde sütunlu bir cephe

mimarisi eklenmiştir (Şekil 2.3). Stoaların iç sütunları daha estetik olan İon düzeninde iken, dış sütunlar gösterişsiz ve sade olan Dor düzeninde yer almıştır (Akarca 1998)



Şekil 2.3 Milet'teki İonik Stoa (Anonim 2012c)

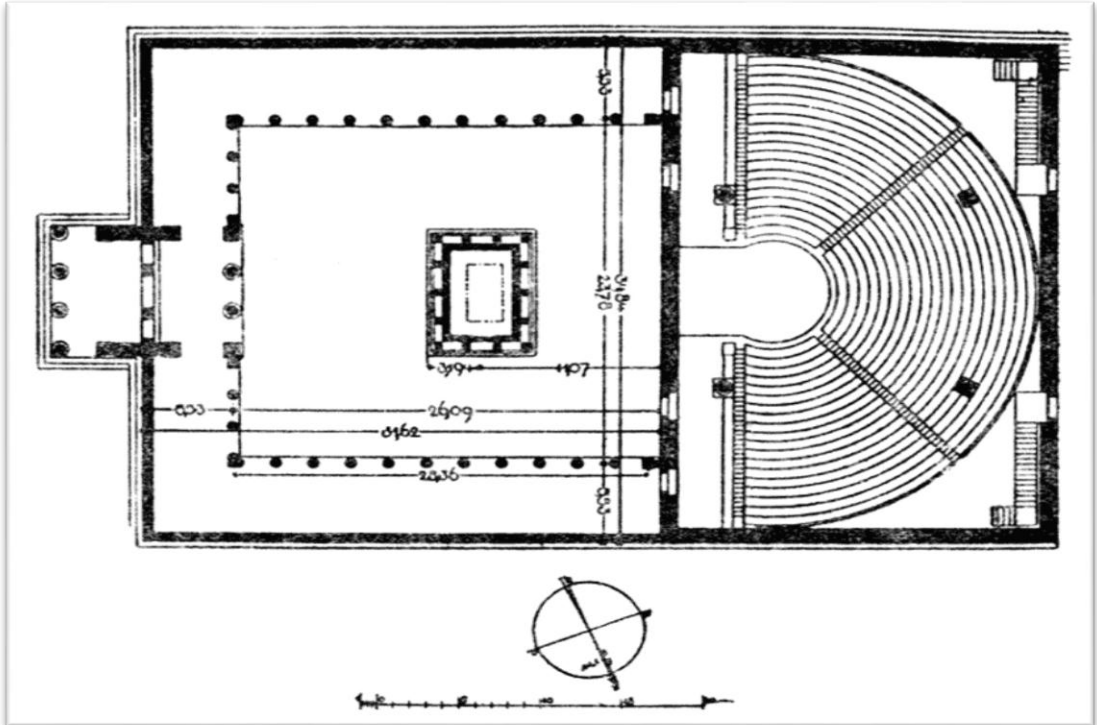
Tapınak: Antik dönemde kentler dinsel bir topluluk olarak tapınaklar, kutsal mekânlar kenti oluşturan diğer yapılar olarak kenti tamamlamışlardır. Wycherley (2011), antik kentlerde tapınakların ve kutsal alanların eşanlamlı olmadığını öne sürmektedir. Hellen tapınakları büyük kentlerde görülen çok sayıdaki kutsal alanların yalnızca birkaç tanesinde görülmektedir. Kutsal alan oluşturmak için arazi parçasıyla tanrı veya tanrıçalara adanacak doğal ya da yapay işaretler kullanılmıştır. Yapay işaret olarak inşa edilen tapınaklar kentin dini işlevini yerine getiren dini-kültürel yapı olarak kent içinde önemli bir konuma sahip olmuşlardır (Şekil 2.4).

- **Bouleuterion:** Agorada bulunan, kent meclis toplantılarının yapıldığı resmi yapılardır. Birçok kentte ilk kamu yapılarının arasında yer aldığı düşünülmektedir (Wycherley 2011). Bu yapılar içinde oturma alanları, avlu kısımlarında kutsal alanlar ve kutsal alanlara girişi sağlayan propylon (anıtsal kapı) bulunmaktadır. Milet bouleuterionun oturma yerleri tiyatrodaki gibi görüş ve duyma kolaylığı sağlaması amacı ile geniş bir yarım daire şeklinde yapılmıştır. Çatıyı taşıyan sütunlar göze

 arpmayacak şekilde yerleştirilmiştir. Propylon ile Heros kutsal alanına geçiş sağlanmıştır (Harita 2.2).



Şekil 2.4 Side Antik kentindeki Apollon Tapınağı (Orijinal 2013)



Harita 2.2 Miletos bouleuterionu planı (Wycherley 2011)

- **Prytaneion:** Prytaneion, prytaneis'in (konsey) icra komitesinin toplandığı, resmi misafirlerin kabul edildiği yapılardır (Şekil 2.5). Mimari tipleri diğer kamusal yapılar ile benzerlik göstermektedir. Bouleuterion ile prytaneion benzerlik göstermektedir. Prytaneion'unda kentin kutsal ocağını bulunurken, Bouleuterion'da ocak tanrıçası Hestia'nın sunağı yer almaktadır (Wycherley 2011).
- **Odeion:** Kent meclislerinin toplandığı bouleuterion yapıları Roma döneminde merkezi idarenin ağırlık kazanması ile eski işlevini yitirmiş ve odeonlara dönüşmüşlerdir. Odeion ya da odeum, müzik gösterileri, konuşmalar ve resmi işleri görüşmek amacı ile inşa edilen çoğunlukla üstü kapalı küçük tiyatrolardır (Wycherley 2011). Ephesos antik kentindeki Odeon resmi toplantıların yanı sıra konserlerin de düzenlendiği yapı olarak ortaya çıkmaktadır (Şekil 2.6).



Şekil 2.5 Efes Prytaneion ve Kutsal Alanı (Anonim 2012d)



Şekil 2.6 Efes Odeonu (Anonim 2012e)

- **Gymnasion:** Gençlerin bedensel ve zihinsel eğitim aldıkları yapılardır. Gymnasion'lar, özellikle Yunan kentlerinde agora ve stoa'lar gibi genel toplum yaşamının merkezi haline gelmişlerdir. Güreş alanı olarak kullanılan Palaistra, gymnasionların en nitelikli bölümüdür (Wycherley 2011). Gymnasion yapılarında genellikle dörtgen ya da kare planlı palaistra dışında çeşitli işlevlere ayrılmış mekânlar ve ephebeion adlı derslikler bulunmaktadır. Ayrıca üstü kısmen ya da tamamen kapatılınca xystus adını alan dromos da (koşu pisti) gymnasion'ların temel öğelerinden olmuşlardır. Roma dönemine gelindiğinde eğitim işlevini yitiren bu yapılar, hamam ile bütünleşerek daha kapsamlı yapılara dönüşmüşlerdir (Şekil 2.7).



Şekil 2.7 Hellenistik dönem Miletos Gymanasion plan ve 3d canlandırmaları (Anonim 2012f)

- **Stadion:** Wycherley, stadionu ortalama 183m.lik uzunluk birimi, bu uzunlukta yapılan koşu ve bu koşunun yapıldığı yer anlamında kullanıldığını ifade etmektedir. Ayrıca sözcüğün yapay bir koşu alanına ilişkin olamayacağını eklemektedir (Wycherley 2011). Stadion, kentin spora ayrılmış merkezi olan gymnasionların bir parçası olduğu düşünülmektedir. Genellikle kent sınırları içinde; daha uç noktalara ya da kentin içinde yer yoksa kentin sınırlarını belirleyen surların dışında konumlandırıldığı görülmektedir (Şekil 2.8).



Şekil 2.8 Aphrodisias Antik Kenti Stadionu (Anonim 2012 g)

- **Tiyatro:** Antik dönem kentlerinde genellikle tüm kentlerde bulunan bu yapı türü, dinsel törenlerin, şenliklerin, oyunların yapıldığı mekânlardır. Klasik dönem ve Hellenistik dönem kentlerinde tiyatro yapıları arazinin doğal topografyasına uygun olarak inşa edilmişlerdir. Tiyatro yapılarının konumlandırılmasına bakıldığında akropolün belirgin bir yamacı üzerinde akropolün arka fon olarak kullanıldığı görülmektedir. Cavea (oturma sıraları)'ların ön yüzü güneye bakacak şekilde, kentsel peyzaja hâkim bakı noktasında konumlanması tercih edilmiştir. Roma Dönemi'ne kadar tiyatro yapılarının biçimlerini arazinin doğal formu belirlemiştir. Hellen tiyatrolarının özü olan orkestra düz zeminde, yükselen yamaçta theatron (izleme yeri) tiyatro yapılarının çekirdeğini oluşturmaktadır. Tiyatro sanatının gelişmesi ile gösteri yapanlar için oluşturulan skene (sahne) yapısı daha sonraki dönemlerde yardımcı öge olarak eklenmiştir. Bieber (1961), tiyatroyu oluşturan yapısal öğelerin gelişimi ile ilgili olarak, orkestra bölümünün Arkaik Dönem'de; theatron bölümünün Klasik Dönem'de geliştiğini ifade etmiştir. Sahne biçiminin Geç Klasik Dönem'de oluştuğunu, Hellenistik Dönem'de geliştirildiğini belirtirken; Klasik Dönem'de yükseltilmiş bir sahnenin bulunmadığına işaret etmiştir.

- Antik dönem tiyatro yapılarının bölümleri:

Kerkides: Theatron'u ırsısal olarak parçalayan merdivenlerin oluşturduğu dilimlerdir.

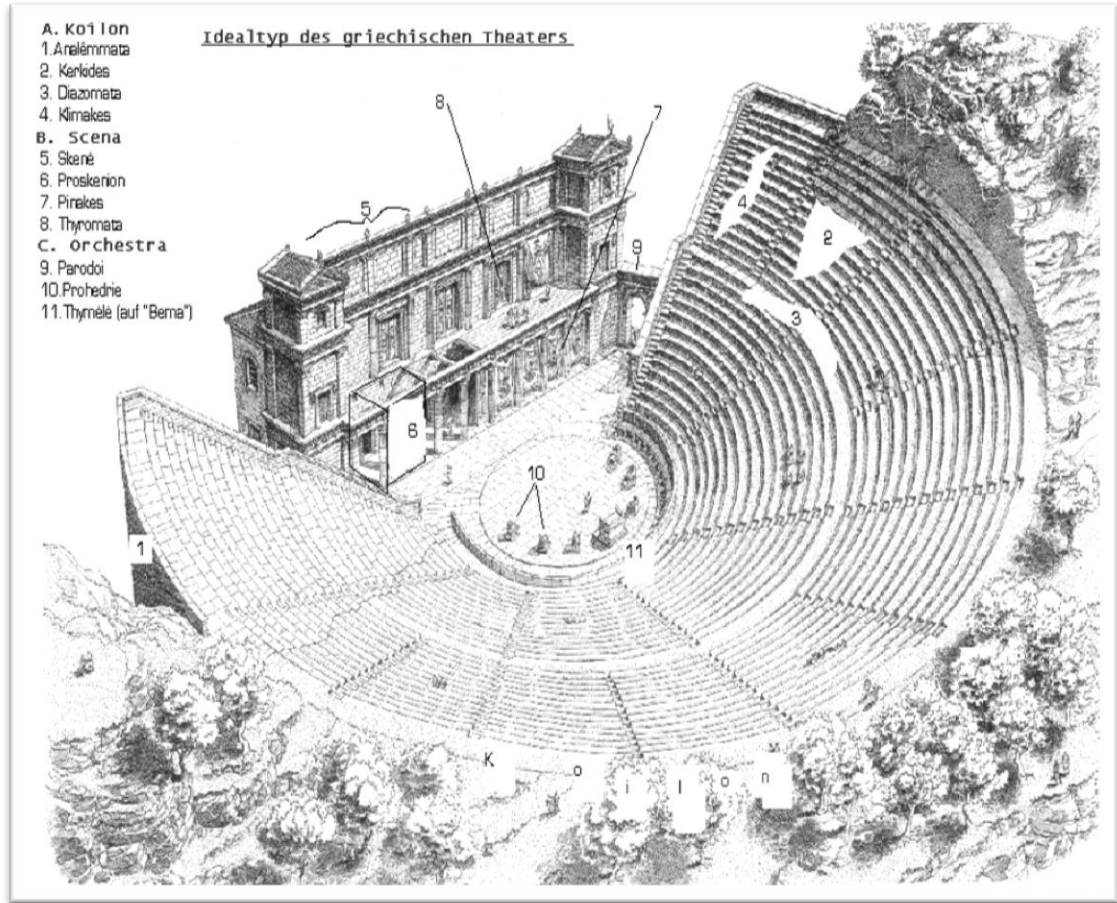
Diazoma: Theatron'u yatay olarak bölen ara geşitlerdir.

Parados: Sahne ile cavea arasında bulunan, seyircilerin giriş ve çıkışını sağlayan geşitlerdir.

Paraskenia: Skene'nin ön tarafında, iki yana uzanan koridorlardır.

Proskenion: Daha geçit dönemlerde skene'nin önüne eklenen sütunlu yapılarıdır.

Analemma: Cavea'yı iki yandan sınırlayan destek duvarlarıdır (Brockett 2000) (şekil 2.9).

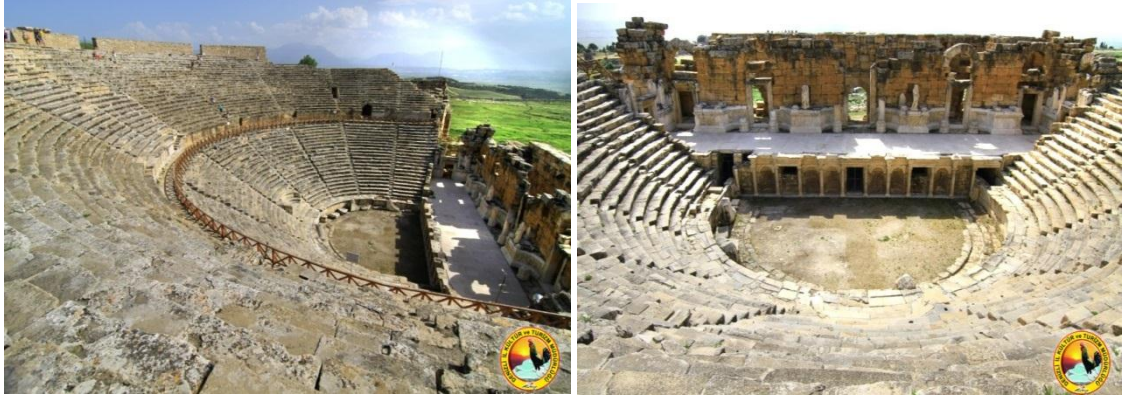


şekil 2.9 Antik Yunan Tiyatrosu Bölümleri (Anonim 2012 h)

a. Theatron, 1. Analemma, 2. Kerkides, 3. Diazoma, 4. Cavea, b. Skene, 5. Skene, 6. Proskenion, 7. Paraskenia, c. Orchestra, 9. Parados, 10. Cavea (ahşap), 11. Thymele (sunak)

Antik Yunan ve Roma tiyatroları yapısal özellikleri bakımında farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar:

- Yunan tiyatrolarının konumları coğrafi özelliklere göre belirlenmiş ve tiyatro yamaca yaslanacak şekilde inşa edilmiştir. Roma tiyatrolarında ise, mimarının gelişmesi ile tiyatronun konumunda arazinin özellikleri belirleyici olmamıştır (Şekil 2.10- Şekil 2.11).
- Roma tiyatroları tonoz, kemer vb. taşıyıcı elemanların kullanılması nedeni ile Yunan tiyatrolarına göre daha yüksek yapılmıştır. Bu nedenle daha fazla seyirci kapasitesine sahiptir.
- Roma tiyatrolarında cavea ve orkestra yarım daire şeklinde iken, antik Yunan tiyatrolarından cavea at nalı ve orkestra tam daire şekline sahiptir.
- Roma tiyatrolarında sahne binasının yüksekliği cavea'lar ile aynı seviyede iken, Yunan tiyatrolarının sahne binası daha alçak konumdadır.
- Yunan tiyatrosunda giriş-çıkışlar sahne binasının yan cephelerinden sağlanmıştır ve paradoslar açıktır. Roma tiyatrosunda kapalı paradoslar bulunmaktadır.
- Roma tiyatrosunda oyun, proskenium denilen ve genellikle 1,5 metre yükseklikte olan bir sahnede oynanmıştır. Yunan tiyatrosuna oranla daha derin ve alçak olan bu sahnenin arkasında kapılar ve orkestraya inen iki taraflı basamaklar bulunmaktadır (Vitruvius 1998).
- Proskenium'un altında "hyposkenium" denilen ve sahneye ait eşyaların yer aldığı depo bulunmaktadır. Roma tiyatrolarında skene'nin ön cephesi, (skene frons), çok ince işçilikle yapılmış süslemelerle doludur. Bu mimari biçim güneş yardımıyla ışık-gölge oyunları oluşturuyor, canlılık ve hareket meydana getirmiştir. Bu kısım, aynı zamanda daimi bir dekor teşkil etmiştir. Skene içinde, aktör locaları ve kulisler bulunmaktadır (Kargı 1991)



Şekil 2.10 Yamaca yaslanmış Grek tiyatro örneği, Hierapolis Antik Kenti, Pamukkale (Anonim 2012ı)



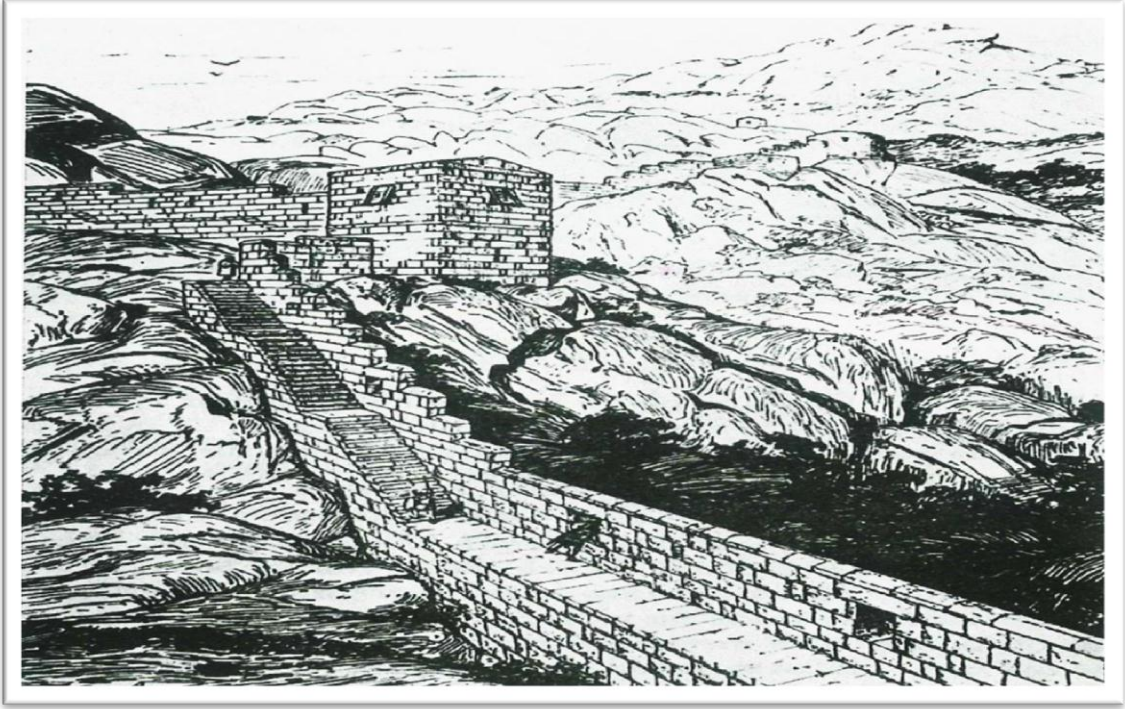
Şekil 2.11 Roma tiyatrosu örneği, Aspendos, Antalya (Anonim 2012i)

- **Hamam:** Antik dönem kentlerinde bulunan önemli yapılardan biri olan hamam yapıları, yıkanma işleminin dışında sosyal anlamda buluşma mekânları olarak da kullanılmıştır. Bonneville (1994), hamam kültürünün; M.Ö 6.yy'a dayandığını, erkek ve kadınların yıkandıkları alanın yakınında fiziksel, zihinsel egzersizlerin yapıldığını ifade etmektedir. Roma dönemi hamam yapılarında, apodyterium (soyunma), sudatorium (terleme), caldarium (yıkanma), tepidarium (sohbet edilen alan) ve frigidarium (soğukluk) gibi bölümler bulunmaktadır (Şekil 2.12).

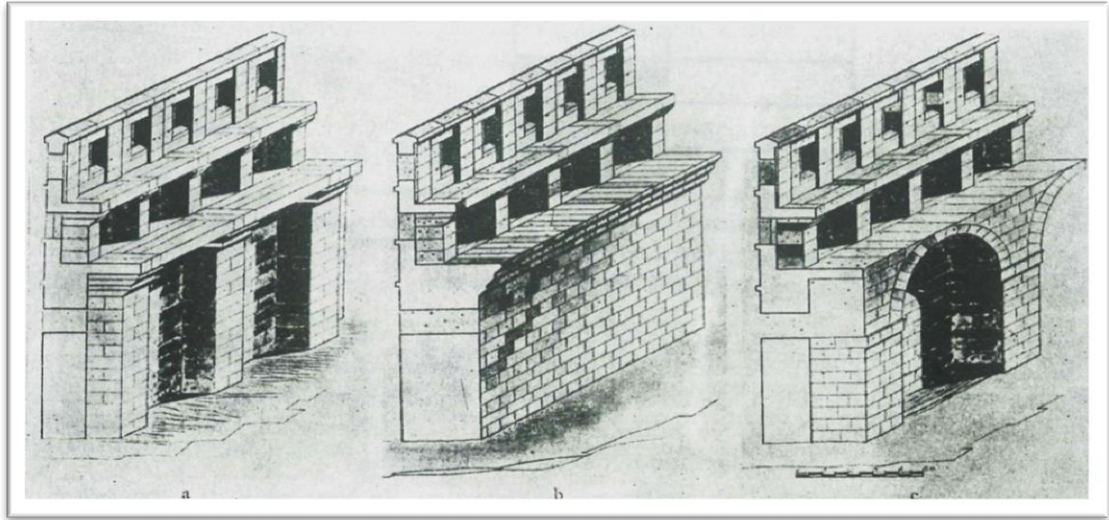


Şekil 2.12 Perge antik kent hamamı (Anonim 2013a)

- **Savunma Yapıları:** Antik dönem kentlerinin savunması üç hat üzerine kurulmuştur. İlk savunma hattını araziye koruyan kaleler, kuleler ve duvarlar meydana getirmiştir. Kaleler ve kuleler stratejik önemi olan tepeler üzerine inşa edilmiştir (Akarca 1998). Antik kentlerin diğer savunma yapısı şehrin surlarıdır. Surların şekli kentin topografyasına bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Sur duvarları genellikle mukavemet açısından kayalara oturtulmuştur (Vitruvius 1998). Sur duvarları planlarına bakıldığında düz ya da dirsekli oldukları görülmektedir. Duvar uzunlukları arazi ve ait oldukları döneme göre değişmektedir. Klasik dönemden Roma dönemine kadar sur duvarı uzunlukları artarak geliştirilmiştir (Akarca 1998). Sur duvarlarında savunma paradoslar (seyirdim yeri) ile yapılmıştır. Parados'un genişliğini Vitruvius (1998) silahlı iki askerin rahatça geçebileceği ölçüde olması gerektiğini ifade etmiştir (Şekil 2.13). Paradoslar stohoi (dayanaklar) üzerine, sur yapısından çıkma şeklinde ya da kemer veya tonoz üzerine oturtulmuş şekilde inşa edilmiştir (Şekil 2.14) (Akarca 1998).



Şekil 2.13 Latmos Herakleia surları (Akarca 1998)

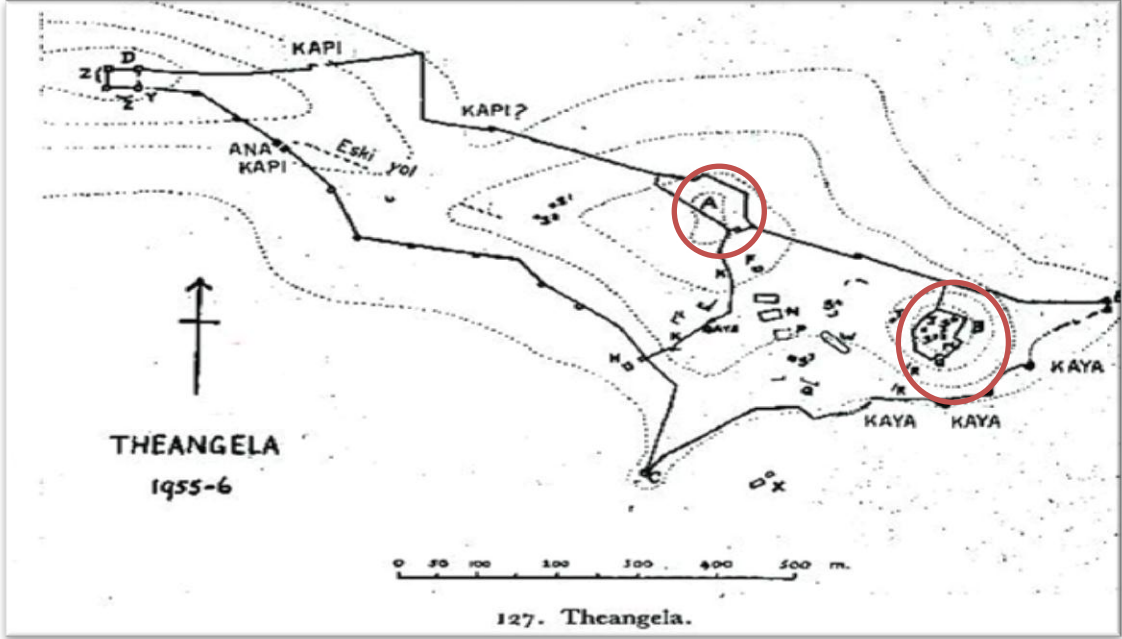


Şekil 2.14 Side Antik Kenti seyirdim yeri (Akarca, 1998)

a. Dayanaklı, b. Çıkmalı c. Kemerli

Diğer bir kent savunma yapıları ise, iç kalelerdir. Kente kolayca hâkim olunabilecek yer olan akropolisi korumak için iç kale savunma yapıları kullanılmıştır. Arazinin durumuna göre surdan ayrı ya da surlara bağlı duvar çekilerel iç kale yapıları

oluşturulmuştur. Bodrum'daki Theangela antik kentinde iki tip iç kale örneği görülmektedir (Harita 2.3) (Akarca 1998).



Harita 2.3 a. Kentin doğu ve batı yönündeki tepesinden sur duvarına bakan kısmından duvar çekilerek oluşturulan iç kale. b. Ana sur duvarına bağlı iç kale (Akarca 1998)

- **Su kemerleri:** Antik kentlerde su ihtiyacı kuyu ve sarnıçlardan sağlanmıştır. Kentlerin gelişmesi ile su ihtiyacı artmış ve su sistemlerinin geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Su kemerli yapıları Roma kentlerinin en önemli yapılarından biri olmuştur (Owens 2000). Romalı hidrolik mühendislerinin, Yunanlı ve Etrükslerin pratiklerine ve uygulamalarına dayanan becerileri ile Pax Romana ile gelen güvenlik ortamı ile birlikte çok daha uzak mesafelerde kentlere su taşınmasını olanaklı kılmıştır.

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde inşa edilen su kemerlerinin birincil yapım nedenin imparatorluğun kentlerinde temel kentsel yapılardan biri olan hamam yapılarına su sağlanmak amacı ile (Macready 1987). Çeşme yapıları ile halka açık tuvalet gibi kentsel yapıların su ihtiyacı da su kemerleri ile sağlanmıştır (Walker vd. 1987) (Şekil 2.15).



Şekil 2.15 Mylasa antik kenti su kemerleri, Milas (Anonim 2013b)

Tanımlamaları yapılan ve hangi işlevlere sahip oldukları belirtilen kentsel yapıların nereye, ne şekilde yapılacağı konusu kent planlama olgusunu ve gelişimini gündeme getirmiştir. Ward-Perins'in (1974) belirttiği gibi 'kent biçimsel planlama ünitesi ve bunun içinde tek tek yapılar uygun biçimde yerlerini bulmuştur' (Ward-Perkins 1974).

2.1.1 Antik kentlerin planlanması

Antik dönem boyunca kentler, hâkim olmuş egemenlik anlayışı ve kültür kapsamında planlanmış ve geliştirilmişlerdir. Bu bölümde Antik dönemi oluşturan Klasik dönem, Helenistik Dönem ve Roma İmparatorluğu Dönemi'ndeki kent planlama yaklaşımları irdelenmiştir.

2.1.1.1 Klasik dönemde kentler /kent planlama

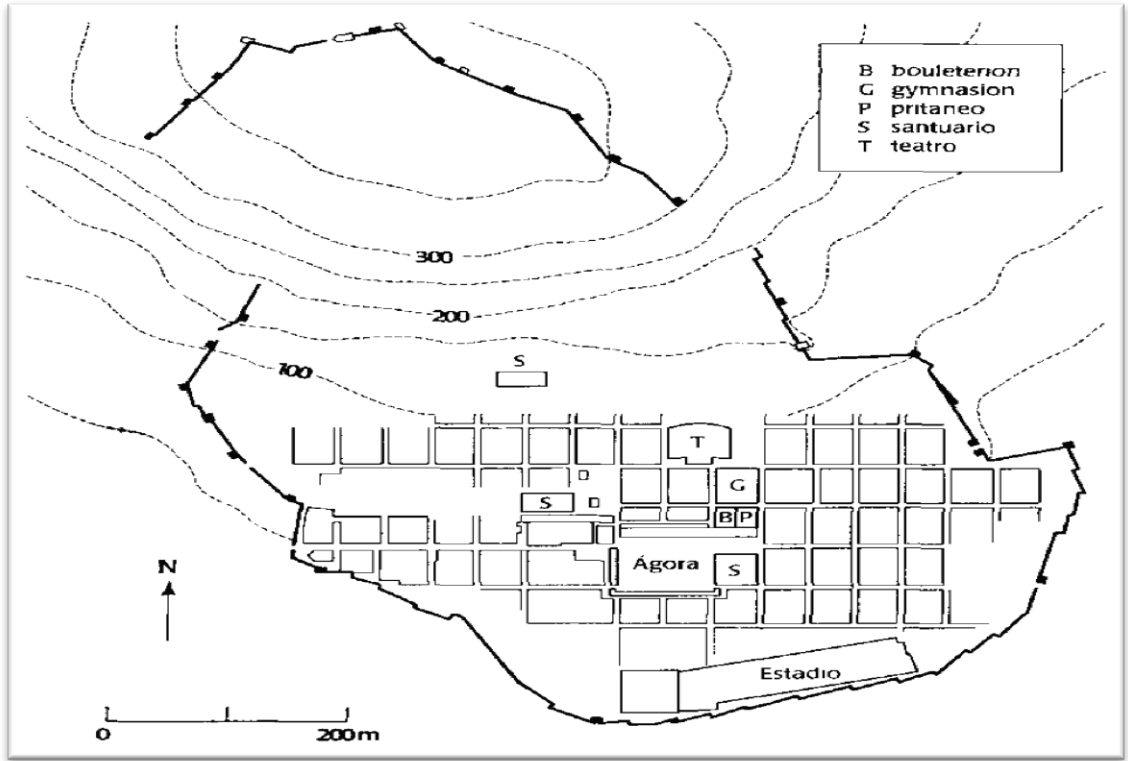
Klasik dönemin egemen siyasi yönetim biçimi kent merkezi ve çevreleyen toprakları ile kent-devleti olarak öne çıkmaktadır. Klasik dönemde kent merkezi (asty) ana hatları ile Klasik dönemde tanımlanmış olmakla beraber, mimari olarak gelişim aşamasındadır. Bu nedenle kent planlama olanakları geniş olup, Persler tarafından yıkılan ve tümü ile yeniden inşa edilen Atina Kenti örnek bir yerleşmedir. Limanları, ticaret alanları, kamusal alanları ve konut bölgelerini içeren Klasik dönemin planlamacılığı kentin

gelişimini denetleyerek, gelecekte Helenistik ve Roma dönemlerindeki genişlemenin temelini oluşturmuştur (Wycherley 1993).

Klasik dönem planlamasında öne çıkan isim Hippodamus'tur. Miletos'lu Hippodamus, klasik kent planlama tarihinin bilinen ilk kent plancısı olarak bilinmektedir. Owens (2000), Hippodamus'un kent planlamasını icat etmediğini, kent planlamanın daha eski dönemlerde batıdaki Yunan kolonileri ile Eski Smyrna'ya kadar dayandığını savunmaktadır. Ancak bugün, birçok kaynakta Hippodamus ızgara sistemi, sistematik ilk kent planlama yaklaşımı olarak kabul edilmektedir.

Hippodamus kent planı genel ilkeleri:

- Kentin farklı bölümlerinin tam olarak bütünleşmesi
- Kent planının kuramsal ve matematiksel ilkelere dayanması, Kentsel alanın önceden belirlenmiş boyutlara göre karelere bölünmesi (Mcreehy 1987)
- Kamu yapılarının birbirleri ile açık işlevsel ilişki içinde olacak biçimde gruplandırılması. Ayrıca kamu yapıları açık bir biçimde tanımlanmış ve sokak sistemi içinde bütünleştirilmesi (Harita 2.4)
- Kentin tasarımında büyük ölçüde teraslamaların kullanımı ve peyzaj düzenlemeleri ile görsel etki oluşturmak amacı ile eğimli arazinin sistematik olarak değerlendirilmesi, kent içinde odak noktası oluşturularak, 'anıtsallık' vurgusunun yapılması şeklinde sıralanabilmektedir. Halicarnassus kent planında yer alan kentin odak noktasının oluşturularak "anıtsallık" vurgusunun sağlanması için Mausoleum'un kullanılması (Harita 2.5).

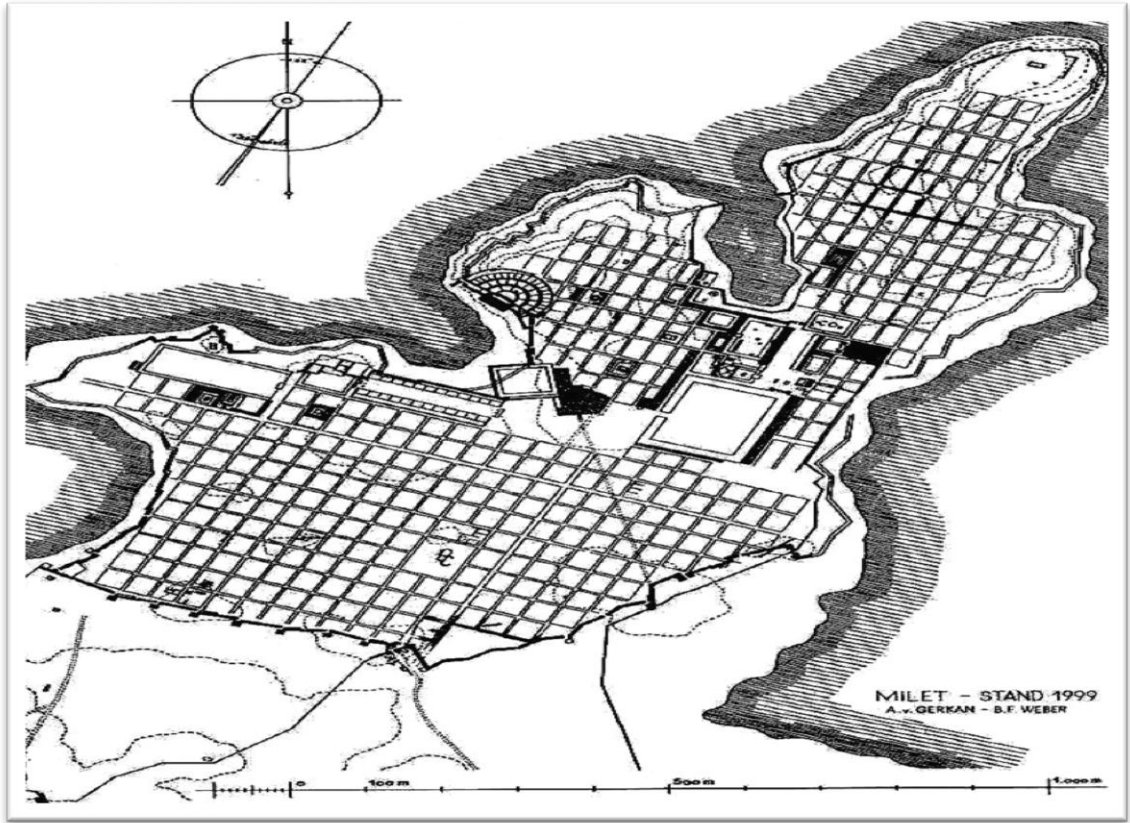


Harita 2.4 Hippodamus ızgara sistemine göre planlanmış Priene Kenti ve Kent içindeki kamu yapıları (Anonim 2013c)



Harita 2.5 Halicarnassus antik kentinde yer alan Mausoleum (Anonim 2013d)

Izgara biçimli sokak dokusu uzun dikdörtgen biçimli, kendi içinde iki ev sırasına bölünmüş insula'lar oluşturmıştır. Bu dönemde birbirine bitişik mekânlardan oluşan ve ada (insula) olarak adlandırılan yapı grupları söz konusudur. Düzensiz açılarla birbirine birleşen ev ve mekânların oluşturduğu yapı grupları arasında cadde ve sokaklar yer almaktadır. Sokaklar genellikle doğu-batı yönünde ulaşım sağlamakta olup, bunlar büyük olasılıkla yerleşmenin doğusunda yer alan ana caddeye açılmaktadır (Kouka 2002). Insula ölçüleri antik kentlerin konumlandığı topografyaya göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin Miletos'da olduğu gibi konut insulaları özellikle küçüktür ve sokaklardan bazılarının gerçekte daha büyük olan konut adalarının iç bölünmeleri olduğunu düşündürmektedir (Castagnoli 1971) (Harita 2.6).



Harita 2.6 Miletos antik kent planı içinde yer alan insulalar içinde yer alan konutlar (Wycherley 2011)

Klasik dönemde planlama yalnızca kentin düzenli olarak biçimlendirilmesi ile sınırlı kalmamıştır. Kent donatıları kavramının temelleri de bu dönem de atılmıştır (Owens 2000). Özellikle kente su sağlamaya yönelik su kanalları, kanalizasyon sistemleri kent

plancıları tarafından düşünölen konular olmuştur. Nöfusun giderek artmasına bağılı olarak ööp dökölmesi, kamu alanlarında açık atık su kanalları ya da lağıım öukurları kazılması, kamuya açık yolların kapatılması, komşuluk ilişkileri gibi konuların yasalarla düzenlenmiş olması klasik kent planlamacılığının hukuksal boyutunu göstermektedir (Owens 2000).

2.1.1.2 Hellenistik dönemde kentler ve kent planlama

Büyük İskender'in fetihleri ile kent planlamada yeni bir dönem başlamıştır. Bu değışim Yunan dünyası ile Asya'yı etkilemiştir. Fetihler sonucu siyasal, toplumsal ve ekonomik koşulların değışimi ile birlikte Hellen Krallıkları ortaya çıkmıştır. Fethedilen toprakların krallıklarının refah düzeylerinin artması ile birlikte geniş kent kurma ve yeni yapılaşma programları ile kent planlama önemli ölçüde etkilenmiştir (Ward-Perkins 1974, Martin 1974).

Klasik dönemde temelleri atılan ızgara kent planı, potansiyel olarak düşman topraklarda yeni kent kurmanın hem en uygun hem de en hızlı yöntemi olmayı sürdürmüştür. Hellenistik dönemde planlanmış kentler hem denetim aracı olarak hem de savunma ihtiyacından dolayı askeri ve stratejik kentsel yaşamı yansıtmaktadırlar (Owens 2000). Kentlerdeki savunma surları, konut alanların planlamasında görölen askeri düzen, bu görüşü kanıtlar niteliktedir.

Hellenistik dönemde kamusal yapıların tasarımı ve tekil yapılardaki anıtsallık dikkat çekmektedir. Kent planlarına bakıldığında Yunan kentlerinin çoğunluğunda tipik olan çok eğimli ve hareketli topografyanın en etkin biçimde kullanıldığı görölmektedir. Etkileyici konumları, büyük ölçekli peyzaj düzenlemeleri, anıtsal yapı ve yapı komplekslerinin ızgara plan sistemine göre konumlandırıldığı büyük ölçekli kentler Hellenistik döneme tarihlenmektedirler. Bu kentlerden anıtsal planlamanın en önemli örneğı olan Pergamon (Bergama), Hellenistik kentsel tasarımın en üst noktasını oluşturmaktadır. Kentin tasarımı, anıtsal mimarlığı, anıtsal biçimde tasarlanmış kent planı ile birleştirmiş ve aynı zamanda arazinin zorluklarını avantaja çevirerek görsel bütönlük sağlanmışır (Owens 2000). Sarp tepenin üzerine kurulan kent, çoklu

teraslama sistemini gerektirmiştir. Kamu yapıları ise, terasların üzerinde konumlandırılmıştır (Harita 2.1).

Hellenistik dönem kentlerindeki gelişme sadece kamusal yapılarla sınırlı kalmamış, kentlerin alt yapı hizmetleri (su ve kanalizasyon sistemleri), eğitim ve sağlık hizmetleri geliştirilerek yaşam kalitesi arttırılmıştır (Martin 1974).

Hellenistik dönem kent planlamacılığının başarısı ızgara plan uygulamasının sürdürülmesinde değil, tipik Yunan kentinin anıtsallaştırılmasında yatmaktadır (Owens 2000).

2.1.1.3 Roma İmparatorluğu döneminde kentler ve kent planlama

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde toprakların genişlemesi ile merkezi yönetim önem kazanmıştır. Kentler imparatorluğun yönetiminin ilk basamağını oluşturmuşlardır (Owens 2000). İmparatorluk döneminde sağlanan barış ve güven ortamı kent ve kent yaşamını olumlu yönde etkilemiştir. Kentler pax Romana'nın etkisi ile daha ulaşılabilir konumlara taşınmışlar ve hızla gelişmişlerdir. Yeni kent seçimini etkileyen savunma önceliği Roma ordusunun sınırları koruması ile ortadan kalkmıştır. Sınır bölgeleri dışında kent surları inşa edilmemiş ya da İmparatorun izni ile inşa edilmişlerdir (Salway 1985).

Roma Dönemi'nde kamusal yapılara yeni ekler gündeme gelmiştir. Kentlerde sıklıkla Roma tarzı kent yaşamı düşüncesini örnekleyen belli başlı kamu yapıları ve anıtsal yapılar yer almıştır. Klasik ve Hellenistik dönemde çevrenin fiziksel koşullarının belirlediği yapı malzemeleri Roma Dönemi'nde çeşitlenmiştir. Kullanılan yapı malzemelerindeki değişim ilk olarak, M.Ö. 7.yy'da Orta ve Kuzey İtalya'nın gerçek anlamda ilk kent kurucuları olan Etrüksler Dönemi'nde başlamıştır (Drews 1981). Taş ve kerpiç yapı malzemelerini kullanan Etrükslerden sonra Romalılar kentlerdeki kozmopolitliğin artması ve buna paralel olarak tek düzenli mimari biçemin ortaya çıkması ile farklı malzemeler kullanmışlardır. Hadrianus döneminde ithal mermer, hazır

kesme kolonlar Lepcis Magna'da hem yeni yapılarda hem de mevcut yapıların biçimlendirilmesinde kullanılmıştır (Ward-Perkins 1981).

Roma kent planlamasını hristiyanlığın ortaya çıkışı önemli ölçüde etkilemiştir. Klasik ve Hellenistik dönemde kamusal ve toplumsal olan kamu yaşamı Hristiyanlığın getirdiği ahiret inancı ile değişime uğramış ve bu durum kent yapıları kullanımlarında farklılıklar getirmiştir. Kilise yapıları kent yaşamının yeni odak noktası haline gelmiştir. Kiliseler hizmet ettikleri halk ile daha yakın ilişki içinde olacak biçimde kentte birçok noktada özellikle konut alanları içinde konumlandırılmışlardır.

Roma kentinin planlanmasında yine Yunan döneminde olduğu gibi standartlaşma geçerli olmuştur. Yunan kent planlamasında ayrıntılı anlatılan, sokakların birbirini yatay ve dikey kestiği "Hippodamos" ızgara kent modeli Roma mimarisinde de uyarlanarak kullanılmıştır. Roma kent planında; kuzey-güney yönünde uzanan "*cardo*" ve doğu-batı doğrultusunda uzanarak *cardo* ile merkezde kesişen ana cadde "*decumanus*" ana akslardır. Bu iki ana cadde bir kapıdan diğer kapıya dek uzanmış ve bunlar forum denilen (agoranın Roma uzantısı) pazar yerinde birbirlerini dik açı ile kesmişlerdir. Sokak sistemi iki ana yolun kesişim noktasına özel bir vurgu getirmiştir (Wycherley 2011).

Doğu'da görülen Roma planlaması ağırlıklı olarak yaratacağı görsel etki üzerine dayanmaktadır. Yapılar ve yapı grupları aksel olarak düzenlenmiş ve yapıların dikkatle konumlandırılması ile vistalar oluşturulmuştur. Yükseklik ve yeni yapı malzemelerinin kullanımı kenti oluşturan yapıları fiziksel çevrelerinden bağımsız hale getirmiş ve yapay kent görünümlerini oluşturmuştur; kolonadlı yollar, kemerler, propylaea kentleri süslemek, planlamanın görüşünü denetlemek, yönlendirmek veya çirkin yapıları gizlemek amacı ile kullanılmışlardır (Owens 2000). Roma kentlerinde ortaya çıkan yeni yapılar Yunan kent yapılarına büyük oranda benzerlik göstermektedir. *Roma forumu*, agora gibi toplumsal yaşamın merkezini oluşturmuştur. *Tiyatro* yapıları Roma kentinin en önemli yapıları arasında yer almıştır. Roma tiyatrosunu, Yunan tiyatroları gibi sahne binası, yarım daire şeklinde meydan ve oturma bölümlerinden oluşturmuştur. Roma tiyatrolarında sahne binası geliştirilerek, oturma basamakları ile

birleştirilmiş ve mimari bütünlük sağlanmıştır. Roma kentlerinin önemli yapılarından biri de hamamlardır. Hamam yapıları yalnızca yıkanma amacı dışında sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri kapsayan mekânlar olarak kullanılmışlardır (Thrope 2002). Anadolu'daki Roma kentlerinden Smyrna, Ephesos gibi kentlerde yeni yapılar eklenmiştir. Mevcut yapılar yenilenmiş ve genel olarak kentsel donanımlar iyileştirilmiştir. Miletos'ta Trajan Hellenistik *bouleuterion*'un karşısına bir tiyatro cephesi biçiminde kolonlar ve heykeller için nişlerle bezeli üç katlı bir *nymphaeum* yapısı Roma Dönemi'nde eklenmiştir. Ayrıca Faustina Aslanlar koyuna hâkim, adını taşıyan büyük bir hamam yapısı da Roma döneminde inşa edilmiştir. Miletos'un en iyi korunmuş yapılarından biri olan bu yapı Romalıların mevcut koşullar karşısında yeni tasarım yöntemlerini denediklerini kanıtlar niteliktedir. Çünkü bu yapı ne düzenleme olarak simetrik ne de ızgara sokak planının düzenine uymaktadır (Owens 2000).

Antik kentlerin oluşumu, gelişimi farklı dönemlerde incelenmiştir. Bugüne ulaşabilmiş bu yapılar, tarihin, modern dünya ile buluştuğu tarihi kentsel peyzajın en önemli bileşeni olarak son dönemde dünyada giderek dikkat çeken kentsel bellek alanlarıdır. Bugüne kadar gelebilmiş bu alanları yarına ulaşabilmesi arkeolojik mirasın sürekliliği ile sağlanabilecektir.

2.2 Sürdürülebilirlik ve Arkeolojik Sitler

Bu başlık altında sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kentleşme, arkeolojik sitler, arkeolojik sitlerin sürdürülebilirliği konuları incelenmiştir.

2.2.1 Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kentleşme

Sürdürülebilirlik, 20.yy'da hızla artan ve Dünyayı tehdit eden ekonomik, teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği çevre sorunlarının çözümü noktasında ortaya çıkmış bir yaklaşımdır. "Sürdürülebilirlik" ekonomik büyüme ve insan iyiliğinin, bütün sistemlerin temeli olan doğal kaynaklara bağlı olduğunu kabul etmektedir (Timmer 1991). Dolayısıyla kaynakların kullanımının zaman ve mekân içinde düzenlenmesi sürdürülebilirlik kavramının temelini oluşturmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramı, ilk olarak Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı Belgesi'nde yer almıştır. Sürdürülebilirlik kavramının küresel bağlamda ilk defa ele alındığı resmi belge olan bu şarta göre insanların yararlandığı ekosistem, organizmalar, kara, deniz ve atmosfer kaynaklarının optimum sürdürülebilirliğini başarabilecek biçimde yönetilmeleri gerektiği ancak bunun ekosistemlerin ve türlerin bütünlüğünü tehlikeye atmayacak biçimde yapılmasının gereği öngörülmektedir (Mengi ve Algan 2001).

II. Dünya Savaşı sonrasında başlayan kalkınma girişimleri birçok ülkeyi ekonomik bakımdan gelişmiş ya da gelişmemiş statüsüne sokarken, aynı zamanda Dünya için tehdit oluşturacak çevresel sorunlar da üretmiştir. Başlangıçta kalkınma adına mazur görülen bu sorunlar, yerel olmaktan çıkıp, giderek bölgesel ve daha sonra da küresel hale gelmiş, dolayısı ile kalkınma ve doğa arasında denge arayışları arasında sürdürülebilir kalkınma kavramını beraberinde getirmiştir. Torunoğlu, sürdürülebilir kalkınmayı, ekoloji ile ekonomi arasında bir denge kurarak, doğal kaynakları bugünden tamamen tüketmeden, aynı dünyayı paylaşacak ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına olanak verecek şekilde kalkınmayı sağlamak olarak tanımlamıştır (Torunoğlu 2004). Alagöz (2007) sürdürülebilir kalkınma yaklaşımını; doğal kaynakların yönetimi, çevrenin korunması, gelecek nesillerin ihtiyaçları ile sosyal ve ekonomik politikalar olmak üzere dört temel bileşen olarak ele almıştır. Tanımlardan yola çıkarak sürdürülebilir kalkınma; insan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve kalkınmasına imkân verecek şekilde bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlamak olarak ifade edilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma sosyal, ekolojik, ekonomik, mekânsal ve kültürel boyutları olan bir kavramdır.

Sürdürülebilir kalkınma stratejisinin temelleri Brundtland Raporu'nda yer almış, 1992 yılında Rio Zirvesinde olgunlaştırılmıştır. Rio Zirvesi'nde Rio Deklarasyonu ve Agenda 21 başlıkları altında sürdürülebilir kalkınmanın temel ilkeleri belirlenmiştir.

Rio Deklarasyonu çevre ve kalkınmayı bağdaşık kılan ilkelerden oluşurken, Agenda 21 sosyal ve ekonomik boyutlar; kalkınma için kaynakların korunması ve yönetilmesi,

konu ile ilgili grupların rollerinin güçlendirilmesi ve uygulamaların nasıl yapılacağı şeklinde olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır (Kaypak 2011).

2002 yılında Johannesburg’da BM tarafından “Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi” düzenlenmiştir. Bu zirvede; ülkelerin ulusal sürdürülebilir gelişme stratejilerinin en kısa sürede oluşturulması ve bu konuda uygulamanın 2005 yılından itibaren başlatılması; kamu, sivil toplum ve özel sektörde kuramsal sorumluluk ve duyarlılığının geliştirilmesi; uluslararası anlaşmaların uygulanmasının sağlanması; yoksulluğun önlenmesi için Dünya Dayanışma Fonu’nun kurulması ve açlık sınırında yaşayan nüfusun yarı yarıya azaltılması, kaynak çeşitliliğinin enerji kullanımının küresel ölçekte daha adil ve dengeli bir biçimde dağılımının ve biyolojik çeşitlilikteki azalmanın eşik düzeylere çekilmesi kararları alınmıştır (Bozdoğan 2007, Kaypak 2011).

Rio Deklarasyonu, Johannesburg Zirvesi’nden sonra çevre konusunun genişletilerek kentleşme ve yaşam kalitesinin konuya dâhil edildiği 1976’da Habitat I ve 1996’da Habitat II, (insan yerleşmesi) konferansları düzenlenmiştir. Bu bağlamda kentsel sürdürülebilirlik ya da sürdürülebilir kentleşme kavramı gündeme gelmiştir.

Geenhuysen ve Nijkamp (1994) sürdürülebilir kentleri, “süreklilik içinde değişimi sağlamak amacı ile sosyo-ekonomik çıkarların çevre ve enerji ile ilgili kaygılarla uyumlu kent” olarak tanımlamışlardır. Sürdürülebilir kentleşme kavramına bakıldığında üç unsur ön plana çıkmaktadır. İlk ilke, kentlerde yaşayan insanların, kent ile olan ilişkilerinde, kentin ortak alanlarının kullanımında ve kamu hizmetlerinin alımında yaşam kalitelerinin artırılması sorununun aşılmasıdır. İkinci ilke, kentin bir yerleşim birimi olarak kendi varlığını devam ettirebilme yetisinin güçlendirilmesidir. Üçüncü ilke ise, kentin çevre değerlerini taşıma kapasitelerinin üzerinde kullanımı ile kaynakların dönüştürülmelerinde var olan üretim ve tüketim kalıplarının temelinde sorgulanması gerekmektedir (Bayram 2001).

Tosun (2013), bir kentteki sürdürülebilir kentleşmenin hedeflerini,

- Yaşam kalitesinin geliştirilmesi
- Gelişmede seçeneklerin bulunması

- Yoksulluğa karşı koyma
- İstihdam ve beslenme sorunlarının çözümü
- Sağlıkla ilgili temel gereksinimlerin karşılanması
- Biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi
- Teknolojide yeniden yapılanma
- Nüfus artışının denetim altına alınması
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı
- Temiz ve güvenilir su sağlanması
- Risklerin ortadan kaldırılması şeklinde sıralamıştır.

Sürdürülebilir kentleşmenin sağlanmasında arazi kullanım planlaması önemli bir yere sahiptir. Sürdürülebilir arazi kullanımı için;

- Çalışma, alışveriş ve iş alanlarına olan seyahati en aza indirmek yönünde, konut, istihdam ve hizmetleri kapsayan kentsel fonksiyonların oluşturduğu kentsel yapıda büyük oranda karışık arazi kullanımı ve yoğunluklara ulaşılmalıdır,
- Kentsel alanlarda kentsel yenilemeye ve ana caddelerde yüksek yoğunluklu iş, konut ve diğer kullanımlara öncelik verilmelidir,
- Geniş ölçekli katılımı geliştirmek doğrultusunda toplumun ilgisi canlandırılmalı, sürdürülebilir plan ve programları destekleyici yapılar oluşturulmalı; bu bağlamda, toplum kimliğinin yükseltilmesi için kamusal mekânlar, yaya ağları, tarihi çevrelerin korunması ve çekici sokak perspektifleri yaratılmalıdır.
- Kamu ulaşımının rekabet edebilirliğinin sürdürülmesi için ulaşım sistemlerinin genişletilmesi ve geliştirilmesi; bu doğrultuda, özelleşmiş pazar / piyasa parçalarında uzmanlaşmış hizmetlerle ilgili olarak konvansiyonel kamu taşımacılığını sağlayarak verimliliği en üst düzeye çıkarmak, enerjinin etkin kullanımını sağlamak ve alternatif ulaşım modelleri geliştirmek gerekmektedir (Brebbia vd. 2002).

Sürdürülebilir arazi kullanımında “kritik” kaynaklar arasında yer alan tarihi çevrelerin korunması büyük önem taşımaktadır. Gelişmiş ülkelerde sürdürülebilir kent uygulamalarına bakıldığında ekolojik ortamlar, doğal kaynaklar, tarihsel ve kültürel miras öğeleri ile özgün kültürel geçmiş dikkate alındığı ve koruma yaklaşımlarının

geliştirildiği görülmektedir. Bu bakımdan, gelişmiş ülkelerdeki tarihi geçmişi antik dönemlere kadar uzanan yerleşmelerde arkeolojik varlıkların korunmasının hem kent kültürünün korunması hem sürdürülebilir kentin yaratılması amacı ile kullanılan bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımda uluslararası düzeyde öneme sahip kentlerin sürdürülebilir kentlere dönüştürülmesi için tarihi kentsel peyzajın korunması ve kent tarihinin ve kültürünün yeniden canlandırılması stratejileri hayata geçirilmektedir (Wu Xingkuan ve Hu Shan 2011).

2.2.2 Arkeolojik sitlerin sürdürülebilirliği

İnsan yaşamının izlerini taşıyan antik kentler barındırdıkları zengin tarihi verilere sahip olan geçmişin bilgi kaynaklarıdır. İnsanlığın ortak geçmişi ve tarihi süreç içindeki yaşam biçimi ile ilgili bilgi birikimlerini sağlayan antik kentler, geçmişin bugüne ulaştırdığı arkeolojik miraslarıdır.

2.3 Arkeolojik Sit Kavramı

Arkeolojik sitin korunması ve yönetimi kapsamında ICAHM tarafından 1990 yılında hazırlanan ve ICOMOS Genel Kurulu tarafından onaylanarak kabul edilen tüzüğün, 1.maddesinde arkeolojik miras; temel verileri arkeolojik yöntemlerle elde edilen, insan varlığının her tür izini, her tür insan etkinliğini yansıtan yerleri, terkedilmiş yapıları, toprak ve su altındaki sitler de dahil olmak üzere her tür kalıntıyı, bunlar ile ilgili taşınabilir tüm kültürel malzemeyi kapsayan maddi miras olarak tanımlanmıştır (Anonymous 1990). Arkeolojik miras tanımında yer alan sit sözcüğü, mirasın yalnızca yapı ölçeğinde değil bulunduğu bölgeyi kapsayan geniş bir kavram olduğunu da göstermektedir. 1710 sayılı yasanın 1. Maddesine göre sit “Homojen oluşları ve özellikleri, tarihi, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedi veya efsanevi önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topografik bölgeler” olarak tanımlanmaktadır. Bu yasadaki arkeolojik sit tanımı daha sonraki dönemlerde geliştirilmiştir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 5.11.1999 gün ve 658 sayılı ilke kararına göre arkeolojik sit; “İnsanlığın varoluşundan bugüne kadar ulaşan eski uygarlıkların yer

altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır” olarak tanımlanmıştır. Arkeolojik sit kavramının yerleşmesi ile geniş arkeolojik alanların sınırları çizilerek yasal olarak korunmalarına olanak veren düzenlemeler getirilmiştir. Doğal alanlar ya da kentler içinde yer alan arkeolojik sitlerin tanımlanması için “karmaşık sit” kavramı kullanılmaktadır. Doğal özellikleri, bitki örtüsü ya da jeolojik oluşumları ile ilgi çeken alanlarda bulunan arkeolojik kalıntılar çevrelerindeki doğal oluşumlar ile birlikte “doğal-arkeolojik sitler” olarak değerlendirilmektedir. 658 sayılı ilke kararında yer alan kentsel arkeolojik sit alanı, “korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarını içeren ve korunması gerekli kentsel dokuların birlikte bulunduğunu alanlar” olarak tanımlanmaktadır. Ancak kentsel arkeolojik sit alanı olarak belirlenen alanlarda uygulamalarda karşılaşılan sorunlar nedeni ile 2005 tarihli ve 702 sayılı yeni ilke kararında “ Bu alanlarda, arkeolojik değerlerin sağlıklı ve kapsamlı envanter çalışmasının yapılmasına, bu çalışma sonucunda hazırlanacak planlar onanmadan, parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmemesine” şeklinde içerik genişletilmiştir.

ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü’nün ikinci maddesinde ‘Bütünleşik Koruma Politikaları’ başlığı altında arkeolojik mirasın hassas ve yenilenemeyen bir kültürel kaynak olması sebebi ile koruma politikalarının belirlenmesi ve bu politikaların ulusal, uluslararası, bölgesel ve yerel düzeydeki planlama politikaları ile bütünleşmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tüzüğün üçüncü maddesinde, arkeolojik mirasın korunması kapsamında yasal ve yönetsel çerçeve belirlenmiştir. Bu bağlamda; yasaların ilgili arkeolojik mercinin kararı olmadan anıtlar ve sitlerin çevrelerinin değişiklik yapılarak yok edilmesini, zedelenmesini veya bozulmasının engellemesi yönünde kararlar ile arkeolojik mirasın yok edilmesine izin verildiği durumlarda tam bir arkeolojik araştırma ve belgeleme istenmesi gerekliliği, arkeolojik mirasın yalnız tescil edilmiş bölümlerinin korunduğu, henüz tescil edilmemiş veya yeni bulunmuş anıt ve sitler için arkeolojik değerlendirilmeleri yapılana kadar geçici koruma koşullarını sağlamaya yönelik maddeler bu madde kapsamında yer almaktadır.

Tüzüğün dördüncü maddesi, arkeolojik mirasın içeriği ve niteliği hakkında en ayrıntılı bilgiye ulaşılmasını ve bu bilgiye ulaşılması ile ilgili süreci tanımlamaktadır. Ayrıca bu maddede, bilimsel çalışma ve araştırma için temel veri tabanını oluşturan envanter hazırlama ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tüzüğün beşinci maddesi, arkeolojik bilgiye ulaşmada kullanılacak araştırma yöntemlerini içermektedir. Bu yöntemler, zarar vermeyen tekniklerden örnek alma ve kazı olarak tanımlanmıştır. Bu madde kapsamında:

- Arkeolojik miras hakkında bilgi toplama işlemi sırasında yapılan müdahaleler araştırmanın korumaya yönelik yönü veya bilimsel bakımdan gerekli olan ile sınırlı kalması ve dolayısıyla arkeolojik alanın tümünü kazılmaması, mümkün olabildiğince zarar vermeyen tekniklerle araştırma, yerden ve havadan belgeleme ve örnek alma yöntemlerinin teşvik edilmesi
- Kazı yapma kararının ayrıntılı olarak gözden geçirilmesi
- Kazıların kentsel büyüme, arazi kullanımı değişimi, soygun ve oğal bozulma gibi etkenlerden zarar gören sitlerde yapılması gerektiği
- Tehlike altında olmayan sitlerde ender durumlarda kazı yapılabileceği, ancak kazıların kısmi olması ve gelecekteki araştırmacılar için dokunulmamış kısım bırakılması gerektiği
- Kazı raporlarının hazırlanması ve bilim dünyasına duyurulması gerekliliği
- Kazıların UNESCO'nun 1956 tarihli Arkeolojik Kazılarda Uygulanması Önerilen Uluslararası İlkeleri'ne ve kabul edilmiş uluslararası ve ulusal mesleki standartlara uygun yürütülmesi gerektiği yer almaktadır (Anonymous 1990).

Tüzüğün altıncı maddesinde arkeolojik miras yönetiminin genel hedefi belirlenmiştir. İlgili madde kapsamında, genel hedef, bütün ilgili belge ve koleksiyonların da uzun vadeli koruma ve bakımı sağlayarak, anıt ve sitleri yerinde korumak olarak belirlenmiştir. Bu ilke sürekli bakım, koruma ve yönetime olan gereksinimi vurgulayarak, kazıdan sonra gerekli bakım ve yönetim sağlanamayacağı durumda arkeolojik mirasın kazılarak ortaya çıkarılmaması veya çıkarıldıktan sonra her türlü etkene açık bırakılmaması gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca maddede

UNESCO'nun 1956 tarihli tavsiyelerinin arkeolojik mirasın bakım ve korunması ile ilgili ilkeleri kabul edilmiştir (Anonymous 1990).

Tüzüğün yedinci maddesinde, arkeolojik mirasın halka sunulmasının çağdaş toplumların kökenlerinin ve gelişimlerinin anlaşılmasını sağlayan bir yöntem olduğu ve sunuş ve bilgi verilmesinin mevcut bilimsel verilerin bir yorumu olarak ele alınması ve sürekli güncelleştirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Ayrıca maddenin içeriğinde sunum ve bilgi verme yöntemlerinden yeniden yapım tekniğinin doğrudan arkeolojik kalıntılar üzerinde yapılmaması ve yeniden yapım olduklarının anlaşılabilir olması gerekliliği yer almaktadır (Anonymous 1990).

Tüzüğün sekizinci ve dokuzuncu maddesinde arkeolojik mirasın yönetiminde birçok meslek disiplinin birlikte yer alması gerekliliği ve yönetim standartlarının geliştirilmesi ve bu standartların uygulanması için uluslararası işbirliğinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu amaç kapsamında arkeolojik miras yönetimi konusunda çalışan uzmanlar arasında bilgi ve deneyim alışverişi için uluslararası mekanizmaların oluşturulması, evrensel ve bölgesel düzeyde konferanslar, seminerler, kurslar vb. düzenlenmesi ve bölgesel lisansüstü eğitim merkezlerinin oluşturulması gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Anonymous 1990).

Arkeolojik sitlerin turizm, kentleşme ve imar baskıları altında koruma ve gelişme dengesini korumak için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından alınan 658 sayılı ilke kararı ile arkeolojik sitlerdeki koruma ve kullanım koşulları tanımlanmıştır. Buna göre ilke kararında; 1.derece arkeolojik sit alanı, “Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlar olarak” tanımlanmaktadır.

Bu alanlarda, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilmemesi, imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenmesi, bilimsel amaçlı kazıların dışında hiçbir kazı yapılamayacağı, ancak;

- Resmi ve özel kuruluşlarca zorunlu durumlarda yapılacak alt yapı uygulamaları için müze müdürlüğünün ve varsa kazı başkanının görüşüyle konunun koruma kurulunda değerlendirilmesi,
- Yeni tarımsal alanların açılmamasına, yalnızca sınırlı mevsimlik tarımsal faaliyetlerin devam edebileceğine, koruma kurullarınca uygun görülmesi halinde seracılığa devam edilebileceği,
- Höyük ve tümülüslerde toprağın sürülmesine dayanan tarımsal faaliyetlerin kesinlikle yasaklanmasına, ağaçlandırmaya gidilmemesine, yalnızca mevcut ağaçlardan ürün alınabileceği,
- Taş, toprak, kum vb. alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakların açılmamasına, toprak, curuf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzeme dökülmemesi,
- Bu alanlar içerisinde yer alan ören yerlerinde gezi yolu düzenlemesi, meydan tanzimi, açık otopark, WC, bilet gişesi, bekçi kulübesi gibi ünitelerin koruma kurulundan izin alınarak yapılabileceği,
- Bu alanlar içerisinde bulunan ve günümüzde halen kullanılan umuma açık mezarlıklarda sadece defin işlemlerinin yapılabileceği,
- Taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili koruma kurulundan izin almak koşuluyla birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılabileceği, yer almaktadır.

İlke kararında; II.derece arkeolojik sit alanı “Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanları” olarak tanımlanmaktadır.

Bu alanlarda, yeni yapılaşmaya izin verilmemesi, ancak;

- Bugün kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceği,
- I. derece arkeolojik sit koruma ve kullanma koşullarının adı geçen maddelerin geçerli olduğu yer almaktadır.

İlke kararında; III.derece Arkeolojik Sit alanı “Koruma - kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlar” olarak tanımlanmaktadır.

Bu ilke kararında bu alanlarda,

- Geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesine; geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesinde; öneri yapı yoğunluğunun, mevcut imar planı ile belirlenmiş yoğunluğu aşmamasına, alana gelecek işlevlerin uyumuna, gerekli alt yapı uygulamalarına, öneri yapı gabarilerine, yapı tekniğine ve malzemesine, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde çözümler getirilmesine,
- Varsa onaylı çevre düzeni ve nazım plan kararları ile yerleşime açılmış kesimlerinde arkeolojik değerlerin korunmasını gözeterek, koruma amaçlı imar planlarının yapılmasına,
- Bu ilke kararının alınmasından önce Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmış yerlerde planın öngördüğü koşulların geçerli olduğuna,
- Bu alanlarda, belediyesince veya valilikçe inşaat izni verilmeden önce, ilgili müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilerek, sondaj sonuçlarının bu alanlarla ilgili, varsa kazı başkanının görüşleriyle birlikte müze müdürlüğünce koruma kuruluna iletilip kurul kararı alındıktan sonra uygulamaya geçilebileceğine,
- III. Derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenen arkeolojik sit alanlarında koruma kurullarının, sondaj kazısı yapılacak alanlara ilişkin genel sondaj kararı alabileceğine,
- Taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir etmeyecek şekilde ilgili koruma kurulundan izin almak koşuluyla birleştirme (tevhit) ve ayırma (ifraz) yapılabileceğine,
- Bu alanlarda, taş, toprak, kum vb. alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocaklarının açılmamasına, toprak, curuf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzemenin dökülmemesine,

- Ülke enerji üretimine getireceği katkı ve kamu yararı doğrultusunda bu alanlarda koruma kurulunca uygun görülmesi halinde rüzgar enerji santralleri yapılabileceğine,
- Sit alanlarındaki su ürünleri üretim ve yetiştirme tesislerine ilişkin yürürlükteki ilke kararının geçerli olduğuna, karar verilmiştir (Anonim 2013 e).

Sit alanları bitişiğinde yer alan alanlarda ortaya çıkabilecek olumsuz imar hareketlerine karşı 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda eski ve yeni doku arasında tampon bölgeler olarak “koruma alanları” tanımlanmıştır.

2.3.1 Arkeolojik sitlerde uygulanan koruma politikaları

Arkeolojik alanlar, ülkeler için nesilden nesile aktarılması gereken önemli kültürel değerlerdir. Ancak arkeolojik alanlar birçok farklı etmen nedeni ile zarar görme ya da yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Özellikle kentsel gelişme arkeolojik alanlar için en önemli tehdit unsurlarından birisi olmaktadır. Türkiye’de 1950’li yılından itibaren yaşanan hızlı kentleşme sürecinin beraberinde getirdiği kentsel gelişme baskısı özellikle kentsel yapılı çevre içinde ya da etrafında bulunan arkeolojik alanları olumsuz yönde etkilemektedir (Tuna 1988, Madran 2000). Yeni yerleşim alanlarının açılması ve buna bağlı olarak altyapı ve ulaşım hizmetlerinin sağlanması vb. gibi kaçınılmaz olan kentsel gelişme eğilimleri arkeolojik alanları doğrudan ya da dolaylı olarak tehdit etmektedir. Bu nedenle kentsel yerleşmeler içinde ya da çevresinde bulunan arkeolojik alanların korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi salt arkeoloji ve koruma çalışmaları ile değil, aynı zamanda koruma ve planlama süreçlerinin birlikte işlemesi ile mümkün olabilmektedir (Levent 2009). Bu nedenle arkeolojik sit alanlarının korunması konusu aynı zamanda kentsel gelişmeyi yönlendiren ve kontrol eden temel mekanizmaları tanımlayan planlama süreçlerinin bir parçası olarak tanımlanmalıdır (Pearson ve Sullivan 1995, Demas 2002). Arkeolojik alanlarda uygulanan koruma politikaları Dünya’daki ve Türkiye’deki yasal düzenlemeler kapsamında irdelenmiştir.

2.3.1.1 Dünyada arkeolojik sit alanlarında koruma ile ilgili yönetsel çerçeve

Arkeolojik alanlardaki koruma uygulamaları ile ilgili ilk uluslararası yasal düzenlemeler, son 60 yılda uluslararası düzeyde tartışılarak geliştirilmiştir. Bu alanda 19 Aralık 1954'te Paris'te imzalanan "Avrupa Kültür Sözleşmesi", UNESCO'nun 1956 tarihli "Arkeolojik Kazılarda Uygulanacak Uluslararası İlkeler Tavsiye Kararları", "Venedik Tüzüğü" (1964), Avrupa Konseyi'nin ilki 1969'da Londra'da, değiştirilmiş şekli 1992'de Valetta'da imzalanan "Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi", UNESCO'nun 1976'da Nairobi'de aldığı "Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Roller Konusunda Tavsiyeler Kararı", ICOMOS'un "Arkeolojik Mirasın Yönetimi" (1990, Lozan) ve Sualtı Kültür Mirasının Korunması ve Yönetimi" (1996, Sofya) tüzükleri bulunmaktadır.

Evrensel değer taşıyan ve Dünya Mirası Listesine giren arkeolojik sitlerin korunması UNESCO'nun 1972 tarihli "Dünya Mirası Sözleşmesi" kurallarına göre yapılmaktadır. (Ahunbay 2010).

Arkeolojik sitlerin korunması ile ilgili dünyadaki ilk yasal düzenlemelerden olan UNESCO'nun Arkeolojik Kazılarda Uygulanacak Uluslararası İlkeler Tavsiye Kararı'nda, tüm insanlığın tarihi ile ilgili bilgiler sağlayan arkeolojik mirasın korunmasının denenmiş yöntemlere göre yürütülmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Tavsiye kararında her döneme ait arkeolojik sitlerden örnekler seçilerek bu alanların bir kısmının veya tümünün gelecek için rezerv arkeolojik kaynaklar olarak müdahale edilmeden saklanması önerilmiştir. Bu alanların gelecekte daha ileri kazı teknikleri ve arkeolojik bilgiye sahip olunan bir dönemde, sitin stratigrafisi ve kompozisyonu hakkında veri sağlayabilecek kaynaklar olarak değerlendirilmeleri öngörülmüştür. (Anonymous 1956) (Ahunbay 2010).

Venedik Tüzüğü'nde yer alan konular şu şekilde özetlenmiştir:

- Madde 1 ve Madde 2'de tarihi kültür varlığı kavramının tanımları yapılmıştır

- Madde 3’de kültür varlığının korunmasında ve onarılmasındaki amaçtan bahsedilmiştir
- Madde 4, Madde 5, Madde 6, Madde 7 ve Madde 8’de kültür varlığının korunması, sürekliliğinin sağlanması, bakımı ile ilgili kararlar yer almaktadır.
- Madde 9, Madde 10, Madde 11, Madde 12 ve Madde 13’de kültür varlığının onarımı, sağlamlaştırılması, tamamlanması ile ilgili kararlar alınmıştır.
- Madde 14’de kültür varlığının bulundukları tarihi yerlerdeki bütünsel koruma ilkesi benimsenmiştir.
- Madde 15’de, 1956 yılında yayınlanan UNESCO’nun ‘Arkeolojik Kazılarda Uygulanacak Uluslararası İlkeler’ konulu tavsiye kararı benimsenmiştir. Bu karara göre; “yıkıntılar korunmalı, mimari unsurların ve buluntuların sürekli olarak korunması için gerekli önlemler alınmalıdır. Bundan başka, kültür varlığının anlaşılmasını kolaylaştıracak ve anlamını bozmadan açığa çıkartılacak her çareye başvurulmalıdır. Bütün yeniden inşa işlemlerinden peşinen (a priori) vazgeçilmelidir. Yalnız anastylosis’e, yani mevcut fakat birbirinden ayrılmış parçaların bir araya getirilmesine izin verilebilir. Birleştirmede kullanılan madde her zaman ayırt edilebilecek bir nitelikte olmalı ve bu, kültür varlığının korunmasını sağlamak ve eski haline getirmek için mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.”
- Madde 16’da kültür varlığının koruma-onarım-bakım kapsamında yapılan çalışmaların raporların hazırlanması ve yayınlanması tavsiye edilmiştir (Anonymous 1964).

UNESCO’nun 26-30 Kasım 1976 tarihinde Nairobi’de aldığı “Tarihi veya Geleneksel Alanların Korunması ve Çağdaş Yaşamdaki Rollerini Konusunda Tavsiye Kararı’nda, Arkeolojik Kazılarda Uygulanabilir Uluslararası İlkeler Tavsiye Kararı (1956), Kazı Alanları ve Peyzajların Karakter ve Güzelliğinin Korunması Tavsiye Kararı (1962), Kamu veya Özel Kuruluşların Faaliyetleri Nedeniyle Tehlikelere Maruz Kalan Kültürel Varlıkların Korunması Tavsiye Kararı (1968) ve Kültürel ve Doğal Mirasın Ulusal Düzeyde Korunması Tavsiye Kararı (1972) gibi, kültürel ve doğal mirasın korunmasına yönelik birçok uluslararası belgeyi daha önce kabul ettiğine dikkat çekmiş ve söz

konusu uluslararası belgelerde belirtilen prensipler ve standartların uygulanma alanını genişletmeyi ve detaylandırmayı hedeflemiştir (Anonymous 1976).

Arkeolojik sitlerde koruma alanında en etkin uluslararası örgütlerden biri olan Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS Venedik Tüzüğü'ne imza atan 25 ülkenin katılımı ile Varşova'da kurulmuştur. Arkeolojik mirasın korunması ile ilgili kuram, uygulama yöntemi ve bilimsel tekniklerin geliştirilmesi alanlarında çalışan uluslararası kuruluşun amaçları şöyle sıralanmaktadır:

- Dünyanın dört bir yanındaki koruma uzmanlarını bir araya getirerek mesleki tartışma ve bilgi alışverişi ortamı oluşturmak,
- Koruma ilkeleri, teknikleri ve politikaları konusunda bilgi toplamak, değerlendirmek ve yaymak,
- Koruma konusunda belge toplayan merkezler kurulması için ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yapmak; mimari mirasın korunması ve geliştirilmesi konusundaki uluslararası sözleşmelerin kabulü ve uygulanması için çalışmak,
- Dünya çapında etkili olacak koruma uzmanlarını yetiştirme programlarının organizasyonuna katılmak,
- Çok iyi yetişmiş uzman ve meslek adamlarının bilgilerini uluslararası camianın hizmetine sunmaktır (Ahunbay 2011).

ICOMOS tarafından hazırlanan ve 1990 yılında Lozan'da kabul edilen "Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü"nde arkeolojik korumanın amacı, ilkeleri uluslararası işbirliği konuları ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Tüzükte vurgulanan konular:

- Madde 1'de arkeolojik mirasın tanımı yapılmıştır.
- Madde 2'de arkeolojik mirasın korunması ile ilgili politikalarla birlikte arazi kullanımı, gelişme, planlama, kültürel ve çevresel politikalarla birlikte bütünleşen koruma politikaları ele alınmıştır.
- Madde 3'de arkeolojik mirasın korunması kapsamında alınması gereken yasal ve ekonomik önlemlere yer verilmiştir.

- Madde 4’de arkeolojik mirasın korunması, içeriği ve niteliği hakkında mümkün olabilecek en ayrıntılı bilgiye dayandırılmalıdır” ifadesi ter almaktadır. Bu maddede sitin/anıtın tarihinin tüm dönemlerini kapsayan detaylı belgeleme yapılması tavsiye edilirken, belgelemede kullanılacak yöntemler (klasik ölçe teknikleri, optik aletler, fotogrametri, lazer taramaları vb, çizimler, ölçekli haritaların hazırlığı ile fotoğraflar ile belgeleme vb.) hakkında bilgiler verilmektedir.
- Madde 5’de arkeolojik bilgi temelde arkeolojik mirasın bilimsel araştırmasına dayanmaktadır. Bu maddede geri dönüşümü olmayan bir müdahale olarak kabul edilen kazı sürecinde alana hasar vermeyen yöntemlerin kullanılmasını ve alanın tümünün kazılmaması ve gelecek kuşaklara dokunulmamış parçalar bırakılmasını tavsiye edilmektedir.
- Madde 6’da arkeolojik miras yönetiminin genel hedefine değinilerek yönetim kriterleri açıklanmıştır. Bu maddede ayrıca kazı sonrasında kalıntının dış etkenlerden korunması için geçici olarak üzerinin toprakla kapatılması gibi öneriler sunulmaktadır.
- Madde 7’de “arkeolojik mirasın halka sunulması, çağdaş toplumların kökenlerinin ve gelişimlerinin anlaşılmasına yardım eden önemli bir yöntemdir. Bu aynı zamanda onun korunması gerekliliğinin anlaşılmasında da yardım eden en iyi araçtır. Sunuş ve bilgi verilmesi mevcut bilimsel verilerin popüler bir yorumu olarak ele alınmalı ve bu nedenle sürekli güncellenmelidir. Sunuşta, geçmişi anlama yaklaşımlarının çok yönlülüğünün gözetilmesi gerekir” ifadesi yer almaktadır. Bu madde de arkeolojik alanın ziyaretçiye açılması, anlaşılabilir biçimde sunulması kapsamında yapılabilecek uygulamalar (restitüsyon çizimleri, maketler, üç boyutlu canlandırmalar vb.) hakkında tavsiyeler sunulmaktadır.
- Madde 8’de arkeolojik mirasın yönetiminde disiplinler arası çalışmanın gerekliliği ile bu alanda eğitim programlarının geliştirilmesi önerilmektedir.
- Madde 9’da arkeolojik mirasın yönetimi konusunda çalışan uzmanlar arasında bilgi ve deneyim alışverişi için uluslararası mekanizmaların oluşturulması tavsiye edilmektedir(Anonymous 1990).

Avrupa Konseyi'nin 1992'de Valetta'da revize edilen Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde amaç; "Arkeolojik mirası Avrupa'nın ortak belleğinin kaynağı olarak, tarihi ve bilimsel incelemeler için bir araç olarak korumaktır" şeklinde tanımlanmıştır. Avrupa Konseyi'nin gelişen ihtiyaçlara göre yeniden biçimlendirdiği Arkeolojik Miras Sözleşmesi'nde, daha önceki tüzüklerde de ele alınan, araştırma ve kazıların bilimsel yöntemlerle, zarar vermeden yapılması, gelecek kuşaklar için arkeolojik rezervlerin ayrılması, kaçak kazıların önlenmesi, metal detektör ve benzeri aletlerin kullanımının özel izne tabi tutulması, arkeolojik mirasın kazıdan sonra açıkta bırakılmaması, gerekli koruma ve yönetim önlemlerinin alınması gibi konulara değinilmiştir. Sözleşmede yer alan maddeler şu şekilde özetlenmiştir;

- Madde 2.4.7'de arkeolojik mirasın envanterinin çıkarılması, koruma altına alınan anıt ve sitler ile ilgili verilerin şehir ve bölge planlarına işlenmesi, kalıntıların yerlerinde korunması ilkesi benimsenmiştir. Madde 4'de ayrıca arkeolojik alanların turistik düzenlemelerden zarar görmemesine özen gösterilmesi konusuna dikkat çekilmiştir. Önemli kamu projeleri nedeni ile yerlerinden kaldırılan arkeolojik kalıntılar için uygun depolama alanları sağlanması gerektiği belirtilmiştir.
- Madde 5'de arkeolojik alanlarda yapılması planlanan yeni projelerin çevre etki değerlendirilmelerinin yapılması, projelerin arkeolojik alanları ne şekilde etkileyeceği konusunun dikkate alınması koşulu getirilmiştir.
- Madde 6'da kazı giderlerinin merkezi, bölgesel ve yerel yönetimlerin bütçelerinden karşılanması ve sonuçlarının yayınlanması önerilmiştir.
- Madde 8, 12'de envanterlerin güncellenmesi tavsiye edilmekte, uluslararası teknik ve bilimsel yardım, uzman değişimi konuları teşvik edilmektedir.
- Madde 9'da kamuoyunun arkeolojik mirasın değeri ve karşı karşıya olduğu tehlikeler konusunda bilgilendirilmesi, sitlerin halka açılması, bilinçlendirme çalışmaları yapılması desteklenmektedir (Anonymous 1992).

Sualtı arkeolojik mirasının korunması ile ilgili ICOMOS tarafından 1996 yılında yayınlanan "Sualtı Kültür Mirasının Korunması ve Yönetimi" ile ilgili tüzük, iç bölgelerde ve kıyı sularında, sığ denizlerde ve derin okyanuslarda bulunan sualtı kültür

mirasının korunmasını ve yönetimini desteklemeyi amaçlamaktadır. Sualtında bulunan Kültür mirasının özel nitelikleri ve koşulları üzerine odaklanan bu tüzük ‘‘Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi’’ (1990) konulu t z  e ek olarak d   n lmelidir. 1990 tarihli tüzük, arkeolojik miras   temel verileri arkeolojik yöntemlerle elde edilen maddi miras olarak tanımlamıştır. Bu veriler insan varlığının her tür izini ve her tür insan etkinliğini yansıtan yerleri, terk edilmiş yapıları, toprak ve su altındaki sitler de dahil olmak üzere her tür kalıntıyı, bunlarla ilişkili taşınabilir tüm kültürel malzemeyi içerir. Bu yeni tüzük kapsamında sualtı kültür mirası, sualtı ortamında bulunan veya oradan alınmış olan arkeolojik miras olarak anlaşılmaktadır. Su altında kalmış yerleşme ve yapılar, batık alanları, batıklar ve bunların arkeolojik içerikleri ile doğal çevreleri bu kapsama girmektedir (Anonymous 1996).

2.3.1.2 Türkiye’de sit alanlarında koruma ile ilgili yönetsel  er eve

Türkiye’de arkeolojik mirasın korunması ile ilgili ilk yasal düzenleme 13  ubat 1869’da yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi’dir. İlk yasa ile yabancı araştırmacıların yapacakları arkeolojik kazılar izne tabi tutulmuş ve kazılarda elde edilen buluntuların yurt dışına çıkarılması yasaklanmıştır. De i en koşullar ve gereksinimler doğrultusunda yasa 1874, 1884, 1904 yıllarında de i ikliklerle geni letilmi tir. 23 Nisan 1906 tarihinde  ıkarılan 4.Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1912 tarihli Muhafaza-i Abidat Kanunu ve 13 Mart 1330 tarihli ‘‘Esvar Ve Kala-  Atika’dan Belediyelere, Vilayete Terk Olunacak Yerler Hakkında Kanun’’ Cumhuriyet Dönemi’nde de kullanılmıştır (Ahunbay 2011). 1951’de yurt içinde korunması gerekli mimari ve tarihi anıtları koruma (bakım-onarım-restorasyon) i lerinde uyulması gereken ilkeleri ve bunlarla ilgili programları saptama, uygulamaları izleme ve denetleme anıtlarla ilgili konularda görüş bildirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Anıtlar Yüksek Kurulu oluşturulmuştur (Akozan 1997). Gereksinimlere cevap veremeyen eski yasalar 25.04.1973 tarihinde yürürlükten kaldırılarak yerine Eski Eserler Kanunu getirilmiştir. Koruma konusundaki  a da  gelişmeleri kapsayan ‘‘1710 sayılı Eski Eserler Kanunu’’ Türkiye’de tarihi çevrenin bütüncül korumasına olanak veren ilk yasal düzenlemedir. Arkeolojik, tarihi ve doğal sit kavramlarının yer aldığı yeni yasanın sağladığı olanaklardan yararlanarak, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu 1973-1982 yılları arasında 100’  kentsel sit olmak üzere 417 sit alanı içinde 3442 anıtsal yapı

ve 6815 sivil mimarlık örneğini tespit etmiştir. Ancak sit alanları kamuoyunda olumlu karşılanmamış, politik baskılar neticesinde 1983'te kaldırılarak yerini "2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" almıştır (Ahunbay 2011). Kanunun amacı, Madde 1'de "korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir" olarak belirlenmiştir. Bu yasa ile daha önce geçerli olan "eski eser" kavramı yerine UNESCO tarafından kullanılan "kültür varlıkları" terimi kullanılmıştır (Ahunbay 2011). Kültür varlıklarının tanımı kanunun 3. Maddesinde yapılmıştır. "Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır." (Anonim 1983).

Tanımlar bölümünde kültür varlıkları dışında "tabiat varlıkları", "sit", "koruma" ve "korunma", "korunma alanı", "değerlendirme" (17.06.1987 tarihli değişiklik yapılmıştır) tanımlamaları yapılmıştır. 14.07.2004 tarihinde eklenen tanımlar; "özen yeri", "koruma amaçlı imar planı", "çevre düzenleme projesi", "yönetim alanı", "yönetim planı", "bağlantı noktası", 08.08.2011 tarihinde eklenen tanımlar; "doğal (tabii) sit", "taşınır tabiat varlıkları", "sokak sağlıklılaştırma proje ve uygulamaları", "etkileşim-geçiş sahasıdır.

Kanunun ikinci bölümünde korunması gerekli kültür varlıklarının dökümü verilmiştir. Buna göre korunması gerekli kültür varlıkları şunlardır:

- Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar
- Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar
- Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları
- Milli tarihteki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal

ATATÜRK tarafından kullanılmış evlerdir. Ayrıca; kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkâmlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgâhlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliye, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peri bacaları ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindendir. Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindendir (Madde 6)

Madde 7’de taşınmazların tespit ve tescili kapsamında “Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma bölge kurulu kararı ile tescil olunur”, ifadesi yer almaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü idaresinde ve denetiminde bulunan taşınmazların tespiti ve envanterlenmesi Vakıflar Genel Müdürlüğü’nce yapıldığı belirtilmektedir. Bu maddede de ayrıca tespit ve tescil ile ilgili süreçlerden bahsedilmektedir.

Madde 8’de koruma alanı ile ilgili karar alma yetkisi belirtilmiştir. Bu madde de “Tescil edilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanlarının tespiti ve bu alanlar içinde inşaat ve tesisat yapılıp yapılamayacağı konusunda karar alma yetkisi Koruma Kurullarına aittir” ifadesi yer almaktadır.

Madde 9’da taşınmazlara ilişkin izinsiz müdahale ve kullanma yasakları belirlenmiştir.

Madde 10’da taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldirmek ve bunların her türlü denetimini yapmak ile ilgili yetkiler

tanımlanmıştır. Buna göre, koruma konusunda karar alma ve görevlendirme yetkileri Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda toplanmıştır.

Madde 11'de taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının maliklerinin hak ve sorumlulukları belirtilmiştir.

Madde 12'de taşınmaz kültür varlıklarının onarımına yardım sağlanması kapsamında tahsis edilen ödenek ve katkı payı ile yerel yönetimlerin bu konudaki görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir.

Madde 13'de hazineye ait tescil ve ilan olunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının Kültür ve Turizm Bakanlığı izni olmadan satılması veya hibe edilmesi ile ilgili devir yasağı belirtilmiştir.

Madde 14'de taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının intifa hakları ile ilgili makamların yetki durumları belirtilmiştir.

Madde 15'de taşınmaz kültür varlıkları ve bunların koruma alanları ile ilgili kamulaştırma esasları belirlenmiştir. Sit alanı ilan edilen alanda yapılacak kamulaştırma esas f bendinde "Sit alanı ilan edilen ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planında kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, aynı ada içerisindeki bütün parsel maliklerinin başvurusu ve karşılığında önerilen parsellerin tamamının kabulü koşuluyla, başka Hazine arsa veya arazileri ile müstakil veya hisseli olarak değiştirilebilir. Sit alanı ilan edildiği tapu kütüğüne şerh edilen taşınmazları, miras ve ölüme bağlı tasarruflar dışında, sonradan edinenlerin talepleri değerlendirilmez. Ancak, Bakanlık izniyle gerçekleştirilen kazıların yapıldığı alanlarda bulunan parsellerde, maliklerin başvurusu ve kabulüne ilişkin koşul parsele yönelik uygulanır ve 1/1000 ölçekli onanlı koruma amaçlı imar planı şartı aranmaz. Bu parsellerin üzerinde bina veya tesis varsa malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli, 2942 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödenir. Bu bentle ilgili usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir" şeklinde belirtilmiştir.

Madde 16’da ruhsatsız yapı yasağı hakkında ilgili mevzuat hakkında bilgi verilmiştir.

Madde 17’de sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ile koruma amaçlı imar planı hakkında bilgiler verilmiştir. Buna göre; “Bir alanın koruma bölge kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekteki plân uygulamasını durdurur. Sit alanının etkileşim-geçiş sahası varsa 1/25.000 ölçekli plân kararları ve notları alanın sit statüsü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilerek ilgili idarelerce onaylanır. Koruma amaçlı imar planı yapılmaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda üç yıl içinde koruma amaçlı imar planı hazırlatıp incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır. Üç yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plan yapılamadığı takdirde koruma bölge kurulunca gerekçeli olarak bu süre uzatılabilmektedir. Uzatılan süre içerisinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları uygulanır. Koruma amaçlı imar planları, müellifi şehir plancısı olmak üzere alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak ilgili meslek gruplarından Bakanlıkça belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır. Koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için belediyelere aktarılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü Bütçesine yeteri kadar ödenek konur. İl özel idareleri ise bütçelerinde koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için ödenek ayırırlar” Madde 17’de ayrıca koruma amaçlı imar planları ile kesin yapılanma yasağı getirilen sit alanlarında bulunan taşınmazlara ait takas ve aktarım süreci ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Madde 18’de korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının gruplandırılması, rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelendirme süreci, süreçte yer alması gereken meslek grupları, yapı esasları, denetimi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Madde 19’da taşınmazların maliklerin izin verme yükümlülüğü, Madde 20’de taşınmaz kültür varlıkları ve parçalarının nakli ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun üçüncü bölümünde “Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları” ile ilgili genel hükümlere yer verilmiştir. Madde 23’de, “Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait

oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları;

Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kab ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliyat), yüzük taşları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taçlar (diadem), deri, bez, papirüs, parşömen veya maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, muhallefat (relique'ler), nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları, halkın sosyal heyetini yansıtan, insan yapısı araç ve gereçler dahil, bilim, din ve mihaniki sanatlarla ilgili etnografik nitelikteki kültür varlıkları ile Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal Atatürk'e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınırlar" şeklinde ifade edilmiştir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun dördüncü bölümünde "Araştırma, Sondaj, Kazı ve Define Arama" ilgili hükümlere yer verilmiştir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun beşinci bölümünde "Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Koruma Bölge Kurulları" başlığı altında taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının yönetimi ile ilgili yetkili kurumlar açıklanmıştır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun altıncı bölümünde "İkramiyeler ve Cezalar" başlığı altında Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yer üstünde, yer altında ve su altında bulunan taşınır kültür varlıklarını 4 üncü maddede yazılı makam ve mercilere, aynı maddede yazılı süreler içerisinde haber verenlere verilecek ikramiyeler ile tescil edilen sit alanları ve korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanlarının bu Kanuna göre tebliğ veya ilan edilmiş olmasına rağmen yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya zarar

görmesine kasten sebebiyet verenler ile koruma bölge kurullarından izin alınmaksızın inşaa ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlara verilecek cezalar açıklanmıştır (Anonim 1983).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun yedinci bölümünde 'Diğer Hükümler' başlığı altında yürürlükten kaldırılan kanunlar, alan yönetimi, müze yönetimi ile ilgili hükümlere yer verilmiştir.

Türkiye'de arkeolojik sitlerin korunması ile ilgili yasalar uluslararası sözleşmelerin kabulü ile birlikte değişiklik göstermiş, ancak bu değişiklikler yapılırken o sözleşmelerde geçen kavram ve tanımlar yürürlükteki koruma mevzuatı içinde bazı belirsizlikler yaratmıştır. Örnek olarak 5226 sayılı yasanın tanımlar bölümüne eklenen "özen yeri" kavramı arkeolojik alanlar için kullanılırken, yürürlükteki mevzuatta tüm sit alanlarını kapsamaktadır. Bu durum, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ilke kararları ve bölge koruma kurullarının almış olduğu kararlar ile çelişki oluşturmaktadır. Benzer çelişkili durum koruma amaçlı imar planı çalışmalarında da bulunmaktadır. Yürürlükteki koruma mevzuatına göre sit alanlarında yapılan koruma amaçlı imar planı çalışmalarının nazım ve uygulama imar planları ile bütünleşmesi gerekmektedir. Ancak bu bütünleşmenin nasıl sağlanabileceğine dair araçlar ve yöntemler yasa ve yönetmeliklerde tanımlanmamıştır. Türkiye'de bugün, toplumsal dinamiklerle imar planları hazırlanmış ve bu planlardan bağımsız olarak koruma amaçlı imar planları yapılmıştır. Bunun sonucunda birbirinden bağımsız, birbirleri ile bütünleşemeyen ve bu nedenle de uygulamada sorunların yaşandığı planlar ortaya çıkmaktadır.

Arkeolojik sit alanlarında koruma sorunu aynı zamanda toplumsal örgütlenme, bilinçlenme ve kamuoyu oluşturma sorunu olması nedeni ile yürürlükteki mevzuatta koruma amaçlı imar planı süreçlerinin "katılımcı" olması gerekliliği vurgulansa da, bu katılımın nasıl sağlanabileceğine dair araç ve yöntemler ilgili mevzuatta yeterli açıklanmamıştır. Bu nedenle plan hazırlama ve uygulama aşamalarında tam anlamı ile yerel halkın ve yetkili kurumların aktif katılımı sağlanamamaktadır. Bunun sonucunda da hazırlanan planlar benimsenememekte ve uygulama esnasında problemler ortaya çıkmaktadır.

Arkeolojik sitlerin yönetimi ve yönetim planlarının hazırlanması ilişkin uluslararası sözleşmelerle gelen tanımlar Türkiye'deki kurumsal yapı ve bu kurumlar arasındaki ilişkiler gözlemlenmeden doğrudan uyarılma şeklinde mevzuata yerleştirildiğinden yetki alanları ve uygulama biçimlerinde sorunlar ortaya çıkmaktadır. Mevzuatta tanımı açıkça yapılmayan konuların yönetmelikler ile netleştirilmesi gerekmektedir (Güçhan ve Kayasü 2005).

Yürürlükteki koruma mevzuatının genel hatları değerlendirildiğinde uluslararası sözleşmeler ile gelen kavramların mevzuatın içine sindirilememiş ve kurumlar tarafından içselleştirilemediği görülmektedir (Levent 2009). Ayrıca, tanımlar ile uygulama biçim ve yöntemlerine ilişkin açıklanması gereken hususlar mevcuttur. Bu kapsamda, koruma yasaları çağın gereklerine göre şekillenmiş olsa da yasaların daha detaylı ve daha koruma-kullanma dengesini gözetken anlayış ile değerlendirilmesi ve eksikliklerin düzeltilmesi gerekmektedir.

2.3.1.3 Arkeolojik Sitlerin Korunması ile İlgili Kurumlar ve Örgütlenmeler

Çalışmanın bu aşamasında Türkiye'de arkeolojik sitlerin korunması ile ilgili kurum ve örgütlenmeler incelenmiştir.

- **Koruma Yüksek Kurulu ve Bölge Kurulları**

Yurtiçinde bulunan ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere, Bakanlığa bağlı "Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu" ile Bakanlıkça belirlenecek bölgelerde "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları" kurulmuştur.

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır;

- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek,
- Koruma bölge kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamak,

- Uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek görüş vermek suretiyle, Bakanlığa yardımcı olmak. (Madde 51).

Koruma Yüksek Kurulu; Bakanlık müsteşarı, yardımcıları, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ilgili Genel Müdürü, Orman Genel Müdürü veya yardımcısı, Vakıflar Genel Müdürü veya yardımcısı, Koruma bölge kurulları üyelerinden Bakanlıkça seçilecek altı üye, Maden İşleri Genel Müdürü veya yardımcısı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü veya yardımcısından oluşmaktadır. (Madde 53).

Koruma Bölge Kurulları, 2863 sayılı yasa kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin yürütülmesini sağlamak üzere, Adana, Ankara (1 ve 2 Numaralı), Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul (1.2.3.4.5.6 Numaralı), İzmir (1 ve 2 Numaralı), Karabük, Kars, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Muğla, Nevşehir, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon, Van gibi merkezlerde kurulan müdürlüklerce desteklenen oluşumlardır. Görev ve yetkileri 2863 sayılı kanunun 57.maddesinde ve Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin Çalışma Esaslarına İlişkin Yönergede şöyle tanımlanmıştır:

- Bakanlıkça tespit edilen veya ettirilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescilini yapmak,
- Korunması gerekli kültür varlıklarının gruplandırılmasını yapmak,
- Sit alanlarının tescilinden itibaren üç ay içinde geçiş dönemi yapı şartlarını belirlemek,
- Koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip karar almak,
- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak,
- Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarından özelliklerini kaybetmiş olanlarının tescil kaydını kaldırmak,

- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarına ilişkin uygulamaya yönelik kararlar almak (Madde 57) (Anonim 1989)
- **Rölöve ve Anıtlar Teknik Müdürlükleri**

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın örgütlenmesinde Rölöve ve Anıtlar Teknik Müdürlükleri önemli görevler üstlenmektedir. Bulundukları bölgenin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müze, anıt, arkeolojik sitler ile ilgili bakım onarım işleri bu müdürlükler tarafından yürütülmektedir (Ahunbay 2011). Müdürlüklerin görev, yetki ve sorumlulukları 08.08.2005 tarihinde yürürlüğe giren Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Röleve ve Anıtlar Müdürlüklerinin Çalışmaları Hakkında Yönerge'de belirtilmiştir.

Arkeolojik alanların korunması ile ilgili olarak, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Ek 2. Maddesine dayanılarak “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında” yönetmelik hazırlanmıştır. Bu yönetmelik; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahaları ile bağlantı noktalarının yönetim alanlarının belirlenmesi, yönetim planlarının hazırlanması, onaylanması, uygulanması ve denetlenmesi ile alan yönetimini gerçekleştirmek üzere görev alacak danışma kurulu, alan başkanı, eşgüdüm ve denetleme kurulu, denetim birimi ve anıt eser kurulunun görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır (Madde 2) (Anonim 2005).

Yönetmeliğe göre; kültür varlıklarının korunması ile ilgili olarak yetkili idare Bakanlık veya ilgili belediye, sivil toplum örgütleri; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) temsilcileri, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) temsilcileri, Türkiye Barolar Birliği temsilcileri, Türk Tabipleri Birliği temsilcileri, Esnaf ve Sanatkarlar Odası temsilcileri varsa konuyla ilgili dernek, vakıf ve üniversiteleri yetkili kılınmıştır (Madde 4).

Koruma uygulamalarının azlığı, kültür varlıklarının yok edilmesi ve tarihi çevrelerin erozyonun önlenmesi için sivil inisiyatif olarak çeşitli vakıflar ve dernekler kurulmuştur. Özellikle arkeolojik sit alanların korunması ile ilgili olan vakıflardan T.C. Turizm Bankası A.Ş. tarafından 1976'da kurulan TAÇ Vakfı (Türkiye Anıt-Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı) koruma alanında önemli bir kuruluştur. 1976 yılından bugüne çok sayıda korunması gerekli kültür varlığının restorasyonunu tamamlamış, pek çok uygulama projesinin gerçekleşmesini sağlamış, gerek mimari, gerekse grafik sanatlar öğrencileri arasında ödüllendirmeler düzenlemiş, çeşitli yayın faaliyetlerinde bulunmuş, lisans ve lisan üstü öğrencilerine çeşitli burslar sağlamış olan TAÇ Vakfı, Europa Nostra (Avrupa Kültürel Miras Kuruluşları Federasyonu) üyesidir.

Yerel düzeyde koruma politikalarının oluşturulmasının yanı sıra, yayın, tanıtım etkinlikleri, kamuoyunu bilinçlendirme vb. gibi konularda “kamu-yerel-sivil-özel birlikteliği” stratejisini temel alan yaklaşımı ile Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) doğal ve kültürel miras alanlarının korunması ile ilgili etkin diğer sivil toplum kuruluşudur.

Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri - TAY Projesi, Türkiye'deki tüm arkeolojik buluntu yerlerinin kronolojik bir envanterinin çıkartılması; bu bilginin ulusal ve uluslararası platformda paylaşılması amacına yönelik olarak tasarlanan ve yürütülen projede 10 yıldır bağımsız olarak ve gönüllü bilim insanları tarafından sürdürülmektedir. İlk kez bu projeye arkeolojik yerleşmeler, höyükler, tümülüsler, anıtlar, mezarlıklar, ören yerleri tek tek belgelenmekte ve Türkiye'nin kültür envanterinin çıkartılması için sistematik bir araştırma yürütülmektedir. Bu veriler basılı ortamda ve <http://tayproject.org>. İnternet adresi üzerinden yayınlanmaktadır. Diğer yandan proje, ülkenin tüm bölgelerinde yoğun biçimde sürmekte olan arkeolojik tahribatı izleyerek, kamuoyu ve yetkilileri uyarmaktadır.

Arkeolojik alanları koruma konusunda diğer vakıflardan birisi de Tarih, Arkeoloji, Sanat ve Kültür Mirasını Koruma Vakfı (TASK), 2000 yılında kurulmuş olup, kültürel varlıkların korunması için geliştirilecek ulusal politika/strateji ve uygulamalar için gereksinim duyulan, TAY Projesi'nin başlattığı, Türkiye'nin arkeolojik envanterinin tamamlanmasını hedeflemektedir. TASK Vakfı, “Türkiye kültür emanetlerinin

korunması, her tür tahribatın önünün alınması ve bu değerlerin uluslararası kamuoyuna tanıtılması' ilkesini kabul etmiştir (Anonim 2013 f).

2.4 Arkeolojik Sitlerin Korunmasında Karşılaşılan Sorunlar

Özellikle kentsel yerleşim içinde sıkışarak varlığını sürdürme gayreti içinde olan arkeolojik sitler yoğun yapılaşma ve yapılaşmanın getirdiği olumsuz koşullarla karşı karşıya gelmektedir. Mülkiyet, imar planları ve turizmden kaynaklı sorunlar arkeolojik alanların korunmasında karşılaşılan en önemli sorunlardır.

- **Mülkiyet sorunları**

Arkeolojik sitlerin mülkiyet durumları kazı ve koruma çalışmalarını doğrudan ilgilendiren bir konudur. Özel mülklerde, mülk sahibinin izni olmadan veya kamulaştırma yapılmadan bilimsel kazı ve araştırma yürütmek olanaksızdır. Özel mülkiyette olan arkeolojik alanların rayiç değeri ödenerek satın alınması veya takas edilmesi gerekmektedir. Arkeolojik değeri, önemi bilinen alanların kamulaştırılarak koruma altına alınmaları gerekmektedir (Ahunbay 2010).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından alınan 658 sayılı ilke kararı ile arkeolojik alanların sit dereceleri belirlenmiştir. Bu ilke kararı ile yapılaşmayı kısıtlayan veya koruma kurulları tarafından belirlenen 1.ve 2.derece sit alanı dışında 3.derece sit alanlarında koruma kuralları gevşek tutulmakta ve yeni yapılaşmaya izin verilmektedir. Bu durumda 3.derece sit alanı olarak ilan edilen alanın imara açılması ile sitin bütünlüğü yitirilmekte ve etkin bir koruma sağlanamamaktadır. İnşaat yaptırmak isteyen parsel sahibi İlgili Koruma Kurulu'na başvurarak, temel kazısı için sondaj izni almakta ve ilgili Müze denetiminde sondaj çukurları açılmakta ve çıkan buluntuların niteliğine göre ilgili bölge kurulu değerlendirmektedir. İn-situ olarak korunması gereken arkeolojik yapıların dışındaki küçük buluntular müze ortamına taşınarak parselde yeni binalar yükselebilmektedir.

Sit alanlarının sınırlarında ortaya çıkabilecek olumsuz imar hareketlerinden korumak için eski ve yeni doku arasında tampon bölgeler oluşturulmalıdır. 2863 sayılı Kültür ve

Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda "koruma alanı" olarak tanımlanan bölgeler getirilmiştir. Böylece arkeolojik alanın hemen bitişiğinde yoğun, yüksek yapılaşma oluşmaması için önlem alınmış olmaktadır. Koruma alanlarının uygulamada etkin olabilmesi için kent/bölge planlama süreçlerine girdi olarak alınmaları gerekir. Arkeolojik alanı çevredeki yapılaşmadan ayıracak, görsel açıdan uygun bir geçiş sağlayacak tampon bölgenin genişliği ve bu alanda geçerli olacak imar kısıtlamaları, koruma bölge kurulları tarafından tanımlanmakta ve yöre belediyesi tarafından imar planına işlenmektedir (Ahunbay 2010).

- **İmar planlarından kaynaklı sorunlar**

Arkeolojik sitler için en büyük tehditlerden birisi de imar faaliyetleridir. Çevredeki arkeolojik yapılar gözetilmeden yapılan baraj vb. gibi imar planları arkeolojik sitlerde geri dönüşü olmayan tahribatlara sebep olmaktadır. İmar planlarının proje aşamasında veya her türlü fiziki uygulamanın yapılacağı alanda kültür varlıklarının olduğunun bilinmesi projenin planlanmasında son derece önemlidir. Bu amaçla Avrupa Konseyi tarafından 1984 yılında Floransa'da gerçekleştirilen Arkeoloji ve Planlama Sonuçları Toplantısı ve yine Avrupa Konseyi tarafından 1989 yılında Arkeolojik Mirasın Kentsel ve Kırsal Planlama Çalışmaları Çerçevesinde Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin Tavsiye Kararı yayınlanmıştır. Bu toplantılarda arkeolojik hususların planlama süreçlerine dâhil edilmesi, imar çalışmalarında arkeolojik kalıntıların korunması hakkında kararlar alınmıştır.

Türkiye'nin kabul ettiği Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 5. Maddesinde, planlama politikalarında arkeolojik değerlerin korunmasına yönelik önlemlerin alınması konusuna değinilmiştir. 1990 tarihli ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü'nün 3. Maddesinde, uygulama projelerine geçilmeden önce arkeolojik etkilenme araştırmalarının yapılması gerektiği, araştırma maliyetlerinin proje masraflarına eklenmesi, imar planlarının arkeolojik mirasa en az zarar verecek şekilde planlanması gerektiği belirtilmiştir (Kortanoğlu 2013).

- **Turizm projelerinden kaynaklı sorunlar**

Ülke ekonomisi içinde önemli bir paya sahip olan turizm, arkeolojik sitlerin geniş kitlelere tanıtılması açısından önemli bir unsurdur. Ancak alanın taşıma kapasitesinin üzerinde kullanımı, aşındırma vb. gibi sorunlar nedeni ile tartışmalara yol açmaktadır. Arkeolojik sitlerin ziyarete açılması sırasında yapılan geniş otoyollar, otopark, hizmet sektörü birimlerinin (satış birimleri, lokanta, servis birimleri vb.) sit alanın çok yakınında olmaları ve uygun olmayan boyutlarda tasarlanması görsel kirlilik yaratmakta, sitlerin bilimsel değerini, karakterini ve peyzaj bütünlüğünü zedelemektedir.

2.5 Arkeolojik Sitlerin Koruma ve Sergileme Yaklaşım ve Uygulamaları

Çağdaş toplumlarda tarih bilinci ile kültürel belleğin oluşması kültürel mirasın sürekliliğine dayanmaktadır. Kültürel mirasın sürekliliği ise, öncelikli olarak mirasın korunması ve topluma aktarımı ile sağlanabilmektedir. 2008 yılında ICOMOS'un hazırladığı "Kültürel Miras Alanlarının Tanıtımı ve Sergilenmesi" tüzüğünde kültürel varlıkların sergilenmesi, topluma tanıtılması ile ilgili temel ilkeler tanıtılmıştır.

Elde edilen veriler kapsamında arkeolojik alanların koruma ve sergileme yaklaşım ve uygulamaları; açık hava müzeleri ve arkeolojik parklar kapsamında irdelenmiştir.

2.5.1 Açık Hava Müzeleri

Somut kültürel mirası tanımlayan arkeolojik verilerin ve alanların topluma sunumu uzun yıllar boyunca ve bugün de, müzeler aracılığı ile sağlanmaktadır. Her ne kadar müzeler, arkeoloji biliminin toplumsallaşmasını sağlasa da, sadece eser, obje ya da koleksiyon sergileme anlayışına sahip olması ve toplumla arasında sınırlı ve pasif bir ilişki içinde olması nedeni ile tartışılan bir kavramdır. 20.yy'da oluşan küreselleşme olgusunun beraberinde getirdiği yerelleşme kavramı, müzelerin gerek yapısal gerekse fiziksel koşullar anlamında değişime uğramasına neden olmuştur. Bu değişim "yeni müzecilik akımı" kapsamında açık hava müzelerini gündeme getirmiştir.

Açık hava müzesi kavramı, en genel anlamı ile bir kültür varlığının kendi doğal ortamı içinde sergilenerek, insanlara geçmiş kültürleri aktarma amacı ile özgün ortamda gerçekleştirilen müze uygulaması olarak tanımlanmaktadır. Bu tür müzelerin bilinen müzelerden farkı, kültür varlıklarının yapay bir ortamda, nesneler olarak sergilenmesi yerine kendi ortamlarında, daha anlamlı hale gelmesi, ziyaretçinin geçmiş kültürlere ait bu nesneleri bir “eser” olarak değil, gerçek işlevini anlayarak değerlendirebilmesine olanak sağlamaktadır (Eres 2010).

Açık hava müzeleri arkeolojik kalıntıların koruma altına alınıp, çevresi ile bütün olarak sergilendiği alanlardır. Ağırlıklı olarak klasik dönem (Yunan ve Roma dönemi) arkeolojik yapılarının sergilendiği bu alanlara son dönemlerde tarih öncesi döneme ait kırsal kültürü yansıtan mekânlar da dâhil olmuştur. Klasik döneme ait arkeolojik alanlar ile tarih öncesi döneme ait olan arkeolojik alanların sergilenmesinde farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar nedeni ile tarihöncesi dönem ve klasik dönem açık hava müzeleri farklı kategorilerde incelenmiştir.

2.5.1.1 Tarihöncesi döneme ait açık hava müzeleri, korunması ve sergilenmesi

Tarihöncesi dönem kazı alanlarında karşılaşılan yapı kalıntılarının klasik dönem ören yerlerinden farklı olarak, çoğunlukla alçak duvar parçacıkları ya da yok olmuş ahşap direklerin delikleri gibi görsel algılaması zayıf, “iz” niteliğinde olması nedeni ile yapıların biçimlenişinin anlaşılması güç olmaktadır. Bu nedenle tarihöncesi alanlarda standart anastilosis (arkeolojik restorasyon) uygulamasını gerçekleştirmek olanaklı olmadığı gibi, bir kazı yerini sergilemede, topluma tanıtmada söz konusu yöntemin yeterli olmadığı bilinmektedir (Eres 2010).

Eres, tarihöncesi açık hava müzelerinin sergilenmesinde kullanılan yöntemleri:

- Mevcut arkeolojik kalıntı ile sınırlı sergileme uygulamaları
- Canlandırma-rekonstrüksiyon uygulamaları, olarak iki biçimde tanımlamıştır.

Mevcut arkeolojik kalıntı ile sınırlı sergileme uygulamalarında; arkeolojik kalıntının tek yapı ölçeğinde koruma altına alınıp sergilenmesi, ya da arkeolojik kalıntının mevcut

parçaları ile tümlenerek sergilenmesi söz konusudur. Bu uygulamaya örnek olarak Vésztő- Magor Açık hava müzesidir. Kazısı biten Neolitik-Kalkolitik Dönem höyüğünün üstü tekrar eski höyük görünümü sağlayacak şekilde kapatılmıştır. Höyüğün yamacından açılan bir kapıdan içeri girilerek, çok katmanlı kültürel dolgu ve yapı kalıntıları in-situ konumda görülebilmektedir (Eres 2010) (Şekil 2.16).



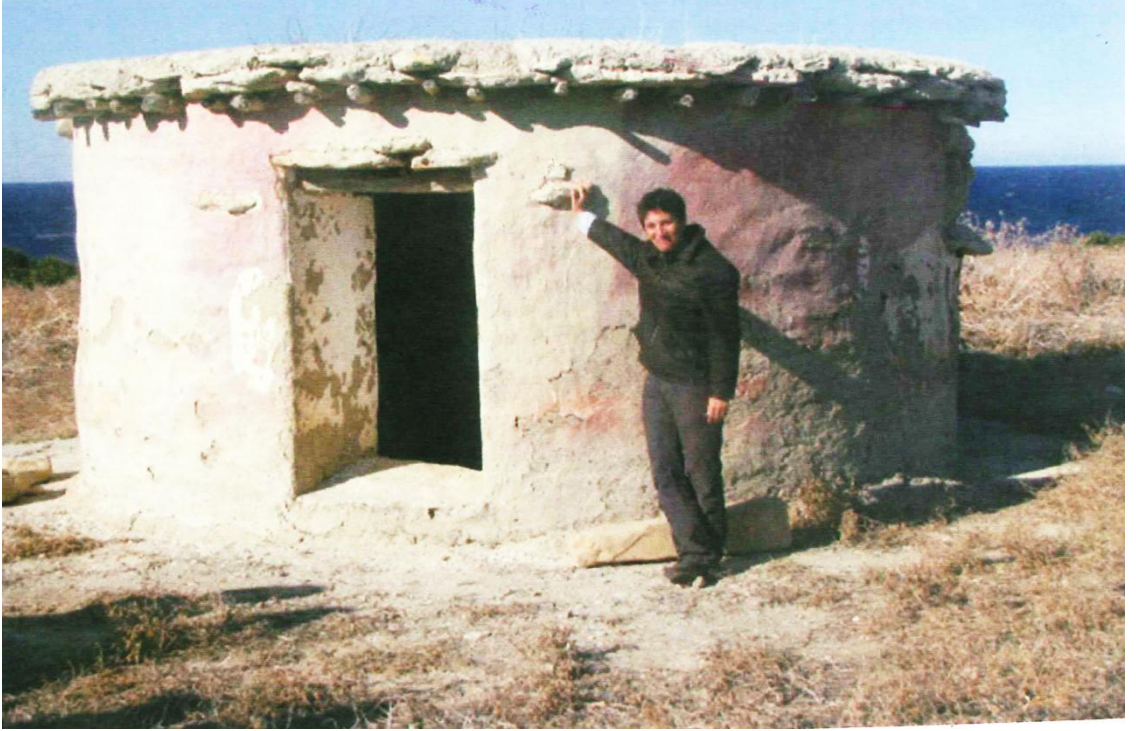
Şekil 2.16 Vésztő- Magor Açık Hava Müzesi, höyüğün girişi, Vésztő- Magor Açık Hava Müzesi höyük içi sergileme (Özdoğan 2010)

Edirne Lalapaşa’da Dolmen düzenlemesi arkeolojik kalıntının parçaları ile tümlenerek sergilemesi uygulamasına bir diğer örnektir (Şekil 2.17). 1995 kazı çalışmasında ilk Demir Çağı’na ait dolmen, kazı çalışmaları ile tamamen açığa çıkarılmış ve ardından dolmenin yapım detayları tespit edilerek mevcut parçaları birleştirilmiş ve özgün duruma getirilmiştir (Akman 2010).



Şekil 2.17 Tümlenerek oluşturulmuş Lalapaşa Dolmenleri (Anonim 2013 g)

Canlandırma-rekonstrüksiyon uygulamaları ise, yerinde (in-situ) tek yapı rekonstrüksiyonu, seçilen bir yerde (ex-situ) tek yapı rekonstrüksiyonu, seçilen bir yerde seçilen farklı yapı veya yerleşmelerin bir arada sergilenmesi çalışmalarını kapsamaktadır. Yerinde tek yapı rekonstrüksiyona Tatlısu Neolitik ev canlandırması örnek bir uygulamadır. Kuzey Kıbrıs'ın Tatlısu mevkiinde bulunan Neolitik dönem kazısında temel düzeyinde bulunan yuvarlak planlı kerpiç yapının canlandırması kazı yerinin hemen yanında yapılmıştır (Şevketoğlu 2008) (Şekil 2.18).



Şekil 2.18 Tatlısu neolitik ev canlandırması (Özdoğan 2010)

Seçilen bir yerde tek yapı rekonstrüksiyon uygulamasına örnek ise, Nola Açık hava Müzesi'dir. İlk Tunç Çağı'nda Vezüv Yanardağı'nın patlaması ile Pompei'ye benzer şekilde küller altında kalmış olan iki yapı kalıntısı kazı ile açığa çıkarılmış ve bunlardan sağlanan veriler ile alana oldukça yakın bir bölgede canlandırılması yapılmıştır (Şekil 2.19) (Albore-Livadie ve Vecchio 2005).



Şekil 2.19 Nola kazısında açığa çıkarılan iki yapı ve Nola yapılarının canlandırılması (Nola Kazı Arşivi)

Seçilen bir yerde, seçilen farklı yapı veya yerleşmelerin bir arada sergilenmesine örnek uygulama ise, Unteruhldingen Kazıklıyapı Müzesi'dir. Almanya Bodensee'de yapılan kazılar ile ortaya çıkarılan bir yerleşmenin canlandırılması yapılarak müze açılmış ilerleyen süreçte bölgedeki Neolitik Dönem'den Tunç Çağı'na farklı tarihöncesi kazılardan elde edilen veriler doğrultusunda köye yeni yerleşim birimleri eklenmiştir (Schöbel 1997) (Şekil 2.20).



Şekil 2.20 Unterruhldingen Kazıklıyapı Açık Hava Müzesi/Bodensee-Almanya (Anonim 2013 h)

2.5.1.2 Klasik dönem ören yerleri

Klasik döneme ait ören yerleri /arkeolojik sitler, belirli uygarlıkların yapı stoğu olarak işlev görmüş, estetik kaygılar ile biçimlenmiş anıtsal yapılara sahip olan, Yunan ve Roma dönemlerine ait kültür ve sanat yansımalarından somut izler taşıyan alanlardır. Ören yerleri, süreç içinde kullanım biçimleri değişse de anıtsal değere sahip yerler olarak, bugün ziyaretçiler ile güçlü ilişkilere sahip kültürel turizmin önemli bileşenleridir. Bu alanlar, kentsel alan içinde yapılaşma tehditi ve yoğun ziyaretçi kullanımı ile karşı karşıya kaldıkları için bu alanlarda koruma yöntemleri büyük önem kazanmaktadır. Ören yerlerinde yapılan koruma çalışmaları “arkeolojik restorasyon” olarak tanımlanmıştır. Arkeolojik restorasyon çalışmalarında;

- Sağlamlaştırma (Consolidation)
 - Bütünleme (Anastylosis)
 - Yeniden Yapma (Reconstruction)
 - Eklerden Arındırma, Temizleme (Liberation) tekniklerinden yararlanılmaktadır.
- **Sağlamlaştırma (Consolidation)**

Arkeolojik alanların korunması ile ilgili ilkeler ile koruma ile yükümlü meslek grupları (arkeolog, mimar, konservatör, restoratör mimar vb.) uluslararası toplantılarda belirlenmiştir. Arkeolojik sitlerde koruma daha çok doğanın ve insanların zararlı etkilerine karşı yapılmaktadır. Mevcut mimari kalıntıların ve kazı sonrasında ortaya çıkan duvar, döşeme ve diğer mimari öğelerin sağlamlaştırılarak korunmaları söz konusudur. Sağlamlaştırma çalışmaları, anıt malzemenin, taşıyıcı sistemin ve üzerinde bulunduğu zeminin sağlamlaştırılması olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Şekil 2.21) (Şekil 2.22). Arkeolojik yapılarda, bilimsel müdahale ile sağlamlaştırma (minimum restorasyon) yani malzeme ve strüktür olarak yapıların yaşamını uzatacak fiziksel ve kimyasal müdahale gerçekleştirilmeli; zorunlu olmadıkça özgün malzemenin korunması temel ilke olmalıdır (Kuban 2000, Erdoğan 2006).



Şekil 2.21 Side Antik Kenti Latrina (tuvalet) yapısı taşıyıcı sistem sağlamlaştırma örneği (Orişinal 2013)



Şekil 2.22 Side Antik Kenti tiyatro seyirci girişi tonozlarında yapılan sağlamlaştırma çalışmaları (Orişinal 2013)

- **Bütünleme (Anastylosis)**

Bir anıta ait dağınık mimari parçaları bir araya getirerek onu yeniden bütünlüğüne kavuşturmak işlemi olan “anastylosis” Yunanca kökenli bir terimdir. Çağdaş Yunancada restorasyon işlemini açıklamak için kullanılan bu sözcük, koruma terminolojisinde Venedik Tüzüğü’nün 15.maddesindeki anlamında, “yıkılmış, parçaları dağılmış olan antik yapıların özgün parçaları derlenip bir araya getirilerek ayağa kaldırılmaları” işlemini anlatmak için kullanılmaktadır. Anastilosis için ideal koşullar anıta ait çok sayıda parçanın korunmuş olması ve parçaların yapı içindeki yerlerinin saptanabilmesi ile sağlanmaktadır (Ahunbay 2011).

Venedik Tüzüğü’nde anastilosisle ilgili bağlayıcı hükümlere yer verilmiştir. Bunlar bütünlemede kullanılan eklerin az ve ayırt edilebilir olması biçiminde özetlenebilir. Özgün yapıdan çok az malzeme kaldığı durumlarda anastilosis yapılmamalıdır (Ahunbay 2011).

Avusturya Arkeoloji Enstitüsü’ne bağlı olarak Dr. Hueber tarafından gerçekleştirilen Efes Celcius Kütüphanesi anastilosis çalışmasında taşıyıcı sistem, kalın duvar içine yerleştirilen bir betonarme çerçeve ve ondan taşan konsollarla güçlendirilmiştir (Şekil 2.23).

Bazı anastilosis uygulamalarında Venedik Tüzüğü’ne göre hareket edilmediği bunun istenenden farklı sonuçlara ulaştığı gözlenmektedir. Eklerin belli edilmesi ilkesine uyularak bütünlenen Efes’teki mermer mimari öğelerin beton silindirler üzerinden geçirilmiş etkisi verecek şekilde bütünlendiği görülmektedir. Bu örnek bir bütünlemenin estetik yönden başarılı olabilmesi için ayrıntıların doğru çözülmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.



Şekil 2.23 Efes Celsius Kütüphanesi'nin 1970-1978 yıllarında yapılmış olan anastilosisi (Anonim 2013 ı)

- **Yeniden İnşa Etme (Reconstruction)**

Tümüyle yıkılmış, yok olmuş ya da çok harap durumda olan bir anıtın elde bulunan belgelere dayanılarak yeniden yapılması ancak özel durumlarda kabul edilen bir uygulamadır. Yeni yapı, yerine yapıldığı anıtın tarihi dokusuna, özgün malzeme ve işçiliğine sahip değildir. Bir kopya, tarihi yapının kütle ve mekânlarını ancak biçimsel olarak canlandırılabilmekte olup, anıtın yerini alması olanaksızdır, yani tarihi değer taşımamaktadır (Anonim 2013 i)

Arkeolojik yapılarda rekonstrüksiyon çok tercih edilmemektedir. Yeniden yapım konusunda çok eleştirilen bir örnek, Atina Agora'sında yer alan Attalos Stoa'sı'dır (Şekil 2.24).



Şekil 2.24 Rekonstrüksiyonu yapılan Attolos Stoa'sı (Anonim 2013 j)

Stoa'ya ait in-situ konumda duvar ve temel kalıntıları ile cepheye ve çatıya ait mimari öğelerin parçaları kullanılarak yapının rekonstrüksiyonu yapılmıştır. Yapı müze olarak işlev görmektedir. Rekonstrüksiyonu yapılan eski yapının izlerinin yok edilerek özgün dokusunun bozulduğu görülmektedir.

- **Eklerden Arındırma/Temizleme (Liberation)**

Arkeolojik eserlerin konservasyonunda kullanılan yöntemlerden biri olarak kullanılan liberasyon yöntemi; bir yapıya sonradan eklenen ve tarihi değeri taşımayan eklerin saptanarak kaldırılması işlemidir.

Venedik Tüzüğü'nün 11.Maddesi'nde temizleme ile ilgili olarak "Anıta maledilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir. Bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa, en alttaki durumu açığa çıkarmak ancak bazı özel durumlarda- yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa

çıkarılan malzeme büyük tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise- haklı çıkarabilir. İlgili unsurların öneminin değerlendirilmesi ile ilgili yargı ve neyin yok edileceği üzerinde karar vermek, sadece bu işi üzerine almış kimseye bırakılamaz.” ifadesi yer almaktadır (Ahunbay 2011). Bu maddeye göre kaldırılacak ekler ile ilgili karar verme yetkisi Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarına aittir.

Tarih öncesi döneme ait açık hava müzeleri ve klasik dönem ören yerlerinde koruma ve sergileme yöntemi olarak koruyucu çatılar kullanılmaktadır.

- **Koruyucu çatılar**

Arkeolojik alanlar yağmur, rüzgâr, kar vb. gibi doğal etkenlere sürekli maruz kalmalarından dolayı yıpranmaktadırlar. Arkeolojik alanlarda, kazı çalışmaları sonrasında yağmur suyu ve katı dolgularla doğal birikme çukurları oluşmaktadır. Çok yağış alan bölgelerde yağmur suyunun emilmeyerek toprak üstünde kalması alanda ciddi erozyona ve yıkımlara ve arkeolojik yapı malzemesinin zarar görmesine sebep olabilmektedir. Bu nedenle, dış etkenlere karşı arkeolojik alanların korunmasında koruyucu çatılar kullanılmaktadır. Koruma çatıları planlama sürecinde;

- Arkeolojik alanın arazi koşulları (bölgenin zemin özellikleri, zemin suyu seviyesi gibi veriler)
- İklimsel özellikler
- Koruma altına alınacak arkeolojik kalıntıların durumu
- Kazı yeri yerleşim alanı
- Ekonomik girdiler, bu tür üst örtülerin biçimlendirilmesinde etki eden faktörlerdir.

Arkeolojik sit alanlarında inşa edilecek olan koruyucu üst örtülerin antik kalıntılara zarar vermemeleri için;

- Geniş açıklıklar geçmeyi olanaklı kılan,
- Daha az sayıda taşıyıcı elemanla zemine yük aktaran, zemin planına uygun

- Gerektiğinde sökülebilen ve/veya çoğaltılabilen, özellikler taşıyan strüktür tasarımları olmaları hedeflenmelidir (Hauselmayer 2000).

Mimari özellikleri ve vurgusu ile arkeolojik eserleri ikinci plana düşüren koruma çatıları arkeolojik değerleri ön plana çıkarmak yerine, eserlerin ikinci planda kalmasına neden olabilmektedir. Bu anlamda önemli olan korunacak değerlerin vurgulanması, sergilenmesi ve gelecek nesillere aktarılmasıdır (Hauselmayer 2000). Koruma çatılarının tasarımında, oluşturduğu strüktür ile öznel bir anıtsallık taşıyan, iddialı mimari çözümlerden kaçınılması gerekmektedir (Ahunbay, 1999). Uygulanacak çatı strüktürü; harabe peyzajını bozmayan, altında konumlanan antik esere zarar vermeyen ve gelecekte yapılacak kazı çalışmalarına olanak tanıyan niteliklerde olmalıdır. Türkiye’de başarılı ve eleştiri alan koruyucu çatı örnekleri bulunmaktadır. En eski örnekler arasında Karatepe saçakları sayılabilir. Efes’te Yamaç Evlerini örtmek için yapılan çatılar arkeolojik alandaki strüktür-doku ilişki anlamında eleştirilmektedir. Çatalhöyük’te yapılan çatılar ise, geniş bir alanı örten hafif, yalın strüktürleri ile başarılı örnekler arasında sayılmaktadır (Şekil 2.25) (Şekil 2.26) (Ahunbay 2010).



Şekil 2.25 Efes yamaç evler koruyucu çatı yapıları (Anonim 2013 k)



Şekil 2.26 Çelik ve polikarbon malzemeden yapılmış koruyucu çatı detayı (Çatalhöyük arkeolojik alanı) (Quinlan 2010)

2.6 Arkeolojik Parklar

Arkeolojik mirasın korunması ve sergilenmesi kapsamında kültürel peyzajın soyut ve somut bileşeni olan, tarih ya da tarih öncesi çağlardan bugüne kadar insan etkinliklerinin sergilendiği kentlerin sürekliliğinin sağlanması ve canlandırılması stratejisi olarak, arkeolojik parklar gündeme gelmektedir.

2.6.1 Arkeolojik park kavramı

Arkeolojik parklar; korunan; ancak halka açık prehistorik dönemden bu yana farklı kültürlerin yerleşim dokularını bünyelerinde barındıran arkeolojik alanlar olarak tariflenmektedir. Arkeolojik parklar, arkeolojik alan olmanın yanı sıra “park” kavramının getirdiği rekreatif eylemleri de içerdiğinden arkeolojik alanlardan farklı biçimde tasarlanan ve kurgulanan alanlar olarak ele alınmalıdır. Terimin anlam ve içeriği ile ilgili kabul görmüş genel bir tanımla bulunmamasına karşın farklı uygarlık ve/veya dönemlere ait kültür varlıklarının bulunduğu alanların bu alanların koruma, bakım ve sürdürülebilirliğinin de sağlandığı rekreasyonel alanlar olarak tasarlanmasıdır.

Salinas ve Osorio’ya (2006) göre arkeolojik parklar, insanlık tarihinin önemli bir dönemini temsil eden, yerel kültürü küresel kültür ile entegre eden mekânlardır.

Ojeda (2002) ise, arkeolojik parklar için “sürdürülebilir kent merkezlerinde yerel toplulukların yönetilmesi, kontrolü ve kültürel mirasın korunmasını sağlayan bir araçtır” ifadesini kullanmıştır.

Diğer bir ifade ile tarihsel değerleri ve kent kullanıcılarının rekreasyonel faaliyetlerini karşılama unsurlarını taşıyan tarihi çevrelerdeki arkeolojik parklar, kültürel ve arkeolojik miras yönetimi ile kentsel rekreasyonel faaliyetlerin birlikte sunulduğu kent içinde yeni bir yorumlama merkezi olarak değerlendirilmektedir. Arkeolojik parklar her ne kadar arkeolojik alanlar olsalar da arkeolojik park amacını yerine getirmek için arkeolojik alanlardan farklı bir şekilde ele alınmalıdırlar. Kamuya kapalı değil aksine kamunun gözü önünde olmalıdırlar. Tarihi alanların ve tarihi peyzajların korunması amaçlı oluşturulan bu parklar arkeolojik alanlar olarak görev üstlenebilecekleri gibi bir park olarak veya bir müze olarak da işlev görmektedirler. Tüm bu çeşitlilik arkeolojik parkların bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu bileşenler eğitim, rekreasyon ve sergileme ile işlevlendirildiğinde kamuya açılmış dinamik bir alan olarak arkeolojik park tanımı ortaya çıkmaktadır (Kwas 1986).

Arkeolojik parkların başlıca kriterleri planlama, tasarım ve yönetimdir. Diğer düzenlemeler bunların alt bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu nedenle arkeolojik parklar farklı ölçeklerde ele alınması gereken bir olgudur. Belirli bir arkeolojik alanın park olarak değerlendirilmesi ve kamu ile ilişkilendirilmesi planlama ile şekillendirilmektedir. Bu aşamada öncelikli ilke olarak koruma programı hazırlanmaktadır. Daha sonra arkeolojik park kendi bünyesinde tasarlanmakta; tasarım aşamasında öncelikle alanın ‘*erişilebilirlik*’ durumu analiz edilerek, içerdiği kalıntılar rekreasyonel ve eğitimsel işlevler ile bütünleştirilir. Alanın taşıdığı kültürel mirasın ‘*muhafaza ve değerinin arttırılması*’ alanın sadece yerel ölçekte değil, ulusal hatta uluslararası boyutta gelişimine katkı sağlayacağından çok yönlü araştırmaların yapılarak tasarım sürecini başlatmak gerekmektedir. Bu alanın sürekliliğinin sağlanması ise yönetimi ile gerçekleştirilebilmektedir.

2.6.1.1 Arkeolojik park planlama kriterleri

Arkeolojik parkın bulunduğu/bulunacağı alana ait tüm veriler alanın tarihsel gelişim süreci, doğa ve kültür envanterleri, çevresel sürdürülebilirlik ve yerel kalkınma için sosyo-kültürel ve ekonomik verilerin analizi ve değerlendirilmesi parkın stratejik planlamasında önemli bir aşamadır.

Arkeolojik park planlanması parametreleri:

- Tarihi/kültürel, peyzaj/çevresel kriterlere göre bölgenin yorumlanması ve tanımlanması
- Bölgenin sosyo-kültürel kaynaklarına göre analizi (örneğin; CBS sisteminde hazırlanacak bir katalog veya veri tabanı yolu ile hazırlanacak kent bilgi sistemi)
- Risk ve fırsatların tanımlanması, şeklindedir.

Bölgenin kaynaklarının belirlenmesi ve stratejik planlamada SWOT analizi önemli bir parametredir. SWOT analizi ile bölge ve kültürel kaynaklar arasındaki fiziksel ilişki tanımlanmaktadır. Ayrıca bu analiz sonuçları ile bölgenin fonksiyonel kullanılması gelecekteki durumu ve peyzaj planlaması olası ya da olması muhtemel sorunların çözümüne yönelik futuristik bir planlama yaklaşımında temel alınabilecektir.

Arkeolojik parkın sahip olduğu kültürel mirasların korunması ve geliştirilmesi için tüm park ve her miras düzeyinde minimum koşulları sağlayacak faaliyetlerin belirlenmesi ve uygulamasını sağlayacak eylemleri içeren bir plan hazırlanmalıdır.

Nigro (2006)'ya göre arkeolojik park için öncelikli eylem planları:

- Koruma: Alanın peyzaj-çevre kısıtlamaları analiz edilmesi ve tarihsel-arkeolojik koruma alanlarının coğrafi tanımlarının yapılarak toprak kullanım haritalarının çıkarılması
- Erişilebilirlik: Ana yolların iyileştirilmesi, park ulaşımının tanımlanması, miras kaynakları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, arkeolojik alan çevresi yol sistemlerinin durumu ve yeni yol sistemlerinin geliştirilmesi

- Muhafaza ve Değerinin Arttırılması: Çevresel, tarihi ve arkeolojik araştırmaların arttırılması, kalıntıların restorasyon faaliyetlerinin arttırılması, ziyaret noktalarının belirlenmesi, kullanıcılar için hizmet sektörünün geliştirilmesi
- Bölgesel Gelişim (Arkeolojik parkın bulunduğu alan için kentsel dönüşüm): Sosyal alanların ve kamu binalarının yenilenmesi, rehabilitasyonu, tarihi binaların restorasyonu, kamu alanlarının yenilenmesi, park kullanıcıları için turistik hizmetler ve tesis temin edilmesi, ticaret merkezlerinin geliştirilmesi, park ulaşım ağının sağlanmasını kapsamaktadır.

2.6.1.2 Arkeolojik park tasarım kriterleri

18.yy'daki arkeolojik kazılar sonrası tarihi alanlar hızla “kitle iletişim araçları, eğitim mekânları ve popüler kültür araçları ile kitle tüketimi için yeniden düzenlenen mekânlara” dönüşmüştür (Nikoviç vd. 2010). Arkeolojik park kavramının içeriğine bakıldığında, 1998 yılında ekonomist Joseph Pine ve James H.Gilmore'un ortaya koyduğu “*experience economy*” ile Donald Norman'ın “*emotional design*” kavramlarının etkili olduğu görülmektedir. Deneyim ekonomisi kavramı iş dünyasında ortaya çıkan bir kavram olsa da turizm, mimari, şehir planlama alanlarında temel alınan bir yaklaşım olmuştur (Lonsway 2009). Pine ve Gilmore, ekonomide bugünün ve geleceğin fırsatlarını yakalamanın insanlar üzerinde kalıcı izler yaratmakla sağlanacağı, bu izlerin ise “deneyim” ile oluşturulabileceğini öne sürmektedir. Bu nedenle arkeolojik parklar, farklı kişilerin farklı yollarla alanı algılayıp, yorumlamaları ile ‘kültürün oluşturduğu mekân’ olma özelliğini taşımaktadır. Son on yılda özellikle arkeolojik parkların tasarımında, duygusal tasarımın önemli bir unsur olduğuna dikkat çekilmiştir. Donald Norman emotional design (duygusal tasarım) kavramında, kişinin dünyayı anlaması ve yeni şeyler öğrenmesinde duyguların nasıl bir rol oynadığı ve kişinin kendi duygularıyla estetik olarak biçimlendirdiği objeleri daha kullanılabilir ve fonksiyonel bulduğunu ve bu obje ile arasında duygusal bir bağ kurduğuna dikkat çekmektedir. Bu kapsamdaki çalışmalar, tasarımcıları yapılan tasarımların insanlar tarafından benimsenmesi için duyguları içine alan farklı yöntemlere teşvik etmektedir. Tüketicinin algıları ve duyularının ön planda tutulması ürünün başarısını arttırdığı savunulmaktadır (Formosa 2007). Bu çerçevede arkeolojik parklar, duygusal tasarımın oluşturduğu

deneyisel ekonominin ürünü olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca arkeolojik parklar, farklı kişilerin farklı yollarla alanı algılayıp, yorumlamaları ile ‘kültürün oluşturduğu mekan’ olma özelliğini göstermektedir (Nikolic vd. 2010). Arkeolojik parklar, kullanıcıların hisleri ile bağlantı oluşturarak, onların yorumları ile farklı anlamlar yüklenebileceği dinamik bir yapı gösterir. Bu nedenle arkeolojik parklar, bir anlamda Donald Norman’ın duygusal tasarım kavramına dayanmaktadır.

Arkeolojik parkların tasarım ve organizasyonu o alandaki algılama ve yorumlama parametrelerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Karen Puren, Ernst Drewes ve Vera Roos (2006), Güney Afrika’da bir arkeolojik alan iyileştirilmesi için proje önerisi üzerinde tasarım ve organizasyon için üç mekânsal ilke belirlemişlerdir. Bu üç mekânsal ilke belirlenirken “yerin ruhu” kavramı dikkate alınmıştır. Schulz’a (1980) göre yerin ruhu (genius loci), antik Roma dönemine ait bir kavram olup, bireyin ruhunun aklına kılavuzluk yaptığını ifade etmektedir. “*Yerin ruhu insanlara ve yere hayat verir, onları doğumundan ölümüne kadar takip eder ve onların doğasını ve özünü belirler*” demektedir.

Araştırmacıların belirlediği ilk ilke tasarımın mantığından çok duygusal yönüne vurgu yapılmasıdır. *Variş duygusu- başka bir yere gelmenin vermiş olduğu his.* Araştırmacılara göre bu his, alanın kimliği ile bağlantılı olup, alanın görsel okunabilirliğini arttırmaktadır. Bu nedenle arkeolojik park giriş nokta veya noktaları görünür öğelerle dışardan içeriye geçiş şeklinde vurgulanmalı, bu tasarım doğal çevrenin karakteri ile uyumlu olmalıdır (Puren vd. 2006).

İkinci temel ilke ise, tasarımın davranışsal yönüdür. *Yönelim duygusu-* Park içinde ziyaretçilerin yönlendirilmesi amacıyla okunabilirlik kalitesi yüksek olan donatı elemanları kamu alanları (meydanlar, sosyal alanlar vb.) ve yürüyüş yolu ya da otoyol güzergâhlarında konumlandırılmalıdır. Ziyaretçilerin yönlendirilmesinde yerel halkın katılımı sağlanarak alanın kimliğine uygun yol isimleri belirlenmeli ve uygun noktalarda konumlandırılmalıdır. Yürüyüş yolları ve ara yollar alanın kimliğini yansıtan park bileşenleridir. Ana yollar ile ikincil yollar arasında döşeme farkı oluşturulmalıdır. Ayrıca yolların başlangıç noktası kesişim ve değişim noktalarında farklı döşeme

malzemeleri kullanılması park içindeki ziyaretçilerin yönlendirilmesinde önemli bir unsurdur. Özellikle yol kenarlarında alana özgü bitkiler kullanılarak vurgulama yapılabilir. Yeni alanların tasarımında sosyal hayatın içeriği bir düğüm noktasıdır. Ana düğüm noktaları eğitim, kültür, ekonomi ve bilişim içerikleridir. Düğümlerin karakterleri tasarlanan alanlarının bulunduğu konuma uygun olmalıdır. Şehir dışında bulunan parkların karakteri kentsel çizgiler taşımamalı, kırsala özgü olmalıdır (Puren vd. 2006).

Üçüncü temel ilke, tasarımın düşünsel yönü (reflective) -*Duyguların dışa vurumu-deneyim hissi*- Norberg-Schulz'a (1980) göre modern turizm farklı mekânlardaki deneyimlere teşvik ederken, insanın algı ve ilgi sınırlarının genişletmektedir. Puren vd. (2006) göre tasarlanan alanda ziyaretçinin 'yerin ruhunu' daha güçlü hissedebilmesi için doğal unsurlar vurgulanmalıdır. Arkeolojik alanın her yerinde güçlü bir kamu yapısı oluşturmak için arkeolojik parktaki alanlar, fiziksel ya da mimari tema ile uyumlu olmalıdır. Bu ilkede kastedilen nokta tasarımcı, müdahalelerini mevcut imar ve yönetmeliklere uygun olarak sağlamasıdır. Duygusal tasarımda ürünün visseral (duyusal) etkisi kullanıcının tepkisini hemen çekmektedir. Ürün kullanıcıyı iyi hissettiriyorsa o ürün kullanıcının dikkatini çekmekte ve beğenisini kazanmaktadır ("*has to feel good, look good*") (Norman 2004). Arkeolojik parklar da kullanıcı için visseral (duyusal) etkiyi çok çabuk sağlamalıdır. Bu nedenle park giriş noktaları ve alanın görünümü önem teşkil etmektedir. Örneğin giriş kısmındaki yönlendirme tabelaları, yol kenarlarındaki bitkisel tasarım, park içinde kullanılan materyallerin işleyişi sorunsuz olmalıdır. Parkın mekansal organizasyonunda park içi yollar, tarih sahneleri arasında geçiş elemanı olarak, kavşak noktalar, kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanacağı kültürel, hizmet ve eğlence ve mekanları bağlama noktaları olarak tasarlanmalıdır.

İlk ve ikinci ilke, alanın kurgusunun kullanıcı üzerindeki etkisini (geçmişe ait bilgilendirilme, kalıntıların yorumlanması vb.) artırırken, üçüncü ilke bu etkinin deneyimle yansımaları sağlamaktadır. İngiliz arkeoloji profesörü Copeland, arkeolojik alanlarının sunulmasında bu üç formu araştırmış ve Amerikalı psikolog Jerome Seymour Bruner'in araştırmalarına dayanarak öğrenme teorisini geliştirmiştir. Copeland

(2004), sunumun ilk formunu, enactive (eylemsel) olarak nitelendirmiştir. Bu kavram park kullanıcıların fiziksel faaliyetlerini içermektedir. Sunumun ikinci formu olan iconic (ikono-imgesellik), görsel medyanının arkeolojik parkla olan bağlantısını içerir. Üçüncü form ise, symboloc (semboller) farklı yazılı ve sesli sunumlar ve sayılarla ilişkilidir (Çizelge 2.1).

Başarılı bir tasarım için bu üç ögenin birlikteliği, uyumu ve dengesi sağlanmalıdır. Ancak bu üç ögenin kullanıcı üzerindeki etkileri farklı olacaktır. Bu etki düzeyi kullanıcının duygulanımsal alının düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Buna göre, sunumun eylemsel formu tasarımın kullanıcıya olan yansıma düzeyi ile; imgesel form davranışsal düzeyi ile; sembolik form da visseral (mantıktan ziyade duygulara dayanan) düzey ile ilişkilendirilmektedir.

Çizelge 2.1 Arkeolojik park sunum ilkeleri (Nikovic 2010)

EYLEMSEL TEMSİL	İMGESEL TEMSİL	SEMBOLİK TEMSİL
Deneysel arkeoloji	Fotoğraflar	Planlar
Dokunma	Skeç/çizimler	Kazı raporları
Canlandırma	3D görünüm	Rehberli turlar
Park alanı çevresinde yürüyüş	modelleme	Rehber kılavuzları
	Tv programları	İşitsel kılavuzlar
	Bilgilendirme levhaları	konferanslar
	haritalar	Bilgilendirme levhaları
	Çoklu ortam sunumları	
	Yerleşim planları	
	Yönlendirme işaretleri	

Arkeolojik parklardaki sunumları inceleyen birçok araştırmacı, alandaki ziyaretçilerin özellikle el sanatları, kostüm ve savunma aletlerinin sergilendiği alanlar ile geçmiş dönemlere ait olan yapıların kısmi temsillerinin ve tarihi olayların canlandırılmasının yapıldığı mekânları tercih ettikleri sonucunu çıkarmışlardır (Copeland 2004). Farklı

çalışmalara göre, bilgilendirme levhaları ve alan ile ilgili broşürlerin ziyaretçilerin sergilenen nesneyi anlamlandırmalarında çok yardımcı olmadığı sonucunu çıkarmıştır (Copeland 2004). Diğer araştırma sonuçları, kostümlü aktörlerin ve hayvanların yer aldığı canlı performanslar ile döneme göre dekore edilmiş odaların ziyaretçiler tarafından daha çok tercih edildiğini göstermektedir. Yapılan tüm araştırmalar karşılaştırıldığında park tasarımı ile ilgili unsurlar Donald Norman'ın teorisini doğrulamaktadır. Buna göre, tasarımın düşünsel yönünün kullanıcıların alanı algılama ve anlamlandırmalarında ağırlıklı olduğu görülmektedir. Tasarımın davranışsal boyutu nispeten daha az önem arz ederken, visseral boyutu uzun vadede parkın benimsenmesinde çok etkili olamamaktadır.

Copeland'ın (2004) araştırmalarına dayalı olarak açıklanan bu ilkelerin doğrultusunda yapılan tasarımlar kullanıcıları ve duygularını etkilemektedir. Bu teori ve araştırmalardan yola çıkarak arkeolojik park modelinde kullanıcı deneyimleri ve pozitif duygusal düzeyin geliştirilmesi gündeme gelmektedir (Çizelge 2.2). Arkeolojik park modeli teori ve araştırmaları kesişim noktasında çevrenin kullanıcı üzerinde oluşturduğu üç duygulanımsal düzeyde birleşmektedir. Kullanıcıda gelişen duygulardan ilki, kullanıcının park ile oluşturduğu ilk kontakt (işsel düzey), parkta sunulan mekânlar, sürecin göze çarpan kısımlarının oluşturduğu davranışsal düzey ve çevrenin kullanıcıda oluşturduğu deneyimi yansıtan düşünsel düzeydir.

Çizelge 2.2 Arkeolojik park tasarım ilkeleri (Nikovic 2010)

Tasarımın yönü	Mekansal ilkeler	Temsil araçları	Kullanıcıların duygusal tepkileri
Duyusal (visceral)	Varış duygusu	Sembolik	Alana ilk girişteki karşılaşma
Davranışsal (behavioral)	Yönelim duygusu	imgesel	Parkın sunduğu olanaklardan duyulan memnuniyet
Düşünsel (reflective)	Deneyim duygusu	eylemsel	Parktan ayrılırken duyulan kazanılan deneyim
Ziyaretçiye pozitif duygular ve deneyimler kazandırma			

Arkeolojik park tasarım teorisinin somutlaştırılması ve arkeolojik parkın mekânsal organizasyonun sağlanması için seçilen bir alanda uygulamalı araştırmaların yapılması gerekmektedir. Tasarımcılar alan tasarımı yaparken yerel halkın ve ziyaretçilerin arazi kullanımlarını ve deneyimlerini gözlemlmeleri önemlidir. Norman'ın (2004) ifade ettiği gibi *'tasarımcının yapacağı en iyi şey araçları ellerine koymak'* tır. Bu nedenle araştırmalar, ziyaretçinin gözlemleme, sorgulama, tepkilerinin yorumlanması ile yakından ilgili olmalılardır. Bu araştırmayı yaparken sorular ve sorulara verilecek cevaplar tasarımın yönünü belirlemektedir. Nikolic (2010), bu soruları:

- Ziyaretçilerin duygu ve deneyimlerini ve tasarım sürecini etkileyen fiziksel elemanlar nelerdir?
- Hangi duygular ve ne tür deneyimler süreci etkilemektedir?
- Tasarımın karakteristik özellikleri nelerdir? Hangi unsur ziyaretçinin duygu ve deneyimlerini ne ölçüde etkiler? şeklinde sıralamaktadır.

2.6.1.3 Arkeolojik park yönetim kriterleri

Parkın yönetim süreci bölgesel ve kültürel kaynakların geliştirilmesi ve yerel ekonomik kalkınmayı destekleyici araçlara bağlıdır. Parkın yönetim aşamasında parkın işleyişini garantiye alacak yönetsel çerçeve oluşturulmalıdır.

Parkın yönetimi, siyasi-idari koordinasyon, teknik ve bilimsel destek ve konularla ilgili danışmanlık hizmetleri verecek birimleri içermelidir. Ayrıca; bölgede yetkili kamu aktörleri, yerel ve ulusal düzeyde temsilcilerle oluşturulan koordinasyon birimleri, koordinasyon komiteleri ile yakın ilişkide olacak planlama yapılırken gerekli bilgiyi sağlayacak teknik-bilimsel komite, yerel ve özel aktörlerle, kalkınma sürecine dahil olmuş yerel halkın bilgilerinin paylaşıldığı, yerel halkın öneri ve şikayetlerinin dinlendiği danışmanlık birimleri ile belirtilen konularla ilgili eylem ve yönetim planı oluşturulmalıdır. Bunlar:

- Koruma politikaları
- Koruma ve geliştirme müdahaleleri
- Kültürel miras yönetimi
- Bölgesel ve kentsel planlama ve yönetimi

- Peyzaj planlama ve yönetimi
- Ekonomik ve sosyal müdahale programlarıdır (Nigro 2006).

Nigro (2006), arkeolojik park yönetim aşamalarını:

- İşbirliği ve yönetimler arası koordinasyonun sağlanması, park entegre geliştirme süreci planının oluşturulması
- Çevre ve arkeolojik kaynaklar ile uyumlu bölgesel eylemlerin tanımlarının yapılması (kentsel planlama ve peyzaj planlama şemalarının hazırlanması) şeklinde ifade etmektedir.

Ayrıca;

- Bölgesel peyzaj bağlamında komşu alanların korunması ve rehabilitasyonu için müdahalelerin tanımı
- Tarihi ve arkeolojik araştırmaların devamlılığının sağlanması
- Alan için kullanılabilirlik durumunun tespiti ve geliştirilmesi (yeni girişler, yeni yürüyüş noktaları vb.)
- Kullanıcılar için hizmet elemanlarının temin edilmesi (sunum araçları, bilgilendirme noktaları, kitap, broşür vb.) diğer aşamaları oluşturmaktadır.

2.6.2 Arkeolojik Park Örnekleri

Çalışma kapsamında öncelikle Dünya'daki ve Türkiye'deki ve arkeolojik park örnekleri üzerinde incelenmiş ve değerlendirilen örnekler arkeolojik park planlama, tasarım ve yönetim kriterlerine göre irdelenmiştir. Türkiye'de bütünü ile arkeolojik park kriterlerine uygun ve bu temada uygulaması tamamlanmış herhangi bir örnek bulunmamaktadır. Ancak uygulaması devam eden ve arkeolojik park olarak ifade edilen örnekler çalışma kapsamında incelenmiştir. Bu örneklerden tarih öncesi döneme ait Bursa Aktopraklık Arkeoparkı ve antik döneme ait Kaunos Arkeolojik Parkı irdelenmiştir. Dünya'daki arkeolojik park örnekleri kapsamında incelenen alanların seçiminde farklı kültür izlerini ve dönemleri içermesi ve buna göre farklı tasarım prensipleri ile kurgulanmış arkeolojik park örnekleri olmaları dikkate alınmıştır.

2.6.2.1 Dünyadaki Arkeolojik Park Örnekleri

Park örnekleri kurulduğu alanlardan ötürü kentsel alanda ve kentsel alan dışında yer alan arkeolojik parklar başlıkları altında incelenmiştir.

2.6.2.1.1 Kentsel alan dışında yer alan arkeolojik park örnekleri

- **Arjantin, Yacoraite Arkeolojik Parkı**

Yacoraite arkeolojik alanı Kuzeybatı Arjantin'in Quebrada de Humahuaca bölgesinde konumlanmıştır (Harita 2.7) (Repiso 2010).



Harita 2.7 Yacoraite Arkeolojik Parkı Konumu (2014)

Park alanı, Yacoraite Nehri çevresinde 8000 ha.'lık alanı kapsamaktadır. Alan, doğal çevresi ve farklı arkeolojik özellikleri ile pre-Hispanic ve İnka dönemlerini temsil etmektedir (Şekil 2.27) (Repiso 2010).



Şekil 2.27 Los Amarillos Arkeolojik Sit Alanı, Centinela Hill, Yerel Toplumun Kadınları, Pucara de Yacoraite Alanının Panoramik Görüntüsü (Repiso 2010)

Quebrada de Humahuca vadisi, stratejik konumu nedeni ile pre-Hispanic² ve İnka toplumları yerleşim, ticaret ve tarım faaliyetlerini yoğun olarak sürdürmüşlerdir. Vadinin eğimli ve dik yapısı nedeniyle teraslama yöntemlerinin 10.000 yıl önce de kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır (Şekil 2.28) (Repiso 2010).



Şekil 2.28 Alanın topografyasından örnekler (Repiso 2010)

² Prehispanic: Tarih öncesi dönemde ABD’de yaşayan İspanyol ve Latin Amerika kökenli kişilerin genel adı.

Arkeolojik park projesi, arkeolojik alan, botanik alan, kırsal alan, macera alanı, araştırma alanı ve meskenler (yerel toplulukların sunduğu konaklama hizmetleri, yöresel yemekler, gelenek ve göreneklerin sunulduğu alanlar) olmak üzere farklı alanları kapsamaktadır (Şekil 2.29).



Şekil 2.29 Yacoraite Arkeoloji Park Planı (Repiso 2010)



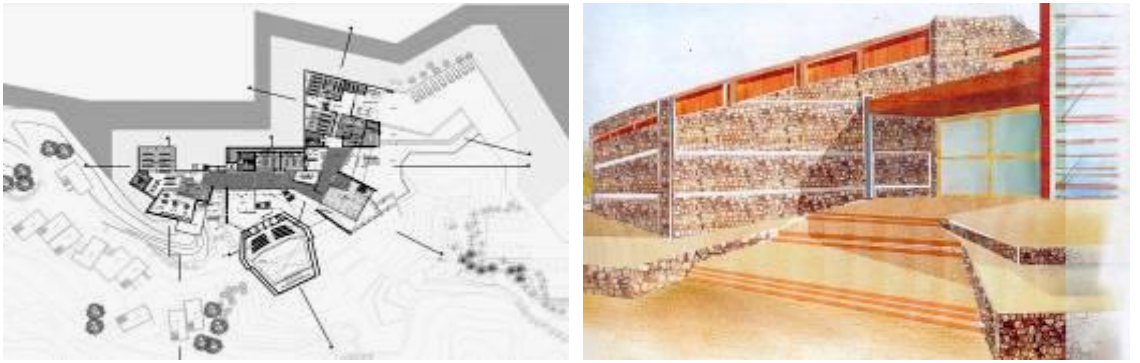
Şekil 2.30 Yacoraite Nehrinden parkın kesiti (Repiso 2010)

Arkeolojik parkta üç mimari tipoloji; ziyaretçi merkezi, yorumlama ve araştırma merkezi olarak proje çalışmaları devam etmektedir. Buna ek olarak, bakı ve teras noktaları, bilgilendirme noktaları, iyileştirilmiş kavşak noktaları projenin kapsamında yer almaktadır (Şekil 2.30). Bunlardan ilki park girişinde yer alan ziyaretçi iletişim merkezi, ziyaretçileri karşılayacak şekilde konumlandırılmıştır (Şekil 2.31) (Repiso 2010).



Şekil 2.31 İletişim ve ziyaretçi merkezi planı, Ziyaretçi merkezi giriş perspektif görünümü, Ziyaretçi merkezi kesiti (Repiso 2010)

Arkeolojik park içinde yer alan diğer yapı, araştırma birimidir. Arkeolojik kazı çalışmalarında elde edilen bilgilerin toplandığı ve araştırıldığı laboratuvar alanı ziyaretçilerle paylaşılmaktadır (Şekil 2.32).



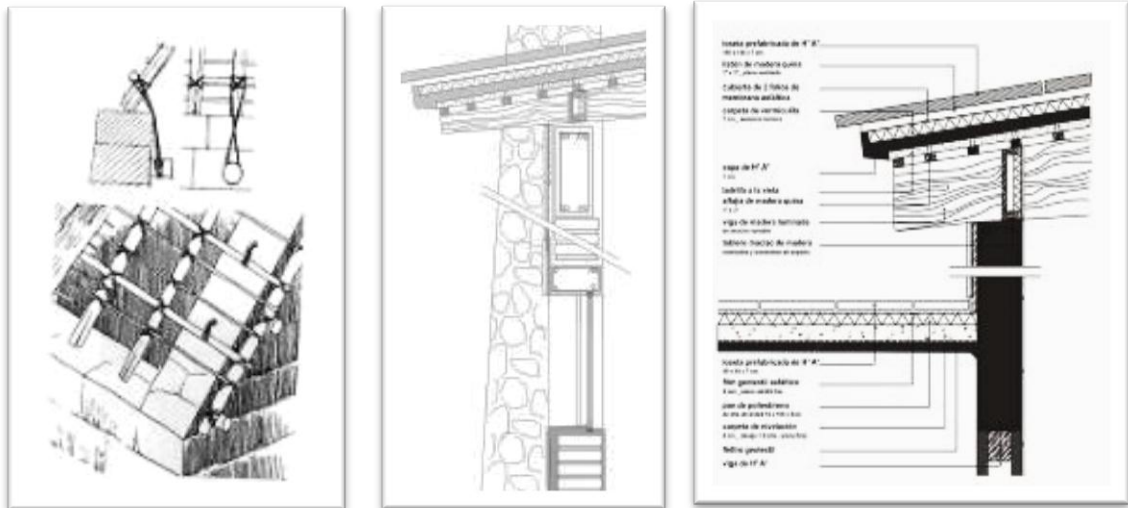
Şekil 2.32 Araştırma merkezi planı ve araştırma merkezi perspektif görünümü (Repiso 2010)

Arkeolojik park içinde yer alan başka bir yapı ise, Los Amaorillos kırsalında bulunan yorumlama merkezidir. Bu alanda araştırma sonuçlarına göre elde edilen verilere göre o döneme ait yaşam tarzına ait canlandırılmalar yapılmaktadır (Şekil 2.33).



Şekil 2.33 Los Amaorillos Arkeolojik sit alanında yer alan Yorumlama Merkezi perspektif görünümü (Repiso 2010)

Arkeolojik park tasarım sürecinde, peyzaj olanakları, biçimsel ve çevresel kriterler (doğal ve sosyoekonomik koşullar) ile fonksiyonel, formal ve teknolojik kriterler birlikte değerlendirilmiştir. Park içinde yer alan yapılar tasarlanırken modern teknikler yerel kaynaklar ile birlikte kullanılmıştır. Sergilenen yapıların geçmişteki kullanımları araştırılarak, özüne sadık kalınarak bugünün teknolojisi ile yeniden yorumlanmaları öncelikli tasarım kriteri olarak belirlenmiştir (Şekil 2.34).



Şekil 2.34 Prehispanic çatı detayları, Ziyaretçi merkezi yarı-kuru çatı detayı (Repiso 2010)

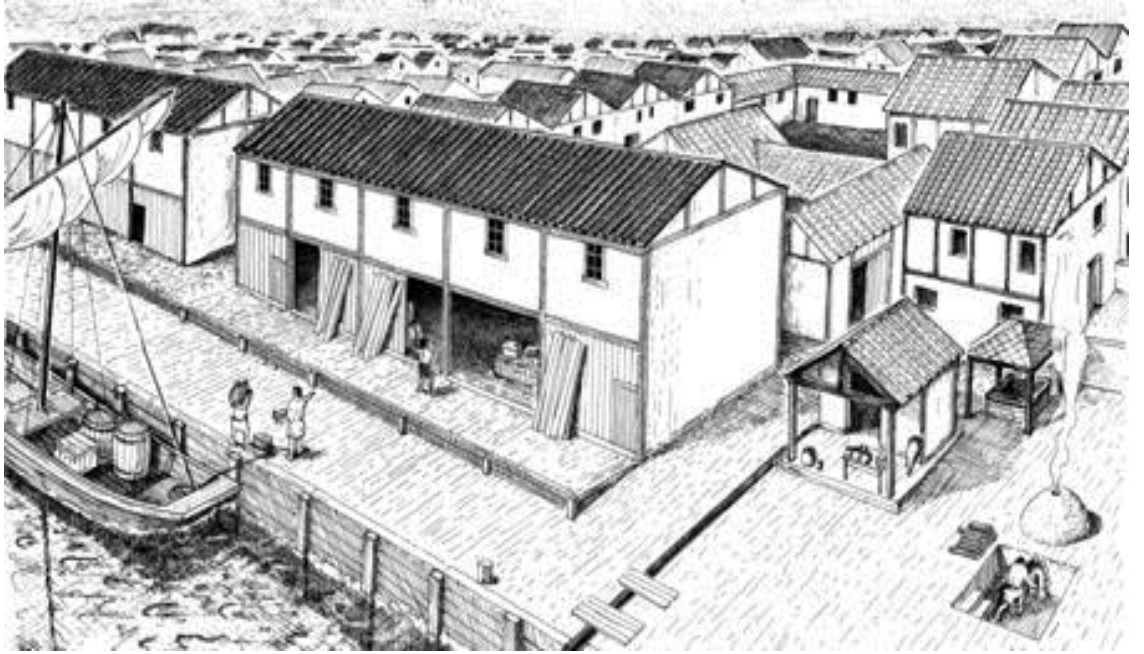
Arkeolojik parkın yapıları alanın peyzajına yön vermektedir. Sergilenen yapılar ile parkın peyzaj öğelerinde (kanallar, platformlar, kuru taş duvarlar) kullanılan malzemeler ile bütünlük göstermektedir. Alanın topografyasından ötürü eski dönemlerde kullanım şekli olan teraslama yöntemi devam ettirilmiştir. Kaktüs dokuları korunmuş, akarsu yataklarının çevresindeki alçak alanlara tampon oluşturma amaçlı bitkiler kullanılarak peyzaj ile bütünlük sağlanmıştır. İncelenen bu kriterler ile arkeolojik parkın sürdürülebilir olması hedeflenmiştir.

- **Almanya, Xanten Arkeolojik Parkı**

Xanten Arkeolojik Parkı Almanya'nın Düsseldorf şehrinin Nordrhein- Westfalen bölgesinde yer almaktadır.

Xanten bölgesinin tarihsel gelişim süreci Romalı lejyonların bu bölgeye koloniler halinde gelmesi ile başlamıştır. 1. yy'ın ortalarında lejyon barınaklarının bu bölgede kurulmasıyla birlikte İmparatorluğun en önemli yerleşkesi haline gelmiştir. M.S 1.yy'da bu yerleşim alanı büyüyerek şehir büyüklüğüne kavuşmuştur. İlerleyen tarihlerde Alman Bataver isyanının çıkmasıyla isyancılar, Xantener Fürstenberg üzerinde çok sayıda kendi askeri kamplarını konuşlandırmışlardır. Rıhtımdaki sivil yerleşimlerin bu isyan sırasında yıkıma uğradığı tahmin edilmektedir (Şekil 2.35). Bataver isyanının bitmesi sonucunda Ulpia Traiania Kolonisi kente yerleşmiş ve böylelikle yeniden yapılanma hareketleri başlamıştır. Literatürde Roma İmparatorluğu'nun en gelişmiş 150 şehrinden biri olduğu belirtilmektedir. Xanten bölgesinin ilk mimari yapıları (Şehir tapınakları, şehir duvarları, termal alanlar, tiyatrolar) Ulpia Trainia Kolonisi tarafından bu dönemde inşa edilmiştir (Şekil 2.36). Colonia'daki yerli halk uzun ve dar planlı avlu Xanten bölgesinin tarihsel gelişim süreci Romalı lejyonların bu bölgeye koloniler halinde gelmesi ile başlamıştır. 1. yy'ın ortalarında lejyon barınaklarının bu bölgede kurulmasıyla birlikte İmparatorluğun en önemli yerleşkesi haline gelmiştir. M.S 1.yy'da bu yerleşim alanı büyüyerek şehir büyüklüğüne kavuşmuştur. İlerleyen tarihlerde Alman Bataver isyanının çıkmasıyla isyancılar, Xantener Fürstenberg üzerinde çok sayıda kendi askeri kamplarını konuşlandırmışlardır. Rıhtımdaki sivil yerleşimlerin bu isyan sırasında yıkıma uğradığı tahmin edilmektedir (Şekil 2.35). Bataver isyanının bitmesi sonucunda Ulpia Traiania Kolonisi kente yerleşmiş ve böylelikle yeniden

yapılanma hareketleri başlamıştır. Literatürde Roma İmparatorluğu'nun en gelişmiş 150 şehrinden biri olduğu belirtilmektedir. Xanten bölgesinin ilk mimari yapıları (Şehir tapınakları, şehir duvarları, termal alanlar, tiyatrolar) Ulpia Trainia Kolonisi tarafından bu dönemde inşa edilmiştir (Şekil 2.36). Colonia'daki yerli halk uzun ve dar planlı avlu sistemini de içeren 'Streifenhaus' olarak ifade edilen konutları kullanmışlardır. Atölyeler ve satış noktaları caddelerin kenarlarından konutların arka kısmında konumlandırılmıştır. Konutlarda yerden ısıtma sistemlerinin olduğu bilinmektedir. Araştırmalar sonucunda iç mekânların dekorasyonunda mobilya ve heykellerin kullanıldığı bilinmektedir (Anonymous 2014 a).



Şekil 2.35 Rıhtımdaki lejyon barınaklarının kuzeyindeki sivil yerleşkeler (Anonymous 2014 a)



Şekil 2.36 M.S. 2.yy'da Colonia Ulpia Traiana Roma şehrinin limandan görünümü (Anonymous 2014a)

Yapılan kazı çalışmalarında iş aletlerinin ve üretim kalıntılarının (kasap, fırın, marangoz, demir ve bronz işçiliği) bulunması Colonia şehrindeki sosyal hayata dikkat çekmektedir. Bu araştırmalar, Ulpia Kolonisi yerli halkının başlıca geçim kaynağının el sanatları ve tarım olduğuna işaret etmektedir. Araştırmalar sonucunda ayrıca pamuk ve lüks tüketim ürünlerinin Xanten limanından ihraç edildiği bulgularına ulaşılmıştır (Anonymous 2014 a).



Şekil 2.37 Die Colonia Ulpia Traiana M.S. 2.yy. kuş bakışı görünümü (Anonymous 2014a)

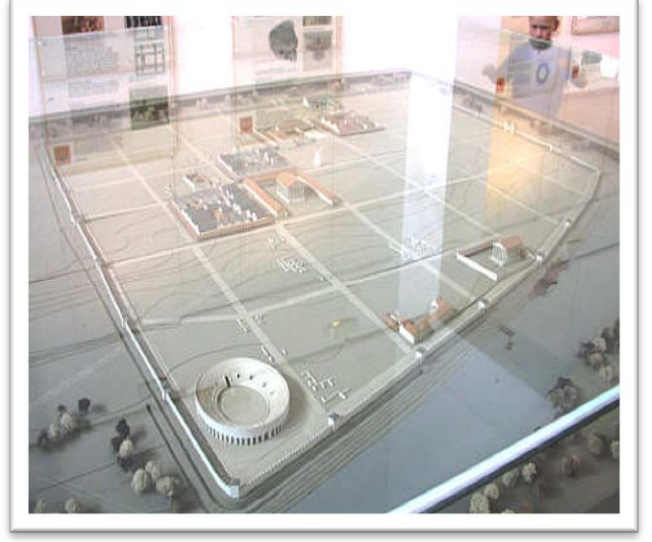
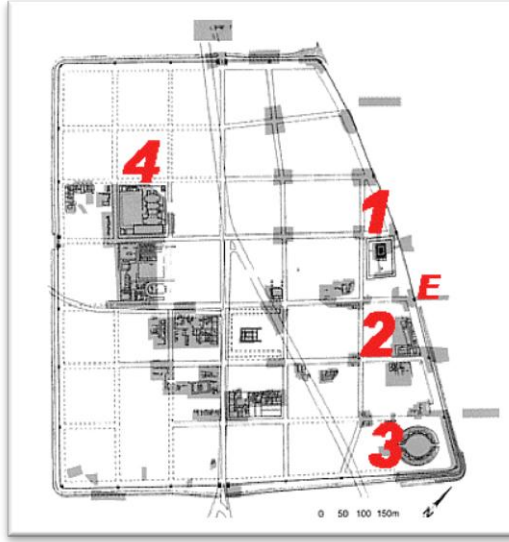
3.yy'ın sonunda Franklerin yönetimi altına girilen bu dönemde şehirleşme hareketleri hız kesmemiş, yeni şehir meydanları (insulae) kurulmuştur. Korunma amaçlı yüksek kuleler ve derin yer altı odaları inşa edilmiştir. Frank halkı Colonia Ulpia Traiana halkının tersine şehir merkezi dışında çiftlik ve köylerde ikamet etmişlerdir (Anonymous 2014a).

Sonraki dönemlerde Colonia yıkıntılarından taşlar getirtilip Xanten şehri oluşturulmuştur (Şekil 2.37). Mezarlık alanında 5.yy'da küçük bir anıt, 8.yy'da kiliseye ait bir yapı ve yarım yüzyıl sonunda Xanten katedrali inşa edilmiştir. Bu yapılarda, çevresindeki diğer yapılarda olduğu gibi inşası için Colonia'dan Xanten'a ihraç edilen taşlar kullanılmıştır (Şekil 2.38).



Şekil 2.38 Roma dönemi kent yapıları (Anonymous 2014a)

Geçirdiği tarihsel evreler sonucunda değişimlere uğramış Xanten şehri, Hippodamus ızgara kent planına sahip olması ve içerdiği yapılar ile tipik Roma şehri özelliği göstermektedir. Alman APX firması tarafından tasarlanan ve uygulanan Xanten Arkeolojik Parkı'nın ana mimari karakterini kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan şehir duvarları, tiyatro, liman tapınağı, konaklama alanı ve hamam yapıları oluşturmaktadır (Şekil 2.39).



Şekil 2.39 E Giriş, 1-Liman tapınağı, 2-Konaklama Alanı, 3-Tiyatro, Şehir duvarları, 4-Hamam yapıları (Anonymous 2014a)

Arkeolojik parkın öncelikli hedefi kentsel alanı oluşturan yapıların restorasyon çalışması ile alana kazandırılması olmuştur.

Öncelikli olarak Roma şehrinin karakteristik özelliğini gösteren şehir duvarları ve yol bağlantıları yeniden yapılandırılmıştır (Şekil 2.40).



Şekil 2.40 Colonia Ulpia Trainia döneminden Şehir duvarlarının animasyonu, Xanten Arkeolojik Parkındaki restore edilen şehir duvarları (Anonymous 2014a)

Tiyatro, bugüne kadar ulaşabilen o dönemin en önemli yapısıdır. Alana karşılıklı iki kapıdan giriş yapılmakta olup, izleyiciler için çok sayıda çıkış noktası bulunmaktadır (Şekil 2.41). Alanın yeniden yapılandırılması ile orijinal kullanıma yönelik faaliyetler (müzik gösterileri, sanat sergileri, gladyatör uyarlamaları) gerçekleştirilmektedir (Şekil 2.42).

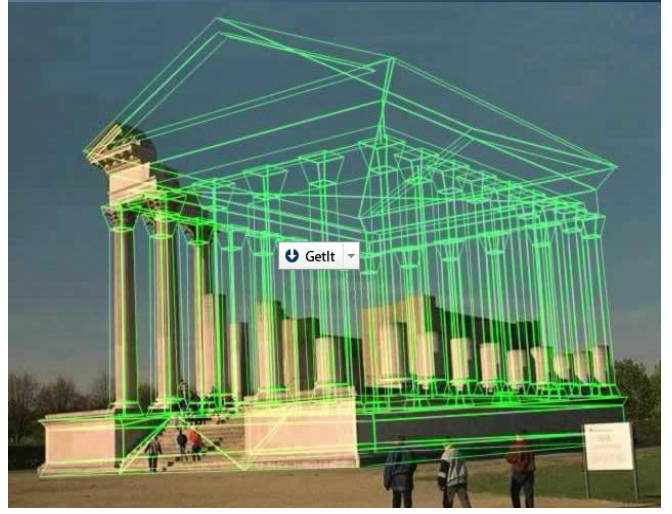


Şekil 2.41 Arkeolojik park alanında yer alan tiyatro (Anonymous 2014a)



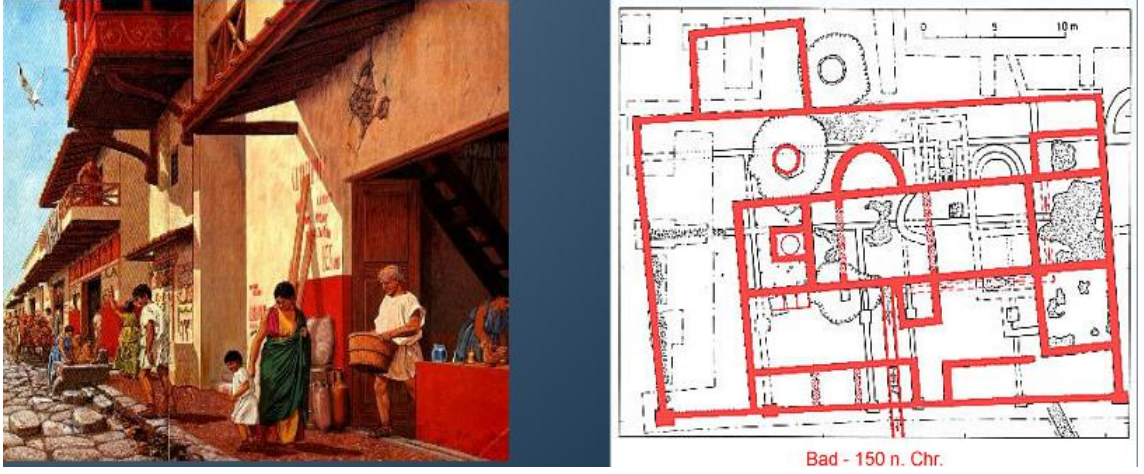
Şekil 2.42 Xanten Arkeolojik Park alanında yapılan etkinlikler (Anonymous 2014a)

Arkeolojik parkın diğ er önemli yapısı Colonia Ulpia Traiana sivil yerleşkelerinin çevresinde konumlandırıldıkları liman tapınağıdır (şekil 2.43). Restorasyon  alışmaları sırasında yapılandırıldığı döneme ait şehir planı baz alınarak, arkeolojik kazılar sonucunda elde edilen bulgular ile tapınak yeniden inşa edilmiştir. Liman kenti yakınında kurulan tapınak, kolonları, yuvarlak salonları ve cella'ları ile geleneksel Roma mimarisini temsil etmektedir (Anonymous 2014a).



şekil 2.43 Kazı sonucunda ortaya çıkarılan tapınak ve APX firması tarafından inşası tamamlanan tapınak (Anonymous 2014a)

Arkeolojik parka ait diğ er yapılar Colonia'ların konutlarıdır. Konutlar içinde oturma odaları, banyo ve depolama alanlarının oldukları bilinmektedir (şekil 2.44). Konaklama için kullanılan bu yapılar restore edilerek bugün müze olarak kullanılmaktadır (şekil 2.45)

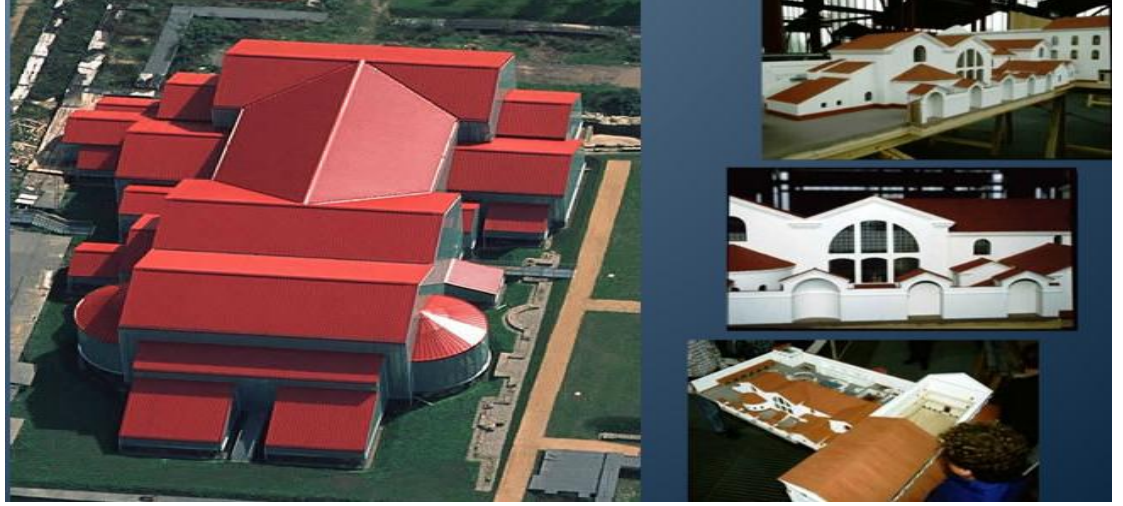


Şekil 2.44 Colonia dönemine ait konutlar ve banyo planı (Anonymous 2014a)



Şekil 2.45 Arkeolojik parkta yeniden işlevlendirilen yapılar (Anonymous 2014a)

Arkeolojik parkta en çok dikkat çeken diğer yapı hamam yapısıdır. Bu alan Ortaçağ döneminde neredeyse tamamen tahrip olmuştur. Yapılan kapsamlı çalışmalar ve elde edilen bulgular ile yapı, yeniden inşa edilmiştir (Şekil 2.46- 2.47).



Şekil 2.46 Arkeolojik parkta yeniden inşa edilen hamam (Anonymous 2014a)



Şekil 2.47 Kazı çalışmaları sırasında bulunan temel kalıntıları (Anonymous 2014a)



Şekil 2.48 Yeniden inşa edilen modern hamam kompleksi Roma dönemi hamam ısıtma tekniği (Anonymous 2014a)

Romam hamam yapılarında kullanılan su depolama ve ısıtma teknikleri modern yapıda kullanılarak dönemin tekniğinin yansıtılması amaçlanmıştır (Şekil 2.48).

Parkın peyzaj konsepti, alanın arkeolojik karakterine uygun olarak düşünülmüş, ‘Landschaft zur Römerzeit’ (Roma döneminin peyzajı) teması benimsenmiştir (Anonymous 2014a)

‘Pistley-Projesi’³ kapsamında kullanılan ağaçlar, *Salix alba*, *Alnus sp.*, *Fraxinus sp.*, *Populus nigra*, *Quercus sp.*, *Prunus avium* olarak belirlenmiştir (Anonymous 2014a).

11.100 m²’lik alanda 11 ağaç türü, 7 çalı türü, toplamda 305 ağaç ve 420 adet çalı kullanılmıştır. Özellikle nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan *Populus nigra* türü koruma altına alınmıştır (Anonymous 2014a).



Şekil 2.49 Aksiyaliteyi sağlayan bitki gruplarının kullanımı (Anonymous 2014a)

³ Pistley Projesi: Arkeolojik Park alanında yürütülen peyzaj projelerinin genel adı. Bu proje kapsamında özellikle nesli tükenmekte olan kavak ağaçları koruma altına alınmıştır.

Bitkisel tasarımda, restore edilen şehir duvarları ile karşılıklı giriş kapılarının (liman tarafı) arkasında fon oluşturma ve aksiyaliteyi güçlendirme amaçlı türler kullanılmıştır. Ren nehri boyunca bitki adacıkları oluşturulmuştur.

Yapılan çok kapsamlı arkeo-botanik araştırmalar sonucunda su kenarında yaşayan bitki türlerinin kalıntılarına rastlanılmıştır. Araştırmaları yapıldığı alanada teşhis edilen kalıntılara ait türler dikilerek o dönemin bitkisel kompozisyonu oluşturulmuştur (Şekil 2.50) (Anonymous 2014a)

Xanten Arkeolojik Parkı içinde yeniden inşa edilen hamam kompleksinin arka kısmında mini botanik park yer almaktadır. Parkın peyzaj düzenlemesinde kullanılması planlanan bitkiler bu alandan temin edilmektedir (Anonymous 2014b).



Şekil 2.50 Arkeolojik park alanında yer alan mini botanik bahçesi (Anonymous 2014b)

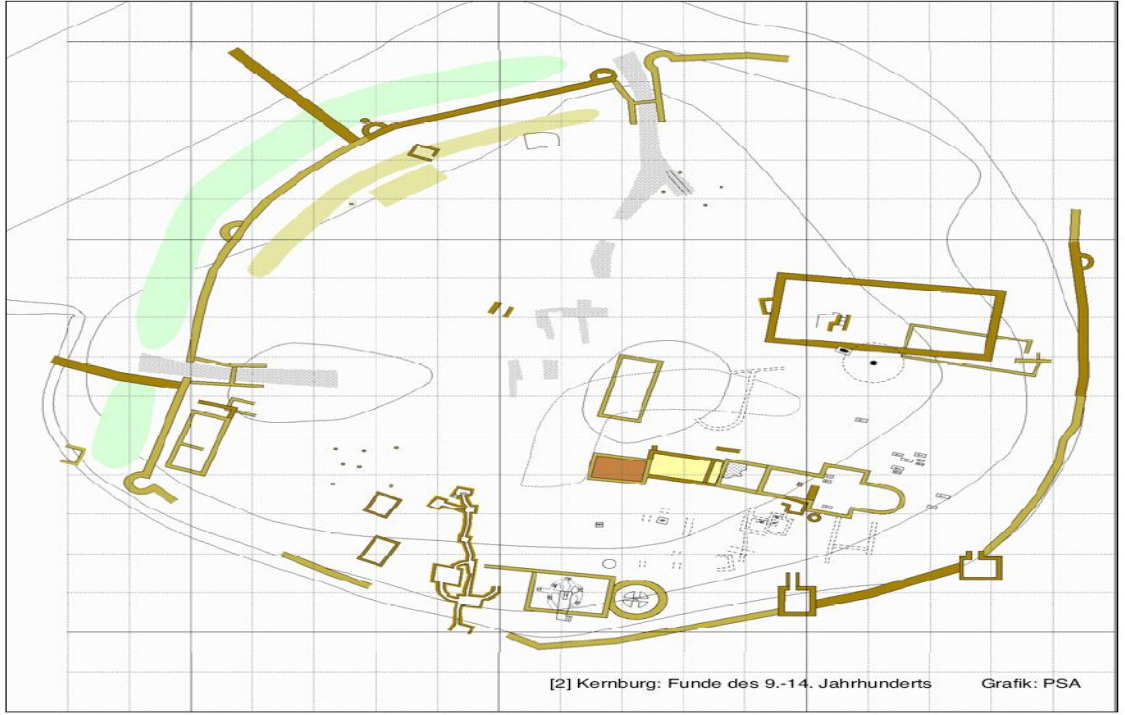
- **Almanya, Werla Arkeolojik Parkı**

Kaiserpfalz Werla, Almanya'nın Aşağı Saksonya Bölgesi'ne ait Braunschweige Kenti'nde yer almaktadır. 10.yy'da özellikle sakson hükümdarlar tarafından kullanılan en önemli konaklama alanı olarak tarihte dikkat çekmektedir. 30'lu yıllardan 60'lı

yıllara kadar yapılan kazılarda alanla ilgili çok önemli bulgular elde edilmiştir. Öyle ki, alanın yapısal özellikleri bakımından o dönemde Kuzey Almanya'nın en büyük hisarı olduğu ortaya çıkmış ve buna ek olarak içinde saray, şapel, amfi ve kilise gibi yapıları barındırdığı devam eden kazı çalışmalarında belirlenmiştir. Arazi de bugün, Oker Nehri'nin üzerindeki dik bayırın dışında bahsi geçen yapılar fark edilmemektedir.

Tarihte ilk kez Werla Bölgesi'nden söz edilmesi 926 yılında olmuştur. O yıllarda 1. Heinrich Macaristan'dan dönerken bu alanda konaklamıştır. 10.yy'da Werla, Kraliyet mülklerinin burada bulunmasından dolayı büyük sakson kilise şenlik alanı olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda politika ve yönetim ile ilgili stratejik bir konumda olması nedeni ile bölgenin en önemli merkezi haline gelmiştir. 11.yy'dan itibaren krallığın devamlı ikamet alanı yerine, birkaç günlüğüne ya da birkaç haftalığına bölgedeki diğer krallıklar tarafından ziyaret edilen ikinci bir alternatif mekân haline dönüştüğü bilinmektedir. Bu da Werla'nın çok katılımcılar ve beraberinde büyük bir ekonomik faaliyetler ile önemli bir merkez olduğunu göstermektedir. 1180 yılından Friedrich Barbarossa'nın II. Heinrich'e başlattığı savaş sürecinde Werla Bölgesi büyük tahribe uğramıştır.

1926, 1934, 1936 ve 1937 yıllarında yapılan kazı çalışmalarında alanın özellikle tarih öncesi dönem ile orta çağ döneminde (11-14.yy) yoğun olarak kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. 10.yy. a ait yapısal bulgular çok sınırlı kalmıştır. Ana binalarda 23, 5 m. uzunluğunda yarım daire şeklinde saçaklı bir şapelin batı yönünde ısıtılmalı bir binaya bağlandığı tespit edilmiştir. Alanın güneyinde 23 m. uzaklıkta sıcak hava ile ısıtılan büyük bir binanın varlığı da araştırmalar sonucunda saptanmıştır. Bütün yapılar alçı taşından yapılmış parke taşlara sahiptir. Şapelin kuzeyinde 7 m. uzunluğunda ve 8m. genişliğinde yansıtılmalı yapının daha sonra yapılan eklemeler ile zarar gördüğü saptanmıştır. Bu çekirdek alan 140–160 m. çapında toprak tabaka ile taş duvar ve dar mezarlıklarla çevrelenmiştir (Şekil 2.51) (Geschwinde 2010).



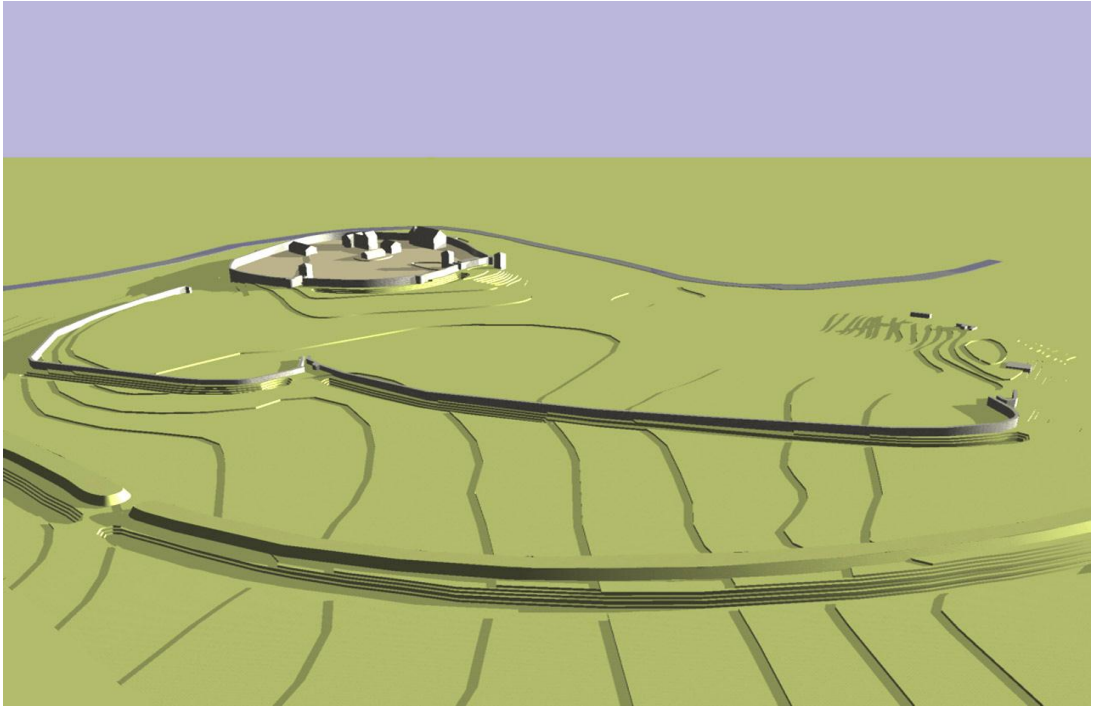
Şekil 2.51 9-14.yy’a ait kale içi kalıntıları (Geschwinde 2010)

Batı da 170m.trafı duvarla çevrili kalenin dışında ikamet eden toplumun sosyal hayatına dair bulgular elde edilmiştir.

Yetersiz incelemelerden dolayı dışarıda ikamet eden toplumun yaşadıkları mekânla ilgili yapısal bulgulara rastlanılamamıştır. Toplamda ana kale ve diğer iki kale 10.yy da Almanya’nın en büyük kale kompleksi olarak tarihte yerini almıştır. Werla hakkındaki bilimsel araştırmalar farklı sebeplerden dolayı memnun edici düzeyde olmamıştır. 30’lu yıllarda yürütülen kazılarda aceleye kaçılmış ve birçok defa proje yöneticilerinin değiştirilmesi çalışmaların çok detaylı olmamasına ve sonuçların inandırıcılığı bakımından çelişkiler olmasına sebep olmuştur. Buna rağmen Werla’nın yapısal geçmişi hakkında bilgi elde edilerek 10.yy’daki yapısal durum ile ilgili bilgi edinilmesi mümkün kılınmıştır (Şekil 2.52) (Şekil 2.53) (Geschwinde 2010).



Şekil 2.52 Arkeolojik parkın 10.yy'daki yapısal durumu (Batı yönü)(Geschwinde 2010)



Şekil 2.53 Arkeolojik parkın 10.yy'daki yapısal durumu (Doğu yönü) (Geschwinde 2010)

Kaiserpfalz Werla Arkeolojik Park tasarım süreci kapsamında ilk olarak çeşitli yıllarda yapılan kazı çalışmaları ve tarihi araştırmalar sonucunda mimar Gerold Perler tarafından alanın maketi hazırlanmıştır. Arkeolojik parkın ilk temel tasarım ilkesi alanın peyzaj kalitesinin algılanabilirliğinin arttırılması olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Werla tarihi peyzajının en önemli unsurları olan Oker nehrinin dik yamaçlarında bulunan hendek ve kale surları ön plana çıkarılmıştır. Bu amaçla hendek tarihi profiline uygun olarak 4.5 m. yükseltilerek yeniden yapılandırma çalışmaları yapılmıştır.

Kale yapısı üzerinde 1m yüksekliğinde koruyucu tabaka inşa edilmiştir. Ana giriş noktası Werlaburgdorf yönünden gelen yolun dış duvarla birleştiği yer olarak düşünülmüş bu noktada otopark alanı, bilgilendirme noktası, satış büfeleri konumlandırılmıştır (Harita 2.8) (Geschwinde 2010).

Arkeolojik parkın üçüncü tasarım prensibi maskeleyedir. Kale istinat duvarlarının yeniden yapılandırma sürecinde çelik konstrüksiyon ince örme işi paslanmaz çelik ile kaplanmıştır. Orta çağa ait temel yapılardan olan kilise ve saray orijinal formuna sadık kalınarak restore edilmiştir. Metal ve yarı geçirgen konstrüksiyon birçok fonksiyonu üstlenmiştir. Kaleye dışardan bakıldığında kalenin soyut ve düşsel formu ile ziyaretçilerin merak duygusunu ön plana çıkarmak hedeflenmiştir. Akşamları ışık efektleri ile alanda farklı bir sahne oluşturulmuştur. İçerden yaklaşık 4m. yükseklikte metal duvar, korunan ve kontrol altına alınan bir alan hissini sağlarken aynı zamanda alanın peyzajına da hâkimiyet sağlamaktadır. Kilise ve sarayın üzerindeki örtü, arkeolojik kalıntıları koruyucu bir yapı özelliğindedir. Metal köprüler ile iki binaya geçiş sağlanmaktadır. Dini bir yapıt olan şapel, birkaç farklı noktada otantik döşemeler, duvar kalıntıları ve mezar kalıntıları için yoğun aydınlatma kullanılmıştır (Geschwinde 2010).

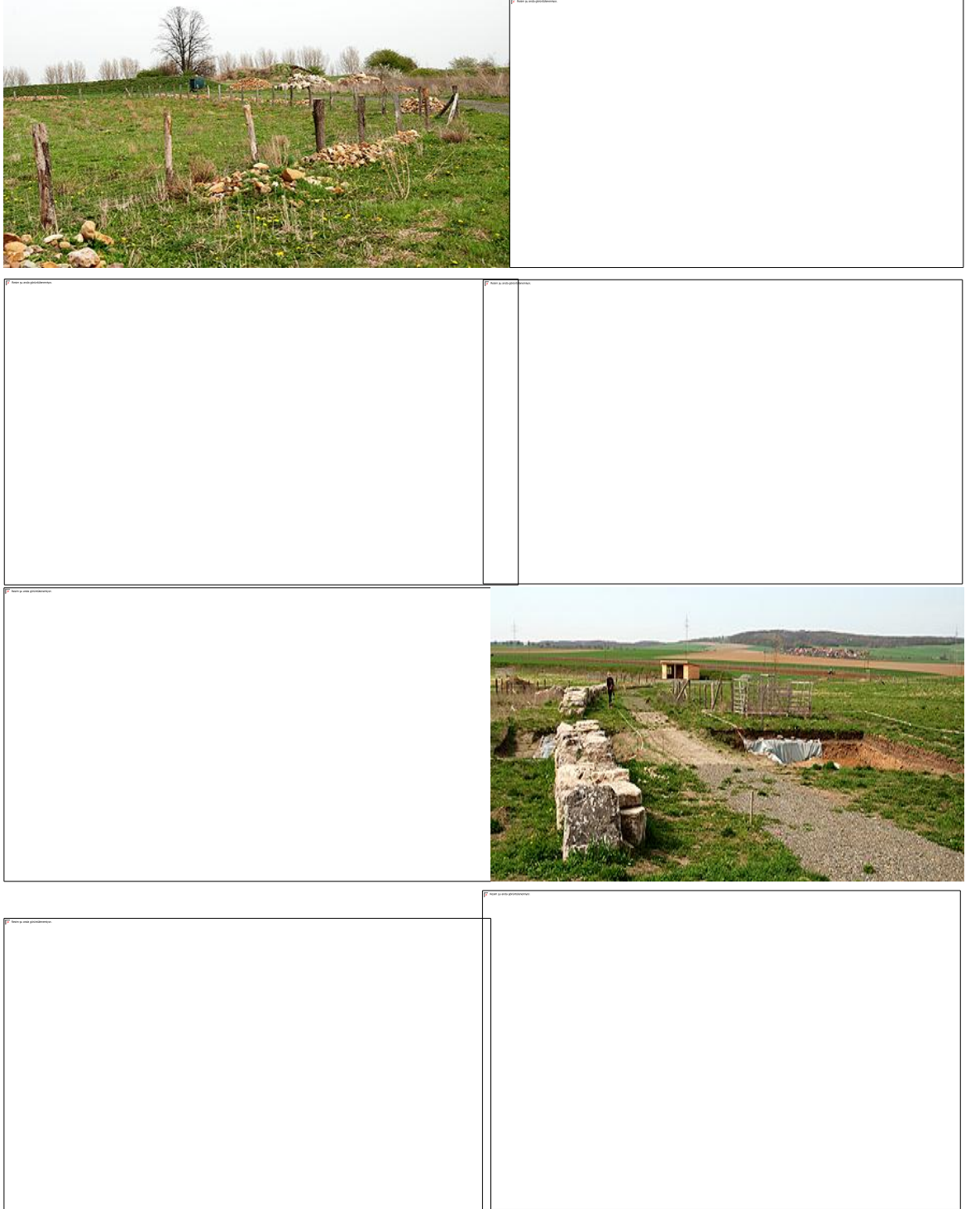


GÖSTERİM

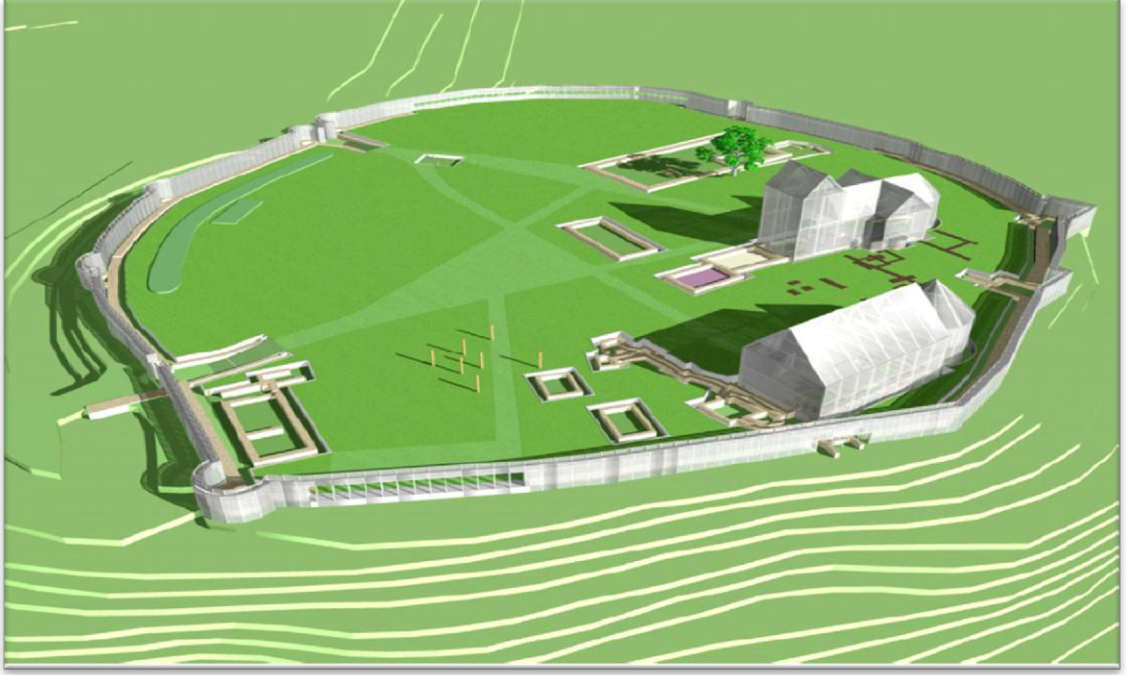
- | | |
|---|---------------------------------|
| 1. Park yeri girişi ve kiosk | 2. Duvar ve hendek |
| 3. Kale önü II | 4. Hendek, surlar |
| 5. Kale önü I | 6. Saray ve Kilise ile ana kale |
| 7. Mevcut kazı çalışmaları için koruyucu yapı | 8. Kaya bahçesi ve Oker nehri |
| 9. Bot kiralama alanı | 10. Demiryolu |

Harita 2.8 Kaiserpfalz Werla Arkeolojik Park vaziyet planı (Perler ve Scheurer 2009)

Duvar kalıntıları, özgün yapısına uygun olarak kum taşı ile hazırlanan koruyucu harç ile kaplanmıştır (Şekil 2.54).



Şekil 2.54 Farklı tarihlere ait kazı çalışmalarından elde edilen bulgular (Geschwinde 2010)

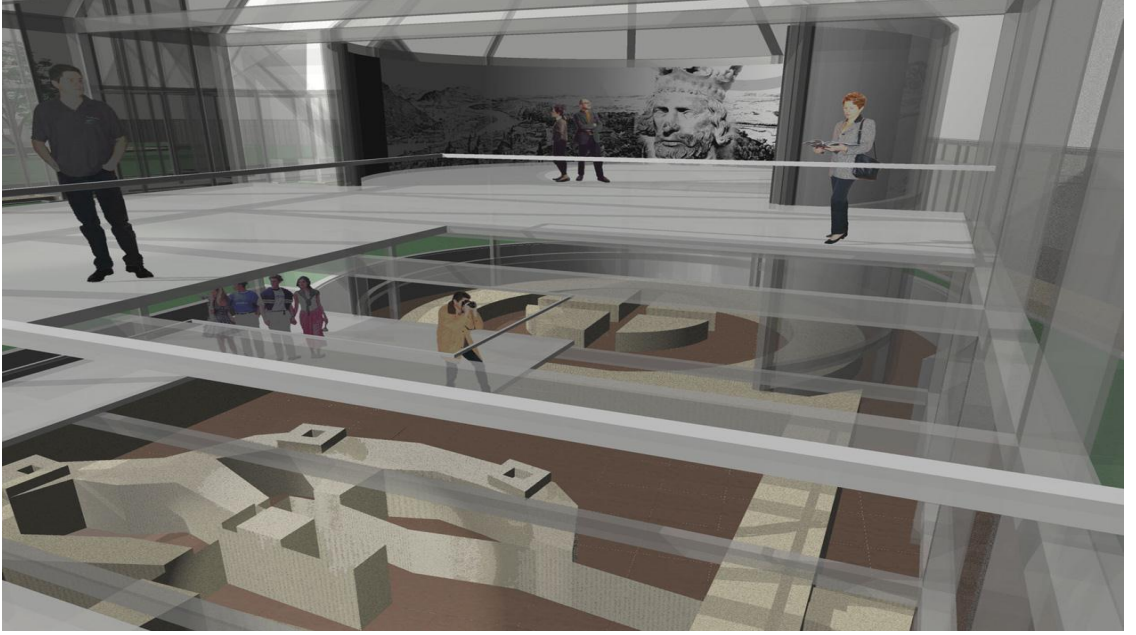


Şekil 2.55 Kale alanından bulunan arkeolojik kalıntılar, yeniden yapılandırılan duvar, saray ve kilise (Geschwinde 2010)



Şekil 2.56 Saray ve kilise rekonstrüksiyonu (I.Kapı yönü) (Geschwinde 2010)

Arkeolojik parkın en önemli yapısı saraydır. Yapının mekânsal sunumu ve içeriği bakımından, imparatorun otantik mekânı, gücün merkezi olarak alanın odak olarak tasarlanmıştır. Zemine monte edilen ısıtma sistemi aynı zamanda aydınlatma işlevini üstlenmiştir. Üst kattaki sergi galerisine geçiş merdiven ile sağlanmaktadır (Şekil 2.55).



Şekil 2.57 Saray (Müze) iç kısmındaki çoklu ortam ve ısıtma sistemi (Geschwinde 2010)

Kaiserpfalz Werla Arkeolojik Park,peyzaj tasarımında öncelikle sadece arkeolojik park çevresi değil, çevre bölgeleri de kapsayan bütüncül bir yaklaşım belirlenmiştir. Öncelikle, geçmişte tarımsal amaçlı kullanılan ancak bugün boş arazi olan alanlar modern tarım için ıslah edilmiştir.

Arkeolojik parkın içinde bulunan Oker Nehri'nin dere ıslahı yapılarak, taşkın kontrol önlemleri alınmıştır. Nehrin bitki örtüsünde yeni kullanımlar için uygun hale getirilmiş ve dik yamaçlarda erozyon kontrolü için bitkilendirme çalışmaları yapılmıştır. Park alanı içinde yürüyüş bisiklet ve biniş parkurları düzenlenmiştir.

Schluden-Werla Yolu alanının topografyasının ve boyutunun ziyaretçiler tarafından farklı perspektiflerde keşfedilmesi için yeniden düzenlenmiştir (Şekil 2.58). Alanın kullanıcılara tanıtılması için bilgilendirme kartları ve otoban üzerinde tabelandırma çalışmalarına ayrıca önem verilmiştir (Şekil 2.59).



Şekil 2.58 Werla Arkeolojik park alanı (Anonymous 2014c)

- a. Restore edilen batı kulesi kapısı b. Batı Kapısı duvar kalıntıları c. kilise kalıntısı d. yürüyüş yolu e. arkeolojik park giriş yolu f. alandaki hayvancılık faaliyetleri



Şekil 2.59 Arkeolojik park içindeki bilgilendirme tabelaları, bilgilendirme tabelalarındaki Werla rekonstrüksiyonu (Anonymous 2014c)

Arkeolojik parkın yapımı ve yönetimi UNESCO sertifikalı Harz.Braunschweiger Land.Ostfallen ve FEMO e.V' e aittir. Parkın yapım aşamasında Aşağı Sakson Bölgesi Bilim ve Kültür Bakanlığı tarafından 2008 yılında alanın çevresinde bulunan araziler

kamulaştırılmıştır. Arkeolojik Park için yaklaşık 1.5 milyon Euro yatırım yapılmıştır (Anonymous 2014c).

- **Kudüs, Jerusalem Arkeolojik Parkı**

Kudüs Arkeolojik Parkı son birkaç yüzyılda hiç yapılaşmamış Antik Kudüs Kenti içinde bulunmaktadır. 5000 yıl önce kurulduğu tahmin edilmektedir. İslam, hristiyanlık ve yahudi gibi çeşitli dinlerin merkezi olarak kabul edilen Kudüs Şehri'nde 2000 yaşında olduğu tahmin edilen Kral Herod'un yapıları bulunmaktadır.

Kudüs Arkeolojik parkı tarihsel gelişimi; kalkolitik dönem, bronz dönemi, orta bronz dönemi Roma Dönemi, Bizans Dönemi, Erken İslam Dönemi, Haçlı Dönemi ve Geç İslam Dönemi, olarak ayrılmaktadır. Tarihsel süreç içindeki dönemler, dönemlere ait önemli olaylar ve dönemlere ait bulunan arkeolojik kalıntılar çizelgede özetlenmiştir (Çizelge 2.3).

Çizelge 2.3 Kudüs tarihsel gelişim süreci (Anonymous 2014 d)

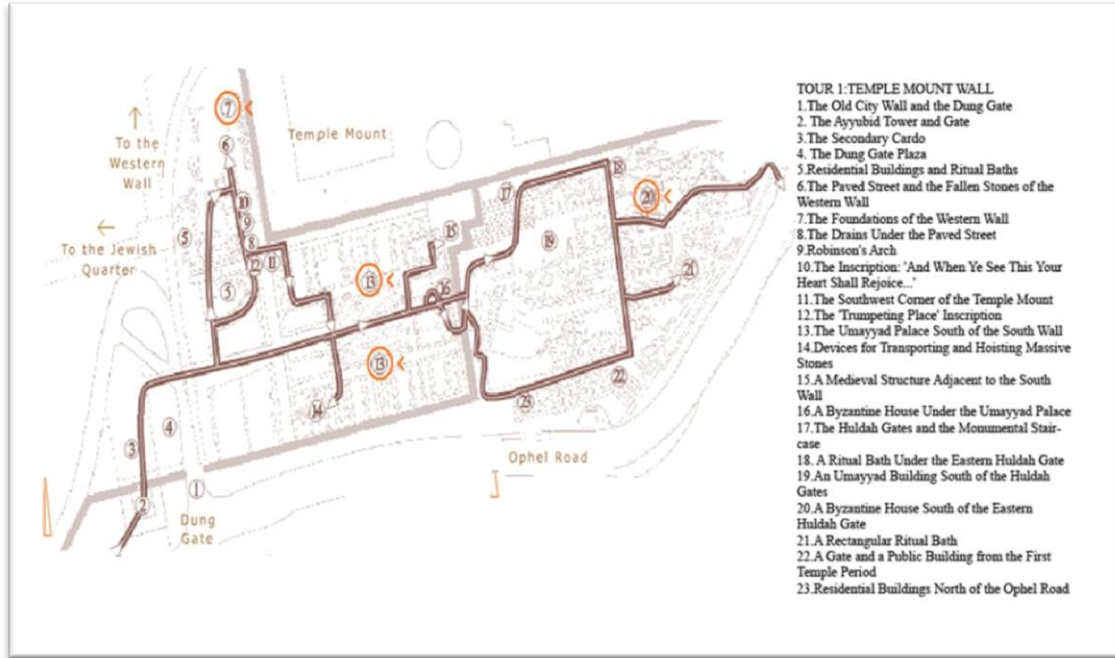
Dönem	Olay	Arkeolojik Kalıntılar
Kalkolitik Dönem (M.Ö 4500-3300)	Güney Tepe'de ilk insan yerleşim kalıntıları	Gihon su kaynağında kırık çömlekler
İlk Bronz Çağı (M.Ö 3300-2200)	Güney Tepe' kırsal yerleşim	Güney Tepe'de mezarlıklar
Orta Bronz Çağı (M.Ö 2200-1550)	Yazıtlarda şehir devleti ifadesinin kullanımı	Gihon Su Kaynağı ve havuzu, Güney Tepe, Siloam Kanalı, su sistemi Dominus Flevit Kilisesi ve kiliseye bağlı mezarlık
Pers Dönemi (M.Ö 586-332)	538 Pers kralı Kiros'un Babil'e sürgüne gönderilen Yahudiler için dönüş fermanı (Kiros'un Fermanı) Yeni yerleşim dönemi 515 Dönüş sonrası II. Tapınağın tamamlanması Üzeyir ve Nehemya kavimlerinin şehir duvarlarını yeniden inşa etmeleri	Jaffa Kapısı batı tarafı mezarlıkları

Çizelge 2.3 Kudüs tarihsel gelişim süreci (Anonymous 2014 d) (devam)

Roma Dönemi		
Roma Dönemi (M.Ö 324- M.S 63)	63 Pompei'nin Kudüs'ü işgali Kidron Vadisi mezarlıkları Roma kurallarının başlaması	Kidron Vadisi mezarlıkları
	37 Herod işgali, müstahkem Kudüs, Kamu binalarının inşası, Tapınak Dağı'nın Kullanım alanının genişletilmesi, tapınağın yenilenmesi	Huldah kapısı, Herodian kamu binaları (Yahudi Mahallesi)
Bizans Dönemi		
Bizans Dönemi (M.S 324-638)	324 Bizans İmparatorluğu altında Hristiyan kurallarının başlaması	
	335 Mezarlık kilisesi tahsis	Mezarlık Kilisesi (Hristiyan Mahallesi, Eleona Kilisesi)
İlk İslami Period		
Emeviler Dönemi (M.S.660-750)	Abd al-Malik ibn al-Marwan tarafından kapsamlı binaların yapımı	Tapınak Dağı güneyi kamu binaları, Mescid-i Aksa
	749 Emevi Binaları depremde yıkılması	
Abbasi ve Fatimi Dönemi (M.S 750-1073)	1073 Selçukluların Kudüs'ü işgali	
Haçlılar Dönemi		
Haçlılar Dönemi (M.S. 1099-1187)	1099 Haçlılar tarafından Kuds'ün işgali	Agony bazilikası, güneyde kilise (varsayım)
Geç İslami Period		
Eyyübiler Dönemi (M.S. 1187-1229)	1187 Selahattin Eyyübi Kudüs'ün işgali	
	1212 Al-Malik, al-Muazzam Isa tarafından Şehir tahkimat alanının kurulması Kısa bir süre sonra yeniden Vermesi	Şehir duvarları ve kaleler
Memlûklüler Dönemi (M.S.1250-1516)	1267 R.Moshe ben Nahman'ın Kudüs'ü ziyareti	Tapınak Dağı çevresinde binalar

Kudüs Arkeolojik Parkı 55 lokasyondan oluşmak üzere toplam 6 bölgeye ayrılmıştır;

1.Bölge (Tapınak Dağı Dubarları): Bu bölge Dung Kapısı, tapınak ve Musevi Mahallesi arasında kalan alanı içermektedir (Harita 2.9).



Harita 2.9 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 1.bölgesinde yer alan alanlar (Anonymous 2014 d)

Eski Şehir Duvarı ve „Dung“ Kapısı: Dung Kapısı, Osmanlı Dönemi'nde inşa edilen eski şehir duvarları girişlerinden biridir (Şekil 2.60). M.S. 1535-1541 yılları arasında Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilen duvar modern çağın başlangıcından önce şehirde gerçekleştirilen en büyük ölçekli mimari proje olmuştur. Duvarın uzun kısmı daha önceki dönemlerde tahrip edilmiş bina kalıntıları'nın üzerinde Sultan Süleyman'ın ustaları tarafından sayısız taşların yeniden yerlerine koymaları ile inşa edilmiştir (Anonymous 2014 d)

Eyyubi Kulesi ve Geçidi: Dung Kapısının batı tarafında, Eyyubi Kulesi'nin yanında (eski şehir duvarının sol dış kısmı) büyük taş bloklardan yapılmış bir kapıdır. Eyyubi Kulesi M.S. 13. yy'da şehrin savunması amacıyla inşa ettirilmiştir. Kulenin yalnızca güney kısmında kaldırım taş kalıntıları ile sütun kaideleri görülebilmektedir (Anonymous 2014 d).



Şekil 2.60 Taş Duvar ve eski şehrin Dung Kapısı (Anonymous 2014 e)

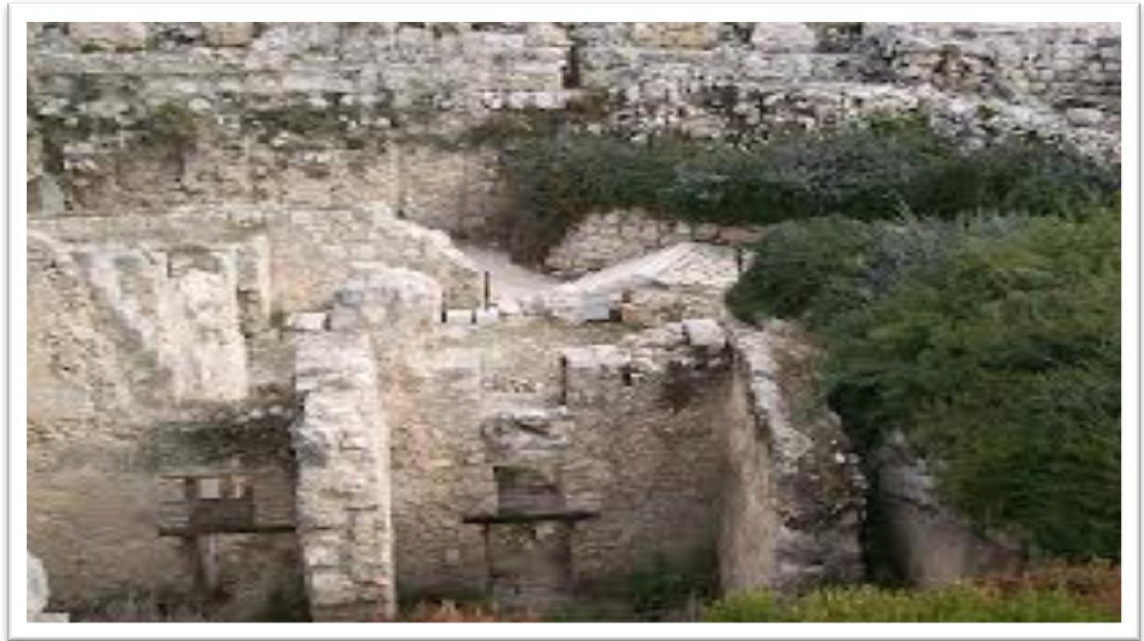
Roma Caddesi (the secondary cardo): Bizans yolunun küçük bir kısmına içine alan bölümdür. Sokak seviyesinde Eyyubi kapısının içinde ve dışında yolun kuzey-güney doğrultusunda geniş kaldırım taşlarını görmek mümkündür. Roma caddesi olarak anılan bu alanda bazı başlıklı ve başlıksız sütunlar bulunmaktadır. Secondary Cardo, Kudüs'deki Bizans Dönemi ana caddelerinin en önemli temsilcisidir (Şekil 2.61-2.62).

Dung Geçidi: Roma Caddesi'nin şehir duvarlarının kuzey yönündeki döşeli geçittir. Bu alan Eyyubiler döneminin geniş kamu binasının olduğu bilinmektedir. Kesme taş bloklardan inşa edilmiş iskele ile bina koruma altına alınmıştır (Anonymous 2014 d).



Şekil 2.61-2.62 Roma Caddesi'ndeki kaldırım taşı ve sütun detayı (Anonymous 2014e)

Konutlar ve Hamamlar: Geç Roma ve Bizans Dönemine tarihlenen konut kalıntıları Eyyubi bina seviyesinin altında bulunmaktadır. İkinci Tapınak Döneminde inşa edilen kesme taştan yapılmış hamamlar ve konut kalıntıları arasındaki bağlantılar merdiven eklentileriyle sağlanmıştır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.63).



Şekil 2.63 Kesme taşan yapılmış konut kalıntısı (Anonymous 2014 f)

Batı Duvarı ve Kesme Taş Döşemeli Cadde: Mount Tapınağı batı duvarı boyunca, kaldırım taşı bordürleri ve geniş taş levhalarla döşeli cadde uzanmaktadır. Konumundan ve konstrüksiyon yönteminden ötürü İkinci tapınak döneminde kullanılan ana caddelerden olduğu düşünülmektedir. Yol boyunca iki su kanalı bulunmaktadır. Herodian binalarından bu caddeye düşen taş bloklar, Mount Tapınağı Roma işgalinden sonraki döneme ait kalıntılarıdır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.64).



Şekil 2.64 32 feet (10m) uzunluğundaki taş levhalarla döşeli cadde(Anonymous 2014 e)

Batı Duvarının Temelleri: 19.yy'ın ikinci yarısında Kudüs'ü keşfeden Charles Warren tarafından Ağlama Duvarı'nın batı kısmı, kazı alanın kuzey kenarına mil indirilmiştir. Milin indirildiği derinliği görmek mümkündür. Bu alan halka açılmamıştır (Anonymous 2014 d).

Kesme Taş Döşeli Caddedeki Drenaj Hattı: Ağlama duvarı boyunca döşeli cadde boyunca iki drenaj hattı bulunmaktadır. İki hattın biri diğerine göre daha geniş olan bu kanal şehrin girişinden şehrin güneyindeki King's Garden Bölgesi'ne kadar yağmur suyunu taşıyacak şekilde yapılmıştır. Alçak olan drenaj hattı caddenin 6m. derinliğinde kaya içinde bulunmaktadır. Bu kanalın şehrin ana drenaj kanalı olduğu tahmin edilmektedir. Yağmur suyu Tyropoeon ve Kidron Vadisinin birleştiği noktanın

yanındaki ana rezervuara akıyordu. Yüksek olan drenaj hattı caddenin 1,5 m. aşağısında konumlanmıştır. Bu drenaj kanallarının sadece Mount Tapınağı'nın kuzey köşesindeki küçük bir kısmı bugüne kadar kalmıştır. Bu noktada paralel oluklu taş levhalar ile su menhole bağlanmaktadır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.65).



Şekil 2.65 Drenaj kanalları ve ızgara sistemi (Anonymous 2014 g)

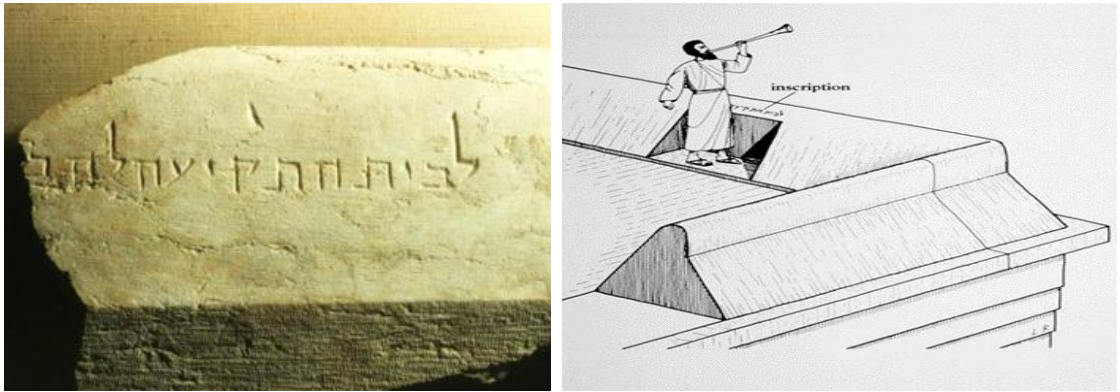
Robinson'un Kemer: Mount Tapınağı'nın güneybatı köşesinin yanındaki bina cephesindeki çıkma taşlardır. Bu taşlar Ağlama duvarının bir tarafından desteklenen diğer taraftan Herodian büyük kesme taşlarından inşa edilmiş bir iskelete bağlanan oldukça büyük bir kemerdir. Ağlama duvarına dayalı kemerin taş döşeli antik yola açılıyor olması bu kemerin muhtemelen bir dükkân olduğunu düşündürmektedir. Bu kemer 1839 yılında Amerikalı din adamı Edward Robinson'un keşfi ile bu adı almıştır (Şekil 2.66) (Anonymous 2014 d).

Yazıt: “ **Bunu gördüğünde kalbin şad olacak...**”: İbrani yazıtı Robinson kemerinin alt kısmında taş bloğa oyulmuş olarak, okunabilir durumdadır (Anonymous 2014 d).



Şekil 2.66 Herodian Caddesi üzerindeki Robinson Kemer Kalıntıları, Robinson Kemer ve Ağlama Duvarı rekonstrüksiyonu (Anonymous 2014 d)

Mount Tapınağı'nın Güneybatı Köşesi: Herod ve haleflerinin egemenliği altındaki tapınağın tepesi 480 m uzunluğunda ve 280 m. genişliğinde kutsal bir alanda bulunmaktadır. Kesme taş bloklardan yapılmış dört istinat duvarıyla çevrilmiş bir alandır. Taşların büyüklüğünden yapının boyutları tahmin edilmektedir (Anonymous 2014 d).



Şekil 2.67 Hebrew yazıtı (Anonymous 2014 h)

Yazıt:“Şabat Alanı”: Hebrew yazıtının üzerinde oyulmuş olan “יָאֵעֻ אֲוֶעֹא יָאֵ (Trampet alanına) yazısının bulunduğu Trampet alanı” yazılı kaynaklara göre Şabat zamanının başladığı ve bittiği anı belirlemek için üflenen sur’u simgelediğinden bu ismi almıştır. O dönemlerde bu alan halkın toplanma yeri olduğundan arkeolojik parkta da şabat’a çağrı betimlemesi yapılmaktadır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.67).

Emevi Sarayı'nın Güney Duvarı: Emevi Sarayı, Kudüs'teki Müslüman egemenliği zamanında tapınak yeri güney duvarı ve bugün eski şehir duvarı olarak anılan boşlukta inşa edilmiştir. Binanın büyüklüğü ve konumu (Mount Tapınağı'na bitişik oluşu) ve plan detayları nedeni ile bu yapının saray olduğu düşünülmektedir. Restorasyon ve rekonstrüksiyon çalışmaları gerçekleştirilen yapı arkeolojik bahçe olarak kullanılmaktadır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.68).

Masif Taşları Kaldırmak ve Taşımak İçin Kullanılan Aygıtların Sergilendiği Alan: Tapınak alanının duvarlarının inşasında kullanılan büyük taş levhaların taşınması ve alana getirilmesinde Romalı mimar ve mühendislerin geliştirdiği sistemin sergilendiği alandır (Anonymous 2014 d).



Şekil 2.68 Emevi Sarayı'nın güney duvarı (Anonymous 2014e)

Ortaçağ Yapısı: Yüksek bir yapı Mount Tapınağı ve Mescid-i Aksanın güneyi arasında bulunmaktadır (Şekil 2.69). Bu yapının üst noktası alana panoramik açıya sahiptir. Buradan Emevi Sarayı'nın batı ve güneyi, Musevi Mahallesi'nin arkası, Zion Tepesi'nin doğu yamacı; Huldah kapısı ve anıtsal merdiven ve Zeytin Dağı; David Şehri çevresi görülmektedir (Anonymous 2014 d).



Şekil 2.69 Ortaçağ yapısı, David Şehri (Anonymous 2014f)

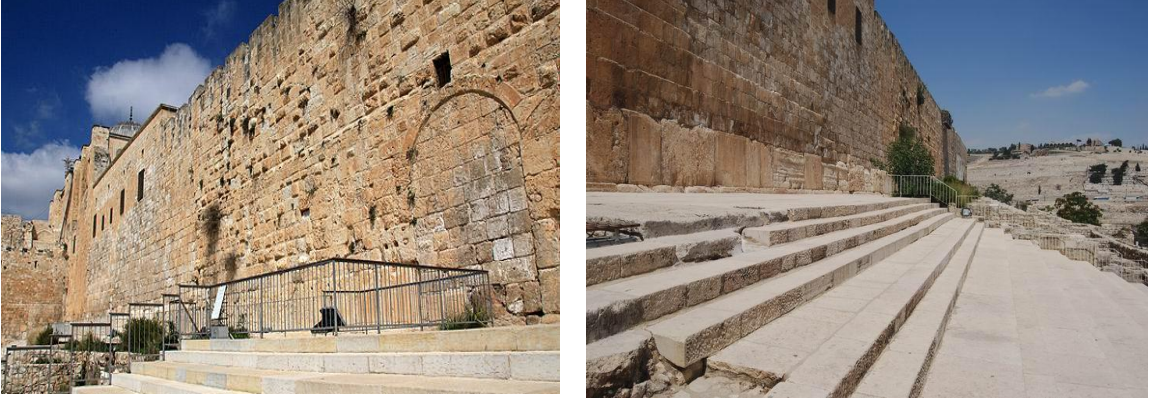
Emevi Sarayı altındaki Bizans Konutu: Bizans Dönemi'ne ait yapı; kapı, avlu, kesme taş mağarası ile Emevi Sarayı'nın zemini ve temeli altında koruma altına alınmıştır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.70).



Şekil 2.70 Bizans Konutu (Anonymous 2014 ı)

Huldah Kapıları ve Anıtsal Merdiven: İkinci Tapınak Dönemi'nde Tapınak Tepesi'nin güney duvarında 'Huldah Kapıları' olarak bilinen iki kapı bulunmaktadır. Batıdaki kapı (İkili Kapı) Mescidi Aksa'nın altında bulunmaktadır. Bugün ziyarete

kapalıdır ve kapının önünde kısmen rekonstrüksiyonu bulunan anıtsal merdiven bulunmaktadır. Huldah Kapısı'nın doğusunda (Üçlü Kapı)üç kemerli olarak inşa edilmiştir. Bu kapı da ziyarete kapalıdır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.71)



Şekil 2.71 Huldah Kapısı ve anıtsal merdivenler (Anonymous 2014e)

Huldah Kapısı'nın Altındaki Hamam: Huldah Kapısı'nın altında bulunan Ritüel Hamam'ın (miqveh) kesme taşlar ile yapıldığı saptanmıştır. Hamam iki adet açıklık bulunmaktadır. Bu da dışardan girenlerin öncelikle arıtıldığı yer anlamına gelmektedir. Hamamın rekonstrüksiyonu yapılan merdivenin altından girilecek şekilde bağlantı yapılmıştır (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.72)



Şekil 2.72 Huldah Kapısı'nın altında bulunan hamamın girişi (Anonymous 2014e)

Emevi Kamu Binası: Emeviler Dönemi'nin anıtsal merdivenlerden Huldah kapısına doğru olan alandaki kamu binasıdır. Yapı, dikdörtgen şeklindeki odalar, revaklarla çevrili merkezi bir avluya açılmaktadır. Emevi Kemerleri yeraltı geçitleri Prof.Dr. Benjamin Mazar tarafından keşfedilmiştir (Anonymous 2014 d) (Şekil 2.73).



Şekil 2.73 Emevi Kemerleri ve kamu binasının canlandırması (Anonymous 2014 i)

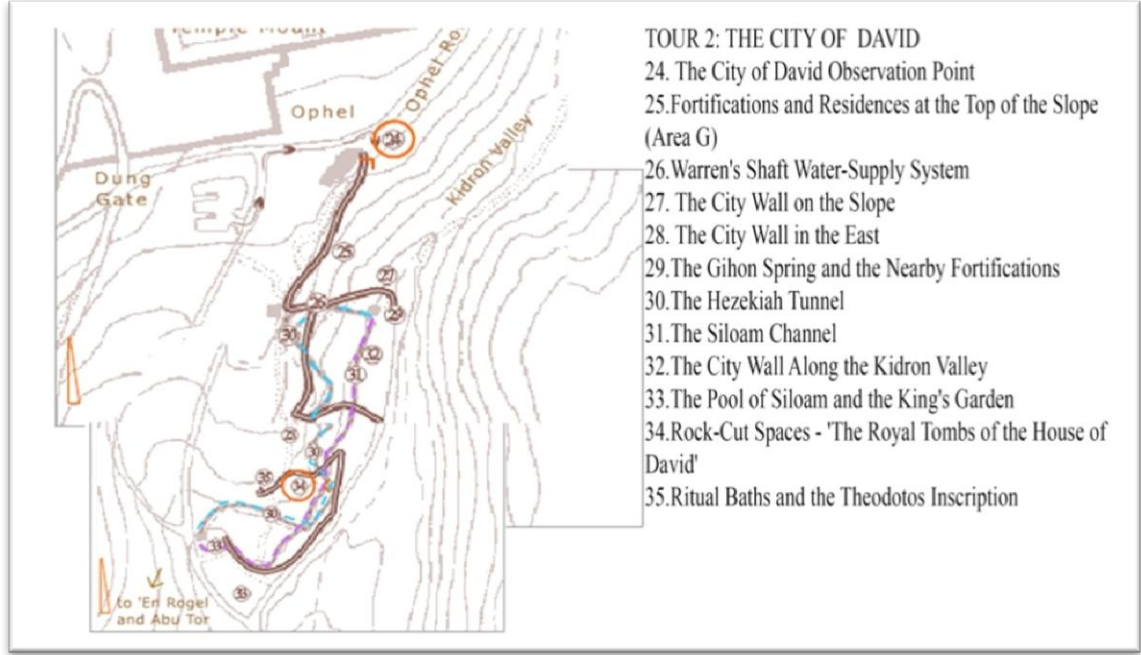
Bizans Konutu: Huldah Kapısı'nın güneyinde Bizans Dönemi konutudur.

Bizans Hamamı: Bizans konutunun güneydoğusunda dikdörtgen şeklindeki banyo kalıntısının sergilendiği alandır.

Birinci Tapınak İnşa Dönemi Kalıntıları: Birinci Tapınak Dönemine tarihlenen kalıntılardan doğrudan şehre yol açan bir kapı bulunmaktadır (Anonymous 2014 d).

Konut Kalıntıları (Ophel Yolu üzerinde): Bu alanda ikinci tapınağın inşa edildiği dönem ve Bizans Dönemi'nden kalma konut kalıntıları bulunmaktadır (Anonymous 2014 d).

2. Bölge (Kral Davud'un Şehri): Bu bölge Kral Davud'un krallığını kurduğu ve İsrail halkının tarihinin yazıldığı yer olarak anılmaktadır (Harita 2.10).



Harita 2.10 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 2. bölgesinde yer alan alanlar (Anonymous 2014d)

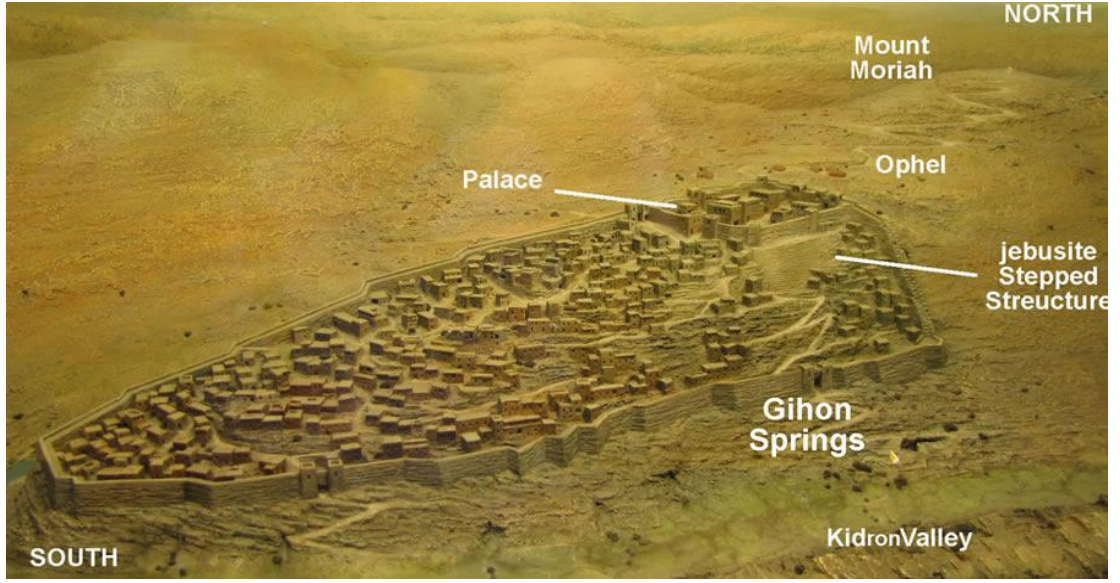
Kral Davud Şehri Gözlem Noktası: Davud'un Şehri'nin kuzeydoğusunda yer alan bakı noktasından, Kidron Vadisi, Zeytin Dağı ve Silwan köyü yerleşimlerini görmek mümkündür (Anonymous 2014d) (Şekil 2.74).

Savunma Yapıları ve Konutlar (G Bölümü): İkinci Tapınak Dönemine tarihlenen yüksek taştan kule ve şehir surları bu alanın batı kısmında ortaya çıkarılmıştır. Geniş teraslı arazide yüksek kule inşa edilmiştir. Kulenin yapım tarihiyle ilgili farklı görüşler vardır: Yahuda monarşisinin ilk yıllarında yapıldığı fikri güçlüdür. Teraslı yapının üst kısmında birinci tapınağın inşa edildiği dönemden kalma konut binaları bulunmaktadır (Anonymous 2014d).



Şekil 2.74 Davud Kenti'nin kuzeydoğusunda yer alan bakı noktasında kentin görünümü (Anonymous 2014 j)

Warren's Su Sağlama Sistemi: Antik kent sakinlerinin su ihtiyacını karşılamak üzere yeraltı su kaynaklarından su temini için geliştirilmiş sistemdir. Bu etkileyici sistem, İngiliz Keşif Komisyonu tarafından Kudüs'e gönderilen Sir Charles Warren tarafından 1867 yılında keşfedilmiştir. Kudüs'ün işgalinden sonra Gihon kaynağından alınan suyun toplanması için depolar inşa edilmiştir. Suyu kullanmak için üç sistem geliştirilmiştir: Warren'nın mili, Siloam Tüneli, Hezekiah Tüneli. Bu üç su taşıma sistemi Hasmonlar ve Herod'lar dönemine kadar Kudüs' su teminini sağladığı bilinmektedir. Daha sonraki dönemlerde su kemerleri inşa edilerek su taşıma sistemi geliştirilmiştir (Şekil 2.75). Hizkiya'lar tarafından geliştirilen doğal su kaynağından su sağlayan sistem, bugün hala çalışmaktadır (Anonymous 2014d).



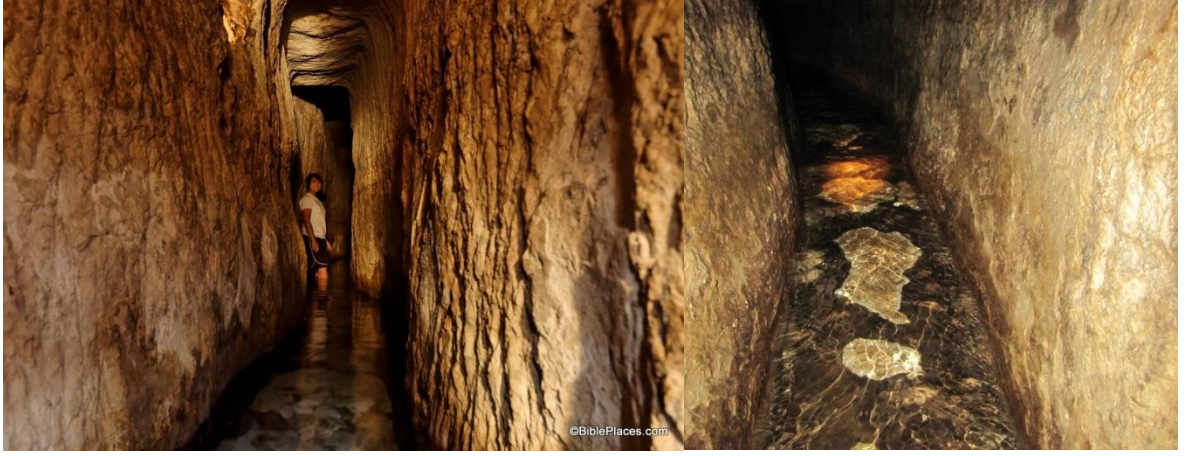
Şekil 2.75 M.S 1000 yılındaki Kral Davud şehrinin illüstrasyonu (Anonymous 2014k)

Şehir Duvarı (Yamacın üzerindeki): Kidron vadisi batı yamacı üzerindeki şehir duvarlarının kalıntılarının bulunduğu alandır (Anonymous 2014d).

Şehir Duvarı (Doğu yönünü): Kral Davud Şehri'nin (Kazı Alanı E olarak adlandırılan bölge) doğu yamacındaki uzun parçalar halindeki şehir duvarı kalıntılarının bulunduğu alandır (Anonymous 2014d).

Gihon Doğal Su Kaynağı ve Savunma Yapıları: Gihon doğal su kaynağı Kudüs'deki tek aktif su kaynağıdır. Bu nedenle konumu nedeniyle savunma problemi olmasına rağmen antik yerleşim yeri Gihon Kaynağı çevresinde olmuştur (Anonymous 2014d).

Hezekiah Tüneli: Hezekiah Tüneli Yehuda hükümdarlığı sırada M.Ö. 701 yılında Kudüs'te Davut Şehri'nin altında yaptırılmıştır. Tünel, Gihon su kaynağından 533 m. ve Siloam havuzundan 513 m. uzaklığa sahiptir (Anonymous 2014d) (Şekil 2.76)



Şekil 2.76 Hezekiah Tüneli (Anonymous 2014 l)

Siloam Kanalı: Siloam Kanalı, Kidron Vadi yatağı üzerinden, Davud Şehri doğu yamacı boyunca kayaların oyulmasıyla elde edilmiştir. Bu kanal aynı zamanda güneydeki havuzlara ve çiçek tarlalarına Gihan su kaynağından su taşınması için tasarlanmıştır. Kanalin bir kısmı yüzeyde, bir kısmı yeraltında bulunmaktadır. M.Ö. 18-17.yy'a tarihlenmiştir. Kanalin büyük kısmı ziyaretçiler için kapalıdır (Anonymous 2014d).

Şehir Duvarları (Kidron Vadisi üzerinde): Birinci Tapınak Dönemi'nde Kidron Vadisi boyunca inşa edilmiş şehir duvarıdır. Bu şehir duvarı Davud Şehri konut alanlarını çevrelemektedir (Anonymous 2014d).

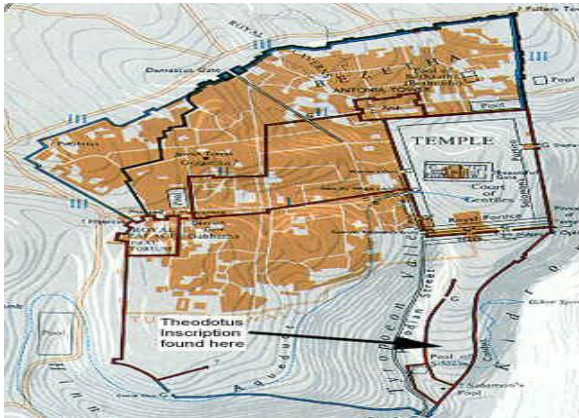
Siloam Havuzu ve Kral'ın Bahçesi: Siloam Havuzu Gihon su kaynağından gelen suyun Hezekiah Tüneli'nden taşınarak toplandığı alandır. Bu havuzun güneydoğusunda Birinci Tapınak Döneminde 'Kralın Bahçesi' olarak anılan çiçek bahçesi bulunmaktadır (Şekil 2.77) (Anonymous 2014d).



Şekil 2.77 Kral'ın Bahçesi (Anonymous 2014 l)

Kral Davud'un Mezarı: Kral Davud mezarlığı olarak tanımlanmış alanda tonozlu iki adet kesme taş yapının bulunmaktadır (Anonymous 2014d).

Theodotos'un Yazıtı: İkinci Tapınak Dönemi yapılarından olan banyo(miqveh) yapısının yakınlarında bir sinagogon olduğu ifade eden yunanca bir yazıtın olduğu alandır (Şekil 2.78) (Anonymous 2014d).



Şekil 2.78 Theodotos'un yazıtının plandaki yeri ve Theodotos yazıtı (Anonymous 2014m)

3.Bölge (Zion Dağı'nın Doğu Yamacı): Bu bölge Zion Dağı doğu yamacındaki alanı içermektedir (Harita 2.11).



Harita 2.11 Kudüs Arkeolojik parkının 3. bölgesinde yer alan alanlar (Anonymous 2014d)

Bet Shalom Park: Bet Shalom Parkı, eski şehrin güney duvarı boyunca Zion Kapısı'ndan Dung Kapısı'na kadar uzanmaktadır. Park içinde İkinci Tapınak Dönemi'nden Osmanlı Dönemi'ne kadar kalıntılar bulunmaktadır. Arkeolojik park içinde yer alan bu kısım Shlomo Aronson Mimarlık firması tarafından peyzaj tasarımı yapılmıştır. Alanda var olan kalıntılar korumaya alınarak çevresinde alanın dokusuna uygun sert zemin uygulamaları ve bitkilendirme çalışmaları yapılmıştır (Anonymous 2014d) (Şekil 2.79)



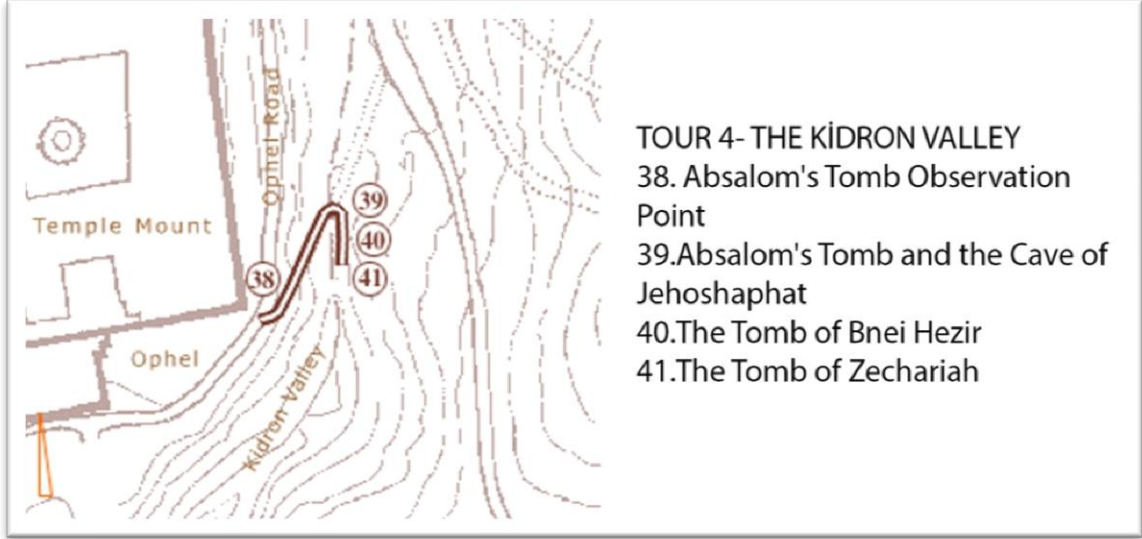
Şekil 2.79 Peyzaj tasarımı yapılan Bet Shalom Park (Anonymous 2014 n)

Saint Peter Kilisesi: Saint Peter Kilisesi, 1931 yılında İkinci Tapınak Dönemi ve Bizans Dönemi'ne ait yapı kalıntıları üzerine yeniden inşa edilmiştir. Kilisenin güneyinde bulunan teras Kidron, Hinnom vadileri ile, Davud'un Şehri ve Zeytin Dağı'na hakim noktada bulunmaktadır (Şekil 2.80) (Anonymous 2014d).



Şekil 2.80 Saint Peter Kilisesi (Anonymous 2014 n)

4.Bölge (Kidron Vadisi): Arkeolojik parkın bu bölümü, Kidron Vadi'si içinde yer almaktadır (Harita 2.12).



Harita 2.12 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 4. bölgesinde yer alan alanlar (Anonymous 2014d)

Absalom Mezarı: Absalom Mezarı gözlem noktası, Kidron Vadisi'nin tepe noktasında, Mount Tapınağı'nın güneydoğu yönünde bulunmaktadır (Anonymous 2014d) (Şekil 2.81).



Şekil 2.81 Absalom Mezarı (Anonymous 2014 o)

Absalom Mezarı ve Yehoşafatthe Mağarası: M.Ö 1.yy'a tarihlendiği tahmin edilen Absalom mezarı ile 8 odalı mağaranın bulunduğu alandır (Anonymous 2014d).

Bnei Hezir Mezarı: Yarın üzerine oyularak yapılan mezar ile aynı hizada Dor sütununda iki sütun ve sütunun durduğu lento üzerinde İbranice yazıtın olduğu bölümdür (Anonymous 2014d) (Şekil 2.82).

The Tomb of Zechariah: Kayaya oyularak yapılan mezar anıtı basamaklı bir podyum üzerine oturtulmuş ve piramit şeklinde bir çatı ile örtülmüştür (Anonymous 2014d) (Şekil 2.82).

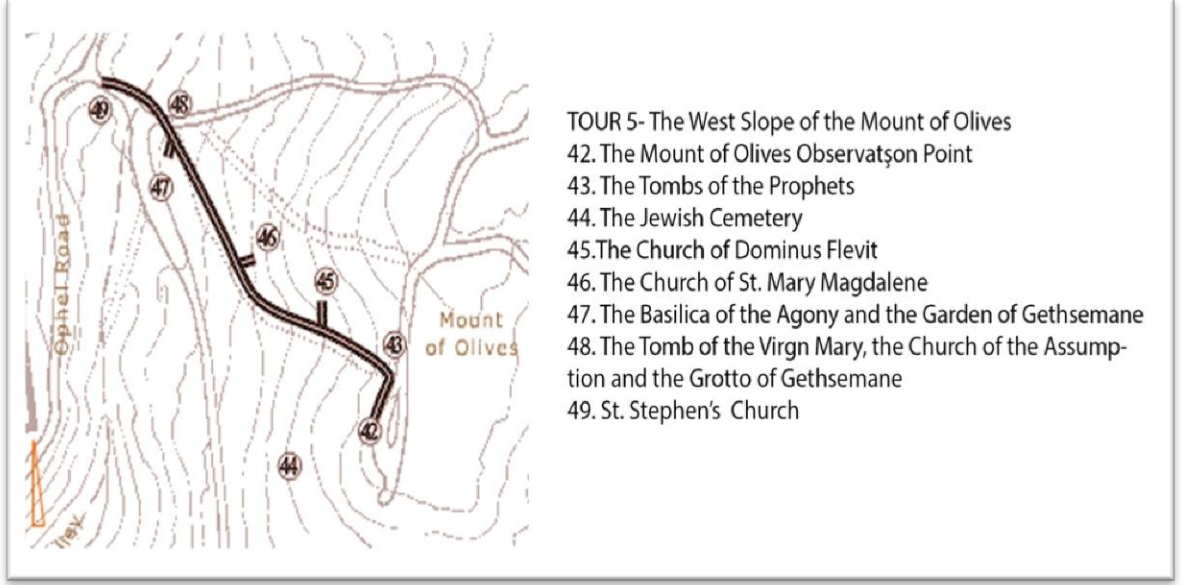


Şekil 2.82 Bnei Hezir ve Zechariah anıt mezarları (Anonymous 2014p)

5. Bölge (Zeytin Dağı'nın Batı Yamacı): Arkeolojik parkın bu bölümü Zeytin Dağı'nın batı yamacında yer almaktadır (Harita 2.13).

Zeytin Dağı Gözlem Noktası: Zeytin Dağı'nın Kudüs kentine hakim noktada bulunan gözlem noktasıdır. Bu alanda konaklama yeri olarak Seven Arches Hoteli bulunmaktadır (Anonymous 2014d).

Peygamber Mezarları: Zeytin Dağı'nın üst yamacına oyulmuş bir yer altı mezar kompleksidir. Birçok noktada kesişen koridorlardan oluşmaktadır. Orta çağ Yahudi inanışına göre bur alanda Haliki ve Maliki peygamber mezarları bulunmaktadır (Anonymous 2014d).

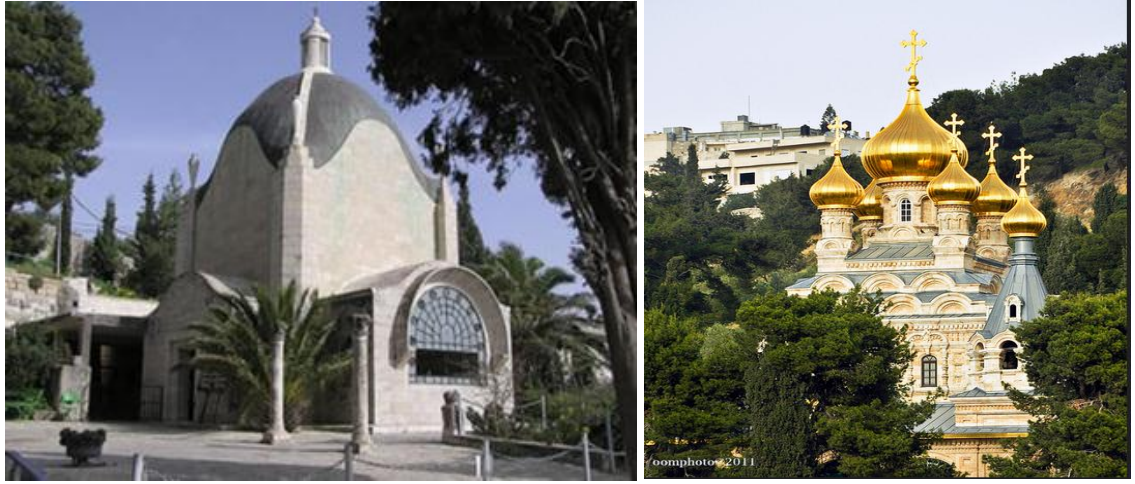


Harita 2.13 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 5. bölgesinde yer alan alanlar (Anonymous 2014 d)

Yahudi Mezarları: 15.yy'dan beri İsrail ve Diaspora Yahudileri tarafından kullanılan mezarlık, Zeytin Dağı'nın güneyinde yer almaktadır (Anonymous 2014d).

Dominus Flevit Kilisesi: Franciscan Order tarafından inşa edilen kilise yapısı Zeytin Dağı'nın batı yamacında bulunmaktadır (Anonymous 2014d) (Şekil 2.83)

Aziz Mary Magdalene Kilisesi: 7 adet soğan şeklindeki altın kubbesi ve kubbelerin üstü haçlarla bezeli olan görkemli yapının yanında Rus Kilisesi'ne ait manastır bulunmaktadır (Anonymous 2014d) (Şekil 2.83) .



Şekil 2.83 Dominus Flevit ve St. Mary Magdalene Kilisesi (Anonymous 2014f)

Agony Bazilikası ve Gethsemane Bahçesi: Agony ya da Gethsemane basilikası ve All Nations Kilisesi Franciscans tarafından Haçlı ve Bizans kilise kalıntıları üzerine inşa edilmiştir (Şekil 2.84). Kiliseden geçince Gethsemane Bahçesi'ne ulaşılmaktadır. Bahçede, Hristiyanlara göre kutsal zeytin ağaçları bulunmaktadır. İncil'e göre Hz. İsa çarmıha gerilmeden önceki gece havarileri ile birlikte bu bahçede dua etmiştir. Bahçede yıllık, çok yıllık, tropikal, sebze, meyve bahçeleri bulunmaktadır. Gethsemane Bahçesi arkeolojik parktan bağımsız olarak ayrı yönetim planına sahiptir (Anonymous 2014d).

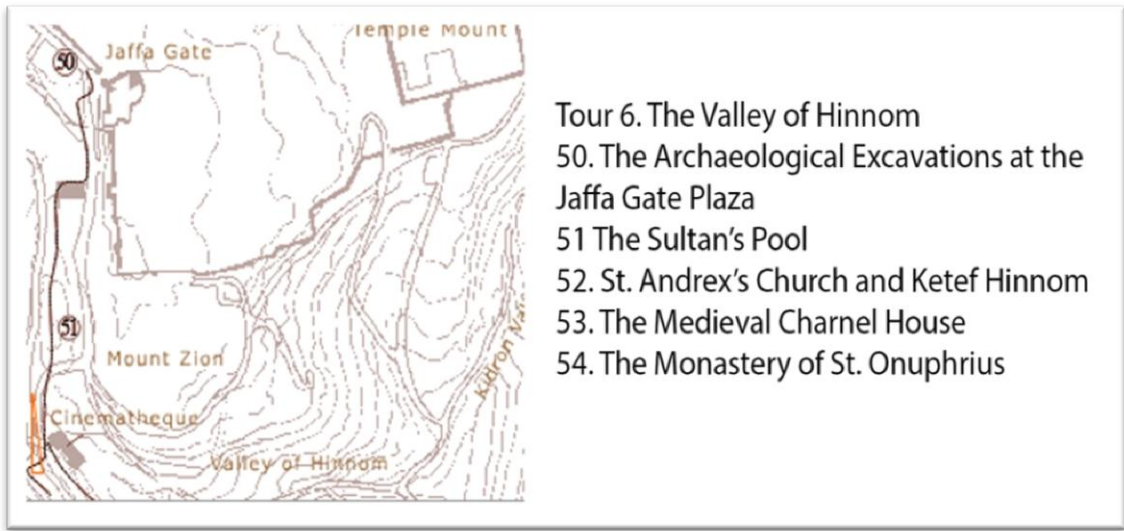


Şekil 2.84 Agony Bazilikası ve Gethsemane Bahçesi (Anonymous 2014 r)

Hız. Meryem'in Mezarı ve Kilisesi: Hız.Meryem'in mezarını ve kilisesini kapsayan yer altı kompleksinin olduğu alandır. Kilise yapısı, Bizans ve Haçlı dönemimden kalan kalıntılar üzerine yeniden inşa edilmiştir (Anonymous 2014d).

St. Stephen Kilisesi: Yunan ve Ortodoks Kilisesi ve manastırı barındıran kilise kompleksi Ophel ve Jericho yolu kesişim noktasında bulunmaktadır (Anonymous 2014d).

6. Bölge (Hinnom Vadisi): Arkeolojik parkın bu bölümü Hinnom vadisi içinde yer almakta ve 6 alanı kapsamaktadır (Anonymous 2014d) (Harita 2.14).



Harita 2.14 Kudüs Arkeolojik Parkı'nın 6. bölgesinde yer alan alanlar (Anonymous 2014d)

Yafa Kapısı Meydanındaki Arkeolojik Kazılar: Yafa Kapısı'nın önünde yapılan kazı çalışmaları sonucunda Bizans ve Eyyubi dönemlerine ait kalıntıların sergilendiği alandır. Bu alanda, bir ana cadde, hamam, çeşitli binaların yanı sıra Eyyubi dönemine ait şehir duvarlarının bir kısmı kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılmıştır (Şekil 2.85). Yafa kapısının altında ziyaretçiler için otopark yer almaktadır (Anonymous 2014d).



Şekil 2.85 Yafa kapısı çevresindeki arkeolojik kazılar (Anonymous 2014 s)

Sultan'ın Havuzu: Bir yağmur suyu toplama havzası olarak işlev gören 169m boy ve 67m.ene sahip Sultan'ın havuzunun en düşük kotunda bulunan su kemeri ile Kudüs şehrine su taşındığı bilinmektedir. Bugün bu alan, yaz aylarında kurduğundan konser ve festival alanı olarak işlev görmektedir. Havuzun güney kısmında Osmanlı Döneminden kalan sebil bulunmaktadır (Anonymous 2014d) (Şekil 2.86).

St. Andrew Kilisesi ve Ketef Hinnom: Hz. İsa'nın ilk havarisi olarak bilinen İskoçyalı Aziz Andrew'a atfedilen kilise kalıntıları, Ketef Hinnom olarak adlandırılan uçurumda bulunmaktadır (Anonymous 2014d).

Ortaçağ Mezar Evi: Haçlı Dönemine tarihlenen mezar evlerinin büyük tonozlu yapısının kalıntılarının sergilendiği alandır (Anonymous 2014d).

St. Onuphrius Manastırı: 1892 tarihinde inşa edilmiş olan Rum-Ortodoks kilisesi M.Ö 4.yy'da Sinai'de yaşamış Aziz Onuphrius anısına atfedilmiştir (Anonymous 2014d).

Akeldama Tapınağı: Kidron Vadisi ile Hinnom Vadisi'nin kesişim noktasında bulunan kayalara oyulmuş mezar kümelerinin bulunduğu alandır. Bizans Dönemi'nde rahip ve keşişler tarafından iskân edilmiştir (Anonymous 2014d).



Şekil 2.86 Sultan'ın Havuzu ve havuzun güney kısmında bulunan Osman'lı Sebili
(Anonymous 2014 s)

Özellikleri ve içerdiği temaları irdelenen Kudüs Arkeolojik Parkı'nın tasarım prensibi olarak, bulunan kalıntıların yeniden yapım müdahalesi yerine in-situ olarak doğal formlarında sergilenmesi dikkat çekmektedir. Bölgeler ve alt lokasyonlar arası ulaşımın sağlanması için oluşturulan yollar mevcut dokuya aykırı düşmeyecek şekilde tasarlanmıştır. Koruma gerekçesi ile bazı noktalarda ziyaretçi yoğunluğunun kısıtlanması arkeolojik parkı temel prensibi olan koruyarak yeniden işlevlendirme temasınının uygulandığını kanıtlamaktadır. Birçok noktada yer alan ve farklı dillerde hizmet veren bilgilendirme levhaları ve ziyaretçi karşılama merkezleri ziyaretçilerin alanın tarihsel süreç içindeki değişimini anlamalarını kolaylaştırmaktadır (Şekil 2.87). David Vakfı ve İsrail Eski Eserler İdaresi tarafından yönetilen ve finanse edilen arkeolojik parkın tüm bölümlerini kapsayacak ziyaretçi yönetim planları bulunmaktadır.



Şekil 2.87 Kudüs Arkeolojik Parkı ziyaretçi karşılama merkezi (Anonymous 2014d)

- **Ürdün, Petra Arkeolojik Parkı**

Petra kenti, tarih öncesi çağlardan beri Arabistan, Mısır ve Suriye arasında kavşak nokta olan kırmızı deniz ile ölü deniz arasında yer alan Nabatean Şehri sınırları içinde yer almaktadır. Petra kumtaşından yükselen tepelerle çevrili Wadi Araba dağlık çölü kenarında modern Amman şehrinin güneyinde konumlanmıştır.

Petra ilk olarak M.Ö.6.yy da Nabataen Arapları ve Suriye ye uzanan ticari bir imparatorluğun temellerini atan Samiler tarafından kurulmuştur. MS. 106 yılında Trajan Arabistan eyaletinin bir parçası olarak Nabatean Krallığına bağlanmıştır. Araplar 636 yılında alanı işgal etmişler fakat Mekke deki hac yoluna uzak kaldığında burada ikamet etmemişlerdir. Haclılar 12. yy'da burada bir kale inşa etmişler ve Petra eski görkemli zamanına geri dönmüştür. 19.yy da yerli halk Petra'yı terk etmeye başlamıştır. 1812 yılında İsviçreli gezgin Johann Burckhardt tarafından kent, tekrar keşfedilmiştir.

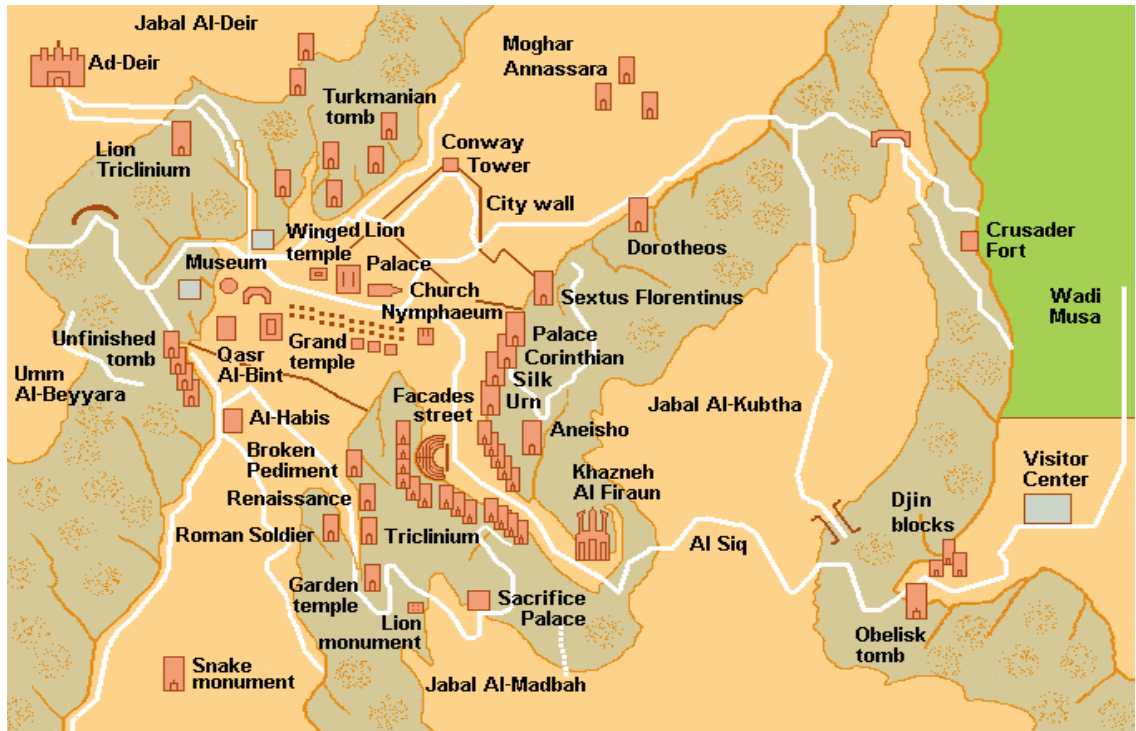
264 dönümlük alanda konumlanan Petra, 6 Aralık 1985 tarihinde UNESCO Dünya Kültür Miras Listesi'nde yer almıştır. Miras listesine kabul edilme ölçütleri "kültürel" (i) (Dünyanın bir kültür bölgesinde veya bir dönemde mimarlık veya teknoloji, anıtsal

sanatlar, kent planlama veya peyzaj tasarımı alanlarında önemli gelişmelere ilişkin insani değer alışverişlerine tanıklık etmesi), (iii) (Yaşayan veya yok olan bir kültür geleneğinin veya uygarlığın istisnai, ender rastlanan bir temsilcisi olması), (iv) (İnsanlık tarihinin önemli bir aşamasını veya aşamalarını gösteren bir yapı tipinin, mimari veya teknolojik bütünü veya peyzajın istisnai bir örneği olması) 'tür.

2007 yılından itibaren dış mali kaynaklar, hibe, bağışlar ile özerk bir tüzel kuruluş olarak, Petra “Arkeolojik Park” olarak anılmaktadır. Aynı yıl içinde Dünya’nın Yedi Harikası’ndan biri olarak seçilmiştir (Anonymous 2014 ş).

Petra Arkeoloji Parkı;

- Wadi Arabah ve batısındaki dik boğazları içeren Artemisa ve onun batısındaki çok yıllık bozkırlardan oluşan alan,
- Akdeniz Bölgesi’nin dağlık sırtları ve kayalık yamaçlarının olduğu bölge ile parkın merkezinde konumlanmış, doğu ve güney sınır yakınlarındaki alan,
- Ana havza, dik kalker şevleri ve yıpranmış kumtaşlarının bulunduğu alan, olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır (Harita 2.15).



Harita 2.15 Petra Arkeolojik Park Planı (Anonymous 2014 ş)

Petra Arkeolojik Parkı Bileşenleri:

Royal Tombs (Kral Mezarları): Khazneh'in kuzeyinde Jebel Khubtha dağ kitlesi bulunmaktadır. Kral duvarı olarak bilinen kaya yüzeyinde dört geniş yapı (Kral mezarları) gömülüdür (Şekil 2.88). Kraliyet Mezarları'nın ilki olan Urn Mezarı, M.Ö 1.yy'da kayaya oyularak, tahminen King Malichus tarafından inşa edilmiştir. İki katlı, çift tonozlu yapısı ile M.Ö 446'da Hristiyan ibadet merkezi olarak kullanılan yapıda Hristiyan yazıtları bulunmaktadır.

Kraliyet Mezarları'nın en geniş olan Palace Tomb (Saray Mezarı), 18 yarım kolon ve 4 saray odasına sahiptir. Roma mezar yapılarını çağrıştırmaktadır.

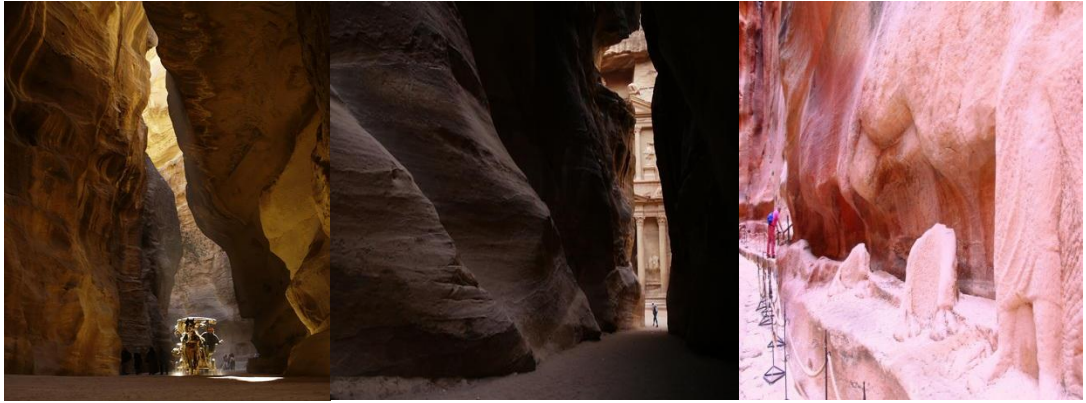
Kraliyet Mezarları'ndan Corinthian Mezarı, Nabatean ve Hellenistik mimarinin ortak ürünü olarak değerlendirilmektedir. Leon de Laborde olarak anılmaktadır.

Silk Tomb, çok renkli cephesi nedeni ile bu isimle anılmaktadır. 4 adet yıpranmış kolonu ve çift saçak sistemi ile Kral Mezarları kümesinin doğusunda kalmaktadır (Anonymous 2014 ş). Kraliyet mezarlarının kuzeyinde 130 yılında Roma valisi için Sextius Florentinus mezarlarının altında bir mezar daha bulunmaktadır. Petra'daki mezarlıkların iç kısımlarının düz, dış kısımlarının karmaşık olması tipik özelliğidir.

Al Siq (Geçit): Petra antik kentinin ana girişinde yaklaşık 1,2 km. uzunluğunda, ortalama 5m. genişliğinde kanyon duvarları arasında uzayan geçitte, kaya duvarı boyunca nişler ve küçük adak sunaklarının yanı sıra erkek ve deve tasvir kabartmaları bulunmaktadır (Şekil 2.89). Geçitin giriş kısmında Nebatilerin M.Ö 1.yy'ın sonunda inşa ettikleri baraj bulunmaktadır. Nebatilerin inşaat kalıntılarının hala görülebildiği alanlardaki zeminin döşemesi özgünlüğünü korurken, büyük bir alan yumuşak kum ile kaplıdır. Şehrin su ihtiyacını karşılamak için kanyon duvarları boyunca ve yer yer kanyon içinde açılmış tüneller bugüne kadar ulaşmış antik şehir alt yapı elemanlarıdır. Yaklaşık 2000 yıl önce Wadi Musa'da bulunan temiz suyu şehre ulaştırmak için kayalara oyularak oluşturulmuş bu kanallardaki su kaybını önlemek amacı ile kanallar seramik ile kaplanmış (Anonymous 2014 ş) (Şekil 2.90).



Şekil 2.88 Kraliyet Mezarları Bölümleri (Urn Tomb, Silk Tomb, Corith Tomb, Palace Tomb) (Anonymous 2014 t)



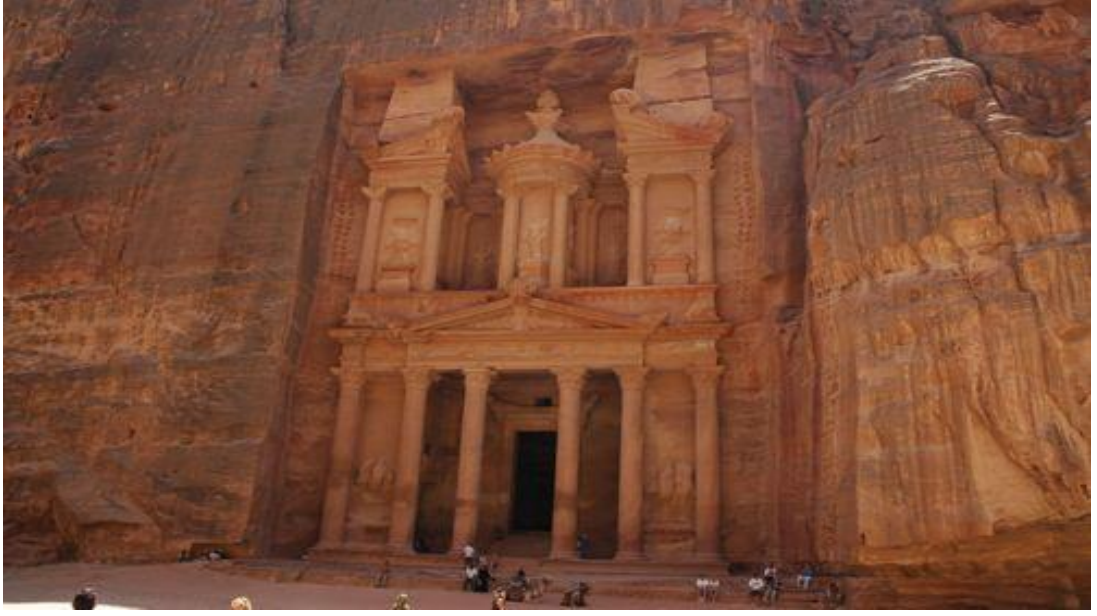
Şekil 2.89 Al Siq (Geçit) (Anonymous 2014 ş)



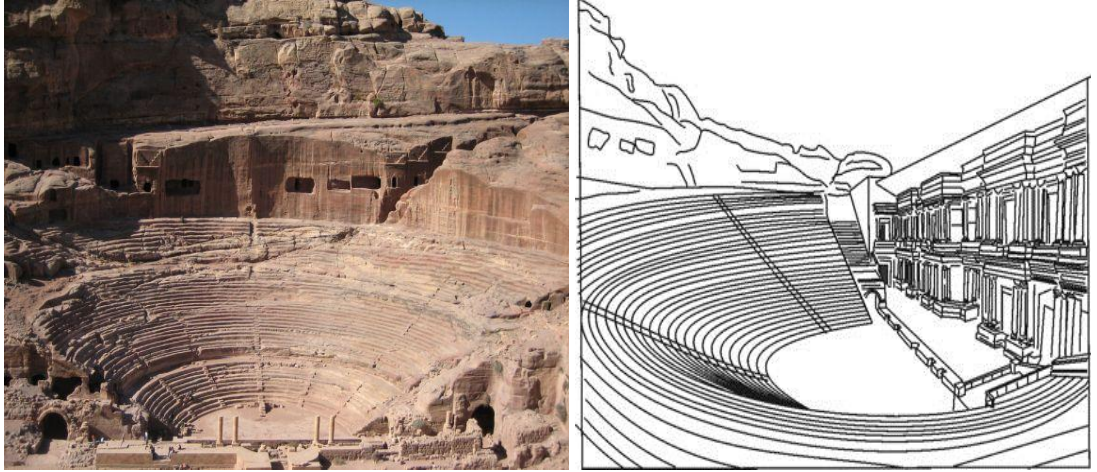
Şekil 2.90 Al Siq duvarlarının altında ve duvar yüzeyinde bulunan su kanalları
(Anonymous 2014 ş)

Al Khazneh (Hazine): Al Siq'in bitiminde bulunan anıt, diğer yapılar gibi kum taşı kayalarına oyularak inşa edilmiştir. 1.yy'da Nebatilerin Kralı Aretas Philopatriis döneminde türbe olarak kullanılan yapının adı o dönemdeki haydut ve korsanların çaldıklarının buraya saklamalarından ötürü hazine olarak adlandırılmıştır. Başka bir efsaneye göre Mısır Firavunun hazinesinin olduğu alandır. Kolonlu yapısı ve mimari detayları (heyel kabartmaları, ion sütun başlıkları vb.) ile Yunan mimarisinin etkili olduğu görülmektedir (Anonymous 2014 t) (Şekil 2.91).

Tiyatro: M.S. 1.yy'da Nebatiler tarafından inşa edilen 3000 kişilik tiyatro yapısı, M.S.106 yılında Romalılar tarafından genişletilmiştir. Kayaların oyularak yapıldığı tiyatronun ön kısmında bulunan sahne binasının büyük kısmı çeşitli yıllarda meydana gelen sellerden dolayı büyük hasar görmüştür (Anonymous 2014 t) (Şekil 2.92).



Şekil 2.91 Al Khazneh Anıtı (Anonymous 2014 ş)



Şekil 2.92 Petra Tiyatrosu ve rekonstrüksiyon çizimi (Anonymous 2014 t)

Sütunlu Cadde: Greko-Roman sivil mimarinin örneği olan sütunlu cadde Petra'nın merkezinde bulunmaktadır. Özgün sert zemin döşemelerin kısmen yer aldığı caddenin sağında Nebatilerin tanrısı Dushara'ya adanan bir sunak bulunmaktadır (Anonymous 2014 t) (Şekil 2.93).

Büyük Tapınak: 1921 yılında arkeolog Bachman tarafından yapılan kazı çalışmalarında kolonlu caddenin güney tepesinde yapılan kazı çalışmalarında geniş bina kalıntıları ve sütunları bulunmuştur. Büyük Tapınak olarak anılan bir tapınak yapısı ya da Nebatiler dönemine ait yönetim yapısı olduğu konusunda tartışmalar sürmektedir (Anonymous 2014 t) (Şekil 2.94).



Şekil 2.93 Sütünlü cadde ve sunak (Anonymous 2014 t)



Şekil 2.94 Büyük Tapınak ve tapınak içindeki tiyatro (Anonymous 2014 t)

Paredeisos (The Pools and Gardens): Petra bahçeri ve havuzu Petra'nın merkezinde Büyük Tapınağa bitişik, güney yamaca teraslama ile oturtulmuş ve şehrin ana caddesine bakacak şekilde koumlandırılmıştır. Arkeolojik araştırmalarda merkezinde bahçe-köşk bulunan ve teraslı bahçeye bitişik anıtsal bir açık yüzme havuzu (23*43) olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Petra bahçeleri ve yüzme havuzunu yorumlayabilmek üzere çağdaş bahçe mimarisi karşılaştırmalı analiz yapıldığında bu alanın rekreasyonel faaliyetler amacı ile yapıldığı fikri desteklenmiştir. Bu bahçe mimarisinin kökeni, Mısır Mezopotamya ve Pers uygarlıklarına dayanır. Ağaç çukurları, yürüyüş yolları, su hatları, yeraltı sarnıçları, taş platformlar gibi unsurlar yer altı radar ile yapılan jeofizik araştırmalar ve kazılar sonucunda ortaya çıkarılmış ve bu alanın bir bahçe olduğu düşüncesini desteklemiştir.

2005 yılında yapılan bir kazıda çakıl döşeli bir yolun kenarında havalandırma ve drenaj için delikli bir saksı bulunmuştur. Karbon analizi ile bahçe toprağındaki botanik kalıntılar (yöreye özgü ağaçlar, asmalar, meyve çeşitleri (üzüm, incir, ceviz, hurma), tahıllar (arpa, buğday) ve baklagiller (mercimek, bezelye) bulunmuştur. Su kemerleri ve kanallarla taşınan su geniş havuza dökülmekte ve su boruları sistemi ile bahçedeki bitkilerin su gereksinimini karşılamıştır (Anonymous 2014 t) (Şekil 2.95).



Şekil 2.95 Paradeisos'un mevcut hali ve rekonstrüksiyonu (Anonymous 2014 u)

Qasr al Bint (Dushare Tapınağı): Dushare Tapınağı Petra'daki en geniş cepheye sahip tapınaktır. Çok büyük tahribe uğramış olan yapıda yapılan incelemelerde yapıya ait inşaat teknikleri ile bilgilere ulaşılmıştır. Örnek olarak, duvarlarda kullanılan ahşap elemanlar ile duvarın esnekliğinin sağlandığı tespit edilmiştir. Bu anlamda tapınağın Petra'daki en büyük yapı olduğu düşünülmektedir (Şekil 2.96) (Anonymous 2014 t).



Şekil 2.96 Qasr el-Bint tapınak kalıntıları, tapınak rekonstrüksiyonu (Anonymous 2014 ü)

Deir (Manastır): 40,2 m genişliğe sahip olan anıt, Petra'daki en geniş yapılardan biridir. Yapının iki tarafında niş ve kemerler bulunmaktadır. Diğer tapınak yapılarında olduğu gibi bu yapının giriş kısmında bir sunak olduğu düşünülmektedir (Şekil 2.97). Doğal teraslamaların olduğu dağın eteğinde yer alan anıt, sahip olduğu panorama ile dikkat çekmektedir (Anonymous 2014 t).

Jebal Habis: Petra'yı çevreleyen küçük bir dağ olan Jebal Habis, birçok mezarlık ve tepe noktasında Haçlı Kalesi kalıntıları barındırması bakımından arkeolojik parkın gezi güzergâhında konumlanmıştır (Şekil 2.98). Jebal Habis üzerinden Sütunlu Cadde ve Büyük Tapınak yapılarını görmek mümkündür (Anonymous 2014 t).

Um el Beira (Sarnıç): Petra'nın arkasında yer alan dağ kütlesinin ismi üzerinde yer alan birçok su sarnıçlarından gelmektedir. Beira dağına çıkış için merdivenler yer almaktadır. Park yönetimi tarafından merdiven kenarlarına korkuluklar yaptırılmıştır (Anonymous 2014 t) (Şekil 2.99).



Şekil 2.97 The Deir Tapınağı ve hâkim olduğu panoroma (Anonymous 2014 ü)



Şekil 2.98 Jebal Habis üzerindeki mezarlık ve Haçlı kalesi kalıntıları (Anonymous 2014 ü)

Jebal Haron (Harun Dağı): Petra antik kentinin güneydoğusunda bulunan Harun dağının en yüksek doruğudur. Hz. Musa'nın kardeşi Hz.Harun'un ildiği ve gömüldüğü alan da 14.yy'da beyaz kubbeli bir cami yer almaktadır (Şekil 2.100). Harun Dağı, Petra halkı için hac yolu olması nedeni ile kutsal bir alandır (Anonymous 2014 t).



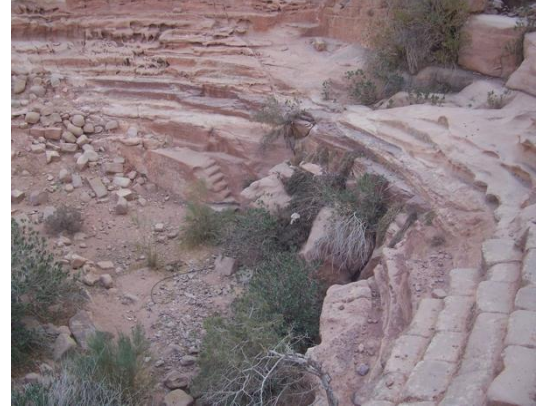
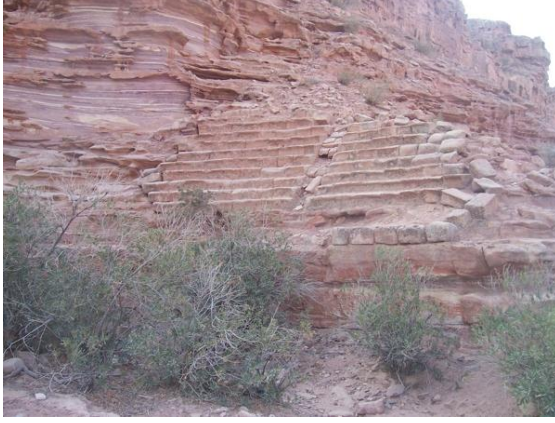
Şekil 2.99 Um el Beira dağı ve dağa çıkış merdivenleri (Anonymous 2014 ü)



Şekil 2.100 Harun Dağı'nın doruğunda yer alan beyaz kubbeli cami (Anonymous 2014 ü)

Al Sabra Vadisi: Sabra Vadisi Nabatiler tarafından tarımsal ve endüstriyel faaliyet amaçlı kullanılmıştır. Vadinin sol kısmında yarın içine oyularak inşa edilen tiyatro bulunmaktadır (Şekil 2.101). Tiyatronun üst kısmında su hattı geçmekte ve arka tarafında birleşerek havuz oluşturmaktadır. Vadinin boyunca birçok mağara evleri yer almaktadır. Vadinin üst kısmında kumtaşı yatakları, demir ve bakır cevheri alanlarının varlığı maden işçiliğinin yapıldığını göstermektedir (Anonymous 2014 t).

Şehir Duvarları: Nebatiler tarafından şehri korumak amacı ile kentin kuzeyine ve güneyine şehir duvarları inşa etmişlerdir. Bugüne kadar duvarları ortaya çıkarmak amacı ile kazı çalışmaları yapılmıştır (Anonymous 2014 t) (Şekil 2.102).



Şekil 2.101 Sabra Vadisi'ndeki tiyatro ve tiyatronun üzerindeki su sarnıcı (Anonymous 2014 t)



Şekil 2.102 Petra antik kenti şehir duvarları (Anonymous 2014 t)

Petra Arkeolojik Parkı yönetim sınırları dışında kalan Al Beidha Neolitik köyü, Kubhta Tepesi ve Nmeir vadisi bulunmaktadır.

Petra Antik Kenti girişi ve kontrolü ile Petra Arkeolojik Parkı'nı kapsayan yaklaşık 755 km²'lik alanın yönetimi 2009 yılı itibari ile Petra Geliştirme ve Turizm Bakanlığı (PDTRA) tarafından yürütülmektedir.

PDTRA, Petra'nın bölgesel turizm potansiyelinin geliştirilmesi, miras yönetimi, koruma çevre yönetimi, yerel toplulukların sosyo-ekonomik koşullarının iyileştirilmesi, yatırım teşvikleri gibi konulardan sorumlu birimdir. PDTR, doğrudan Başbakanlı'ğa bağlı bir

birim olup, dört komisyondan oluşmaktadır. Bu komisyonlar, PDTRA komisyon şefi, komisyon yardımcısı, altyapı ve yatırım birimi, mali ve idari işler birimi, çevre geliştirme ve kalkındırma birimlerinden oluşmaktadır.

- **İtalya, Baiae Sualtı Arkeolojik Parkı**

Baiae sualtı arkeolojik alanı, 2002 yılında Çevre Bakanlığı ile Kültür Mirası Koruma, Tarım ve Ormancılık, Ulaştırma Bakanlıkları ve Campania Bölgesi işbirliği ile koruma altına alınarak, arkeolojik park olarak yönetilmektedir.

Baiae Sualtı Arkeoloji Parkı alanı Bacoli ve Pozzuoli Baia'nın güneyindeki iskele (Omlin İskelesi) ve Pozzuoli Lido Augustus iskelesi arasında uzanan sahili kapsamaktadır. Arkeolojik Park üç kategoriye ayrılmaktadır:

- Deniz Koruma Alanı'nda tüm aktivitelerin (bilimsel araştırmalar hariç) marinenin tahrip olmasının engellemek amacıyla yasaklandığı alan (a)
- Marineye en az etki ile sürdürülebilir faaliyetler belirli yönetmelikler uyarınca sınırlı izinlerin geçerli olduğu alan (b)
- Yüksek hassasiyet alanı ve açık okyanus arasındaki tampon bölge (c) (Harita 2.16)

Arkeolojik Park yönetimi tarafından belirlenen park yönetim kararları, amaç ve ilkeleri;

- Koruma ve çevre ve arkeolojik geliştirme ve bu üç ögeyi birleştiren mesleki fırsatlar oluşturma,
- Deniz biyolojisi ve sualtı arkeolojik mirası hakkında bilgilerin yaygınlaşması,
- Deniz ekolojisi ve biyolojisi ve arkeolojisi bilincini geliştirmek için eğitim programlarının uygulanması,
- Bu bölgedeki detaylı araştırmalar için bilimsel eğitim programlarının uygulanması,
- Geleneksel yerel etkinlikler, yerel halk ve halen alanda faaliyet gösteren işletmelere dayalı uyumlu bir sosyo-ekonomik kalkınmaya teşvik sağlamak, olarak belirlenmiştir (Anonymous 2014 v).



Harita 2.16 Sualtı Arkeolojik Parkı'nın bölümleri (Anonymous 2014 v)

Baiae Sualtı Arkeolojik Park'ında yer alan yapılar:

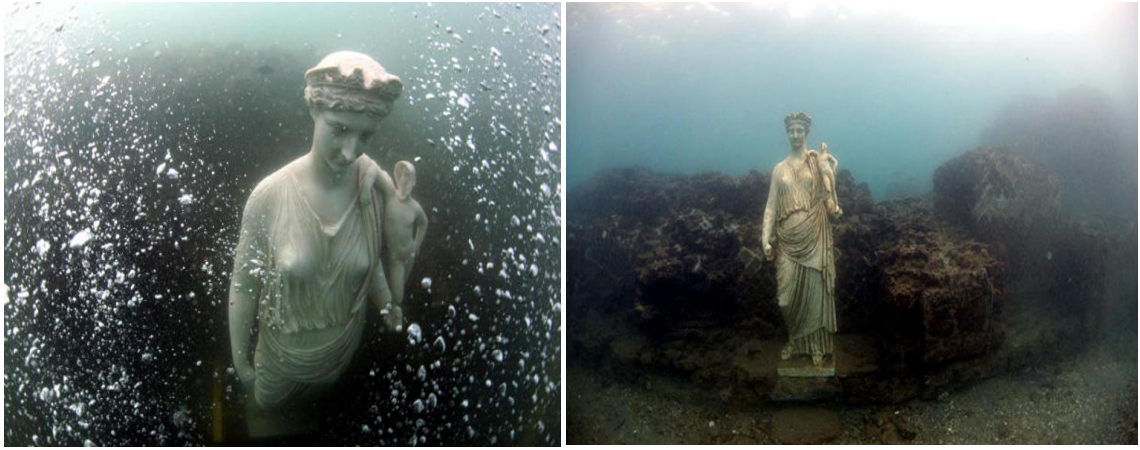
Nymphaeum (kutsal çeşme), M.S.1.yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir. 1959 yılında sualtı arkeolojisi merkezinin kurucusu olan Prof. Lamboglia tarafından Epitaaffio noktasının tabanındaki mimari morfolojiyi araştırmak amacıyla başlattığı çalışmalar sonucunda keşfedilmiştir (Şekil 2.103) (Anonymous 2014 v).



Şekil 2.103 Odysseus'un Cyclops için şarap sunması temasını canlandıran eserler ve kutsal çeşme (Anonymous 2014 v)

Araştırmalar sonucunda 10. Yılında dikdörtgen bir yapının içinde ayakta duran iki mermer heykel bulunmuştur. Bu heykeller Homeros'un Odysseus yapıtındaki Polyphemus'un zehirlenmesini anlattığı bölümünün canlandırılması olarak kabul edilmiştir. (Anonymous 2014 v).

Dionysus ile Küçük Antonia (Tiberius Claudius Caesar'ın annesi) heykelleri de bulunan yapıtların arasında olması Claudian imparatorluk sarayının içindeki galerinin varlığı fikrini güçlendirmiştir (Şekil 2.104). Ayrıca bulunan odaların mimarisi ve su tesisatının varlığı bu alandaki kalıntıların nymphaeum olduğunu kanıtlamaktadır (Anonymous 2014 v).



Şekil 2.104 Dionysus ve Küçük Antonia heykeli (Anonymous 2014 v)

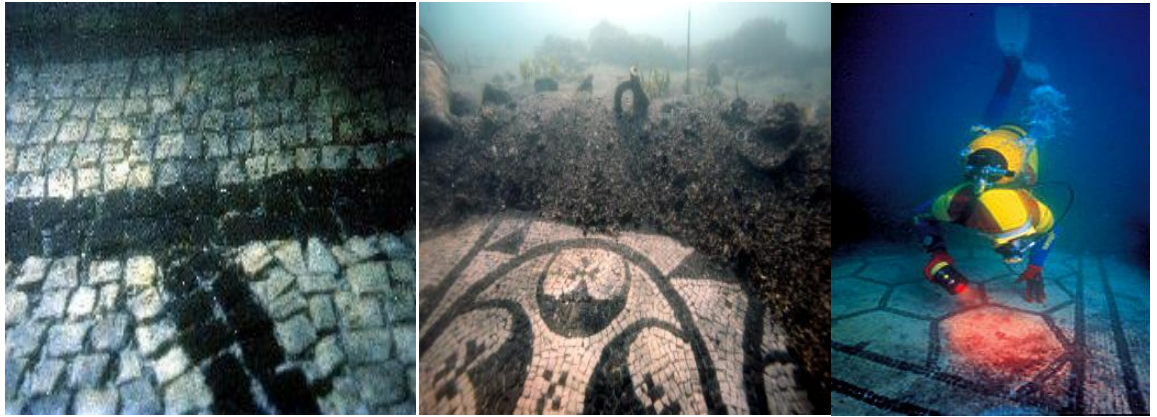
Villa Protiro: Bu anıtsal yapı antik Baiae'deki kentsel yapının en önemli temsilcisidir. Bir yol ve etrafındaki birçok han ve beraberindeki villadan oluşmaktadır. Protiro ismi 'sütunlu giriş kapısı' anlamına gelmektedir ve villanın girişinde bulunan iki taş bankın bulunduğu küçük kemer anlamına gelmektedir (Anonymous 2014 v) (Şekil 2.105).



Şekil 2.105 Protiro kalıntısı (Anonymous 2014 v)

Villa Protiroda bir dizi oda ile merkezde bir avlu bulunmaktadır. Bu odaların zeminlerinin siyah-beyaz mermer fayanslarla kaplı olduğu bilinmektedir (Şekil 2.106)

Avlunun güneyinde yarım daire şeklinde 10.37 metre genişliğinde bir oda açılmaktadır. Bu odanın planının genel planla uyumlu olmaması ve geniş mermer levhalarla dekore edilmiş olması geç emperyal dönemin lüks konutlarından biri olduğunu göstermektedir (Anonymous 2014 v).



Şekil 2.106 Odadaki mermer döşeme kalıntıları (Anonymous 2014 v)

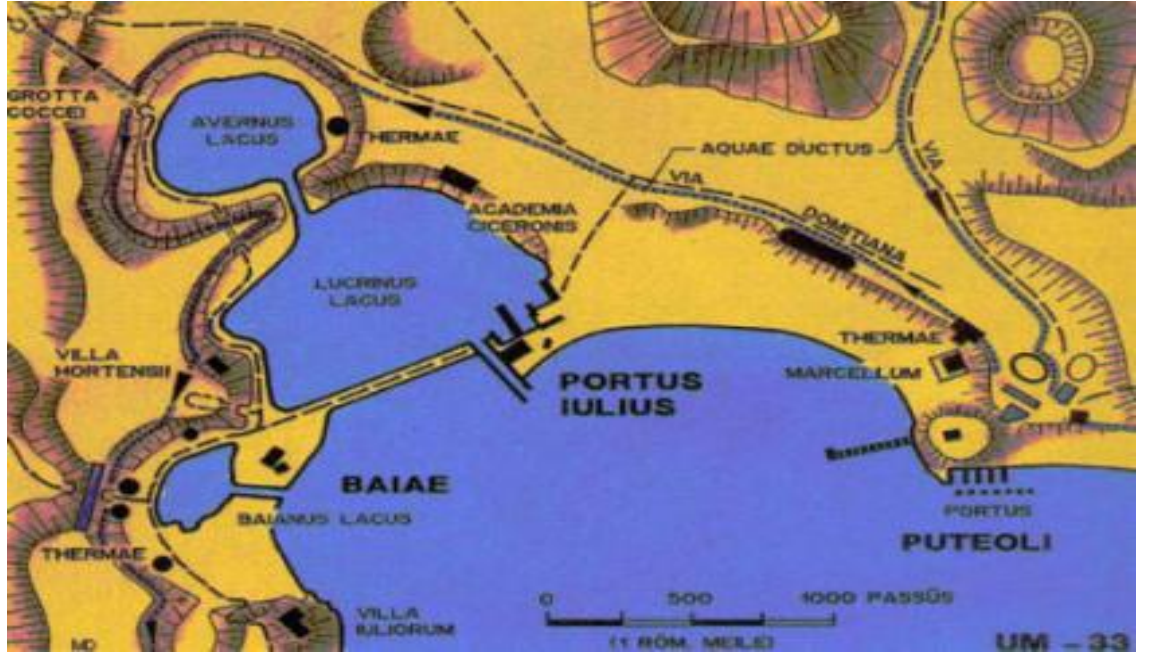
Pisonian Villa: M.Ö. 1.yy’a tarihlenmiştir. Arkeolojik araştırmalar sonucunda ortaya çıkarılan kurşundan yapılmış su borularının üzerinde Lucius Piso yazıtı görülmektedir (şekil 2.107). Yerinde korunan villanın İmparator Nero’na karşı komplo kuran güçlü ve zengin aristokrat Piso ailesine ait olduğu belgelenmiştir (Anonymous 2014 v).



şekil 2.107 Su borusu üzerindeki yazıt (Anonymous 2014 v)

Bugün rehberli dalışla 95x65m ebatlarındaki geniş avlu etrafında belirlenen rota ile bu yapıttaki geçitleri ve kemerleri algılamak mümkündür. Bu alanın bir tarafında banyolar diğer tarafında denizcilik alanına ve arka tarafta balık yetiştirme havuzunun bulunduğu birçok havuz bulunmaktadır (Anonymous 2014 v).

Portus Julius: Portus Julius Octavianus ve Sextus Pompey arasındaki iç savaş sırasında Marcus Vipsanius Agrippa tarafından M.Ö 37 yılında yaptırılmıştır (Harita 2.17). Antik Roma Dönemi’nin en önemli liman kenti Misenum’da kurulmuştur. Bu deniz üssünün inşaatı için mimar Lucius Cocceius Auctus görevlendirilmiş ve Lucius, Lucrine ve Avernusvia gl arasındaki bağlantıyı yer altı tünelleri ile sağlayacak şekilde inşa etmiştir (Anonymous 2014 v).



Harita 2.17 Portus Julius planı (Anonymous 2014 v)

Portus Julius limanı, gıda ve malzeme depolanması için depolar, içme suyu için sarnıçlar, yelken tamiri için gövde bakım ve atölyeler için kuru havuzlar: kişisel ihtiyaçlar için; rekreasyonel faaliyetler, ibadethane ve genel evler gibi birçok çeşit hizmeti içeren askeri bir mekân özelliği göstermiştir.

Askeri liman, silt birikmesi nedeniyle liman özelliğini kaybetmiştir. M.Ö.12.yy da bu liman Miseno doğal havuzun yakınına taşınarak sivil amaçlarla eski haline döndürülmüştür. Sonraki dönemlerde (M.S.79) donanma komutanı Gaius Plinius Secundus emriyle, volkanik Vesuvius Dağı patlama tehlikesi sebebiyle Pompei'deki yerli halk bu alana taşınmıştır.

Yüzyıllar sonra bu kompleks, topografik ve jeolojik değişiklikler nedeniyle (magma tabakası ve/veya hidrotermal aktiviteler nedeniyle yer kabuğunun çökmesi ya da kabarması durumu) fonksiyonunu kaybetmiştir. 5. yy'da Senatör Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus notlarında bu limanın bakımsız olduğu ifadelerine rastlanmaktadır; daha sonraki yıllarda liman, tamamen denizle bütünleşmiştir. Denize doğru yanal hareket 29 Eylül 1538 yılında meydana gelen patlamanın ürünü olan 'Yeni

Dağ' oluşumuna kadar sürmüş, Tripergola köyü yok olmuş, Ucrino gölü bir havuzdan daha küçük hale gelmiştir.

Portus Julius, II. Dünya Savaşı sırasında çekilen hava fotoğrafı ile ortaya çıkmıştır (Şekil 2.108). Çekilen fotoğraflar yaklaşık 10 ha.'lık alanı kapsamakta ve liman kompleksinin topografyasını göstermektedir. Depo olarak kullanılan binalar, konutların avlularını gösteren kolonlar gibi alana ait yapısal unsurlar tespit edilmiştir (Anonymous 2014 v).



Şekil 2.108 Limanın II.Dünya Savaşı sırasında çekilen hava fotoğrafındaki görünümü (Anonymous 2014 v)

Limanın konstrüksiyonu, kapsamlı sualtı araştırmaları ve gözlemleri ile elde edilmiştir. Duvarlar ve sütunlar deniz yatağından sadece birkaç metre yüksekliğinde bulunmaktadır. Kullanılan malzemelere (taş işçiliği) bakıldığında çeşitli yapısal metotların kullanıldığını kanıtlar niteliktedir. Yürüyüş yolları, tabandaki mozaikler, seramik ürünler ve hatta freskler yerinde görülmektedir (Şekil 2.109).



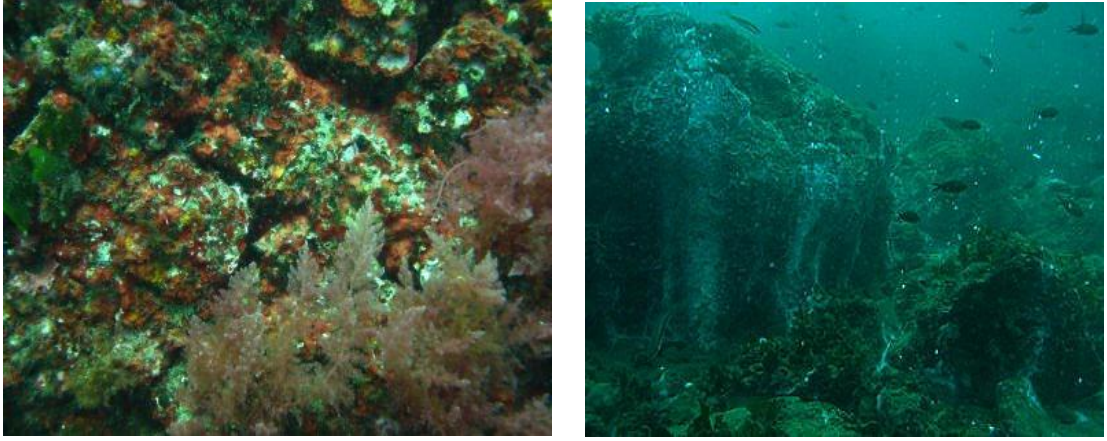
Şekil 2.109 Limanda görülen eserler (Anonymous 2014 v)

Smokey Reef: Çok sayıda kare tabanlı sütunlar Lucrino kıyısına 600m. mesafede bulunmuştur. Bu sütunlar özellikle opus reticulatum⁴ mimarisinde yapılmıştır. Bu mimari stilin kullanılmasında Portus Julius'un korunma ve muhafazasının sağlanmasının amaçlandığı söylenmektedir.

Resifler, deniz seviyesinin 16 metre altında bulunmuştur. Bu derinlikte olmaları hâkim akımlardan korunmalarına ve farklı ışık parametrelerine maruz kalmalarına neden olmuştur. Su altında kalmaları ve ışık düzeyleri nedeniyle sütunların üzerleri alglerle kaplanmış ve yeni yaşam alanlarına dönüşmüşlerdir. Sadece sütunlar değil, her taş parçası o alandaki birçok deniz canlısı için yaşam alanı olmuştur.

Yerleşim adına bakıldığında smokey (dumanlı) tabirinin alanın jeolojik yapısından kaynaklı olduğu görülmektedir. Aktif fumarole (volkanik duman püskürten küçük delikler) sayılarının çokluğu bu alanın volkanik kökenli olduğunun kanıtlamaktadır (Şekil 2.110).

⁴ opus reticulatum: Köşegensel yerleştirilerek örülmüş kara prizma biçimli taşlardan iki paralel dış yüzeyin bir tür beton dökülmesiyle yapılan Antik Roma duvar tipi



Şekil 2.110 Alglerle kaplanmış sütunlar ve Fumarole'lerin ortama verdiği gazların sağladığı görsellik (Anonymous 2014 v)

Yaklaşık 2000 yıl önce, Campania İtalya'nın en önemli doğal güzelliklerinden biri olmuştur. Baiae Cumhuriyet dönemi boyunca İtalya'nın en gözde termal tesisi ve rekreasyon merkezi olarak kullanılmıştır.

Antik hamam ve imparatorluk konutlarının kalıntıları, Baiae Arkeolojik Parkı olarak yeniden keşfedilmiştir. Şnorkel ile dalış ile arkeolojik park içindeki konut, avlu, yürüyüş yolları, mozaik kalıntıları ile heykeller görülebilmektedir. Bu alanların görülmesi dışında fiziksel doğal olaylara da tanıklık etmek mümkündür. Dumanlı resiflerin sıcaklığının ortam normal sıcaklık değerinin üzerinde olduğundan özellikle kış dalışlarında en çok tercih edilen alandır.

Baiae Sualtı Arkeolojik Parkı, çevrede bulunan yerel kuruluşlar, dernek ve eğitim kurumları ile özel kurumların sunduğu dalış kulüpleri ile ziyaret edilebilmektedir.

Arkeolojik park yönetim kararı ile özel teşebbüs olarak sualtı rekreasyon hizmeti vermek üzere dalış konsorsiyumu kurulmuştur. Sualtı arkeolojik parkı yönetim kurulu tarafından risk analizleri ve alanın taşıma kapasitesi çalışmaları sonucunda alan ve ziyaretçi yönetim planları hazırlanmıştır. Bu kapsamda alanda ziyaretçi dolaşım parkuları, giriş ücretleri, hizmet, servis ve teknik merkezler belirlenmiştir. Giriş ücreti kişi başı 35 Euro olarak belirlenen arkeolojik park, bakanlık ve yerel kuruluşlar ile park giriş ücretleri ile finanse edilmektedir (Anonymous 2014 v).

2.6.2.1.2 Kentsel Alan İçinde Yeralan Arkeolojik Parklar

Bu bölümde kentsel alan içinde yer alan arkeolojik park örnekleri incelenmiştir.

- **Almanya, Grosser Jdenhof Arkeolojik Parkı**

Ortaçağ Dönemi'nde Berlin'in kalbi olan Grnerstrasse olarak bilinen bu alan, bugün sadece cadde ve meydan isimlerinin hatırlandığı belediye binası ile Stralauer Caddesi arasında bir geçiş alanı olarak bulunmaktadır. Bu alanda 'Molkenmarkt' olarak adlandırılan büyük bir kavşak bulunmaktadır. Ortaçağ dönemi Berlin'inde Yahudi Bölgesi olarak adlandırılan bu alanda büyük bir yahudi avlusu (Jdenhof), sinagog ve ritüel hamam ve "mikve" olarak adlandırılan kutsal havuz bulunduğu düşünülmektedir (Anonymous 2013 l).

15. yy'dan bu yana kadar hiçbir yahudinin yaşamadığı bu bölgede kk yahudi evleri dışında büyük yahudi avlusunun bulunduğu alan değişmeden bugüne ulaşmıştır. 2011 yılında başlayan kazı çalışmaları neticesinde Yahudi avlusu ile ilgili yeni bilgilere ulaşılmıştır (Anonymous 2013 l).

Arkeolojik alanın belediye binasına ve iş merkezlerine olan yakınlığı nedeniyle yoğun kullanım potansiyeline sahiptir. Öncelikle arkeolojik alan ile mevcut bina ve cadde arasında yeşil tampon bölge oluşturulmuştur. Kazı alışmaları devam ettiği için alan çitlerle çevrilmiştir. Arkeolojik alan bu özelliği ile kent merkezindeki meydanlara alternatif olarak yerel halk tarafından kullanılmaktadır (Anonymous 2013l)(şekil 2.111).



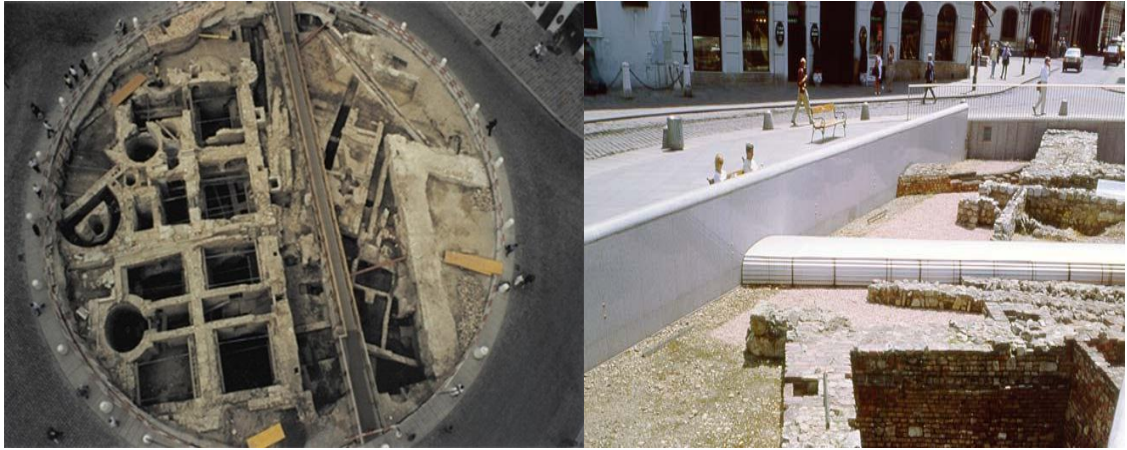
Şekil 2.111 Arkeolojik kazılardan önce alandaki otopark, 2011 yılı kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkarılan Judenhof kalıntıları (Anonymous 2013 l)

- **Avusturya, Michaelerplatz Arkeolojik Parkı**

Avusturya'nın Viyana Kenti'nin Hofburg Sarayı, Loos Binası ve St. Michael Kilisesi arasındaki kavşak noktada bulunan Michaelerplatz 1989 ve 1991 yılları arasında yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda ortaya çıkarılmıştır (Şekil 2.112). Bu alanda ortaçağ ve modern çağa ait Roma askeri garnizonuna (Canabae) ait kalıntılar bulunmuştur. Bu garnizon askerlerin eşleri ve çocuklarının ikamet ettikleri alan olarak kullanılmıştır. Araştırmalara göre M.S 1. yy'da Michael meydanından her iki tarafında evlerin

bulunduğu iki cadde geçmekte idi. Bu caddelerin kesişim noktasında bulunan ve ismini Viyana'daki hamamdan alan Bersteinstrasse, Tuna Nehri boyunca devam eden Limesstrasse 'ye bağlanmaktadır. Bu kavşak noktada 5.yy'a kadar kullanılan atölyelerin var olduğu düşünülmektedir. Caddelerin kesişim noktasının doğusunda kalan alanda küçük bir satış büfesinin olduğu bilinmektedir. Bu büfenin duvardan ve yerden ısıtmalı olduğu, fresklerle süslendiği yapılan arkeolojik kazılar sonucunda tespit edilmiştir. Bu caddenin batı kısmında bir kaide bulunmuş ve bu doğrultuda bir anıtın var olabileceği düşünülmektedir (Anonymous 2013 m).

Arazinin en üst Roma katmanına ortaçağdaki Witmarkt'ın ⁵ inşa edilmesi nedeniyle bu garnizondaki yerleşimin ne zamana kadar sürdüğü bilinmemektedir. 1991 yılına bu alan Avusturyalı mimar Hans Hollein tarafından tasarlanmıştır (Anonymous 2013 m).



Şekil 2.112 Michaelerplatz'daki kentsel arkeolojik alan (Anonymous 2013 n)

Michaelerplatz kentsel arkeolojik alanı, meydan kullanımını engellemeyerek meydana farklı anlamlar katan kent kimliğinin bir parçası olarak kent merkezinde yer almaktadır. Kalıntıların daha iyi algılanması ve ziyaretçiler tarafından okunabilmesi için bilgi panoları yerleştirilmiş ve ziyaretçilerin kalıntıların arasında dolaşabileceği bir geçiş alanı eklenmiştir (Anonymous 2013 ö) (Şekil 2.113)

⁵ 1255 ve 1304 yılları arasında bugünkü Kohlmarkt 'Witmarkt' olarak adlandırılmakta idi. Bugün Kohlmarkt, 1. Bölge olarak tabir edilen Viyana şehir merkezindeki uluslararası markaların ve özellikle mücevher satan kuyumcuların yoğun olarak bulunduğu ve Michaelerplatz arkeolojik alanına bağlanan alış-veriş caddesidir.



Şekil 2.113 Bilgilendirme tabelası ve düzenlenmiş ziyaretçi dolaşım hattı (Anonymous 2013 o)

- **Meksika, Tenochtitlan Arkeolojik Parkı**

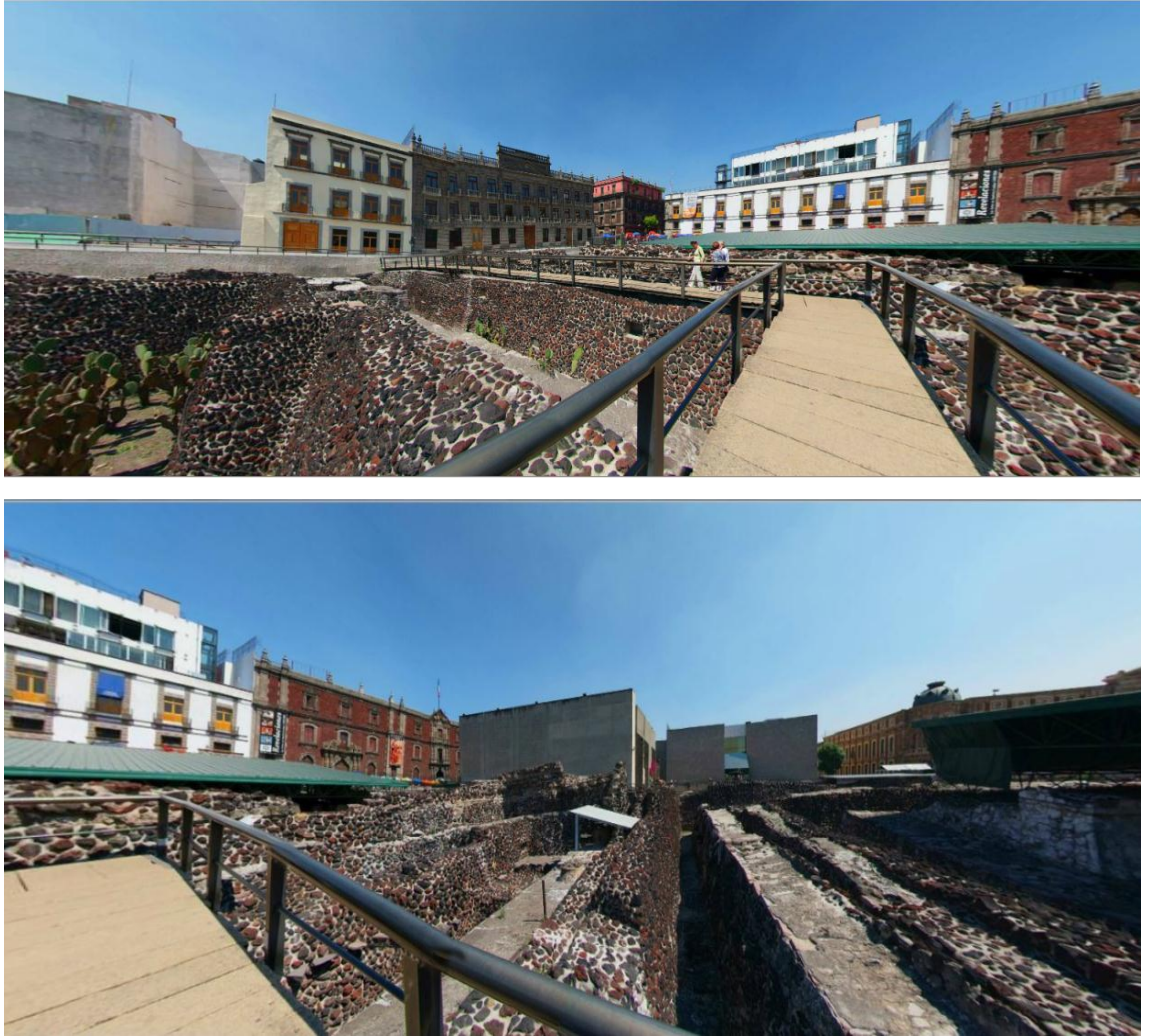
Bugün, Meksika’da bulunan Tenochtitlan Aztek İmparatorluğu’nun başkentidir. Özellikle konumu ile ilgili dikkat çekici bir tarihi olan kent, 1325 tarihinde Meksika yerlileri tarafından bulunmuştur. Yerel inanışa göre, konutlarını inşa etmek için bir işaret bekleyen o dönem insanları, alanda (Tenochtitlan kentin bugün konumlandığı alan) yetişen bir kaktüs üzerinde ağzında yılan olan bir kartal gördüklerinde bunun şehir inşa etmek için bir işaret olarak algılayıp, sembol olarak kabul etmişler ve Tenochtitlan Antik Kenti’ni kurmuşlardır. Bugün bu sembol Meksika Kültürü’nün bir parçası olup, bayraklarında yer almıştır. Bataklık bir alanda kurulmasına rağmen mimari özellikleri ile o dönemin en başarılı yapıtı olarak değerlendirilmektedir (Anonymous 2013 p).

1519 yılında İspanya’nın hâkimiyeti altına girmesi ile yeni bir yapılaşma dönemi başlamıştır. Cortes şehri fethettikten sonra Tenochtitlan yapılarını koruyarak aynı konumda kendi şehrini inşa eder (Anonymous 2013 p).

1970’li yıllarda şehirde yeraltı ulaşım çalışmaları yapılırken Azteklerin ana tapınağı olan Mayor Tapınağı ortaya çıkarılarak 400 yıllık bir kentin toprak üstüne çıkarılması süreci başlamıştır. Bugün savaş ve yağmur tanrısına ithaf edilmiş Mayor Tapınağı’nın küçük bir kısmının kazısı yapılmış ve ziyarete açılmıştır. Kalıntılar arasında en dikkat

çekici olan Aztek Güneş Taşı'dır. Kalıntı ve buluntuların sergilendiği bir müze mevcuttur (Anonymous 2013 p).

Meksika Vadisi'nde Texcoco Gölü üzerindeki adada bulunan Tenochtitlan Antik Kenti geleneksel sivil ve dini yapıları ile birlikte yoğun sirkülasyonun olduğu aktif şehir hayatı ile bütünleşmiştir. Antik Kent, bugünün kentinin bir parçası olarak alternatif bir rekreasyon alanıdır (Şekil 2.114).



Şekil 2.114 Tenochtitlan arkeolojik alanından görünüm (Anonymous 2013 p)

Arkeolojik kalıntılar arasındaki bağlantı yolları zemin döşeme malzemeleri alanın genel yapısına uygun olarak seçilmiştir. Bazı kalıntıları korumak amacı ile üst örtü

oluşturulmuştur. Bağlantı yollarında uygun ölçülerde platformlar oluşturulmuş ve bu alanlara bilgilendirme tabelaları yerleştirilmiştir (Şekil 2.115). Oturma birimleri geçiş güzergâhlarında değil, başlangıç ve bitiş noktalarında konumlandırılmıştır. Arkeolojik kalıntılar arası uygun alanlarda yöreye özgü bitkilendirme yapılmıştır. Antik kentin sembolü olan kaktüslerin kullanımına ağırlık verilmiştir (Anonymous 2013 p).



Şekil 2.115 Arkeolojik park içinde yer alan yürüyüş yolu (Anonymous 2013 p)

2.6.2.2 Türkiye’deki Arkeolojik Park Örnekleri

Türkiye’de belirtilen arkeolojik park kriterlerine uygun olarak planlanmış arkeolojik park örnekleri bulunmamaktadır. Seçilen örnekler arkeolojik park olarak adlandırılmakta olup, yapılan çalışmalar kazı çalışmalarının devam ettiği alanlarda yapılan çevre düzenlemeleri olarak sınırlı kalmıştır. İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı tarafından Topkapı Sarayı, Ayasofya ve Sultanahmet Camii’nin içinde yer aldığı Arkeolojik Park Koruma Alanı, arkeolojik park olarak tanımlanmakta ancak belirtilen kriterleri taşımamaktadır. Seçilen örneklerin stratejik planlarında bütüncül bir yaklaşım hedeflenmiş olup, yönetim planları şekillenmemiştir.

- **Muğla, Kaunos Arkeolojik Parkı**

Kaunos, Akdeniz ile Ege Denizi'nin kesiştiği bölgede, Köyceğiz Gölü'nü Akdeniz'e bağlayan Dalyan Çayı'nın batı kıyısında, Dalyan Kasabası'nın karşısında yer almaktadır. Herodot'tan ve daha sonra çevredeki başka antik kentlerdeki kazı çalışmalarından edinilen bulgulara göre M.Ö 4. Yüzyıl'dan sonra Kaunos'un adına kültür, din ve sanat alanında sıklıkla rastlanmaktadır. Doğu Akdeniz ve Ege Denizi arasındaki stratejik konumdan ötürü, önemli bir liman kenti olarak kurulan Kaunos, zamanında kentin kontrolünü elinde tutmak isteyen güçlerin birbirleri ile savaştıkları bir kent olarak varlığını 15. Yüzyıl'a kadar sürdürmüştür. Liman kenti Kaunos, sahil şeridinin değişmesi sonucu kıyısal alandan içeride kalmıştır.

Kaunos, Akropol ve Küçük Akropol'ün oluşturduğu yükseltiler arasında bulunan çanak içine yerleşmiş bir liman kentidir. Liman güneye konumlanmıştır. Kentin yüksekliği ve biçimiyle en önemli topografik değerlerinden biri olan Akropol, 152 m., onun güneybatısındaki Küçük Akropol ise 50 m. yüksekliğindedir. Kentteki doğal düzlükler, sadece Liman çevresi boyunca uzanan oldukça dar bir alandadır. Kentin fiziksel gelişimi zaman içinde yamaçların teraslanarak yapay düzlükler oluşturması ve yapıların bu düzlüklere inşa edilmesi ile gelişim göstermiştir. Kaunos, bugün de izlenebildiği üzere liman kıyısındaki düzlük alandan itibaren teraslar üzerinde yapılaşmış bir kentsel anlayışın hâkim olduğu bir yerleşmedir (Özer 2009).

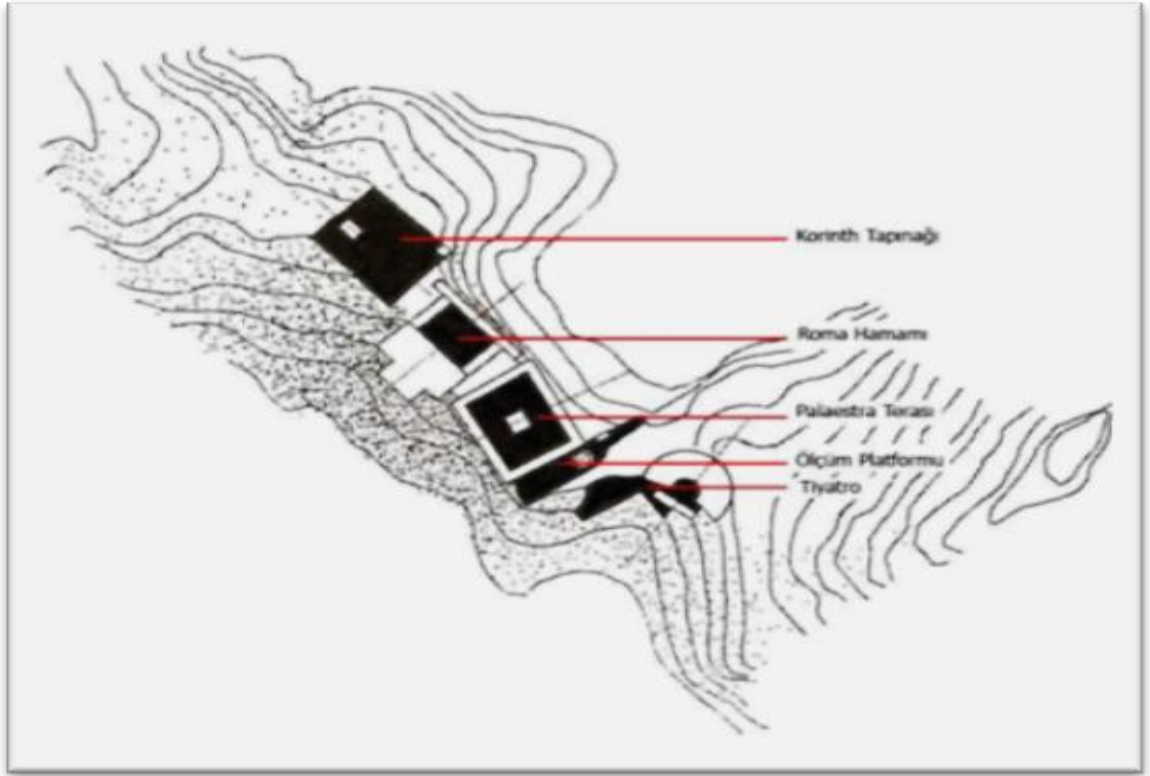
1966 yılından bugüne kazı çalışmaları devam etmektedir. Son yıllarda kazı çalışmaları yanında restorasyon ve konservasyon çalışmaları da devam etmektedir.

Kaunos Antik Kenti'nin yakın çevresi ile birlikte “arkeolojik park” olarak değerlendirilmesi 2004 yılında gündeme gelmiş ve Kaunos Arkeolojik Park Projesi 2006 yılında mimarlık ödülleri yarışmasında koruma dalında aday olmuştur. Kaunos Arkeolojik Parkı'nın sınırlarını öncelikle surların belirlediği alan oluşturmakla birlikte, kentin hemen yakın çevresinde yer alan İz tuzu Sahili'ndeki Tuz Tavaları ve Köyceğiz Gölü kıyısında bulunan Sultaniye kaplıcaları oluşturmaktadır.

Arkeolojik Parkın ana temasını kentin topografyası, kentsel doku ve doğal verilerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi ilkesi oluşturmaktadır. Antik kente uygulanan restorasyon ve konservasyon çalışmaları ile park tasarım kriterleri bu ilke doğrultusunda belirlenmiştir. Kaunos Arkeolojik Parkı'nda ziyaretçilerin dolaşımı sağlanırken antik kent hakkında bilgi aktarımı Kaunos'un mevcut değerleri üzerinden ziyaretçilerin kenti deneyimlemeleri hedeflenmektedir.

Aşağı kentin en üst kotunda birbirine eklendirilmiş teraslar grubu bulunmaktadır. Bunlar kuzeyden başlayarak Korinth Tapınağı'nın olduğu teras, onun altında Roma Hamamı'nın üzerine oturduğu teras, ortasında kilisenin olduğu Palaestra Terası, ölçüm platformunun olduğu teras, üzerine tiyatronun oturduğu teraslardır (Harita 2.18). Arkeolojik Park kapsamında yapılan çalışmalar tiyatro, Palaestra Terası ve Kubbeli Kilise yapıları çevresinde yoğunlaşmıştır (Özer 2009).

Palaestra Terası Kapısı: Yıkık durumda olan yapı, kazı ekibi tarafından onarılarak arkeolojik parkın giriş kapısı olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu amaçla basamakları onarılmış, arkeolojik parkın sirkülasyonunun kentin özgün dolaşım aksları üzerinde yapılması hedeflenmiştir (Şekil 2.116) (Özer 2009).



Harita 2.18 Kaunos Aşağı Kent Teras planı (Ölçek 1/1000) (Özer 2009)



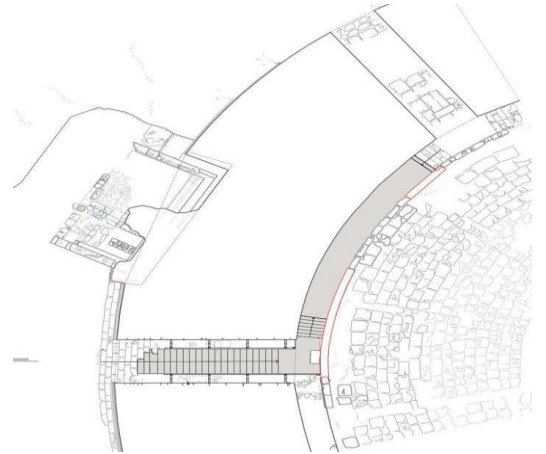
Şekil 2.116 Palestra Terası Kapısı ve rehabilitasyon çalışmaları (Özer 2009)

Tiyatro: Akropolün batı yamacına yerleştirilen 5000 kişilik seyirci kapasitesine sahip olan tiyatronun analemmasının bir kısmı ve sahne binası kısmen yıkık durumdadır. At nalı biçimli forma sahip olan tiyatro, herbirinde 33 oturma sırası olan dokuz kerkidise

ayrılmıştır. Tiyatro yatay olarak 1.60 m.genişliğindeki diazoma ile ikiye bölünmüştür (Şekil 2.117). Kesme taştan oluşan merdiven basamaklarının önemli bir kısmı yok olmuştur. Yapıdan gelen izler takip edilerek tahrip olan merdivenler, yapının mimarisi ile uyumlu olarak ancak ayırt edici olması dikkate alınarak yeniden yapılmıştır. Yapım aşamasında özellikle eski ile yeninin ayrımı yapılarak, ziyaretçilerin güncel müdahaleleri algılamaları hedeflenmiştir (Özer 2009) (Şekil 2.118).



Şekil 2.117 Kaunos Antik Tiyatrosu (Anonim 2010)

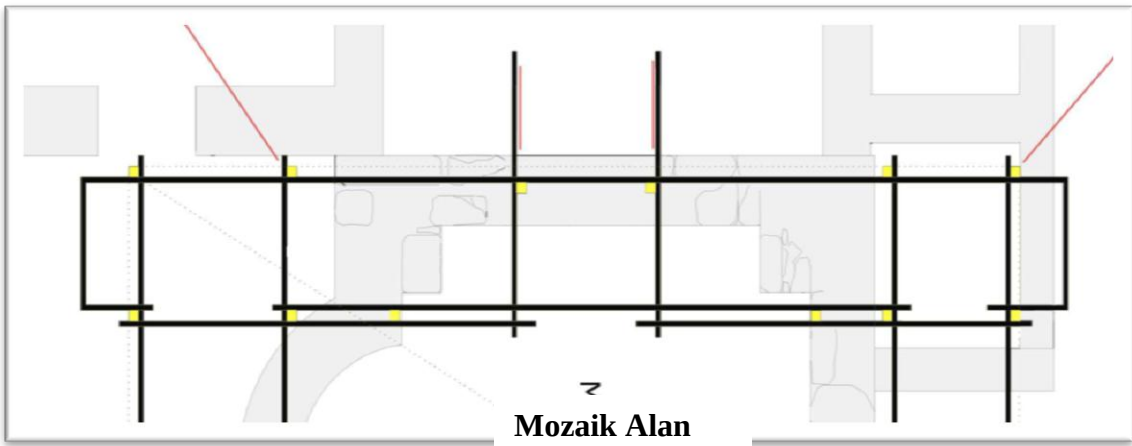


Şekil 2.118 Tiyatronun yeniden yapılan oturma birimleri (Anonim 2010)

Kubbeli Bazilika Mozaikleri: Ölçüm platformu ve Roma Hamamı arasında yer alan Palaestra terasının ortasında 5.yy'a tarihlenen bir kilise bulunmaktadır (Şekil 2.119). Kilisenin orta mekânı kubbe ile örtülüdür. Kilisenin yan neflerinden girilebilen kuzeyinde ve güneyinde moloz taşlardan inşa edilmiş iki adet şapel bulunmaktadır. Bu şapelin içinde bir mozaik taban yer almaktadır. Mozaik tabanın korunarak ziyaretçiye sunulabilmesi amacı ile farklı boyut ve yüksekliklerde üst örtü malzemesi ile çatı oluşturulmuştur (Şekil 2.120). Kubbeli Bazilika mozaik alanının çevresinde yürüyüş yolları düzenlenmiştir (Şekil 2.121) (Özer 2009).



Şekil 2.119 Kubbeli bazilika ve mozaiklerin planı (Özer 2009)



Şekil 2. 120 Üst örtü ile kaplanmış Mozaik Alan planı (Özer 2009)

Kaunos Arkeoloji Parkı'na her yıl yapılan kazı çalışmaları ile ortaya çıkan yeni alanlar eklenmektedir. 2010 yılı itibari ile Liman Agorası, Teras Tapınağı çevre düzenleme çalışmaları tamamlanmıştır (Şekil 2.122). Demeter Kutsal Kayalığı üzerinde de çalışmalar devam etmektedir (Anonim 2010).



Şekil 2.121 Kubbeli Bazilika yürüyüş yolu düzenlemesi (Anonim 2010)



Şekil 2.122 Liman Agorası kazı sonrası düzenleme, Teras Tapınağı Blokları'nın konservasyon çalışmaları (Anonim 2010)

Kaunos arkeolojik parkının yönetim planı bulunmamakla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Başkent Üniversitesi kazı alanından sorumlu birimlerdir. Arkeolojik park alanı içinde servis, hizmet birimleri, donatı elemanları gibi ögeler bulunmamaktadır.

- **Bursa, Aktopraklık Höyüğü Arkeolojik Parkı**

2004 yılında İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı tarafından başlatılan Aktopraklık Höyük kazıları, Güney Marmara Arkeoloji Projesi kapsamında sürdürülmektedir. Katılımcı yönü ile öne çıkan kazı çalışmalarının, sadece arkeolojik alanların konservasyonu ve sergilenmesinin değil aynı zamanda deneysel arkeolojinin örneklerinin görüldüğü ve yerel çevre ile bütünleşen açık bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu yapısı ile arkeolojik park olarak ifade edilen Aktopraklık Höyüğü, Bursa İli Akçalar Beldesi sınırları içinde Ulubat Gölü'nün doğu teraslarından birinin üzerinde, göle doğru uzanan iki dere yatağının böldüğü iki yükseltinin üzerinde yer almaktadır (Karul 2007). Bugüne değin sürdürülen çalışmalar, tarihöncesi dönem yerleşimlerinin A-B-C olarak adlandırılan üç ayrı kesimde geliştiğini göstermiştir. M.Ö. 6350 olarak tarihlendirilen C alanı en eski yerleşimi temsil etmektedir. Kazı çalışmalarının büyük ölçüde tamamlandığı bu kesimde, bölgeye gelen ilk çiftçilere ait iki evreli bir yerleşim ile İlk Kalkolitik Dönem'e tarihlenen bir mezarlık bulunmaktadır. İyi korunmuş mezarlarla birlikte bulunan zengin gömü armağanları mezarlığın, C alanının hemen güneyinde, eski bir dere yatağıyla ayrılan B alanındaki İlk Kalkolitik Dönem yerleşimine ait olduğunu işaret etmektedir. Daha uzun süreli bir yerleşimi temsil eden B alanındaki kazı çalışmaları, daha çok üst seviyeler ile kuzey yamaçta sürdürülmekte ve burada M.Ö. 6. binyılın başlarından ortalarına kadar uzanan kesintisiz bir tabakalanma izlenmektedir (Karul ve Avcı 2010).

B alanında oldukça geniş bir bölgede açılan ve M.Ö. 5700–5600 arasına tarihlenen tabakalar, gelişkin köy yaşantısının, bölgede bilinen en iyi örneğini oluşturmaktadır. Bu dönemde hendeklerle sınırlandırılmış dairesel biçimli bir yerleşme planı ile karşılaşmaktadır. İç kesimde hendeğe paralel olarak inşa edilen konutlar, bitişik düzende olup, arka cephe hendeğe bakmaktadır. Giriş kapısının yer aldığı ön cephenin önünde çardak vb. gibi yarı açık mekânların da bulunduğu bir avlu yer almaktadır. Avlunun biraz ilerisinde büyük, ortak kullanıma yönelik fırınlar vardır (Şekil 2.123) (Karul ve Avcı 2010).



Şekil 2.123 Aktopraklık Höyüğü B Alanı, B Alanı Kalkolitik Dönem yerleşimi canlandırma çizimi (Karul ve Avcı 2010)

A alanındaki kazı çalışmaları, diğer iki yerleşime oranla küçük bir alanda sürdürülmektedir. Bu nedenle buradaki tabakalanma ve yerleşim düzeni ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Ancak çalışılan alanda bulunan bir hendek ve buna paralel olarak uzanan iki masif taş duvar, hendeklerle çevrili yerleşim geleneğinin burada da devam ettiğini işaret etmektedir. B alanında görülen ve Tunç Çağı'na ait olduğu düşünülen buluntuların ardından, uzun bir süre boyunca kullanılmayan yerleşim yeri, Geç Roma – Erken Bizans Dönemi'nde yeniden iskân edilmiştir. Bu döneme tarihlenen yapılar, bir şapel ve birkaç yapıdan oluşan bir çiftlik (*Villa Rustica*) kalıntısı ile sınırlıdır (Karul ve Avcı 2010).

Aktopraklık höyük yerleşiminin yakın çevresi, farklı nitelikte arkeolojik değerlere sahip bir bölgedir; Miletropolis (Karacabey), Apollonia ad Ryndacum (Gölyazı) ve Lapadion (Uluabat Köyü) yerleşimleri ile Fadıllı Köyü çevresindeki Ortaçağ'a ait çiftlik yapıları, bu bakımdan önem taşıyan bir doku oluşturmaktadır. Bölge arkeolojik zenginliğin yanı sıra, Türkiye'nin önemli sulak alanlarından olan Uluabat Gölü, Ayvaini Mağarası, Gölyazı, Nailbey ve Halilbey adalarına ek olarak Uludağ gibi kültür ve turizm potansiyeli olan öğeleri içermektedir. Bunların yanı sıra bölgede, Eskikızılelma ve Ömeraltı gibi, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan, ancak, geleneksel dokusunu ülkenin birçok yerine oranla daha iyi korumuş köyler de bulunmaktadır. Arkeoloji,

doğal çevre ve sosyo-etnografi açısından önem taşıyan bu özellikler, bölgeyi kültür ve doğa turizmi için ilgi odağı haline getirme potansiyeline sahiptir (Karul ve Avcı 2010). Aktopraklık Arkeoparkı yönetim planı ile ilgili hedefler; karşılama merkezi, arkeolojik kalıntıların koruma altına alınarak sergilenmesi, tarih öncesi ve geleneksel köy canlandırmaları, ziyaretçilerin arkeolojik kazı eğitiminde kullanılmak üzere hazırlanacak “yapay höyük” konaklama, eğitsel ve turistik aktivitelere yönelik olarak düzenlenen atölye ve tesislerin kurulmasıdır. Bu kapsamda sürdürülen proje beş ana birimden oluşmaktadır (Harita 2.19).



Harita 2.19 Arkeopark Vaziyet Planı (1/1000) (Karul ve Avcı 2010)

Karşılama Merkezi: Aktopraklık Höyük’te yapımına başlanan uygulama projesinin ilk adımını oluşturan karşılama merkezi, birçok birimi içinde barındıran bir yapıdır. Karşılama merkezinde; projenin ve birimlerinin tanıtıldığı alanlar ile konferans ve sergi salonu ile dinlenme salonu, kafeterya ve satış bölümlerinin bulunması planlanmaktadır (Şekil 2.124). Değişik amaçlarla gelecek olan ziyaretçilerin bilgilendirilmesi, alanda karşılaşılabilecek birimler ve projenin detayları ile ilgili yazılı ve görsel malzemenin

bulunacağı bu yapı, günübirlik ziyaretçi ya da katılımcıların fiziksel - sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için tasarlanmıştır. Yaz okulu, seminer ve çalıştay gibi etkinliklerde kullanılmak üzere bir konferans salonu ile sergi alanının bulunduğu yapı, ayrıca çeşitli uygulamaların izleyiciler eşliğinde yapılabilmesini sağlayacak bir atölye de içermektedir (Karul ve Avcı 2010).



Şekil 2.124 Arkeopark karşılama merkezi (Karul ve Avcı 2010)

Arkeolojik Kalıntıların Koruma Altına Alınarak Sergilenmesi: Aktopraklık Höyük'te yürütülen çalışmalarda, bilimsel kaygılar doğrultusunda, yerleşim evreleri geniş alanlarda anlaşılmaya çalışılmış ve mümkün olduğu ölçüde kalıntıların yerinde korunması hedeflenmiştir. Bu amaçla, alanın farklı kesimlerinde en üst seviyelerdeki katmanlar açığa çıkarıldıktan sonra, çeşitli önlemler alınarak yerinde korunmuştur. Bunun için kalıntılara doğrudan fiziksel teması engelleyen ve açık hava koşullarının olumsuz etkilerini aza indirgeyen nem bariyeri örtüsü ve ahşap kalıplardan yararlanılmıştır (Şekil 2.125). Bu kapsamda her çalışma döneminin sonunda açığa çıkarılan hemen hemen tüm kalıntıları bir arada görme ve belgeleme olanağı da elde

edilerek, yeni sergileme ve koruma stratejileri geliştirilebilmiştir. Yedi dönemlik kazı çalışmalarının ardından höyükte farklı dönemlere ait yerleşim kesitleri ile M.Ö. 6. binyılın ikinci çeyreğine tarihlenen İlk Kalkolitik Dönem yerleşimi büyük ölçüde açığa çıkarılmış ve yerinde korunmuştur (Karul ve Avcı 2010).



Şekil 2.125 Arkeolojik yapı kalıntılarının ahşap ve plywood kalıba alınarak korunması

Tarihöncesi Geleneksel Köy Canlandırmaları: Aktopraklık Kültürel Miras Yönetim Planı çerçevesinde tarihöncesi döneme tarihlenen iki yerleşim evresi ile Bursa dağ köylerindeki geleneksel dokuyu yansıtan bir köyün canlandırması planlanmış ve bunların inşaatı kısmen tamamlanmıştır (Şekil 2.126). Bu köy canlandırmalarının kapsayıcı olması; taşınabilir yapı öğeleri, eşya ve aletleri içeren evlerden oluşan yerleşimin, tüm dokusu ve yaşanmışlığı ile birlikte anlaşılır olması hedeflenmiştir. Arkeolojik dokunun bulunmadığı yerlerde inşa edilen köy canlandırmalarının, ilgili kalıntıların yakınında, ancak arkeolojik dokunun önüne çıkmayan bir konumda olmalarına dikkat edilmiştir. Tüm canlandırmalar için önem verilen bir diğer unsur ise güvenlik olmuştur. Bu amaçla yetkili kişilerden zemin etüdü, statik ve yapı malzemelerinin dayanıklılığı konusunda destek alındığı bilinmektedir (Şekil 2.127) (Karul ve Avcı 2010).

Yapay Höyük: Henüz planlama aşamasında olan yapay höyük uygulaması özellikle ilk ve orta öğretim öğrencilerinin kazı sürecini öğrenmelerini hedeflemektedir. Bu amaçla

devam eden kazı alanlarında çıkan atık topraktan yararlanılarak höyük oluşturmak ve hazırlanan açmalara imitasyon kalıntıları ile buluntular yerleştirilip, öğrencilerin bu alanda kazı yapmalarını ve bulduklarını belgelemeleri planlanmaktadır (Karul ve Avcı 2010).



Şekil 2.126 Aktopraklık Arkeopark'ındaki geleneksel köy canlandırması (Karul ve Avcı 2010)



Şekil 2.127 Özgün doğal çevre ortamına uygun bir alanda inşa edilen Kalkolitik ev canlandırma örnekleri, 1/1 ölçekli Kalkolitik ev modellerinin imitasyon kerpiçlerle inşası (Karul ve Avcı 2010)

Eğitsel ve Turistik Aktivitelere Yönelik Olarak Düzenlenen Atölye ve Tesisler:

Aktopraklık Arkeoparkı kapsamında belirlenen hedef kitle içinde arkeoloji ve ilgili disiplinler üzerinde çalışan uzman ve öğrenciler için uygulama ve deneysel çalışma alanlarını içeren birimlerdir. Eğitsel ve deneysel arkeoloji gibi uygulamaların yapılacağı laboratuvar ve atölyelerin yanı sıra kısıtlı sayıda konaklama birimleri de aynı yapı içinde planlanmaktadır (Karul ve Avcı 2010).

Aktopraklık Arkeoparkı yönetimi ve uygulaması kapsamında Bursa Büyükşehir Belediyesi ile protokol imzalanmıştır. Böylelikle arkeoparkın uygulama alanının Bursa gibi büyük ve sanayileşmiş bir kentin sınırları içinde yer alması bakımından arkeopark işletme modelinin kentle birlikte düşünülmesi sağlanmıştır.

Kazılarla birlikte şekillenen, yapım ve planlama aşaması devam eden arkeopark projesi, bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik kalkınmasına katkıda sağlaması bakımından sürdürülebilir bir model olarak arkeolojik park kriterlerini taşımaktadır. Ancak kazı alanları, planlanan yapı grupları ve canlandırılması yapılan evler arasında bütünlüğün sağlanamadığı, ziyaretçiler için donatı elemanları, servis ve hizmet birimleri (satış birimleri, wc, otopark vb.), bilgilendirme levhaları gibi peyzaj yapılarının eksik olduğu saptanmıştır.

- **İstanbul, Küçükyaı Arkeolojik Parkı**

Küçükyaı Arkeolojik Alanı, İstanbul un Anadolu yakasında Maltepe ilçesi Küçükyaı semti Çınar Mahallesi'nde yer almaktadır (Şekil 2.128). Bugüne ulaşan Bizans dönemi kalıntılarının genellikle Avrupa yakasında bulunması itibarıyla, Küçükyaı da bulunan bu kalıntılar Anadolu yakası açısından önem taşımaktadır.

İstanbul Küçükyaı'da Bizans Dönemi Satyros Manastırı'na ait olduğu tahmin edilen ve bugün çok yoğun konut dokusu içinde sıkışmış olan 10.000m²lik arkeolojik sit alanında 2008 yılında İstanbul Arkeoloji Müzeleri başkanlığında Alessandra Ricci danışmanlığında kazı çalışmalarına başlanmıştır.

Ricci (2010), Küçükalyalı Arkeolojik Parkı ile ilgili yaptığı araştırmada alanın önemli bir bölge olduğunu, alanda “temenos” duvarları, ortada bir platform ve duvarların altında ise, bir sarnıç bulunduğunu belirtmiştir. Yaptıkları çalışma sonucunda ise 3 apsisli bir kilisenin ortaya çıkarıldığını, yapının eski Konstantinopolis’te 870lerde yapılmış önemli bir bina olduğunu ifade etmiştir.



Şekil 2.128 Küçükalyalı arkeolojik alanı (Bayraktar 2010)

Arkeolojik alan bugün, dikdörtgen biçimli bir toprak yığını görünümündedir. Arkeolojik alanın iç kısmında büyük bir sarnıca ait kalıntıların bir kısmı görülmektedir. Çevre konut dokusu, Çlendirilmesi kapsamında çalışmalar yürütölmektedir.

2005 yılında tamamlanıp daha sonra 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı tarafından yürütölen Küçükalyalı Arkeopark projesi gerekli kazı izni alınamadığı ve mülkiyet sorunları çözölmediğı için uygulama aşamasına geçilememiştir.

Proje, mevcut cami, muhtarlığın önündeki meydanınar Mahallesi semt camisi ve çocuk oyun alanı ile çevrili bu alan mahalle sakinlerince kullanılan bir kentsel açık alanın parçasıdır (Şekil 2.129). Alanın arkeolojik park olarak değör

, etrafındaki yollar, çocuk parkı ve çay bahçesi öğeleri ile birlikte ziyaretçi merkezi olarak planlanmıştır. Ayrıca hem kazı ekibinin kullanımına açık hem de ziyaretçilerin bilgilendirilmesi amacıyla mevcut sarnıcın içinde kültürel etkinliklerin de yapılabileceği bir fuaye alanı da planlanmıştır.



Şekil 2.129 Küçükyağlı arkeolojik alanı (Bayraktar 2010)

Örnekleri incelenen Dünyadaki ve Türkiye’deki arkeolojik parkların, önceki bölümde belirtilen arkeolojik park planlama, tasarım ve yönetim kriterlerine göre değerlendirildiğinde uygulamada farklılıkların olduğu saptanmıştır. Buna göre;

Arkeolojik park planlama kriterleri kapsamında;

Koruma açısından; Dünya’daki örneklerinde arkeolojik alanların tarihsel-arkeolojik koruma alanlarının coğrafi tanımlamaları yapılmış ve alanın bütününe kapsayan bütüncül koruma politikaları benimsenmiştir. Türkiye’deki örneklerin ise alanlarla ilgili yalnızca kazının devam ettiği alanlarda parçalı korumanın yapılmadığı izlenmektedir.

Erişilebilirlik açısından; Dünya’daki örneklerde miras kaynakları arasındaki ilişkiler geliştirilmiş, park ulaşım sistemi tanımlanmış, arkeolojik alan ve çevresi yol sistemlerinin durumu ve yeni yol sistemleri geliştirilmiştir. Türkiye’deki örneklerine bakıldığında arkeolojik alana özgü bir yol sisteminin bulunmadığı ve mevcut ulaşım hatlarının nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olduğu görülmektedir.

Muhafaza ve değerinin arttırılması açısından; Dünya’daki ve Türkiye’deki arkeolojik parklarda çevresel, tarihi ve arkeolojik araştırmaların ve kalıntılarla ilgili restorasyon faaliyetlerinin devam ettiği görülmektedir. Türkiye’de devam eden restorasyon ve konservasyon uygulamalarının ekonomik kısıtlamalardan ötürü yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Bölgesel gelişim açısından; Dünya’daki arkeolojik parklar, mikro ve makro düzeyde bulunduğu bölgenin gelişime katkı sağlamaktadır. Park çevresinde yer alan sosyal alanların, kamu binalarının yenilenmesi, tarihi binaların restorasyonu, park kullanıcıları için konaklama ve hizmet birimlerinin oluşturulması gibi uygulamalar görülmektedir. Türkiye’deki arkeolojik parklarda da bulunduğu alanın çevresine katkı sağlayacak uygulamaların yapıldığı ve planlandığı saptanmıştır. (Bursa Aktopraklık Arkeoparkı çalışmaları kapsamında park çevresinde yer alan Eski Kızılelma Köyü’nde yer alan geleneksel konutlar iyileştirilmiş ve sürece köyde ikamet eden kişiler katılarak ekonomik katkı sağlanmıştır.)

Arkeolojik park tasarım kriterleri kapsamında;

İçsel (visseral) açıdan; Arkeolojik parkların ziyaretçiler için görsel okunabilirliği açısından değerlendirildiği bu tasarım ilkesine göre Dünyadaki arkeolojik park örneklerinde alanların kimliğinin yansıtmak amacı ile park giriş-çıkış noktalarının vurgulandığı ve ziyaretçi için varış duygusunu (başka bir yere gelmenin vermiş olduğu duygu) hissettirdiği görülmektedir. Türkiye’deki örneklerde ise, arkeolojik parkların kazı ya da herhangi bir çalışma yapılmayan alanlarında park ile bütünleşmediği ve kimliklerini yansıtamadıkları görülmektedir. Ziyaretçi için karşılama ve bilgilendirme noktalarının olmayışı ya da işlevsizliği nedeni ile parkın görsel okunabilirliği zayıf kalmaktadır.

Davranışsal (behavioral) açıdan; Arkeolojik park alanı içinde ziyaretçilerin yönlendirilmesine vurgu yapan bu tasarım ilkesine göre Dünyadaki arkeolojik park örneklerine bakıldığında park içinde yer alan noktalara yönelimi sağlayan okunabilirlik kalitesi yüksek donatı elemanlarının kullanıldığı, alana özgü bitkisel doku ile vurgulama ve sınırlama yapıldığı görülmektedir. Türkiyedeki örneklerde ise, donatı elemanlarının olmadığı ya da işlevsiz olduğu, alanın odak noktaları, ana düğüm noktalarını öne çıkaracak yapısal ve bitkisel materyalin kullanılmadığı ya da yetersiz olduğu saptanmıştır.

Düşünsel (reflective) açıdan; Arkeolojik park içinde ziyaretçileri parkı deneyimlemelerini vurgulayan bu tasarım ilkesine göre Dünyadaki arkeolojik park örneklerine bakıldığında park içinde yer alan arkeolojik yapıların ziyaretçiler açısından yalnızca seyir alanı değil aynı zamanda alanda farklı deneyimler sağlayabileceği alanlar olduğu görülmektedir. Örnek olarak, Xanten Arkeolojik parkında yeniden yapılandırılan antik tiyatro yapısında gladyatör savaşlarının canlandırıldığı ve ziyaretçilerinde bu canlandırmalara eşlik etmeleri teşvik edilmektedir. Türkiye’deki örneklerde ise deneysel arkeoloji çalışmalarının planlandığını ancak mevcut durumlarında konser alanı dışında kullanılmadıkları görülmektedir.

Arkeolojik park yönetim kriterleri kapsamında; Örnekleri incelenen Dünya’daki arkeolojik parkların yönetimi kapsamında bölgedeki yetkili kamu aktörlerinin, yerel ve

ulusal düzeyde temsilcilerle oluşturulan koordinasyon birimlerinin, teknik ve bilimsel ekibin, eğitim birimlerinin, özel girişimcilerin ve en önemlisi sivil inisiyatifin içinde yer aldığı eylem ve yönetim planlarının olduğu görülmektedir. Alan yönetimi ve ziyaretçi yönetim planlarının yer aldığı genel yönetim planlarında, koruma politikaları, müdahale programları, bölgesel ve kentsel planlama ve peyzaj planlama programlarına ait iş tanımlamaları yapılmıştır. Türkiye'deki örneklerde ise, arkeolojik parkların yönetiminden ilgili T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, yerel yönetimler ve kazı çalışmalarına başkanlık yapan üniversiteler sorumludur. Ancak bu alanlara ilişkin kapsamlı bir alan yönetim planı bulunmamaktadır. Bu alanlara ilişkin ziyaretçi yönetim planlarının da olmaması kültürel mirasın etkili korunmamasına ve yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanamamasına neden olmaktadır.

Arkeolojik parklar bulundukları yerlerdeki topluluklar için koruma ve gelişim konusunda odak noktası oluşturmaktadırlar. Yerleşim alanı için bilimsel, sosyal, ekonomik boyutları ile büyük bir kaynak oluşturarak, uluslararası platformda ulusal kimliği tanıtarak sürdürülebilir turizme katkı sağlamaktadır. Miras turizmine olan ilgi arttıkça arkeolojik parklar daha çok ilgi çekmekte ancak kaynaklar üzerinde baskı da oluşmaktadır. Bu nedenle arkeolojik parkların sürdürülebilirliğinin sağlanması için yönetim büyük önem taşımaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle araştırmanın ana materyali tanımlanarak, çalışmada izlenen yöntem açıklanmıştır.

3.1 Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Düzce İli sınırları içinde yer alan Konuralp Antik Kenti ve yakın çevresi oluşturmaktadır. Bu alan; tarihi kimliğinin yanı sıra, üniversiteye yakın konumda olmasından dolayı merkezi aktivitelerinin yoğun olması, kıyı ile bağlantıyı sağlayan ana yol bağlantı noktasında olması, tarihi yapılarının kullanılıyor durumda olması, dolayısı ile sosyo-kültürel yapısının da devam ediyor olması, Düzce Üniversitesi tarafından bilimsel kazı çalışmalarının bu alan içinde başlamış olması gibi özellikleri nedeni ile araştırma alanı olarak belirlenmiştir (Harita 3.1).

Antik kentlerin korunarak kültürel sürekliliğinin sağlanmasında ve yaşanabilir çevreler olarak gelecek nesillere aktarılmasında peyzaj mimarlığı ve kentsel peyzaj tasarımının önemini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, araştırmanın temel içeriğini oluşturan arkeolojik sitler, arkeolojik alan koruma ve sergileme yaklaşım ve uygulamaları, tarihi çevre canlandırma stratejisi olarak arkeolojik park kavramı, arkeolojik sitlerin korunması ve yeniden işlevlendirilmesinde arkeolojik park uygulamaları konularında yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için;

- Konuralp Belediyesi İmar Müdürlüğü’nden elde edilen 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar paftaları ile arkeolojik sit alanını içeren 1214347002 Kod Numaralı “Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında Arkeolojik Parklar: ‘Düzce Konuralp Örneği’” konulu bilimsel araştırma projesi kapsamında temin edilen **WorldView-2** 8 band Mutispektral ve pankromatik uydu görüntüsünden,
- Araştırma alanı olarak seçilen arkeolojik sit alanının gelişim sürecini gösteren kroki, harita, plan, fotoğraf ve raporlardan,

- Konuralp Belediyesi ve Düzce Belediyesi Basın-Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nden elde edilen fotoğraflardan,
- Araştırma alanı olarak seçilen arkeolojik sit alanı ile ilgili Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun kurul kararlarından,
- Araştırma alanının sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin Düzce Valiliği İl Turizm Müdürlüğü'nce hazırlanan Düzce İl Turizm Envanterlerinden ve Düzce Kültür Müdürlüğü'nden elde edilen verilerden,
- Araştırma alanının tarihsel gelişim süreci ile ilgili Alman Arkeoloji Enstitüsü, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi, Mimarlar Odası, Kocaeli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, A.Ü. Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce Üniversitesi Merkez Kütüphaneleri ile ÇEKÜL Anadolu Araştırmaları bünyesinde yer alan Bilgi Belge Merkezi'nden sağlanan literatürler ve konu ile ilgili yapılmış çalışmalardan,
- Araştırma alanına ilişkin daha önce yapılmış tez, araştırma, makale ve kitaplardan,
- Araştırma alanında çekilen fotoğraf, görsel inceleme ve izlenimlerden,
- Konu ile ilgili internet taramaları sonucunda elde edilen verilerden,
- Araştırma alanının tarihi, doğal kültürel varlıkların tespiti, mevcut durumları ile ilgili olarak Düzce Konuralp Müze Müdürlüğü yetkili kişileri ile yapılan görüşmelerden,
- Araştırma alanında yaşayan halkın alana ilişkin görüşlerini ve alanda gerçekleştirilmesini istedikleri peyzaj düzenlemelerini ortaya koymak amacı ile yapılan görüşmelerden,
- Araştırma alanında gerçekleştirilen arazi-etüt çalışması sonucunda elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

Bu kapsamda araştırma alanının arkeolojik sit sınırları, arkeolojik sit alanlarının yer aldığı mahalle sınırları, arazi kullanım özellikleri, kat sayıları, yapısal sistem-yapı malzemesi, yapısal durum, mülkiyet durumu, ulaşım, tescilli yapıların dağılımı,

mevcut yeşil alan dağılımı konularında elde edilen verilerin bilgisayar ortamına aktarılmasında ArcView 3.2a ve ArcGIS 9.3 yazılımları kullanılmıştır. Bu çalışmalar Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü ile Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi CBS Laboratuvarlarında gerçekleştirilmiştir.

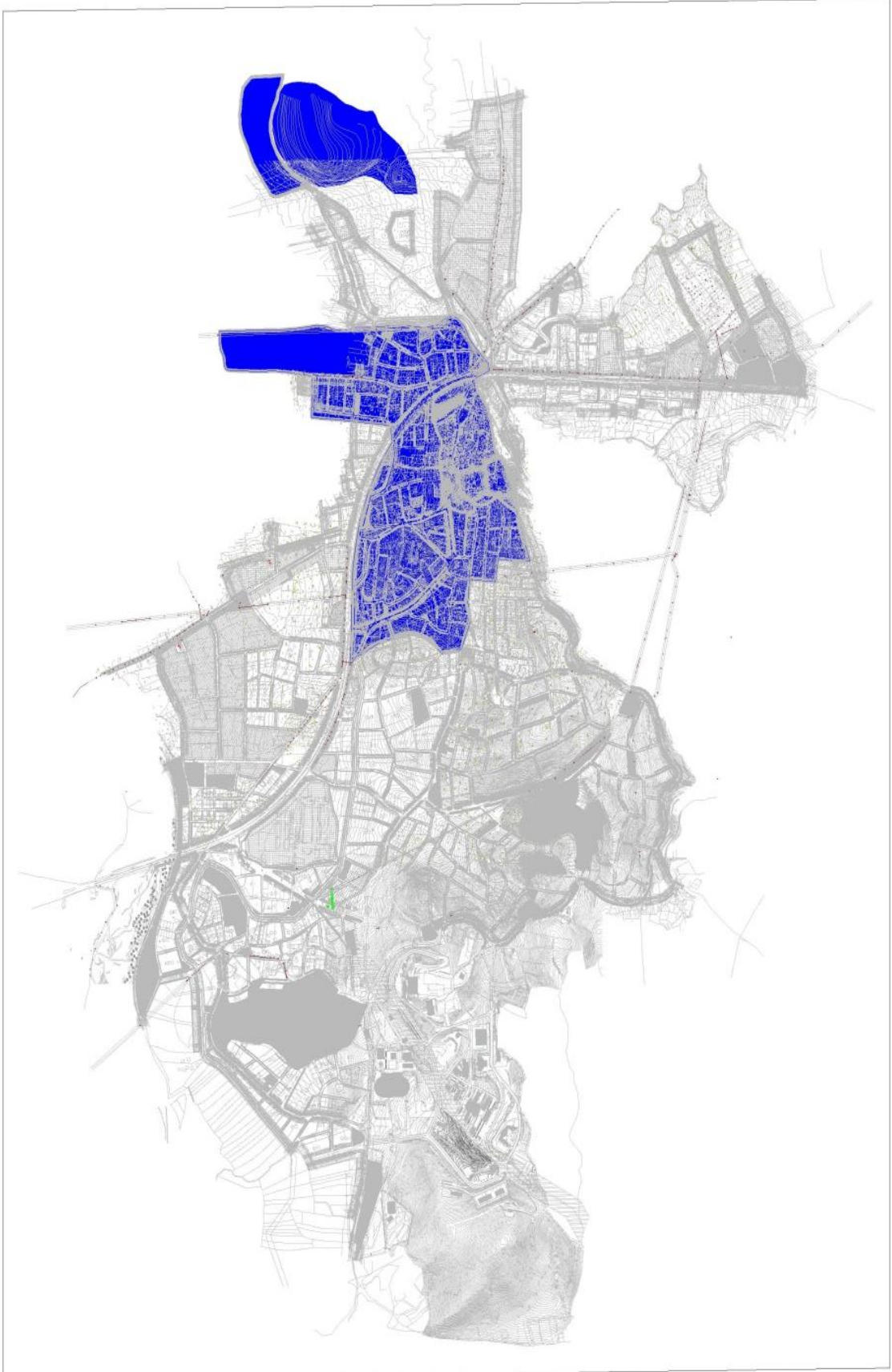
3.2 Yöntem

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde izlenen yöntem;

- Literatür ve veri toplama
- Konuralp arkeolojik sit alanı etüt-analiz çalışması
- Değerlendirme olmak üzere üç etaplı olarak gerçekleştirilmiştir.

3.2.1 Literatür ve veri toplama

Çalışma alanının sahip olduğu arkeolojik tarihi , doğal, kültürel değerlerinin saptanması amacı ile öncelikle literatür araştırması yapılmıştır. Araştırma sonucunda bulunan veriler doğrultusunda, antik dönemde kent kavramı, antik kent planlanması, arkeolojik sitler, arkeolojik sitlerin sürdürülebilirliği kapsamında sit alanlarında uygulanan koruma politikaları ve sorunlar, arkeolojik sitlerin koruma ve sergileme yaklaşım ve uygulamaları, bu uygulamalar kapsamında arkeolojik park kavramı ve kriterleri ortaya konmuştur. Konuralp Beldesi ve araştırma alanına ilişkin plan, kroki, harita, çizim ve fotoğraflardan elde edilen veriler, üniversite kütüphaneleri ve ilgili kuruluşların kütüphanelerinden elde edilen veriler, konu ile ilgili yapılmış tez, makale ve araştırmalar ile internet taramalarından elde edilen ulusal ve uluslararası kaynaklar değerlendirilmiştir. Ayrıca konu ile ilgili olarak kişiler ile sözlü görüşmelere de yer verilmiştir.



Harita 3.1 Konuralp arkeolojik sit alanının kent içindeki konumu (Orijinal 2013)

3.2.2 Konuralp arkeolojik sit alanı etüt-analiz çalışması

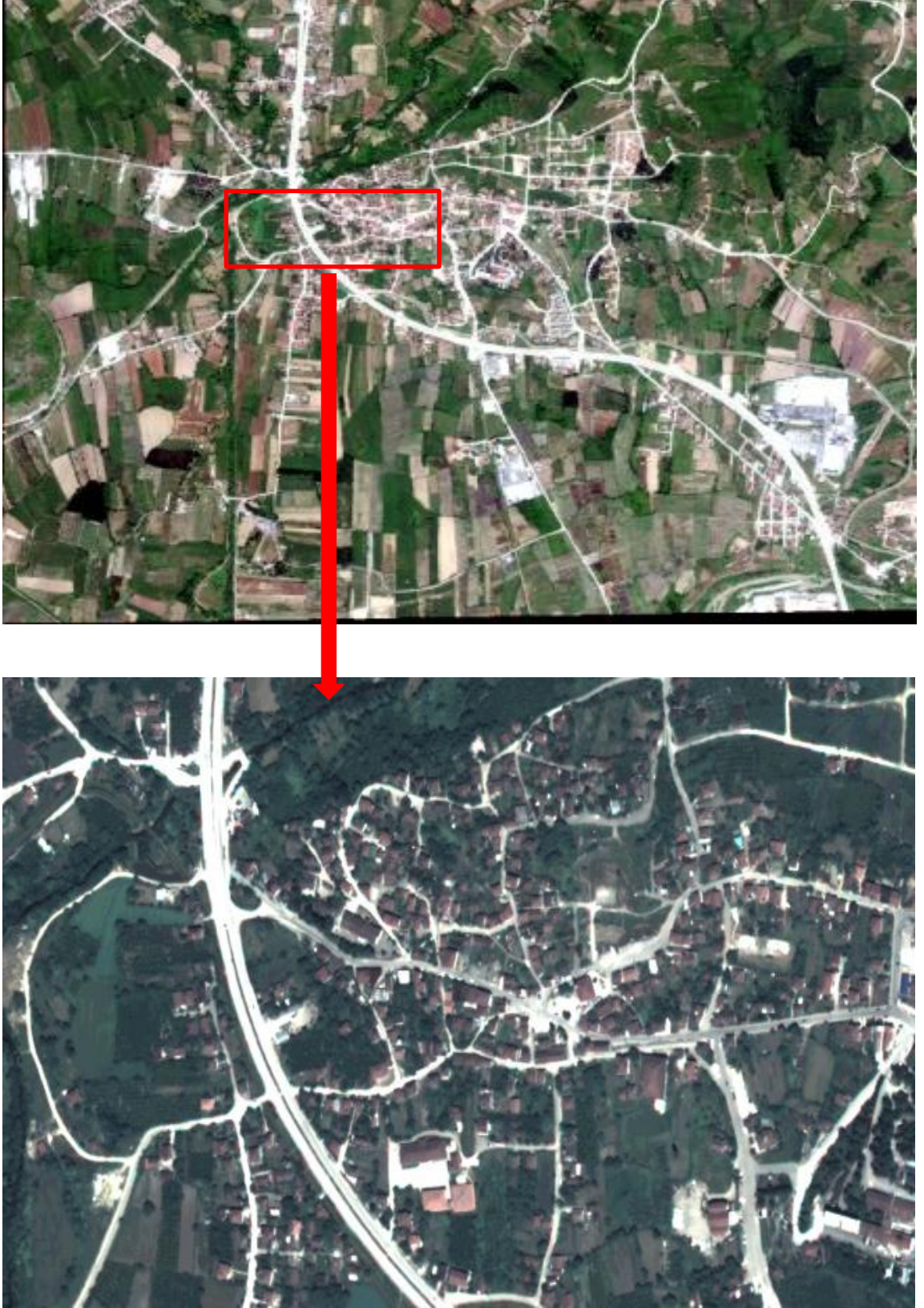
Konuralp arkeolojik sit alanının sahip olduğu değerler, mevcut alan kullanımları, yapı ve alanların güncel işlevlerinin belirlenmesi amacı ile arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Alan etüt- analiz çalışmalarına alanın yakın çevre ve kent ölçeğindeki yerini, tanımını ve karşılıklı ilişkilerini ortaya koymak amacı ile proje alanının çevresindeki doğal, tarihi ve kültürel değerler ile ilişkisi üst ve alt ölçekte analiz edilmiştir.

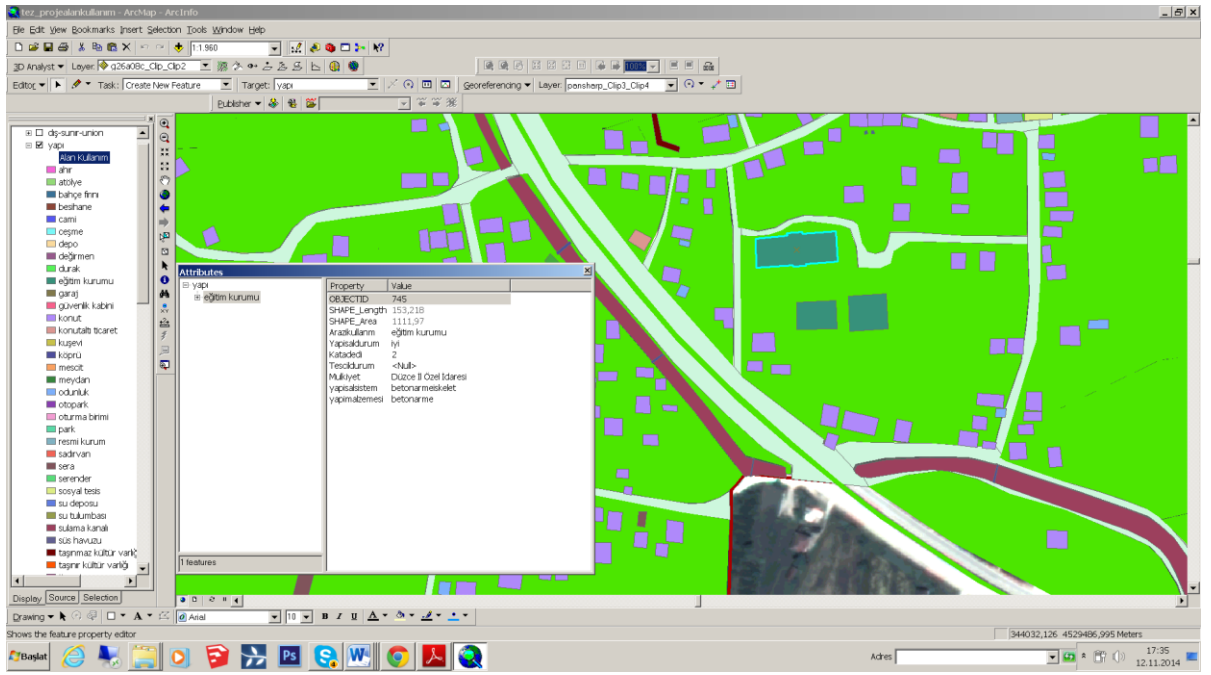
Üst ölçek analiz aşamasında öncelikle arkeolojik sit alanını içeren 08.02.2012 tarihinde Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Koordinatörlüğü tarafından kabul edilen 1214347002 Kod Numaralı “Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında Arkeolojik Parklar: ‘Düzce Konuralp Örneği’” konulu bilimsel araştırma projesi kapsamında **WorldView-2** 8 band Mutispektral ve pankromatik uydu görüntüsü (20.06.2012 tarihinde güncellenmiştir) temin edilmiş; WorldView-2 uydu görüntüsünün ArcGIS 9.3 yazılımındaki pan-sharpen özelliği kullanılarak çözünürlüğü arttırılmış ve arazi etüt çalışmaları için altlık pafta oluşturulmuştur (Harita 3.2) (Harita 3.3). Çözünürlüğü arttırmakta kullanılan Pan-sharpen yöntemi ile 8 band ve 0.5 cm. çözünürlüklü olarak oluşturulan altlık pafta üzerinde arazi etüt çalışmaları sonucunda elde edilen veriler programa aktarılmış ve veri tabanı oluşturulmuştur. Gerek sorgulama sırasında kullanılmak üzere, gerekse harita çıktısında görülebilmesi amacı ile, öznitelik bilgileri bilgisayar ortamına aktararak, öznitelik tabloları oluşturulmuştur. Araştırma alanına ait verilerin girilmesi amacı ile oluşturulan “yapılar katmanı” içinde arazi kullanımı, kat sayıları, yapısal sistem- yapı malzemesi, yapısal durumu, tescilli yapıların dağılımı, “ulaşım katmanı” içinde yol sınıfları, yol yapı malzemeleri, cadde ve sokak isimleri, “yeşil alan” katmanı içinde yeşil alanların dağılımı halinde “field” lar oluşturularak her bir alana ait öznitelik paftaları oluşturulmuştur (Harita 3.4).



Harita 3.2 Pan-sharpping öncesi WorlView-2 8 band Mutispektral ve pankromatik uydu görüntüsü çözünürlük kalitesi (Anonim 2011 b)



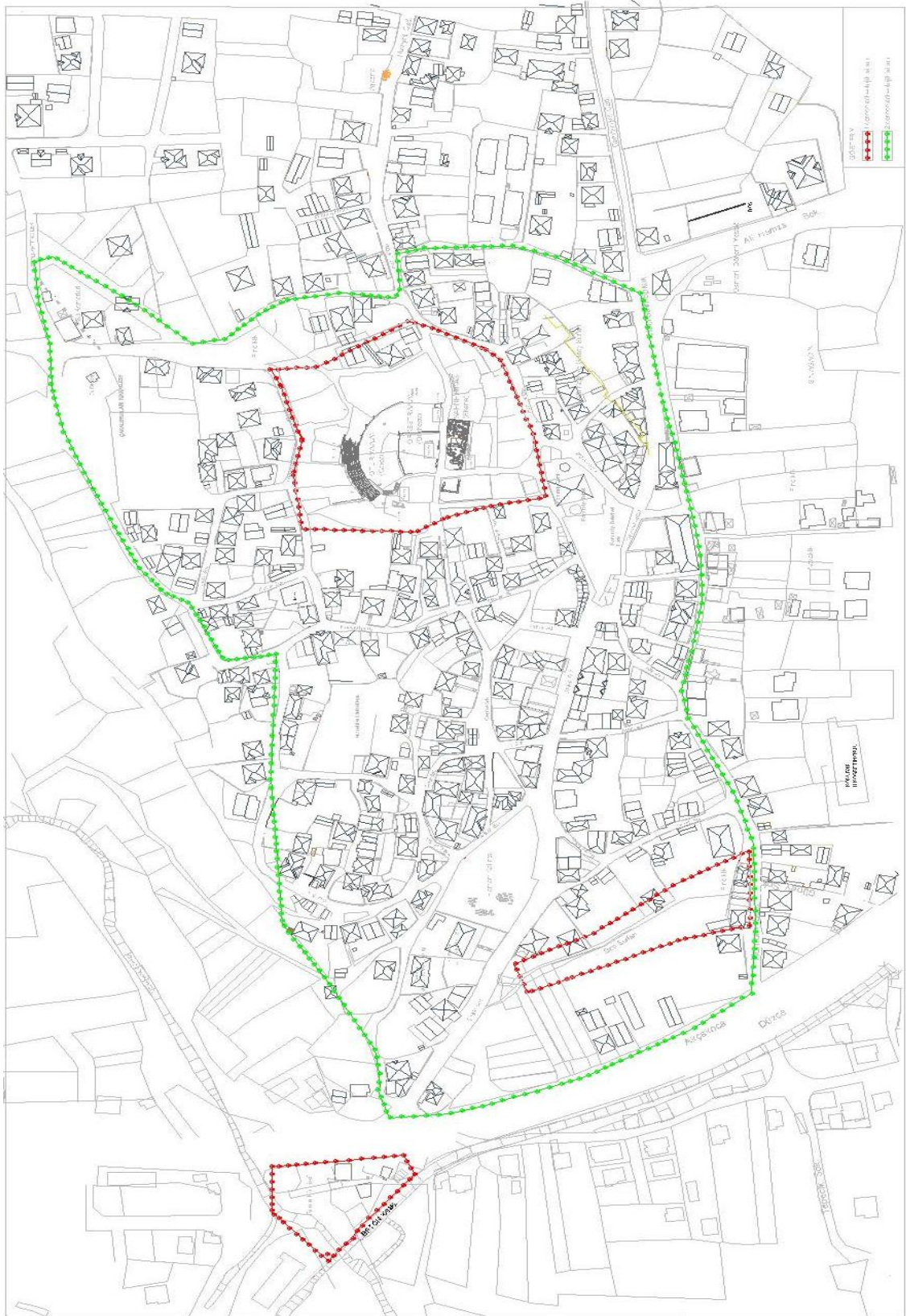
Harita 3.3 Pan-sharpping işlemi sonrası WorlView-2 8 band Mutispektral ve pankromatik uydu görüntüsü çözünürlük kalitesi (Anonim 2011 b)



Harita 3.4 Poligon oluşturularak haritaya ait öznitelik verilerinin bilgisayar ortamına aktarılması (Orijinal 2013)

Araştırma alanı etüt-analiz çalışması kapsamında; öncelikle arkeolojik sit alan sınırları belirlenmiş ve sonrasında bu sınırlar içinde yer alan alanların kullanım özellikleri, yapı kat sayıları, yapısal sistem-yapı malzemesi, yapısal durum, mülkiyet durumu, tescilli yapıların dağılımı ve yeşil alanların dağılımı ile arkeolojik sit alanı içinde yer alan mevcut bitkisel materyal saptanmıştır.

Üst ölçekte yapılan analiz çalışmalarının ardından proje alanının karakteristik özelliklerinin net tanımlanması ve alana dair güncel bilgilerin elde edilmesi amacı ile çalışma alanının 1/1000 ölçekli halihazır haritası yerinde teknik açıdan kontrol edilmiş ve güncellenmiştir. Kontrol edilen ve güncellenen harita değerlendirme aşamasında altlık pafta olarak kullanılmıştır. Tasarım kararlarının getirildiği altlık paftanın sınırları Harita 3.5’de tanımlanmıştır.



Araştırma alanının sahip olduğu güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve kısıtlamaları SWOT analizi ile belirlenmiştir. Bu analiz ile araştırma alanındaki fiziki ve sosyal durum tespit edilerek, tarihi çevre canlandırma stratejisi çalışması sırasında güçlü yönler ve fırsatların nasıl değerlendirileceği, zayıf yönlerin güçlü yönler durumuna nasıl çevrileceği ve kısıtlamaların ortadan kaldırılması için nelerin yapılabileceği irdelenmiştir.

Tasarım kararlarının getirildiği araştırma alanında yer alan arkeolojik kalıntıların mevcut durumlarının belgelenmesi, mimarlık tarihi açısından değerlendirilmesi ve çalışmada önerilen “Konuralp Arkeolojik Parkı” proje önerisine altlık oluşturması kapsamında çalışma alanında yer alan antik tiyatro ve sahne binası, su kemerleri istinat ayakları ile ayazma gibi arkeolojik varlıkların rölöveleri çıkarılmıştır. Rölöve çıkarılması işi 08.02.2012 tarihinde Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Koordinatörlüğü tarafından kabul edilen 1214347002 Kod Numaralı **“Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında Arkeolojik Parklar: ‘Düzce Konuralp Örneği’** konulu bilimsel araştırma projesi kapsamında ERKON MÜHENDİSLİK HARİTA VE İNŞAAT firmasından hizmet alımı şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Konuralp Antik Kenti arkeolojik varlıklarının ölçekli plankote haritasının çıkarılması ve rölövelerinin hazırlanması işi için 6 adet C4 dereceli poligon tesis edilmiştir. Tesis edilen 6 adet C4 dereceli poligonlara Beçiyörükler köyü kuzeyinde Abant İzzet Baysal Üniversitesi sınırları içinde Erenler Tepesi’nde EMİ-ANKA MÜH. ve İNŞ. TİC.LTD. ŞTİ. tarafından tesis edilen G260040 nolu Nirengi (Pilye) den faydalanılarak Gps ile gerçek zamanlı (Real Time) kinematik yöntemle poligon noktalarına Y,X,Z değerleri verilmiştir. Yeni tesis edilen 6 adet C4 dereceli poligonlardan faydalanılarak plankotesi istenen arazinin ölçümü TOPCON GPT-7003L PULSE TOTAL STATION ile yapılmıştır. Yapılan ölçümler NETCAD yazılım programında hesaplanmış ve plankote haritalarının 3d çizimleri yapılarak ve rölöve çizimleri hazırlanmıştır.

3.2.3 Değerlendirme

Değerlendirme üst ve alt ölçek olmak üzere 2 farklı kategoride gerçekleştirilmiştir.

Üst ölçekte alan kullanım kararları için sit alanlarının, yapıların, arkeolojik varlıkların özgün nitelikleri ve bugünkü durumlarına ilişkin alan etüt-analiz çalışmaları kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda araştırma alanının güçlü ve zayıf yönleri ile sahip olduğu çeşitli fırsatları ve barındırdığı tehditleri ortaya koymak amacı ile GZFT (SWOT) analizi yapılmıştır.

Tasarım önerilerinin geliştirildiği ve “Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi” olarak tanımlanan tiyatro ve çevresi, atlıkapı ve güney surları, batı surları, ayazma gibi arkeolojik varlıkları içeren alt ölçekte sorunlar ve olanaklar tanımlanmıştır. Bu kapsamda arkeolojik park önerisi yapılan çalışma alanında detaylı analizler yapmak amacı ile sit alanları ve arkeolojik yapılar, ulaşım, konut, ticaret, kamu yapıları ve kamusal açık alanlar başlıkları altında sınıflandırarak sorunlar ve olanaklar üzerinden mekansallaştırılmıştır. Böylece sorun ve olanaklar, hazırlanan değerlendirme paftalarında detaylı olarak incelenmiştir.

Alan etüt-analiz çalışması kapsamında alanın üst ve alt ölçek değerlendirme aşamasında elde edilen bulgular doğrultusunda arkeolojik sit alanı içinde yer alan yapıların özgün durumlarını belirlemek ve zaman içinde oluşan değişimleri ortaya koymak amacı ile sit alanının restitüsyon çalışmasına temel oluşturacak güvenilirlik durumu değerlendirme tablosu oluşturulmuştur.

Çalışma alanının güvenilirlik durumunun belirlenmesi amacı ile öncelikle güvenilirlik dereceleri saptanmıştır. Güvenirlik derecelerinin saptanmasında yapılaşma durumlarına göre arkeolojik sit alanları ile alandaki yapısal durum ile ilgili bulgulara dayalı puanlama yapılmıştır. Geliştirilen güvenilirlik derecesi puanlama tablosu Çizelge 3.1’de yer almaktadır.

Çizelge 3.1 Güvenirlilik derecesi puanlama tablosu

GÜVENİRLİLİK DERECESİ PUANLAMA TABLOSU	
Arkeolojik Sit Alanları	Puan
1.Derece Arkeolojik Sit Alanı (yapılaşma yasağı bulunan, bilimsel amaçlı kazı dışında hiçbir müdahalenin yapılamayacağı alanlar)	10
2.Derece Arkeolojik Sit Alanı (yapılaşma yasağı olan ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenen alanlar)	8
3.Derece Arkeolojik Sit Alanı (koruma- kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlar)	4
Yapısal Durum ile İlgili Bulgular	
Yapıdan Gelen İzler	10
Yazılı Kaynak ve Belgeler	8
Görsel Kaynaklar/ Fotoğraf, Plan-Harita	6
Sözlü Kaynaklar (uzman kişilerden ve yerel halktan elde edilen)	4
Nitelikli yeni yapılar (geçici yapılaşma koşullarına uygun)	2
Niteliksiz yeni yapılar (geçici yapılaşma koşullarına uygun olmayan ve görsel kirlilik oluşturan)	0

Üst ve alt ölçek analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgulara göre yapılan puanlamada en yüksek puan 38 (%100), en düşük puan 12 (%30) olarak belirlenmiştir. Elde edilen puanlara göre yüzdelik dilimler oluşturulmuştur. Buna göre;

%100-%84 dilimde yer alan yapılar, 1.derece; %83-%64 dilimde yer alan yapılar, 2.derece; %63-%31 dilimde yer alan yapılar, 3.derece; %30 ve daha alt dilimde yer alan yapılar, 4.derecede güvenilir olarak belirlenmiştir.

Elde edilen güvenirlilik derecelerine göre Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi kapsamında ele alınan müdahale yöntemleri belirlenmiş ve çizelge 3.2’de yer almıştır.

Araştırmanın sonuç aşamasında üst ölçek alan etüt analiz çalışmaları, tasarım kararlarının getirildiği alt ölçek değerlendirme aşaması ve alt ölçek müdahale alanlarının belirlenmesi sonrasında Konuralp arkeolojik sit alanının sürekliliğinin sağlanarak korunması ve yaşanabilir alanlar olarak yeniden işlevlendirilmesine ilişkin öneriler getirilmiş ve Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi hazırlanmıştır. Arkeolojik Park projesi kapsamında saptanan farklı müdahale alanları için müdahale biçimleri ve öncelikler belirlenmiştir.

Çizelge 3.2 Güvenirlilik derecelerine göre müdahale biçimleri

Güvenirlilik Derecesi	Müdahale Biçimleri
1.Derece	Korumaya yönelik uygulamalar
2.Derece	Koruma-sağlıklaştırma
3.Derece	Yeniden canlandırma
4.Derece	Yenileme

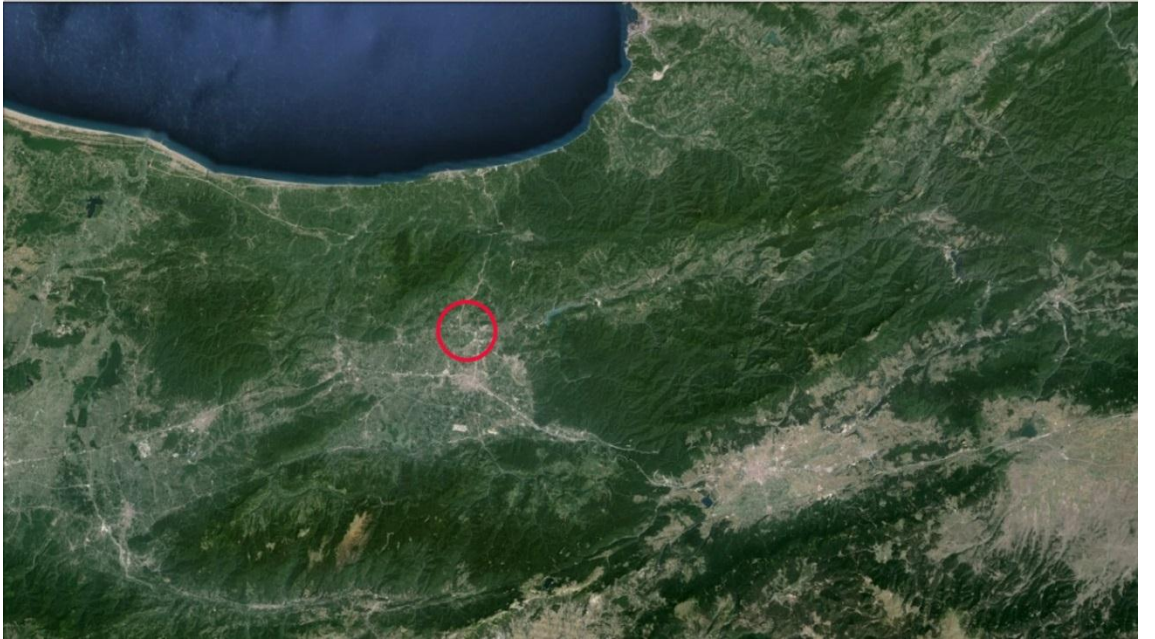
4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Konuralp Antik Kenti ve Yakın Çevresinin Mevcut Durumu

Bu bölümde alanın mevcut durumu kapsamında; coğrafi konum ve idari yapı, doğal özellikler, sosyo-ekonomik yapı ve alanın kültürel özellikleri irdelenmiştir.

4.1.1 Coğrafi konum ve idari yapı

Çalışma alanı olan Konuralp Antik Kenti, Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Düzce ili sınırları içinde yer almaktadır. Konuralp, 40,905518 enlem ve 31,150808 boylamında yer almaktadır. Rakımı 196m. olup, toplam yüz ölçümü yaklaşık olarak 1583 hektardır (Harita 4.1).



Harita 4.1 Konuralp'in Coğrafi Konumu (Anonim 2012 k)

Batı Karadeniz havzası içinde yer alan Düzce ilinin doğusunda Bolu, batısında Sakarya ve kuzeydoğusunda Zonguldak illeri ile komşudur. Kuzeyinde Karadeniz ile sınırdır. Diğer illerle sınırlarını tabii sınırlar oluşturmaktadır. Bu sınırlar kuzeybatıda Sakarya ile

Melen Çayı, batı ve güneyde dağların üst kısımları oluşturmaktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 160 metre kadardır. Güneydeki bu dağlar, batıdan doğuya Keremali, Elmacık, Güney Bolu ve Sünnice dağlarıdır (Anonim 2012 j).

Yollara göre doğu-batı yönünde uzanan D-100 karayolu ile TEM otobanı üzerinde yer almaktadır. Bu yollar il merkezinden geçmektedir. Bu konumu ile Avrupa-Asya arasında transit yol üzerinde bulunmaktadır. D-100 karayolu il merkezinden ayrılarak Akçakoca ilçesi üzerinden Zonguldak İline bağlanmaktadır. Düzce bu konumu ile yol kavşağı şehridir.

Düzce, 1870 yılından 1999 yılına kadar Bolu İli'ne bağlı ilçe merkezi olarak kalmıştır. 17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 depremlerini yaşayan Düzce 09.12.1999 tarih ve 23091 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Resmi Gazetede yayınlanan “bir il ve iki ilçe kurulması ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki cetvellerde değişiklik yapılması hakkında 584 sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ile il statüsüne geçmiştir (Anonim 2002).

Düzce'nin kuzeyinde Akçakoca, kuzeydoğusunda Yığılca, kuzeybatısında Çilimli ve Cumayeri, batısında Gümüşova ile güneydoğusunda Gölyaka ilçeleri yer almaktadır. (Anonim 2012 j). Düzce İl'inin idari bölünüşü Harita 4.2'de gösterilmiştir (Harita 4.2).



Harita 4.2 Düzce kenti idari bölünüşü (Anonymous 2012 k)

4.1.1.1 Ulaşım Durumu

Düzce İli kara ulaşımında önemli bir yere sahip olmasına rağmen deniz, hava ulaşımı bakımından istenilen seviyede değildir. İlde diğer ulaşım tiplerine oranla karayolları daha yoğun olarak kullanılmaktadır

Karayolu ulaşımı; Konuralp, Düzce şehir merkezine 8 km uzaklıktadır. D-100 Karayolu alanın tam ortasından geçmektedir. Ayrıca, Kaynaşlı Kalıcıkonutlar yönünden gelip Düzce Üniversitesi ve Konuralp üzerinden Karadeniz Ereğli'sine giden karayolu Konuralp'in ulaşılabilirliğini arttırmaktadır. Konuralp ulaşım yönünden civardaki 22 köye bir köprü vazifesi yapmaktadır. Konuralp Antik Kenti'nin Türkiye içindeki konumu belirli merkezlere olan uzaklığı Harita 4.3'de görülmektedir.



Harita 4.3 Konuralp'in Türkiye içindeki konumu ve bazı il merkezlerine olan uzaklıkları (Orişinal 2013)

Demiryolu ulaşımı; Düzce Kenti'nde tren yolu ve kent içi raylı sistem bulunmamaktadır. Arifiye-Karadeniz Ereğlisi arasında proje çalışmaları tamamlanmış olan demiryolu Düzce'den geçecektir. Düzce il merkezine halen en yakın tren istasyonu 67 km uzaklıktaki Adapazarı Arifiye istasyonudur.

Havayolu ulaşımı; Düzce Kenti'nde hava alanı bulunmamaktadır. Düzce'de hava ulaşımı da yoktur. Merkez Gümüşpınar köyü sınırları içinde 525 dönümlük orman sahasına Stol tipi, yani kısa mesafelerde iniş ve kalkış yapabilen uçaklara uygun, bir havaalanı inşa edilmesi için etüdler yapılmaktadır.

Denizyolu ulaşımı; Düzce denize kıyısı olan bir il olmakla birlikte, 30 km genişlikteki Akçakoca kıyısında büyük yolcu vapurlarının yanaşacağı bir liman bulunmamaktadır. Karadeniz Ereğlisi'ndeki limana sahil yoluyla Akçakoca'nın uzaklığı 34 km, Düzce'nin uzaklığı ise 77 km'dir.

4.1.2 Doğal Özellikler

Doğal özellikler kapsamında topografik ve jeolojik yapı, hidrolojik yapı, deprem durumu, iklim, flora-fauna ve peyzaj özellikleri irdelenmiştir.

4.1.2.1 Topografya ve Jeolojik Yapı

Kent topraklarının yaklaşık %61'ini kaplayan dağlar kuzeyden güneye ve batıdan doğuya giderek yükselmektedir. Batıda da kıyıya paralelliklerini kaybeden sıradağların arasında vadiler ve ovalar girmektedir. Karadeniz kıyı dağlarının batı kesiminde yer alan Düzce İli'nin % 86 sına karşılık gelen yaklaşık 2.200 km²'si dağlık ve engebeldir. Dağlar birçok yerde derin vadilerle yarılmıştır.

Düzce Ovası'nın güneyinde Elmacık Dağları'nın kuzey kesimi, doğusunda da Bolu dağlarının kuzeybatı kesimi Düzce kenti sınırları içinde yer almaktadır. Elmacık Dağları üzerinde yaylaların da yer aldığı doğu-batı yönünde uzanan dorukta, Kardüz Yaylası'nda 1.830 m rakımlı tepe İl' in en yüksek noktasıdır. 1700 rakımlı Erenler Tepe, 1699 rakımlı Mercan Tepe ve 1368 rakımlı Yanık Tepe İl'in diğer yüksek noktalarıdır. Bu zirvelerle rakımı 150 metre civarında olan ova arasındaki 4-5 km'lik kısa mesafelerde, yamaç eğimleri büyüktür.

Düzce Ovası ile Akçakoca arasında Kaplandede ve Orhan Dağları yer almaktadır. Bu dağlarda en yüksek nokta 1.169 m ile Kaplandede tepedir. Bu yüksekliklerden kuzeye doğru arazi orta dereceli bir eğimle alçalarak denize ulaşmaktadır. Gölyaka, Gümüşova ve Cumayeri İlçelerinin batısı ile Sakarya ovası arasında rakımı daha düşük engebeler bulunmaktadır. Gölyaka'nın 8 km. batısındaki 943 rakımlı Muhapdede tepesi bu kesimdeki en yüksek noktadır. Gümüşova batısındaki yükseltilerde rakımlar 500 m' nin altında kalmaktadır.

Bolu Dağları'nın Düzce kenti sınırları içinde kalan kesiminde Düzce'nin 24 km doğusundaki Karadikmen tepe 1388 m, bu tepenin 13 km kuzeydoğusundaki Tüllükiriş Tepe ise, 1657 metre rakımlıdır. Karadikmen Tepeden kuzeye doğru gidildiğinde Yığılca'nın da bulunduğu Küçük Melen vadisine inilmektedir. Yığılca'da vadi rakımı

330 m'dir. Bolu dağları alçalarak Nalbantlar-Sallar köyleri civarında ova ile birleşmektedir.

Çiçekli, Kocayayla, Şehirli Yayla, Odayeri, Torkul, Derinoba, Kelik, Topuk, Kütüklü, Pakı, Mantarlı, Sakarca, Oflu, Eğreltilik, Kardüz, Pürenli ve Abaza Yayla başlıca yaylalardır.

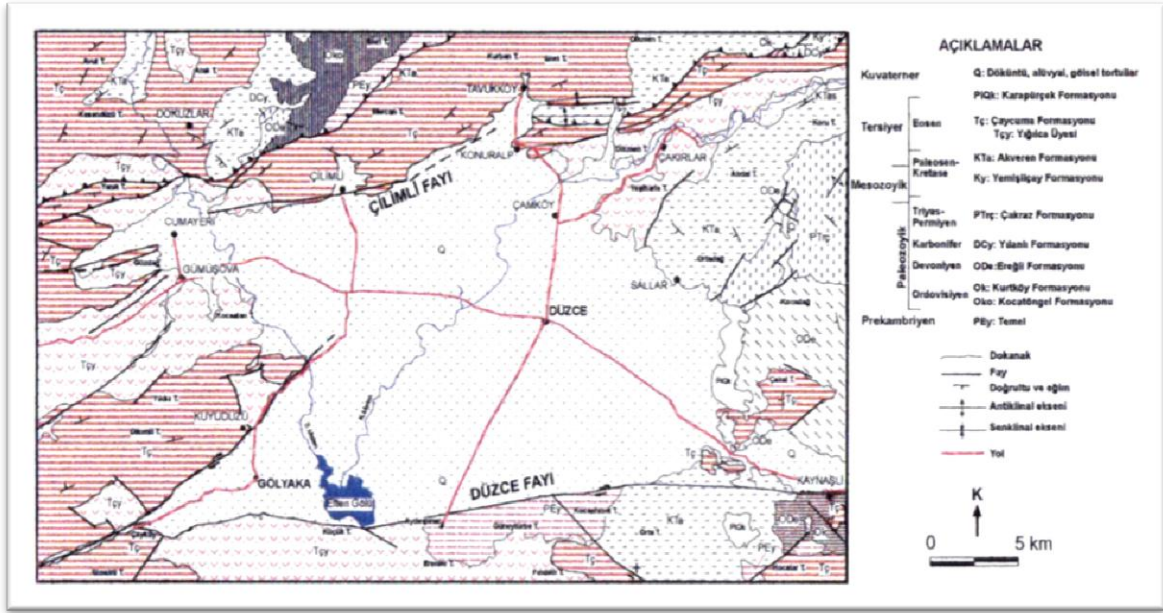
Düzce Ovası kentin batısında yer alan bir havza olup, yükseltisi deniz seviyesinden itibaren 112 m. dir. Ova yüzeyi dördüncü zaman alüvyonları ile kaplı bir göl tabanıdır. Kuzeyden Kaplan Dede ve Orhan, güneyden ise Kerem Ali, Elmacık ve Abant Dağları ile çevrili olan ovanın doğu – batı uzunluğu 25 - 30 km, kuzey güney genişliği 15 - 16 km olup Bolu Ovası'ndan 50.600 metrelik Bolu Dağı eşiği ile ayrılmaktadır.

Ova, daha humuslu ve verimli olduğu gibi Akdeniz iklimi etkisi altındadır. Sakarya Ovası'ndan sonra kentin en verimli ovasını oluşturmaktadır. Bol yağış ve Melen Vadisi üzerinden Karadeniz'in ılımlı etkisi ile geniş alanlarda fındıklıklar yayılmaktadır. Kaliteli tütün, ayrıca çok çeşitli sebze ve meyveler yetiştirilmektedir. Karadeniz'e dökülen Melen Deresi, Hasanlar Barajı ve sulama kanalları sayesinde yapılan sulamalı tarım, verimi geniş ölçüde arttırmıştır. Bu nedenle ova oldukça sık nüfus almıştır. Sakarya ve Hendek yakınlarında başlayan ova, Bolu Dağı eteklerine kadar daralarak ve yükselerek devam etmektedir (Anonim 2011).

- **Jeolojik Yapı:** Çek-ayır (pull-apart) havzasında yer alan Düzce ovası, temel kayalardan uzak (en yakını 5 km) güneybatıya doğru 0.5-3° lik eğime sahip alana yerleşmiştir. İlçe merkezi halen akarsu kanal ve taşkın ovası çökel alanları (QAk ve QAt) üzerinde bulunmakta ve genişlemektedir (Harita 4.4). Bu kesimlerde Geç Pleyistosen tortul kalınlığı 175-225 m. arasındadır. Asarsu ve Melen Çayı şehrin içinden geçer ve düzenlenmemiş kanal yerlerinde taşma yapmaktadır.

Üzerinde yerleştiği litoloji büyük ölçüde silt ve kil, daha az oranda kum ve çakıllardan oluşmaktadır. Düzce ilçe merkezi, güneyindeki aktif kırık hattına (Düzce fayı) ~ 7 km mesafededir. Taşkın ovasının, taşkından korunan bölgelerinde kalın bir toprak örtüsü gelişmiştir. Buralarda yüzeyden itibaren su tablası derinliği 2,5-3,5 m. arasındadır ve güneye doğru gittikçe sığlaşmaktadır. Bu düşük su tablası seviyesi büyük ölçüde kanal

düzenlemeleri ve Melen Çayı'nın 2,5-4,0 m. arasında yatağına gömülmüş oluşu ile sonradan sağlanmıştır.



Harita 4.4 Düzce Havzası Jeoloji Haritası (Anonim 2011)

Harita 4.5'de Konuralp'te Düzce havzasının hemen hemen tümüne egemen olan Q (döküntü, alüvyal, gölsel tortullar) formasyonunun aksine TÇ (Çaycuma Formasyonu=Mam, çamurtaşı ara seviyeli kumtaşı) yapısı görülmektedir.

Düzce Kenti'nde yer alan diğer jeolojik oluşum, mağaralardır. Konuralp'e 48 dk. mesafede olan Yığılca İlçesi'nin güneybatısında Sarıkaya ve Aksu köyleri arasındaki bölgede yer alan Sarıkaya ve Aksu mağaraları Üst Kretase-Paleosen yaşlı, bol çatlaklı ve erimeye uygun (karstik) kireçtaşları içinde, belirgin bir fay hattı üzerinde gelişmişlerdir. Belirtilen mağaralar aynı yeraltı drenaj sisteminin uç noktalarını (düden ve kaynak çıkışı) oluşturmaktadırlar. Kuzeybatı-güneydoğu yönlü belirgin bir fay üzerinde gelişen bu mağaranın toplam uzunluğu 896 m ve son noktası girişe göre +119 m yukardadır. İçinde değişik büyüklükte çok sayıda salon ve göller bulunan mağaradaki yer altı deresi, yüksekliği 5-10 metre arasında değişen 3 şelale oluşmuştur. Mağaralar, her türden damlataş ile kaplıdır. Aksu mağarasından çıkan su, borulara alınarak alabalık çiftliğine ve yakında bulunan evlere kullanım suyu amaçlı verilmektedir. Diğer mağaralar ise, Konuralp'e 30 dakika mesafede yer alan Fakıllı köyündeki Fakıllı

Mağarası ile Akçakoca ilçesinde yer alan Yenimahalle (Koçköy) mağarasıdır. Korunması, ziyaret için düzenlemesi ve tanıtılması durumunda turistik potansiyeli olan jeolojik oluşumlardır (Anonim 2011).

4.1.2.2 Hidroloji

Düzce Ovası'nın önemli çıkış kapıları (geçitleri) Karadeniz'e Melen vadisi (Dokuz-Esmahanım) Boğazı ile Sarıbayır (Şifalı Su) geçididir. Bu geçit ile Zonguldak kentine ulaşmaktadır. Batıda Nüfren Boğazı ile Aksu Vadisi geçidi; güneyde Uğur Dere (Derdin) geçididir. Düzce ovasının kabaca güneybatı tarafında Efteni Gölü yer almaktadır. Alanı giderek daralmakta olan bu gölde alan daralmasını önleme çalışmaları sürdürülmektedir. Gölün alanı 1976 yılı öncesinde 580 hektar iken 1950'li yıllarda başlayan kurutma çalışmaları sonucu 25 hektara kadar düşmüştür. Göl seviyesinin yükseltisi 118 metredir. Diğer gölleri; Kaynaşlı ilçe sınırları içinde çok küçük göllerdir. Bunlar: Kurugöl, Bıçkıyanı köyünde Topuk gölü, Sarıçökek köyü sınırlarında Islakgöl, Yaylagöl'üdür. En önemli akarsuyu Melen Çayı'dır. Melen Çayı Yığılca ilçe sınırları içinden doğar güneyden Efteni Gölü'ne dökülen Uğur Suyu'nu, Sığırlık, Samandere ve Torkul, doğudan Asar Deresi'ni, batıdan da Adapazarı Akyazı yönünden gelen Aksu Deresi'ni almaktadır. Efteni Gölü'nden çıkarak kuzeye yönelmektedir (Anonim 2011). İlin belli başlı akarsu, göl ve barajları:

Büyük Melen: Efteni Gölü'nün kuzeybatısından çıkan akarsu, gölün sularını Karadeniz'e boşaltmaktadır. En yüksek akımı 170 m³/sn (nisan), en az akım 8 m³/sn (ağustos)'dir (Anonim 2011).

Küçük Melen: Baba Dağı eteklerinden doğup, Yığılca ilçesinin eteklerinden geçerek sularını Hasanlar Barajı'na dökülmektedir. Barajı oluşturan en önemli akarsu olan Küçük Melen'de en yüksek akım 230 m³/sn (nisan), en düşük akım 2,3 m³/sn (ağustos) dir. Beslenme alanı 250 km²'dir (Anonim 2011).

Aksu: Düzce'nin güneyindeki dağlardan çıkar, belirli bir kaynağı yoktur. Önce, batıya doğru akıp, sonra doğuya kıvrılarak Efteni Gölü'ne dökülmektedir. En yüksek akım 175

m³/sn (haziran), en düşük akım ise 0, 95 m³/sn (ocak) dir. Beslenme alanı 281 km²'dir (Anonim 2011).

Asar Suyu: Bolu Dağları'nın kuzey batısından doğup, yan dereler ve küçük kaynaklarla beslenerek Düzce kentinin güneyinden geçerek Küçük Melen'e karışıp Efteni Gölü'ne dökülmektedir. Doğu-batı doğrultusunda akan Asar Suyu'nun en yüksek akımı ise 130 m³/sn (mart), en düşük akımı ise 0,35 m³/sn (eylül)'dir. Beslenme alanı 180 km²'dir (Anonim 2011).

Uğur Suyu: Keremali Dağları'nda doğar. Belirli bir kaynağı yoktur. Yan dereler ve akarsu selciklerini toplayan Uğur Suyu, doğu-batı doğrultusunda ilerler, Asar Suyunun güneyinde ona paralel olarak akar ve Efteni Gölü'ne dökülür. En yüksek akım haziran, en az akım ekim ayındadır. Beslenme alanı 285 km²'dir (Anonim 2011).

Efteni Gölü: Düzce'nin 14 km güneybatısında Hamamüstü Köyü çevresindedir. Denizden yüksekliği 118 metredir. Doğudan Küçük Melen ve Uğur Suyu ile güneyden Aksu, Beyköy, Kürtler, Hamamüstü, Kalyoncu ve Yeniköy Dereleri ile beslenmektedir. Alanı sular çekildiği zaman 5 km²'ye düştüğü gibi taşkınlar zamanında da 25 km²'ye kadar ulaşmaktadır. En derin yeri 8 metredir. Gölde DSİ tarafından kurutma çalışmaları yapılmaktadır (Anonim 2011).

Hasanlar Barajı: Düzce Ovası'nı sulamak amacıyla Küçük Melen suyu üzerinde kurulmuştur. Baraj gölü, Düzce içindeki göllerin en büyüğüdür. Su seviyesi en büyük olduğu zaman alanı 42,5 km² ye ulaşmaktadır (Anonim 2011).

4.1.2.3 Deprem durumu

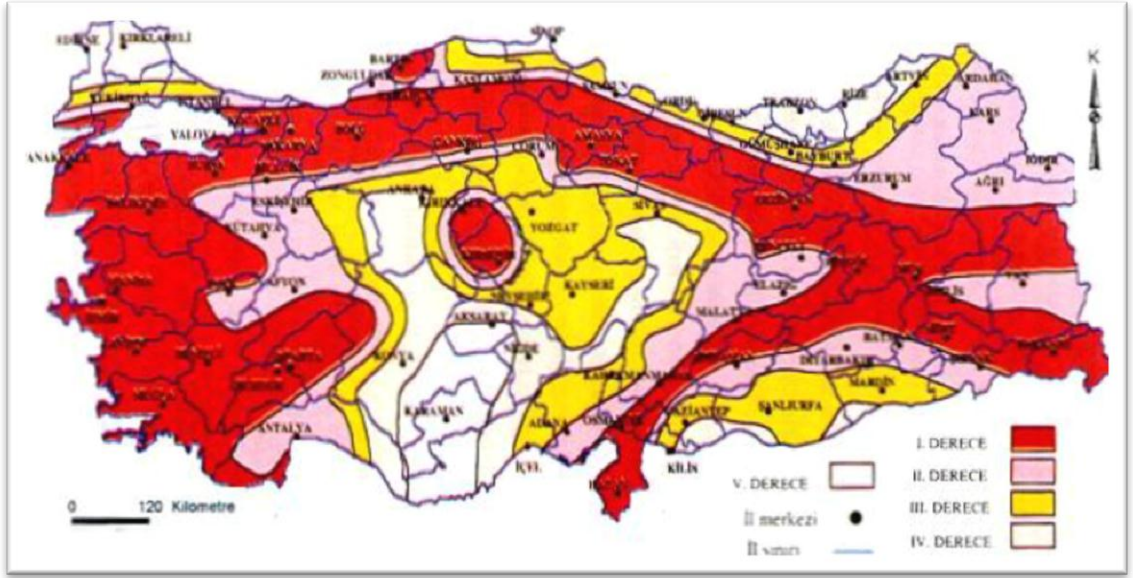
Düzce havzası, Türkiye'nin en önemli aktif faylarından (Deprem yapabilirlik olan) olan Kuzey Anadolu Fayı (KAF) üzerinde yer almaktadır. Bu fay, Doğuda Karlıova yöresinden başlayarak ülkenin Kuzey yarısının doğu-batı yönünde boydan boya kat etmektedir. Bolu yöresine kadar genelde tek kırıklardan meydana gelen dar bir zonda izlenen bu fay, Bolu batısında (Dokurcum Vadisi) çatallanarak, iki ana kola ayrılarak Marmara denizine doğru uzanmaktadır. Sakarya- Düzce yöresinde Hendek ve Düzce

fayları da KAF sistemine katılır ve 40 km'ye ulaşmaktadır. Düzce havzasında yer alan yerleşmeler son yüzyılda bu zonda bulunan aktif fayların oluşturduğu büyük depremlerin yıkıcı etkisinde kalmıştır. 1944, 1957 ve 1967 yıllarındaki depremler bu fayın Bolu- Abant ve Dokurcun segmentleri üzerinde gelişmiştir. Bu depremlerle Bolu- Abant ve Abant Gölü – Adapazarı Ovası arasında yüzey faylanması oluşmuştur.

Düzce havzasına en yakın olan ve deprem potansiyeli taşıyan aktif faylar ise bu havzanın oluşumuna yol açmış bulunan Düzce, Hendek fayları aktif fay karakterindedir.

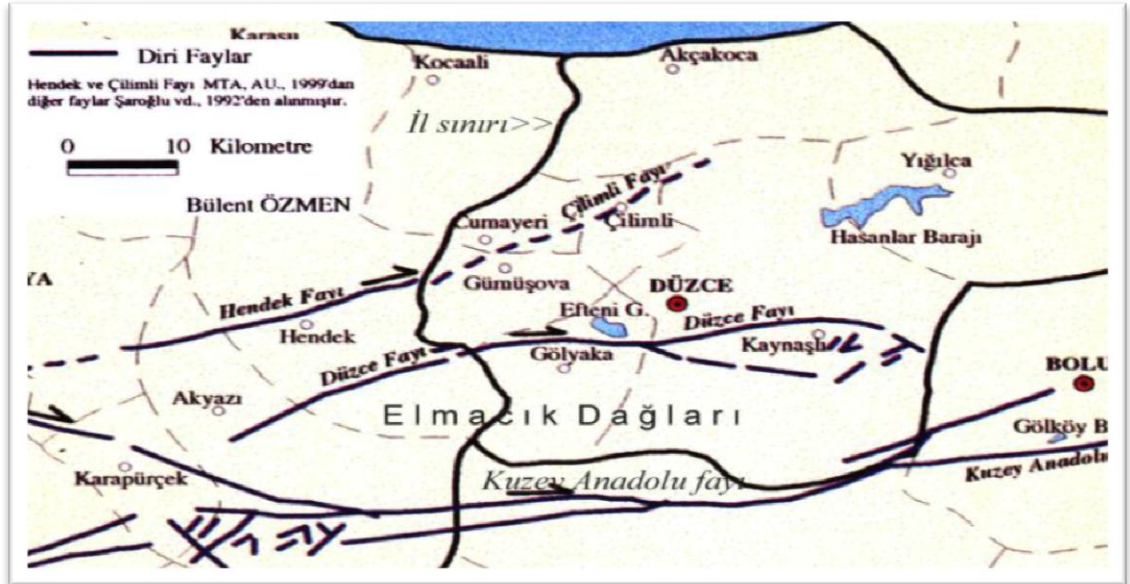
Çilimli fayı ise olası aktif bir faydır. Türkiye deprem kuşakları haritası Düzce kentinin tamamının 1. derece deprem kuşağı içinde bulunduğunu göstermektedir (Harita 4.5). Türkiye'nin deprem üreten diri faylarını gösteren harita üzerinde de Düzce bölgesinin hem Kuzey Anadolu fayının, hem de bunun bir kolu olan Düzce fayının etki alanı içinde olduğunu görülmektedir.

Düzce fayının daha kuzeybatısında kalan Hendek ve Çilimli fayları da Harita 4.6'de görülmektedir. Bu haritadaki verilerden başka bölgeye ait uydu görüntüleri üzerinde de Çilimli fayının kuzeydoğuya doğru Yığılca yönünde devam ettiğine dair belirtiler bulunmaktadır (Özmen 2000).



Harita 4.5 Türkiye'nin deprem kuşakları içinde Düzce'nin yeri (Anonim 2011)

Düzce Havzası'nın kuzeyinde Cumayeri-Konuralp arasında uzanan Çilimli Fayı yaklaşık 13 km. uzunluğunda olup, güneybatıdaki Hendek Fayının devamında yer alır. Fayın niteliği ve aktivitesine ait veri toplanamamıştır. Hava fotoğrafları üzerinde yapılan gözlemler fayın doğrultu atımlı olduğunu göstermektedir (Anonim 2011).



Harita 4.6 Düzce çevresinin diri fayları (Özmen 2000)

17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 depremlerinde önemli miktarda hasara uğrayan ilçe düzeyindeki yerleşim yerleri Düzce, Gölyaka, Gümüşova, Çilimli ve Cumayeri'dir. Bunlar içinde en az hasar Gümüşova'da, en fazlası Gölyaka'dadır. Düzce merkezi de önemli hasara uğrarken, merkeze bağlı konumda olan Konuralp, en az hasarın olduğu yerleşim yeri olarak saptanmıştır. Ağır hasar gören yerleşimlerin (Cumayeri, Gölyaka, Düzce) ortak tarafı Geç Kuvarterner genç çökeller üzerine yerleşmiş olmalarıdır (Anonim 2011).

Düzce Havzası jeolojik yapısı ve iklim özellikleri açısından sık sık doğal afete uğrayan bir bölgedir. Bölgede son yüzyılda afet nitelikli dört büyük deprem (1943, 1957, 1967, 1999) yaşanmış, en sonuncusu Mayıs 1998'de olmak üzere sık sık su baskınlarına uğramıştır (Anonim 2011).

Ayrıca, havza çevresinde bazı alanlarda izlenen yoğun heyelanlar arazi kayıpları vb. zarara yol açmaktadır. Bölgenin doğal afetlerden bu denli etkilenmesinin temel nedeni yerleşme birimleri ile teknik altyapının, doğal afet süreçlerinin niteliği ve etki alanlarının değerlendirilmeden konuşlandırılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Düzce Havzası bulunduğu yerin jeolojik yapısı gereği her zaman deprem riski altındadır (Anonim 2011).

17 Ağustos Marmara ve 12 Kasım 1999 Düzce depremi, Düzce kentinin ve imar gelişiminin dönüm noktası olmuştur. 3 Aralık 1999 tarihinde Düzce İlçesi "İl" statüsü kazanmıştır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na yayımlanan 12297 sayılı genelge ile mevcut imar planının revizyonunun gerekliliği gündeme gelmiştir. Bununla birlikte 1987 onaylı İmar Planlarının ömrünü dolduruyor olması, planda öngörülen bağlantı ve çevre yolları, merkez donatı alanları ve resmi kurum alanları gibi önemli plan kararlarının, gerek finansman kaynaklarının sağlanamamış olması gerekse uygulamada gerekli organizasyonun sağlanamamış ve diğer teknik alt yapının gerçekleştirilmemiş olması, planların yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır (Anonim 2011).

Bu depremlerde kentte ciddi zemin problemleri yaşanmış ve kentin fiziki dokusu adeta yok olmuştur (Şekil 4.1). Deprem sonrası Tübitak, MTA ve Ankara Üniversitesince ortaklaşa hazırlanan 17 Ağustos 1999 depremi sonrası Düzce (Bolu) ilçesi alternatif

yerleşim alanlarının jeolojik incelemesi yapılmıştır. Bu inceleme sonunda Düzce Kenti'nin mevcut zeminlerinin yerleşime uygun olmadığı belirtilmekte ve kentin kuzeydoğusundaki yamaçlar alternatif yerleşim alanları olarak gösterilmiştir (Anonim 2011).

Etüd sonuçlarına göre kent merkezini içine alan 245 hektarlık alanda yapılaşma yapılmaması ve bu alanın yerleşime kapatılması önerilmiştir. Ancak kentin geçmişten bugüne gelen ticaret merkezi olma özelliğini kaybetmesinin mümkün olmayacağı düşüncesi ve bu alanın büyük bir hinterlandının olduğu, mevcut yapı stoğu, kentsel hareketler vb. dikkate alınarak bu alanlar imara açılmıştır.

Düzce İlının tamamını kapsayan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, ayrıca Düzce Merkez ve yakın çevresi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Akçakoca İlçesi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu, Yığılca ilçesi 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlanmış olup, 2008 yılında İl Özel İdaresi ve İl Belediyesi tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Anonim 2011).



Şekil 4.1 Düzce kentinin 17 Ağustos 1999 depreminden önceki ve sonraki görünümü (Anonim 2011)

4.1.2.4 İklim

Karadeniz Bölgesi'nin sınırları içinde kaldığından genel özellikleri ile Karadeniz ikliminin etkileri görülür. Ancak Karadeniz ikliminin yanı sıra Akdeniz ve Karasal

iklimleri arası geçiş özelliği göstermektedir. Bölgenin iklimi çeşitli etkenlerin sonucunda şekillenmektedir. Enlemin etkisinden dolayı sıcaklık güneyde yer alan illere göre düşük olmaktadır. Deniz kıyısında yer alan Akçakoca'ya göre Düzce ve diğeri ilçeleri yaz aylarında daha sıcak, kış aylarında biraz daha soğuk olmaktadır. Ancak dağların yükseltisi kıyıdan içlere doğru arttığından az da olsa ancak dağların yükseltisi kıyıdan iç kesimlere doğru arttığından az da olsa denizin yağış artırıcı ılımanlaştırıcı etkisi iç kısımlarda da hissedilmektedir. Hava kütleleri ve basınç merkezlerinin etkileri görülmektedir. Bazı zaman kuzey kutupta oluşan soğuk hava (arktik); bazen de güneyde tropikal havanın etkisinde kalarak zamansız soğukların ya da sıcakların oluşmasına neden olmaktadır. Hava basıncından orta Avrupa basıncından hareket eden hava balkanlar üzerinden gelerek kış aylarında havayı soğutup, kar yağışına neden olmaktadır. Cephe yağışlarını oluşturmaktadır. Orta Avrupa yüksek basıncı oluşmadığı zamanlar Karadeniz'in kuzeyine İzlanda alçak basıncı gelir. Bu durumda güneyden gelen tropikal hava basıncı oluşmaktadır. O dönemde kışlar oldukça sıcak geçmektedir. Yaz aylarında Azor yüksek basıncından Basra alçak basıncına doğru oluşan hava akımı da kuzey batıdan gelerek havanın serinlemesine, yamaç yağışlarının oluşmasına etki etmektedir. Kuzey yönlü bu tip hava akımları Karadeniz üzerinden geldiğinden yağış ve nem getirmektedir (Anonim 2011).

Kıyıya paralel uzanan dağların alçaldığı yerlerde delk'in etkisinden dolayı rüzgâr yön kazanmaktadır. Bu nedenle Melen Boğazı'nda ve Nüfren Boğazı'ndan Düzce'ye doğru kuzey batı yönlü rüzgarları oluşmaktadır. Düzce etrafının dağlarla çevrili olması rüzgâr hızlarının azalmasına ve kış aylarında sis oluşmasına ve geç dağılmasında etkili olmaktadır. Oluşan sisler daha sık sıcaklık terselmesidir. Akçakoca kıyılarında deniz buğusu sisleri ilkbaharda oluşmaktadır (Anonim 2011).

4.1.2.5 Flora-Fauna

Düzce, kuzeybatı Karadeniz Bölgesi'nde yayılışını yapan Euro-Siberian (Euxine) flora alanı ile Mediteranean (Akdeniz) flora alanı etkisinde bulunmaktadır. Irano-Turanian Flora alanı (İç Anadolu) etkisi sınırlıdır. Bunun yanında, Elmacık Dağı'nın güneyi; Batı Karadeniz Bölgesi'nden İç Anadolu Bölgesi'ne açılan Sakarya nehrinin kolu olan Mudurnu Çayı ile Elmacık Dağı'nın kuzeyi; Efteni Gölü'nden doğan Melen Çayı'nın

Karadeniz sıcak ve nemli etkisini iç taraflara taşımasından dolayı lokal Akdeniz ikliminden kaynaklanan Mediterranean Flora (Batı Ege) etkisine sahiptir (Anonim 2011).

Düzce ve yakın çevresinin bitki örtüsü toprak ile insan faktörü arasında bir denge unsuru oluşturmaktadır. Orman örtüsü can kaybını ve birçok ekonomik zararı önleyici bir faktördür. Ayrıca yağış rejimini düzenleyici bir rol oynamaktadır. Karadeniz Bölgesi'nin zengin ve çeşitli doğal örtü özellikleri Düzce kentinin büyük bölümünde de gözlenmektedir. Hareketli coğrafi yapı, bitki nitelikli ve niceliklerinde de değişiklikler oluşturmaktadır. Kıyı kesimlerde dar bir şerit, maki bitki toplulukları ile kaplıdır. Herdem yeşil bodur bitkilerin başlıcaları katran ağacı, çeşitli fundalar, sumak, taflan kızılıcık, tespih ve sarmaşık türleridir. Maki şeridinin yanında yer yer orman ağaçlarının kıyıya dek sokulduğu da gözlenebilmektedir (Anonim 2011).

Yapraklı orman şeridinde orman altı bitki örtüsü oldukça zengindir. İğne yapraklı ağaçlara doğudaki dağlık kesimde daha çok rastlanmaktadır. 600 m. yükseltiden sonra, bu tür ağaçlar orman ağaçları içinde ağırlık kazanmaktadır. Birinci çöküntü alanı olarak anılan Düzce Düzlüğü ve doğusu, ormanın önemli oranda yok edildiği ve kültür bitkilerinin egemenliğinin arttığı bir yöredir. Tütün ekimine elverişli bu alanda ormanın azalmasına karşılık, doğuda Yığılca yöresinde ormanlar ağırlığını korumaktadır (Anonim 2011).

Düzce'de yer alan hakim flora da üst örtü olarak; Açık tohumlulardan (Gymnosperm) *Abies bornmülleriana* (göknar), kapalı tohumlulardan (Angiosperm) Fagacea familyasına ait *Fagus orientalis* (kayın) ve *Quercus robur* (meşe) ağaçlarının meydana getirdiği saf ve karışık meşcereler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yer yer gruplar halinde veya tek tek *Tilia tomentosa* (ıhlamur), *Castanea sativa* (kestane), *Coryllus avellana* (yabani fındık), *Populus trmula* (titrek kavak) ve vadi tabanlarında *Alnus gulinosa* (kızılağaç) yer almaktadır (Anonim 2011).

Düzce'de yer alan hakim flora da alt örtü olarak; *Rhododendron ponticum* (orman gülü), *Prunus laurocerassus* (karayemiş), *Cormus australis* (kızılıcık), *Buxus sempervirens*

(şimşir), *Creataegus oxychanta* (alıç), *Rosa canina* (kuşburnu), *Erica arborea* (funda), *Prycantha coccines* (ateş diken) gibi çalı ve ağaççık formunda bitkiler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra otsu bitkiler olarak; *Agropyron repens* (ayrıkotu), Şerbetçiotu, Sakalotu, adi fiğ, mantarlar, *Urtica spp.* (ısırgan otu), *Heliotropium* (siğilotu), ayı gülü (*Paeonia*), *Thymus* (kekik), *Matricaria hamomilla* (papatya), *Mentha* (nane), *Guisetum aruonse* (atkuyruğu otu) , *Similax*, *Lupinus*, çobanpüskülü, eğrelti, *Hedera helix* (orman sarmaşığı), *Anthemis coelopoda ssp. Bourgaei* (papatya), *Sinapis alba* (hardal otu), *Euphorbia paplis* (sütleğen), *Taraxacum officinale* (karahindiba), *Malva sylvestris* (ebegümeci), çuha çiçeği, yabani çilek, *Hypericum calcineum* (koyun kıran), geven ve likenler, graminea ve legümünöze familyasına ait otsu bitkiler yer almaktadır (Anonim 2011).

Düzce kenti genel flora özellikleri incelendiğinde floranın %10'unu endemik türlerin oluşturduğu ve bu türlerden 11 endemik bitki türünün Türkiye Bitkiler Kırmızı Kitabı'nda "tehlike altında" olduğu yer almaktadır (Aksoy vd. 2010).

Düzce florasında yer alan 71 adet endemik tür ve türlerin dağılımı Harita 4.7'de belirtilmiştir.

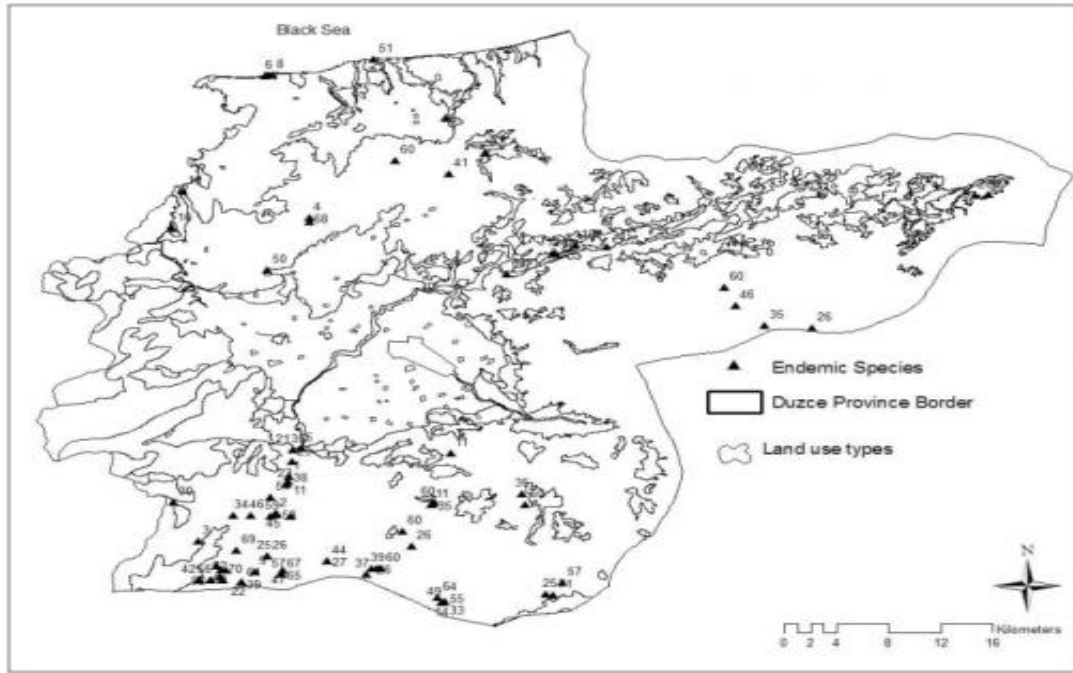
Konuralp'in dağlık kesimlerinde orman ve fundalık alanları ile iç kesimlerde yoğun olarak tarımsal üretim amaçlı fındıklık, çeltik ve mısır tarlaları bulunmaktadır. Önceki dönemlerde Konuralp çevresinde tütün üretiminin yoğun olarak yapıldığı bilinmektedir.

Düzce ve yöresinde yaban hayvanları için en geniş alanları ormanlar oluşturmaktadır. Alan olarak küçük olmasına karşın önemli sayıda tür barındıran başta Efteni Gölü ve Karadeniz kıyı şeridi olmak üzere doğal ve yapay sulak alanlar bir diğer yaşam ortamıdır. Tarım alanları ve meralarda yine yaban hayvanlarına ev sahipliği yapan ve habitat tipleriyle bütünlük arzeden önemli yaşam ortamlarıdır. Yaban hayatının en yoğun olarak bulunduğu alanlar orman kenarları, sulak alanların kara ile birleştiği noktada oluşan riparian alanlar ve farklı habitatların birleştiği kısımlardır.

Bölgede yer alan doğal faunaya ait olan ve Bern sözleşmesine göre koruma altına alınmış türler; **memeliler**; *Dryomys Laniger*, *Canis Lupus*, **kuşlar**; *Podiceps auritus*, *Tachybaptus ruficollis*, *Podiceps nigricollis*, *Phalacrocorax pygmeus*, *Botaurus stellaris*, *Ixobrychus minutus*, *Nycticorax nycticorax*, *Ardeola ralloides*, *Egretta garzetta*, *Thareskionithidae* familyasının bütün bireyleri, *Anser erythropus*, *Oxyura leucocephala*, *Falconiformes* takımı bütün bireyleri, *Porzana porzana*, *Crex crex*, *Grus grus*, *Otis tarda*, *recurvirostra avosetta*, *Charadius Leschenaulti*, *Larus genei*, *Pterocles orientalis*, *Calamator glandarius*, *Strigiformes* takımı bütün bireyleri, *Caprimulgus eurpaeus*, *Upupo epops*, *Piciformes* takımı bütün bireyleri, *Melanocorypha bimucaluata*, *Calandrella rufescens*, *Hirundo daurica*, *Motalcilla cinerea*, *Prunella ocularis*, *Cercotrichas galactotes*, *Irania gutturalis*, *Oenanthe isabellina*, *Oenanthe oenanthe*, *Carduelis flavirostris*, *Carpodacus erythrinus*, *Emberiza cia*, *Emberiza schoeniclus*, **sürüngenler**; *Mauremys caspica*, *Testudo graeca*, *Lacerta parva*, *Ophisops elegans*, *Ablepharus kitabeli*, *telescopus fallax*, *Vipera xanthina*, **iki yaşamlılar**; *Bufo viridris*, *Pelobates syriacus*'dır (Anonim 2011).

4.1.2.6 Peyzaj Özellikleri

- **Fakıllı Mağarası:** Akçakoca İlçesi Fakıllı Köyü içinde yer almaktadır. İçindeki galerilerde sarkıt ve dikitler bulunmaktadır (Şekil 4.2) (Anonim 2011).
- **Sarıkaya Mağarası :** Yığılca İlçesi'nde bulunmaktadır. Genişliği 80 m., uzunluğu 75 m. ve tavan yüksekliği 15-40 m.dir. Düzce merkeze 45 km. Yığılca' ya 10 km uzaklıkta hakim tepe üzerinde olan mağaranın bulunduğu yer yamaç paraşütüne de uygundur. Turizme açma çalışmaları devam eden mağara, Batı Karadeniz Bölgesi'nin en güzel ve en büyük mağarasıdır. Arasında değişen mağaranın giriş bölümündeki salonun içi damlataşlar ile kaplıdır (Anonim 2011).



Harita 4.7 Düzce florasında yer alan endemik türler ve dağılımları (Aksoy ve ark 2010)

1 *Centaurea yaltirikii*, 2 *Cephalaria duzceensis*, 3 *Festuca rubra* subsp. *pseudorivularis*, 4 *Lamium purpureum* var. *aznavourii*, 5 *Lythrum anatolicum*, 6 *Verbascum degenii*, 7 *Centaurea kilaea*, 8 *Silene sangaria*, 9 *Cirsium boluense*, 10 *Lathyrus undulatus*, 11 *Seseli resinosum*, 12 *Alyssum blepharocarpum*, 13 *Alyssum virgatum*, 14 *Carduus nutans* subsp. *falcato-incurvus*, 15 *Fritillaria bithynica*, 16 *Ferulago thirkeana*, 17 *Ornithogalum alpigenum*, 18 *Scorzonera pygmaea* subsp. *nutans*, 19 *Stenotaenia macrocarpa*, 20 *Thlaspi jaubertii*, 21 *Verbascum bithynicum*, 22 *Dianthus cibrarius*, 23 *Verbascum cheiranthifolium* var. *asperulum*, 24 *Veronica fuhsii*, 25 *Corydalis wendelboi* subsp. *congesta*, 26 *Abies nordmanniananina* subsp. *bornmuelleriana*, 27 *Allium huber-morathii*, 28 *Allium olympicum*, 29 *Alyssum pseudo-mouradicum*, 30 *Anthemis aciphylla* var. *discoidea*, 31 *Arum euxinum*, 32 *Asperula lilaciflora* subsp. *phrygia*, 33 *Astrantia maxima* subsp. *haradjianii*, 34 *Campanula latiloba* subsp. *latiloba*, 35 *Campanula lyrata* subsp. *lyrata*, 36 *Cicerbita variabilis*, 37 *Crataegus x bornmuelleri*, 38 *Dactylorhiza bithynica*, 39 *Delphinium fissum* subsp. *anatolicum*, 40 *Dianthus anatolicus*, 41 *Dianthus carmelitarum*, 42 *Dianthus leucophaeus* var. *leucophaeus*, 43 *Dianthus lydus*, 44 *Epipactis bithynica*, 45 *Euphorbia falcata* subsp. *macrostegia*, 46 *Galium fissurense*, 47 *Helichrysum arenarium* subsp. *aucheri*, 48 *Hieracium artabirens*, 49 *Jurinea alpigena*, 50 *Knautia degenii*, 51 *Lamium ponticum*, 52 *Lathyrus tukhtensis*, 53 *Linaria iconia*, 54 *Lonicera caucasica* subsp. *orientalis*, 55 *Marrubium globosum* subsp. *globosum*, 56 *Minuartia anatolica* var. *anatolica*, 57 *Muscari aucheri*, 58 *Nonea pulla* subsp. *monticola*, 59 *Onosma bornmuelleri*, 60 *Phlomis russeliana*, 61 *Sempervivum armenum* var. *armenum*, 62 *Sideritis dichotoma*, 63 *Stachys cretica* subsp. *anatolica*, 64 *Stachys iberica* subsp. *iberica* var. *densipilosa*, 65 *Taraxacum turcicum*, 66 *Tragopogon aureus*, 67 *Trifolium barbulatum*, 68 *Trifolium caudatum*, 69 *Trifolium pannonicum* subsp. *elongatum*, 70 *Asyneuma rigidum* subsp. *sibthorpiatum*, 71 *Crocus biflorus* subsp. *pulchricolor*



Şekil 4.2 Fakıllı ve Sarıkaya Mağaraları (Anonim 2014 a)

- **Gökçeağaç Mağarası:** Bu mağarada Yığılca İlçesinde bulunmaktadır. Diğerlerine göre daha küçük bir mağaradır (Anonim 2011).
- **Koçköy Mağarası:** Düzce'nin 40 km kuzeyinde, Akçakoca İlçesi'nin Yenimahalle mahallesinde daire şekilli bir çukurluğun tabanında yer almaktadır. Kısa boylu dereler tarafından (Hacı, Orhan ve Sarma Dereleri) parçalanmış az eğimli bir düzlük üzerinde gelişen ve sıralar halinde uzanan dolinlerden birinin tabanında düden konumunda gelişen ve Karadeniz otoyolunun Akçakoca'dan geçen bölümünün hemen kenarında bulunan mağara evlerin arasında kalmıştır (Anonim 2011).
- **Ceneviz Kalesi:** Ceneviz Kalesi, 4.Haçlı Seferleri için Venedik gemileri ile İstanbul'a gelen ve çoğunluğu Latin olan Haçlı Ordusu'nun İstanbul'u zapt etmesi ile 1204 yılında başlayan Latin İmparatorluğu Dönemi'nde inşa edilmiştir. Kalenin surları moloz taşlar ve kiremit kullanılarak yapılmıştır. Kale avlusunda bugün dilek kuyusu olarak bilinen aslında dönemin su ihtiyacını karşılamak amacı ile yapılmış sarnıç yer almaktadır. Kalenin denizden yüksek bir tepe üzerinde bulunması alana seyir terası özelliği katmaktadır (Şekil 4.3) (Anonim 2014 a).



Şekil 4.3 Akçakoca İlçesi'nde yer alan Ceneviz Kalesi (Anonim 2014 a)

- **Demirciönü Tabiatı Koruma Alanı:** Akçakoca İlçesi, Demirciönü mevkiinde yer almaktadır. 12.04.1994 tarihli onay ile Demirci Önü Tabiatı Koruma Alanı (Akçakoca) olarak belirlenen alan 430 hektar olup, alanda kayın, gürgen, kestane, meşe türlerinin yer yer saf, yer yer karışık meşcereler oluşturması optimum yayılış alanlarından doğal özellikleri bozulmamış bir örneğini teşkil etmesinin yanı sıra zengin bir alt flora ve fauna potansiyeline sahip bir orman ekosistemi özelliği göstermesidir (Anonim 2011).
- **Samandere Şelalesi Tabiat Anıtı:** Samanderesi boyunca uzanan çavla, çağlayan ve cadı kazanı gibi doğal özellikler ile yer yer anıt ağaçların yer aldığı alan, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı tarafından 19 Aralık 1988 tarihinde “Tabiat Anıtı” olarak ilan edilmiştir. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu” kapsamına alınan ve tescil edilen ilk Doğa Anıtı olan Samandere Şelalesi Düzce’nin güneydoğusunda 750 m. yüksekliktedir. Düzce’ye 25 km. uzaklıkta ve 10 Ha. büyüklüğündeki alana, orman yolu ile ulaşılmaktadır (Şekil 4.4) (Anonim 2011). Alan çevresinde *Fagus orientalis* ile *Carpinus* spp. Başta olmak üzere, *Abies nordmannianasubsp. Bormülleriana*, *Pinus nigra*, *Pinus silvestris*, *Castanea sativa*, *Tilia* spp., *Fraxinus* spp., *Platanus orientalis*, *Salix* spp., *Corylus* spp. Ve *Buxus senperviren*, *Euonymous* spp., doğal bitki örtüsünü oluşturmaktadır. Çevredeki ormanlarda Geyik, Karaca, Taban Domuzu, Tilki, Kurt, Yaban Kedisi gibi hayvanlar, Tahtalı ve Atmaca gibi kuşlar, derelerde ise, Alabalık, Sazan, ve Yayın gibi balık türleri bulunmaktadır (Anonim 2011).



Şekil 4.4 Samandere Şelalesi (Anonim 2014 a)

- **Sırıkyayla Göknarı Tabiat Anıtı:** Düzce İli Merkez İlçesi Odayeri Köyü Sırıkyayla mevkiinde ormanlık alandaki Göknar Ağacı (*Abies nordmanniana*), 600 yaşlarında, 20 m boy, 3.60 m çap ve 11.30 m. çevre genişliğine sahip olması nedeni ile anıt ağacın bulunduğu 1000 m² alan, “Tabiat Anıtı” olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir (Anonim 2011).
- **Paşabükü Dışbudak Ağacı Tabiat Anıtı:** Düzce İli Yığılca İlçesi Kırık Köyü Paşabükü mevkiinde ormanlık alandaki Dışbudak Ağacı (*Fraxinus oxycarpa*), 110 yaşlarında, 46 m boy, 1m çap ve 3 m çevre genişliğine sahip olması nedeni ile anıt ağacın bulunduğu 1000 m² alan “Tabiat Anıtı” olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir (Anonim 2011).
- **Kayadibi Porsuk Ağacı Tabiat Anıtı:** Düzce İli Yığılca İlçesi Gökçeagaç Köyü Kayadibi mevkiinde ormanlık alandaki Porsuk Ağacı (*Taxus baccata*) türünün, 775 yaşlarında, 27.5 m boy, 1.90 m çap ve 4.80 m çevre genişliğine sahip olması nedeni ile anıt ağacın bulunduğu 1000 m² alan “Tabiat Anıtı” olarak 06.09.2002 tarihinde tescil edilmiştir (Anonim 2011).
- **Dokuzdeğirmen Çınar Ağacı Tabiat Anıtı:** Düzce İli Cumayeri İlçesi Dokuzdeğirmen Köyünde buluna Çınar Ağacı (*Abies nordmanniana*) türünün, 300

yaşlarında, 70 m boy, 1.36 m çap ve 6 m çevre genişliğine sahip olması nedeni ile anıt ağaç “Tabiat Anıtı” olarak 27.04.2006 tarihinde tescil edilmiştir (Anonim 2011).

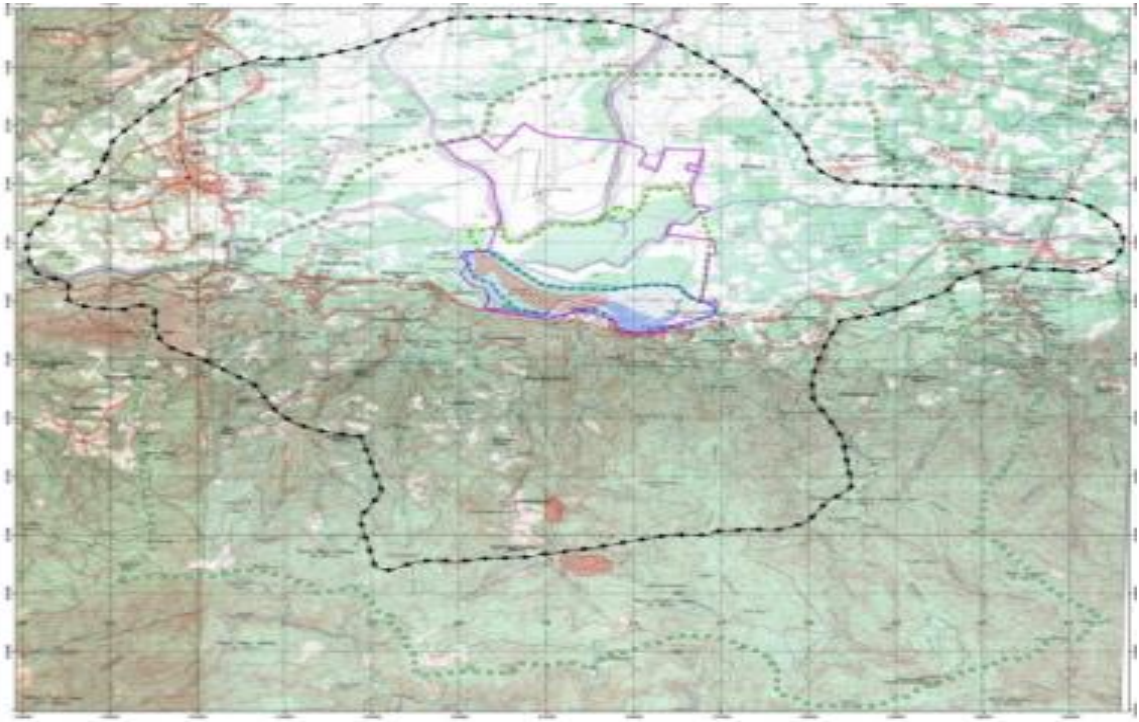
- **Güzeldere Şelalesi Tabiat Parkı:** Düzce-Gölyaka ilçesi sınırı içinde Bıçkı Deresi üzerinde 100m. yükseklikte bulunan Güzeldere Şelalesi, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Koruma Genel Müdürlüğü’nce 1993 yılında “orman içi dinlenme yeri”, 2011 yılında “tabiat parkı” olarak tescil edilmiştir (Şekil 4.5) (Anonim 2011).
- **Aydınpınar Şelaleleri:** Düzce Merkeze 10 km. uzaklıkta Güzeldere, Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bağlantısında alabalık üretim ve tüketim tesisleri güzergâhında sıra sıra 5 şelalenin bulunduğu alandır (Anonim 2011).
- **Kurugöl Tabiat Parkı:** 16.01.2004 tarihinde A tipi olarak tescil edilen alan 21, 95 ha olup, içinde 4,87 ha büyüklüğünde gölet mevcuttur. 11.07.2011 tarihinde “tabiat parkı” olarak tescil edilmiştir (Anonim 2011).



Şekil 4.5 Güzeldere Şelalesi ve orman içi kamp alanı (Anonim 2014 a)

- **Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası:** Efteni Gölü, Kara Avcılığı Kanunu ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği kapsamında Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ve Sulak Alan statüsüne sahiptir. 14/02/1992 tarih ve AYHD.1.KS.08-04.1-6 sayılı Bakanlık oluru ile "Su Kuşları Koruma ve Üretim Sahası" olarak 580 ha alanlı tesis edilmiş olup, 03/05/1995 tarih ve MPG.AYHD.1.KS.04.04-69 sayılı Bakanlık oluru ile 750 ha 'a genişletilmiştir. Son olarak Bakanlar Kurulu’nun 29.11.2005 tarih ve 2005/9729 sayılı kararı ile 764 ha alanlı “Efteni Gölü Yaban Hayatı

Geliştirme Sahası” olarak ilan edilmiştir. 2011 yılında Düzce Şube Müdürlüğü tarafından nihai halini alması sağlanan Efteni Gölü için hazırlanan “Sulak Alan Yönetim Planı” Temmuz 2012 Ulusal Sulak Alan Komisyonu Olağan 1. Toplantısında görüşülerek sulak alanının koruma bölgeleri ile plan hükümleri kabul edilmiştir. Harita 4.8’de Sulak alan ve koruma bölgeleri ile Yaban Hayatı Geliştirme Sahası sınırları verilmiştir (Anonim 2011). Kesim ve Mansuroğlu (1996) efteni Gölü Yaban Hayatı Koruma Alanı’nda 150’den fazla kuş türünün gözlenebileceğini ve bunların arasında nesli tükenmekte olan ya da Türkiye’de ender görülen kuş türlerin bulunduğunu belirtmektedir. Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahasında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi tarafından fauna, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi tarafından ise flora tür sayımı çalışmaları devam etmektedir.



Harita 4.8 Efteni Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Anonim 2011)

- **Yedigöller Yaban Hayatı Geliştirme Sahası:** 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Yedigöller Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tescil edilen saha Yedigöller yöresindedir. Yaklaşık 4000 ha büyüklüğündeki batısındaki 2100 ha’lık kısmı Düzce ili, doğusundaki 1900 ha’lık kısmı ise, Bolu ili sınırlarında kalmaktadır. Yedigöller Havzası, kayan kütlelerin vadilerin önlerini

kapaması sonucu oluşan ve aralarında 50-60 m yükselti farkı bulunan, kuzeyden güneye doğru sıralanan Seringöl, Büyükgöl, Deringöl, Kurugöl, Nazlıgöl, İncegöl, ve Sazlıgöl gibi 7 adet heyelan gölünden meydana gelmektedir. Bu göller Bolu il sınırları dahilindedir (Harita 4.9) (Anonim 2011).

- **Yeşilöz Yaban Hayatı Geliştirme Sahası:** 07.09.2005 tarih ve 2005/9453 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Y. H. G. Sahası kararı alınmıştır. Bu alanın tamamı 9.168 ha olup 350 ha'lık kısmı Düzce İli sınırları içerisinde kalmaktadır (Anonim 2011).



Harita 4.9 Yedigöller Yabancı Hayatı Geliştirme Sahası (Anonim 2011)

4.1.3 Kültürel Özellikler

Bu bölümde araştırma alanının tarihsel gelişim süreci ile antik kent dokusu incelenmiştir.

4.1.3.1 Tarihsel gelişim

- **Antik kentin kuruluşu- Kieros Dönemi**

Antik Kent, dört tarafı sıra dağlarla çevrili bir ovanın (Düzce Ovası) kuzeyinde, antik adı Hypios olan sıradağlardan küçük bir tepenin güney yamacında kurulmuştur. Kentin kurulmasında ve gelişmesinde ziraat için elverişli, verimli ova ve ovayı sulayan Hypios Irmağı etkili olmalıdır (Zeyrek 2005).

Dörner (1949), Prusias'da ikamet ettiği yeri mons Hypius (Melen nehri)' nin aktığı kuzeyindeki tepenin sisli olmadığı, diğer taraflarda devamlı bir sis olduğunu ve oradaki manzaranın ve bulunduğu konumun nedeni ile burada bir antik kentin kurulma sebebini açıkladığını ve halkın da bu konuda ona onay verdiğini aktarmıştır.

Dörner (1949), antik dönemde bu bölge uygun iklim koşulları sebebi ile yerleşim alanı olarak seçilmiş olabileceğini, ormanlık alandan da pay alınarak kentin oluştuğunu eserinde belirtmiştir. İlk yerleşenlerin çerkezler ve diğer kafkasların olduğunu ve antik çağda sığırcılık ve tarımla uğraşıldığı anlaşılan bölgede bulunduğu dönemde tütüncülük yapıldığını ifade etmiştir.

Herakleia tarih yazarı Memnon (434), bugün Konuralp adı ile anılan antik kentin bilinen en eski isminin Kieros olduğunu ifade etmiştir. Kieros'un Herakleia'ya bağlı bölge olduğu bilinmektedir (Tcherikover 1972). Ziegler (?), 279 yılında Selevkos İmparatoru I.Antiochos'un Bitinya'lılara karşı ayaklanma başlattığını ve Nikomedyalı Kralı Nikomedes'in Herakleia'ya yardım ettiğini ve kaybedilen toprakların bir kısmının geri alındığını, geriye kalan bu topraklardan, Sangariosmündung (Sakarya)'nın batısında kalan alanın Kieros yerleşimi olduğunu belirtmiştir. Kieros'un 279 yılından da önce Herakleia'ya bağlı olduğu düşünülmektedir (Tcherikover 1972).

Herakleia'lıların geniş topraklarını barbarlardan korumak amacı ile kurdukları Kieros, kendi içinde kurumları ile bir kent statüsü kazandığı yazıtlardaki ifadelerden anlaşılmaktadır (Memnon ?). Kieros, merkezde Megara'ya bağlı olarak yönetilmiştir. Herakleia'nın kurulmasında rol alan Boeotia'lılar Kieros'un yanında "Thebais" ve "Dionysias" adlı şehirleri kurmuşlardır. Kieros, daha sonraki dönemlerde Bitinya Krallığı ve bu iki şehrin baskısına maruz kalmıştır. 279 yılında Bitinya ikinci kralı Zipotes Herakleia'daki bazı bölgeler ile Kieros'u ele geçirmiştir. 278 yılında Kieros'da Nikomedes'in Galata'lıların Avrupa'dan Asya'ya güvenli geçişini sağlamak ve

Heraklea'daki halkın güvenliğini sağlamak üzere karşılıklı bir antlaşma yapılmıştır. Bu antlaşma ile Bizans, Herakle, Tios, Kalkedon ve Kieros'un Nikomedyanın (İzmit) müttefiki olduğunu göstermiştir (Bickermann 1932, Heuss 1963). Kieros'dan önceki zamanlara ait bugüne bilgi ulaşmamıştır. Dörner (1957), Prusias civarındaki kaçak kazılardan çıkan ve İstanbul antika pazarlarında satılan Greko_Pers tarzında yapılmış Phiale (yunan kap formu) objelerinin M.Ö. 5- 4yy'a tarihlendiğini ve buradan yola çıkarak, Kieros'un Herakleia Pontike kolonisi olarak kuruluşundan önce kurulmuş olabileceğine dikkat çekmiştir.

Kieros (Prusias ad Hypium)'da sürdürülen filolojik araştırmalar, Prusiaslıların phylelere (kavim) ayrıldığını ortaya koymuştur. Phyle isimleri;

- Megaris, Thebais, Dionysias ve Prusias,
- Iuliane, Sebastene, Germanike ve Tiberiane,
- Hadriane, Sabiniane, Antoniane ve Faustiniane olarak üç gruba ayrılmıştır (Dörner 1957).

Bunlardan birinci grupta yer alan Megaris ve Thebais, Prusias'ı (Kieros) kuranlar arasında Orta Yunanistan kökenli kavimlerin daha fazla etkili olduğu fikrini vermektedir. Thessalia'da bulunan Kierion kentinin ismi ile Kieros adı arasındaki benzerlik, bu fikrin kabul edilmesinde etkili olmuştur (Dörner 1957, Zeyrek 2005). Phyle isimleri, kentin kuruluş döneminden Roma Dönemine kadar devam eden köklü bir Hellen geleneğine işaret etmektedir (Zeyrek 2005).

• **Bitinya Krallığı Dönemi**

272 yılından sonra Kieros, uzun yıllar Herakleia'nın yanında yer almıştır. Yıllarca savaşın yaşandığı bölge, Bitinya Kralı Prusias tarafından ele geçirilmiştir (Polybius, Harris ve Ryde 1980). Tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Bitinya'nın genişleme dönemi M.Ö 202 tarihinde olduğundan, Kieros'un Bitinya'ya katılması 3.yy'ın son çeyreğine rastladığı düşünülmektedir (Janke 1963). Prusias hakimiyetine geçen kentin ismi değiştirilmiştir. Ancak kentin yeniden kurulmasına kadar Kieros olarak anılmıştır.

Bitinya Krallığı'na katılan Kieros'un ismi kralın adına izafeten 'Prusias' olarak değiştirilmiştir. Ancak Bursa ve Gemlik 'deki diğer Prusias kentlerinden ayırt edebilmek için bu yeni kente Prusias Pros Hypios, yani "Melen Kenarındaki Prusias" adı verilmiştir (Anonim 2011).

Romalılar ve Potus krallığı arasında MÖ. 1.yy'da başlayan Mithridates savaşları döneminde Prusias'ın savaşta yer alması ile ilgili literatüre geçmiş bir kayıt bulunmamakla birlikte bölgenin zarar gördüğü düşünülmektedir. Pomepeius'un Mithradates'i yenilgiye uğratması sonucunda IV. Nikomedes Philopator'un vasiyeti ile Nikomedeia Romalılar'ın hâkimiyetine geçtiği ve Roma'ya bağlı eyalet kenti olduğu bilgisi bulunmaktadır (Owens 2000).

- **Roma İmparatorluğu Dönemi**

Roma İmparatorluğu'na bağlanan Prusias, özellikle M.S.2.ve 3.yy'larda diğer Bitinya kentleri ile birlikte büyük oranda gelişmiş ve önemli imar faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Prusias'da inşa edilen büyük kamu yapılarının Roma İmparatorluğu Dönemine tarihlenmektedir. Kentin özellikle Antoninus Pius ile Septimus Severus Dönemleri arasında en parlak dönemini yaşadığı düşünülmektedir. Bu döneme ait sikkelerin sayıca fazla olması bu görüşü desteklemektedir. Prusias'da ilk kez Vespasianus döneminde kendi adına sikke darp edilmiştir. Bu durum, Prusias'ın iç işlerinde bağımsız bir kent olduğu kanıtlamaktadır (Zeyrek 2005).

Prusias'da paranın basılmasında daha çok bölgenin coğrafi konumu etkili olmuştur. Kent, kuzeyde Karadeniz'den Hypios sıradağlarına; doğuda Claudiolis (Bolu); güneyde geniş düzlükteki sulak alan, batıda; Nikomedia ile çevrilidir (Dörner 1950, Robinson 1951). Kenti ayrıca güneyde Modrena (Mudurnu) ve doğuda Claudiolis (Bolu) ile komşudur. Doğu yönündeki sınırı Bolu Dağı belirlemiştir. Prusias'ın sözü edilen önemli merkezler ile komşu olması ticari faaliyetleri arttırdığını düşündürmektedir.

Dia (Akçakoca), Prusias'ın ticaret alanı olduğu bilinmektedir (Robert 1951). Dia'da ortaya çıkarılan dorik şivesindeki yazıt ile bu bölgenin Herekleia Pontike ile sınır teşkil ettiği kabul edilmiştir.

Prusias'ın batıdaki komşusu olan Bithynia Bölgesi'nin en büyük şehirlerinden olan Nikomedia ile sınırının tam olarak hangi bölge olduğu bilinmemektedir. Nikomedia (İzmit) ile Prusias arasında birçok köy bulunmaktadır. Bu köy yerleşimlerinden en büyüğü Adapazarı'dır. Adapazarı ile Nikomedia arasında kalan sıra dağların çok dik ve engebeli olması burada yaşayan halkı ticaret, sosyal yaşam (tiyatro gösterileri, müsabakalar vb.) için Prusias'a yönlendiğini ve Prusias'ın bir merkezi bir kent olduğu fikrini güçlendirmektedir (Vittinghof 1978).

Prusias'ın en önemli bölgesi şehrin kuzeyinde uzanan ve yaklaşık 3.000 kişinin yaşadığı köy yerleşimidir. Bu alanda Akropolis'e ait olan küçük bir tepe bulunmaktadır. Hypios nehrinin geçtiği bölgeye uzak olmayan bu alan Akropolis'den tüm şehre hakim olan bakı durumu, tarım mahsullerinin ve üzümün yetişmesine olanak sağlayacak iklim koşulları, sığırcılık için uygun bir ortam olması bakımından yerleşim alanı olarak seçilmiştir. Aynı zamanda Karadeniz'e bağlanan bir nehir de buradan geçmektedir (Robert 1951).

Antik Dönemde ticari malların dolaşımında karadan ulaşım deniz ulaşımına göre daha pahalı olduğu ve bu nedenle Prusias daki Hypios Nehri'nin ticaret amaçlı kullanıldığı belirtilmiştir. Mal taşımacılığı için sığ olmasına rağmen nehrin kullanıldığı o döneme ait sikkelerdeki gemi tasvirlemelerinden anlaşılmaktadır (Mionnet 1404-1369). Ayrıca bu alanda küçük bir yerleşmenin ve ticaret bölgesi olduğu tahmin edilmektedir. O dönemlerde Bitinya'nın orman alanı bakımından çok zengin olduğu hatta Türkler'in "Ağaç Denizi" olarak isimlendirildikleri kaynaklarda belirtilmiştir. Bu bakımdan bu bölgenin en önemli ürününün ahşap olduğu fikri orta çıkmaktadır. Ahşap taşımacılığı için Hypios nehrinin kullanıldığı fikri öne çıkmaktadır (Dörner 1947).

Dörner (1947), Prusias'ın kuzeydeki sıra dağlar arasından bir kara yolu olduğunu bildirmiştir. Prusias' da bulunan yazıtlarda kelime haznesinin genişliği burada ikamet

eden halkın sadece Küçük Asya'dan değil, Trakya ve Karadeniz Bölgeleri'nden oluştuğunu düşündürmektedir (Hommel 1980).

Prusias'ın 2. ve 3.yy' da Claudiopolis'le olan komşuluk ilişkisi daha çok önem kazanmıştır. Claudiopolis'in Karadeniz'e direkt bağlantısının olmaması, Prusias ile ilişkilerini güçlendirmiştir.

Roma İmparatorluğu Döneminde şehirlerin önemi cadde bağlantıları ile yakından ilişkilidir. Kuzey Küçük Asya'da doğudan batıya doğru geçen iki cadde bulunur. Bunlar kuzey ve güney caddeler olarak isimlendirilmiştir. Kuzey cadde Prusias'ın güneyinden Düzce'ye bağlanır. Buradan Nikomedia, Claudiopolis ve Kriteia'dan Ankyra'ya kadar devam eder. Güney cadde is Nikomedia üzerinden nikaia ve Tulipolis üzerinden Ankyra'ya bağlanır. İki cadde arasında Ankyra'ya ulaşma bakımından önemli bir fark yoktur. Büyük askeri hareketlerde iki cadde de yoğun olarak kullanılmıştır. Doğudan ve batıdan dönen lejyonların Bithynia yolunu kullanmaları, Prusias'ı da geçiş bölgesi olduğunu göstermektedir (Levick 1979).

Roma İmparatorluğu, M.S. 3.yy ortalarından itibaren iç savaşlar nedeni ile sınırlarını korumakta zorlanmıştır. Sınır bölgelerindeki devletlerin baskısı artmıştır. Bithynia bölgesi P.Licinius Valerianus (M.S 253-269) Döneminde Gothlar ve Parthlar'ın saldırısına uğramıştır. Kentin surlarının bu dönemde takviye edildiği düşünülmektedir. M.S. 3.yy'ın ikinci yarısından itibaren kent küçülmeye ve fakirleşmeye başlamıştır (Zeyrek 2005).

• Geç Roma İmparatorluğu Dönemi

M.S. 3.yy'ın sonlarına doğru imparatorluk idaresinin zayıflaması sonucu Bitinya'da karışıklık çıkmış ve sonrasında bölgede yönetim biçimi değişmiştir. Bu dönemde Prusias hristiyanlaşmıştır. Buna bağlı olarak kentte bir piskopos bulunmuştur (Dörner 1957, Baysan 1997). Bu dönemde gerçekleşen büyük Nikomedia depreminden Prusias'ın etkilendiği düşünülmektedir.

M.S 451'deki Kalkhedon konsillerinde temsil edilen Prusias'ın parlak dönemi fazla uzun sürmemiş ve küçük bir köy halini almıştır (Zeyrek 2005).

- **Osmanlı Dönemi**

Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki egemenliğini Türklere bırakması ile bölgede Osmanlı hâkimiyeti başlamıştır. Prusias, Konur Alp tarafından 1323 yılında Türk topraklarına katılmıştır (Baysan 1997). Bu fetihlerden sonra Prusias Üskübü (Eskibağ, Eskiba),adını almış, Düzce Ovası ise, Konur Alp'in gösterdiği kahramanlığa istinaden "Konrapa", "Konur Alp İli" olarak adlandırılmıştır. Sultan Dördüncü Murad zamanında bütün Osmanlı toprakları üzerinde yapılan tahrir sırasında Düzce ve çevresi Gümüşabad (Gümüşova) Kazası, Konrapa ve Üskübü nahiyeleri adı ile Defterhane-i Hakani'de bulunan kayıtlara geçirilmiştir (Özlü 2009).

Konuralp'in önemi Osmanlı Döneminde giderek arttığı görülmektedir. Nitekim Tazminat reformları 19.yy'ın ikinci yarısında kentlerin yapısında önemli dönüşümlere neden olmuş ve yönetsel alanda meydana gelen değişiklik ve özellikle mali gereksinimler nedeni ile köylerin bir kısmı "divan" adı verilen birliklere bağlanmıştır (Çelik 2003). Birbirine yakın köyler için geliştirilen bu uygulama Konuralp'in hem kent merkezinde hem de kırsal alanında uygulanmıştır. Üskübü'de 12 adet divan tespit edilmiştir (Özlü 2009).

Bu yerleşim yerlerinin bir kısmı bugün Düzce'ye bağlı Çilimli, Gümüşova ve Cumayeri ilçelerinin sınırları dâhilinde bulunmaktadır. 19.yy ortalarında Çilimli, Cumayeri, Gölyaka gibi ilçelerin bulunmaması hatta bu alanların Üskübü Kazası'na bağlı bulunması Üskübü'nün (Konuralp) bugüne kadar yönetsel alanda kapsamlı bir dönüşüm geçirdiğini göstermesi açısından önemlidir (Özlü 2009).

Cumhuriyet Döneminde Düzce'de sanayi ve ticaretin genişlemesine paralel olarak kentin ağırlık merkezi Konuralp'ten Düzce'ye kaymıştır. 1944, 1957, 1967, 1999 depremlerinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Düzce 1999 yılına kadar Bolu'nun ilçesi statüsünde yer alırken, 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinden sonra kısa sürede

yeniden kalkınabilmesi için; 09.12.1999 tarih ve 23901 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 190 sayılı K.H.K ile Türkiye'nin 81. ili olmuştur (Anonim 2011).

4.1.4 Yerel mimari özellikler

- **Osmanlı Mezarlıkları:** Akçakoca'da birçok mezarlıktan söz edilmesine karşı, yalnız kentin güneyindeki tepe üzerindeki Orhangazi Mahallesi'nde çevrede bulunan selvi ağaçlarının çizdiği sınırlardan alan büyüklüğü tahmin edilebilen, ancak bazı bölümleri çeşitli kullanımlara (yol, okul, tarla, vb.) açılmış olan Osmanlı mezarlığında tarlalar arasında bazı mezar başlıkları göze çarpmaktadır. Belirtilen diğer mezar alanlarında (Osmaniye mahallesinde 3 adet) ise tek tük mezar başlıkların bulunmaktadır.

- **Konuralp Bey Türbesi:** Konuralp Cami'nin yanında bulunan türbede kenti 1323 yılında Bizanslılardan alan Konur Alp Bey'in türbesi bulunmaktadır (Şekil 4.6) (Anonim 2014 a).

- **Ali Hamza Türbesi:** Kentin kurulması sırasında Konuralp Bey'in silah arkadaşı olan Ali Hamza Bey adına atfedilmiştir. Türbe, Ali Hamza Parkı içinde yer almaktadır (Şekil 4.7).

Çok sayıda bulunduğu belirtilen türbeler ise kentin değişik bölümlerinde yer almaktadır. En önemlilerinden ikisi Kara Secaaddin Ahmet Dede Türbesi (Cumayanı mesire yeri içindeki Evliya cami yanı), Koç Baba Türbesi (Orhangazi mahallesi) olarak belirlenmiştir (Anonim 2011).



Şekil 4.6 Konuralp Bey Türbesi (Anonim 2014a)



Şekil 4.7 Ali Hamza Bey Türbesi (Anonim 2014a)

- **Orhan Gazi Camii:** Çantı tipi camilere en iyi örneklerden biri olan yapı, Akçakoca'nın en eski yerleşimlerinden olan Çayağzı Köyü'nde yer almaktadır. 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restore edilerek, tekrar ibadet ve ziyarete açılmıştır. 687 yıl önce Çantı tekniği ile uzun kütüklerin birbirine geçirilmesi ile çivisiz inşa olunan camiide sarıklı mezar taşları dikkat çekmektedir (Şekil 4.8) (Anonim 2014 a).
- **Korfa Camii:** Hacı Yusufiler Mahallesi'nde bulunan caminin 380 yıllık olduğu bilinmektedir. Tekniğine uygun olmayarak yapılan restorasyon çalışmaları sonucunda özgün yapısını kaybetmiştir (Anonim 2011).

- **Evliya Camii:** Arabacı köyü yolu üzerinde ve küçük bir akarsu kenarında bulunan caminin çevresi mesire alanı olarak kullanılmaktadır. Geçmişte içerdiği pazaryeri ve hamam nedeni ile çevredeki köylerin merkezi olan alan, bugün, Cuma yanı mesire alanı olarak bilinmektedir. Cami yalnızca Ramazan ayında kullanılmaktadır. Bu alan içerisinde Eskici (Kara Seceddin) Ahmet Dede Türbesi ve bir hamam kalıntısı bulunmaktadır. Mesire alanında çevre ile uyumsuz malzemeler kullanılarak çevre düzenleme çalışmaları yapılmaya çalışılmıştır (Anonim 2011).



Şekil 4.8 Tarihi Orhangazi Camii (Anonim 2014 a)

- **Hemşin Köyü Camii:** Osmanlı Rus savaşı sonrasında Artvin’den gelen Hemşinlilerin kurduğu ve Hemşin Köyü’nde yer alan camidir. Caminin birinci katında taş işçiliği örneği, ikinci katında ise, çantı tekniği kullanılmıştır. 150 yıllık geçmişe sahip olan caminin minaresinin de ahşap olması dikkat çekmektedir (Şekil 4.9) (Anonim 2014 a).
- **Konuralp Camii:** Konuralp Beldes’inde bulunan Konuralp Camii 14. yy’da yapıldığı ve yüz yıl kadar önce Dilaver Ağa isimli bir şahıs tarafından onararak bugüne kadar korunabilmiştir. Caminin eski bir kilisenin yerine yapıldığı, altından çıkan kiliseye ait olduğu sanılan mermer taban döşemelerinin kaldırılarak müzede koruma altına alındığı edinilen bilgiler arasındadır (Anonim 2011).



Şekil 4.9 Tarihi Hemşin Camii (Anonim 2014 a)

- **Kalpakçıbaşı Tekkesi:** III. Ahmet zamanında kurulduğu söylenen tekke binasının geçmişi yaklaşık 380 yıl öncesine dayanmaktadır. Çevredeki konutlar arasında sıkışmış olan yapı zaman içerisinde onarılmaya çalışılmıştır. Ancak, eski dönem ahşap mimari özellikleri olan binanın onarım işlerinde, beton kullanılmış olması tekkenin mimarisinde bozulmaya neden olmuştur. Çevre halkı tarafından döşenen tekke, bugün çeşitli dini toplantılar için kullanılmaktadır (Anonim 2011).
- **Köşkler ve Geleneksel Konutlar:** Taşınmaz kültür varlıkları içinde değerlendirilen 107 sivil mimari ve bir adet askeri yapı örneği bulunmaktadır. Ayrıca eski dönemlerden kalmış çok sayıda köşk ve ev bulunmaktadır. Ancak çoğu bakımsız durumdadır. Kullanılır durumda olan bazı yapılar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aslına uygun restore edilmekte, bazıları ise özelliklerini yitirmektedir (Anonim 2011).
- **Mehmet Akif Köşkü:** Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde yapıldığı söylenen köşk, özel mülkiyettedir. Bahçesindeki yüzme havuzu ve çevre düzenlemesi ile modern bir görünüme kavuşturulan bina devlet destekli olarak restore edilmiştir (Anonim 2011).

- **Konuralp Hamamı:** Konuralp Beldesi'nde bulunan hamamın dışında her hangi bir kitabe olmaması nedeni ile hangi döneme ait olduğuna dair kesin bir bilgi yoktur. Ancak, kentin fatihi Konur Alp tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir. Güney dış duvarı büyük mermer antik bloklarla yapılmış olan bina kentin en eski Türk yapısıdır (Anonim 2011). Bugün dış cephesi çimento ile kaplandığından özgün dokusu tamamen kaybolmuştur.

Akçakoca'da sadece kullanılır durumda olan ancak bugün amaç dışı (barınak) olarak kullanılan bir Belediye Hamamı bulunmaktadır (Anonim 2011).

4.1.5 Sosyo-ekonomik özellikler

4.1.5.1 Demografik ve sosyo-ekonomik veriler

2013 nüfus verilerine göre Düzce İli nüfusu 351.509 'dur. Bu nüfus 176.071 erkek ve 175.438 kadından oluşmaktadır. Düzce nüfusunun % 59,78'i il ve ilçe merkezlerinde, %40,22'si köy ve beldelerde yaşamaktadır.

31.11.2013 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Düzce ili nüfusu büyüklük olarak Türkiye illeri sırasında 51.sırada gelmektedir. Nüfus yoğunluğu büyüklük olarak 137 değeri ile 100 ortalaması ile Türkiye değerinin üstünde yer almaktadır. Nüfus artış hızı binde 14,4 ile Türkiye değerinin üstündedir. 2012-2013 net göç hızına bakıldığında Düzce, binde 3,0 değeri ile göç alan iller arasında yer almaktadır. 2013 yılında bin nüfus başına 7,9 evlenme sayısı ile Düzce ili Türkiye ile eşit değere sahiptir. Nüfus başına 14,6 doğum ile Türkiye değerinin altında yer almaktadır (Anonim 2013).

4.1.5.2 Ekonomik yapı

Konuralp, geçmişte Bitinya İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu Döneminde önemli ticaret merkezi iken, 16.yy'da Düzce Ovasında yerleşimin artması ile Düzce'deki sanayi gelişmelerinin etkisi ile tek merkez olma özelliğini kaybetmiş ve kentsel kimliği değişmiş bir yerleşim örneğidir.

Kent, son yıllarda asırlık kültürel kimliğinin çok dışında bir sanayi kenti görünümü almıştır. Sanayi faaliyetleri dışında, tarımsal üretim faaliyetleri de yoğunluktadır. D-100 karayolunun Konuralp'in içinden geçmesi neticesinde tarım topraklarının bir kısmı kullanılamaz hale gelmiş ve yerleşim alanı adeta ikiye bölünmüştür. Yolun batı kısmında tarımsal üretimin yapıldığı, doğu kısmında sanayi tesislerinin yoğunlaştığı söylenilebilir. Tarımsal ürün deseni olarak, fındık, mısır, çeltik ve çeşitli sebze-meyve ürünleri ağırlıktadır. Ayrıca, DSİ tarafından yaptırılan sulama kanalının Konuralp'in içinden geçmesi ile sulama sorunu büyük oranda çözülmüş olup, tarımsal üretim artmıştır. Fındık üretimi ve ihracatı yapan bir adet tesis bulunmaktadır. Konuralp yerleşimi sınırları içinde bulunan sanayi tesisleri; inşaat ürünleri, otomotiv yedek sanayi, tekstil, tıbbi malzeme, temizlik ürünleri, makine-elektronik alanlarında üretim yapmaktadır (Anonim 2011).

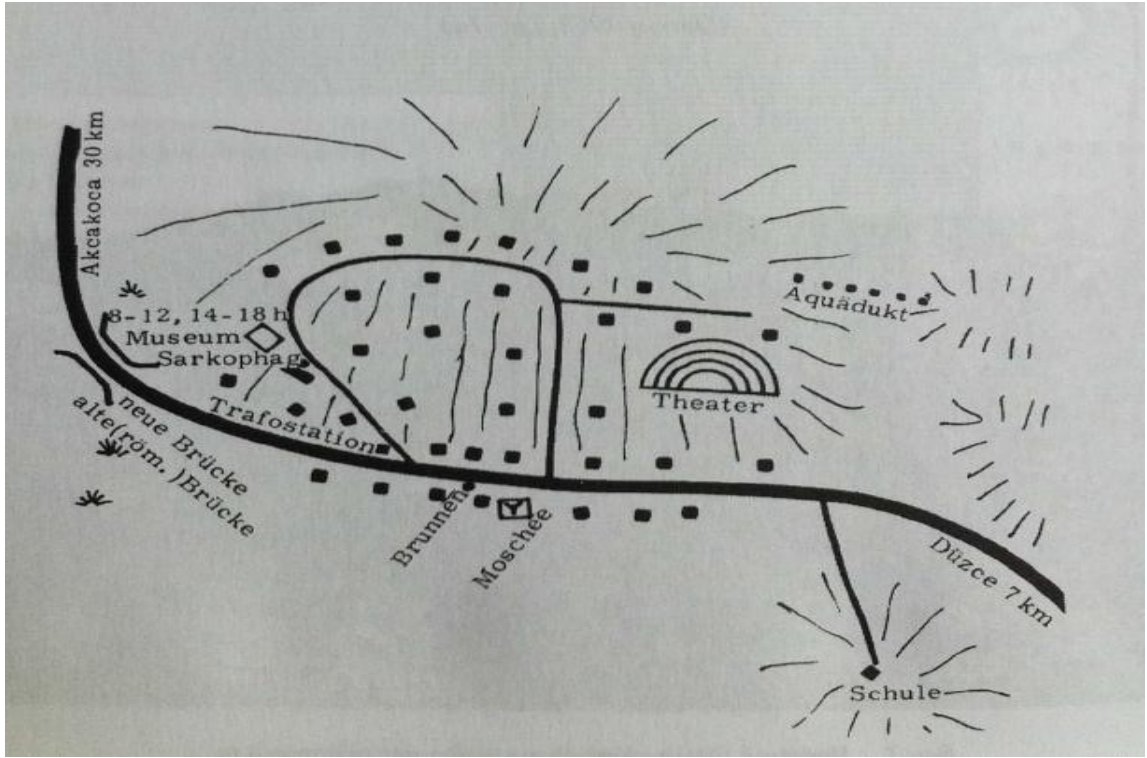
4.2 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı'nın Genel Yapısı

Bu bölümde öncelikli olarak antik kent dokusu ve antik kent içinde yer alan arkeolojik varlıklar tanımlanmıştır. Sonraki bölümde Konuralp'in bugünkü mevcut konumu, alan kullanımları, arkeolojik sit alanları, tescilli alanların dağılımı, teknik altyapı, yeşil alan sınıflandırmaları, mevcut bitkisel materyal ile araştırma alanında görülen fiziksel bozulmalar ve sorunlara yer verilmiştir.

4.2.1 Konuralp Antik Kenti Kent Dokusu

Konuralp Antik Kenti ile ilgili birçok araştırma yapılmış olmasına rağmen anti yapı kalıntıları ve kentin planı konusunda yeterli bilgi yoktur. Ancak topografik yapısı nedeni ile bir yamaç ve aşağı şehirden oluştuğu bilinmektedir.

Prusias'ın ilk kent planı tarihsel gelişim ile oluşmamıştır. Paus, yeni kurulan kentlerde toprağın en kolay ve en uygun biçimde eşit paylaşımı gerektiğinden Prusias da belirli bir plana göre gelişmiş olacağını ifade etmiştir. Prusias kent planında ana caddeler çevresinde gelişen ızgara sisteminin yamaca uygulanmış biçimi görülmektedir. Anadolu'nun batı kıyılarında kurulan ilk Hellen kolonilerinde birbirini dik kesen yollara göre hazırlanan yerleşim planında konutların ve kamu yapılarının belirli sınırlar içinde kalmasını öngören planlama unsurunun Prusias'da da uygulandığı düşünülmektedir (Zeyrek 2005). Fritz, 1965 yılında Prusias ad Hypium kentinin şematik planını çıkarmıştır (Şekil 4.10).



Şekil 4.10 Prusias ad Hypium şematik planı (Fritz 1965)

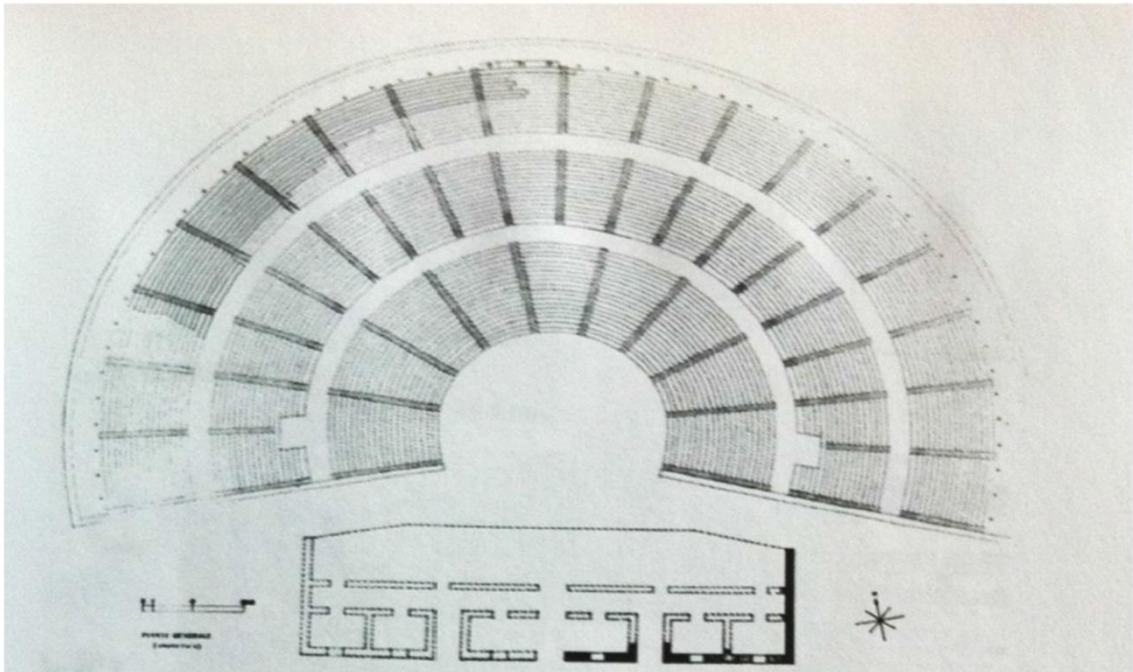
4.2.1.1 Konuralp antik kent yapıları ve bölümleri

Ovaya hâkim, savunması kolay bir tepe olan Mons Hypium yamacında kurulan Konuralp Antik Kenti, güney yönünde ovaya doğru gelişmiştir. Bugün toprak üstünde kalan arkeolojik yapı kalıntılarından tiyatro, sur duvarlarının bir kısmı, su sistemine ait kalıntılar modern yapılar arasında kalmıştır. Prusias'ın, diğer her Hellen kenti planında

yer alması gereken tiyatro, gymnasium ve agora gibi yapılara sahip olduğu arkeolojik buluntular ve yazıtlarla kanıtlanmıştır (Paus,?)

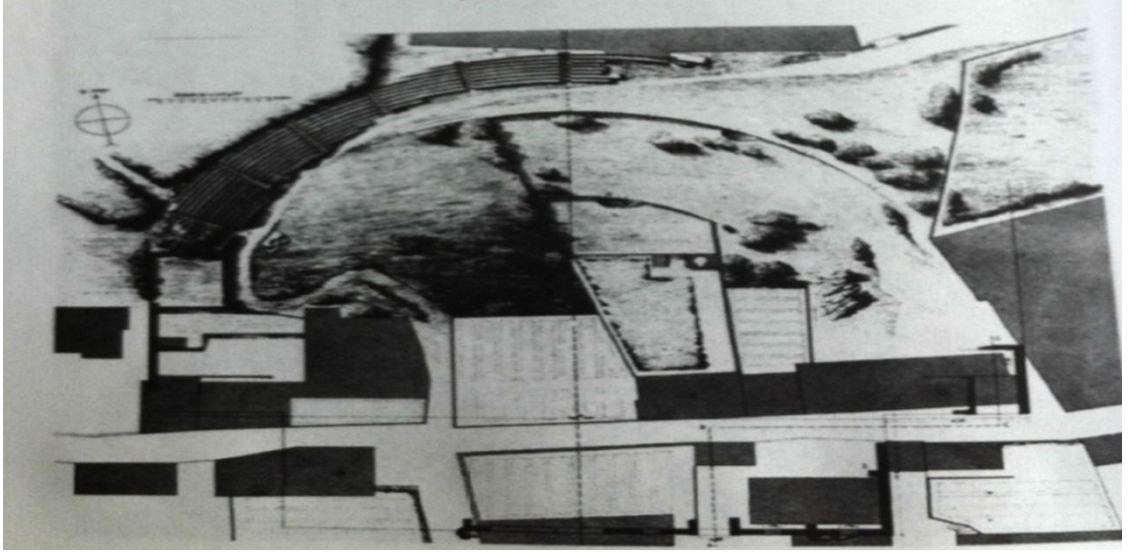
- **Tiyatro:** Tiyatro, kentin bugüne kadar ulaşabilmiş, en iyi korunmuş tek anıtsal yapısıdır. Bu yapının konumunu arazi yapısı belirlemiştir. Kentin kurulduğu tepenin yamacı kullanılarak inşa edilmiştir (Chase 2002).

Antik tiyatro kademeli taş sıralarından oluşan oturma basamaklarından meydana gelen seyirciler kısmı (theatron), sahne binası (skene), cavea ile skene arasında kalan meydan (orkhestra) olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Mimar E.Guillaume'nin verdiği ölçülere göre; tiyatro kompleksinin orta merkezini oluşturan orkestra 22 metre çapında, cavea, zeminden (orkestradan) en üst oturma sırasına kadar 22.290 cm. derinliğinde, diazoma genişliği 2.50cm, sahne binası 49 metre uzunluğunda, 16 metre genişliğinde ve 8.70 cm. derinliğindedir (Şekil 4.11) (Şekil 4.12). Basamak sayısı tiyatronun çok sayıda seyirci kapasitesine sahip olduğunu belgelemektedir. Jones (1982), tiyatronun 3000 kişilik seyirci kapasitesine sahip olduğunu ifade etmiştir. Bazı araştırmacılar, tiyatronun 20.000 seyircilik kapasiteye sahip olduğunu düşünmektedir.

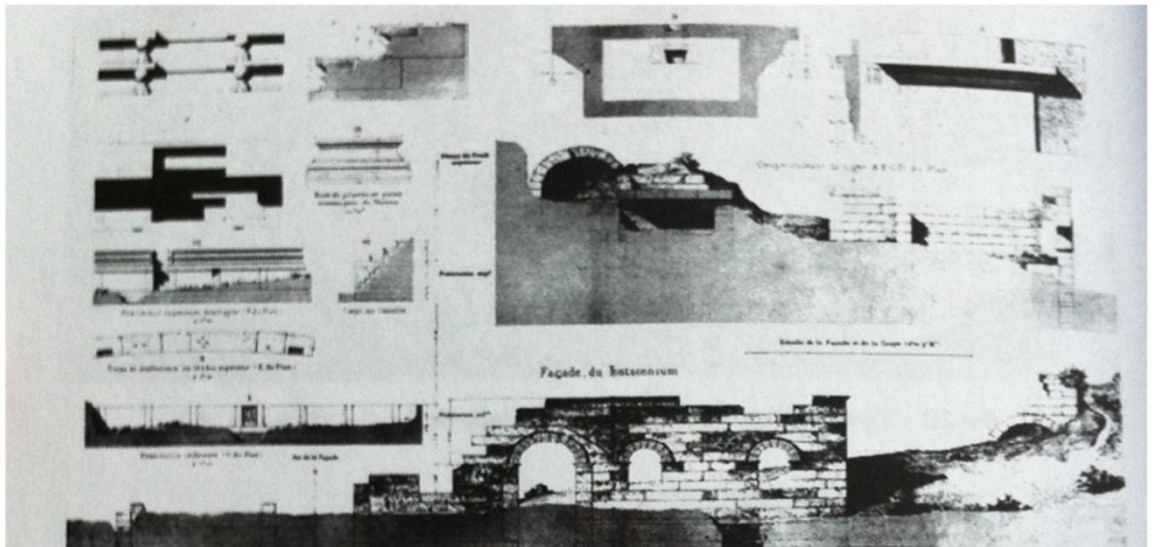


Şekil 4.11 Tiyatro plan restitüsyonu (Ferrero 1970)

Tiyatroda cavea diazoma ile ikiye ayrılmıştır (Ferrero 1970). Üst caveanın altındaki tonozlardan geçilerek diazomaya ulaşılmıştır. Cavea'daki tonozlar, diazomanın her iki kanattaki radyal giriş galeri üzerinde simetrikler. Bu uygulama Hellenistik Dönem tiyatrolarının karakteristik özellikleridir (Ferrero 1980). Tiyatronun bulunduğu arazinin topografik yapısı gereği diazoma girişinin analemmdan başlamasını gerektirmiştir. Kot farkı tonoz yardımı ile giderilmiştir (Zeyrek 2005) (Şekil 4.13)



Şekil 4.12 Tiyatro rölövesi (Ferrero 1970)



Şekil 4.13 Sahne binası görünüş ve tiyatro kesitleri (Ferrero 1970)

Sahne binasına ait kalıntılar 1948 yılında İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce yapılan temizlik çalışmaları sırasında ortaya çıkarılmıştır. Sahne cephesinde bulunan giriş, Hellenistik Dönem tiyatro mimarisinde ender uygulanmıştır. Sahne binasının mimarisi Hellenistik Dönemden Roma Dönemine geçiş Dönemi özelliklerini göstermektedir. Sahne binasına ait kalıntılar 1948 yılında İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nce yapılan temizlik çalışmaları sırasında ortaya çıkarılmıştır. Sahne cephesinde bulunan giriş, Hellenistik Dönem tiyatro mimarisinde ender uygulanmıştır. Sahne binasının mimarisi Hellenistik Dönemden Roma Dönemi'ne geçiş dönemi özelliklerini göstermektedir (Ferrero 1988) (Şekil 4.14).



Şekil 4.14 Sahne binası cephe görünüm (Ferrero 1977)

2013 yılına kadar tiyatro alanında bilimsel anlamda kazı çalışmaları yapılmamıştır (Şekil 4.15). 2013 yılı itibari ile Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konuralp Müze Müdürlüğü ile Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nün bilimsel kazı başkanlığını üstlendiği antik tiyatro ve çevresinde kazı çalışmaları başlamıştır. Düzce Üniversitesi, Konuralp Müze Müdürlüğü ile birlikte

yürütülen kazı çalışmalarının ilk sezonunda toprak altında kalan tiyatroya ait oturma sıralarının çıkarılmasına yönelik çalışmalar planlanmış ancak toprak kayma riski nedeni ile öncelikle sağlamlaştırma çalışmalarının yapılmasına karar verilmiştir. Aynı sezon içinde sahne binası çevresinde çalışmalar yapılmış ve sahne binası duvarına bitişik nizamda drenaj sistemine ait künkler ortaya çıkarılmıştır.



Şekil 4.15 Kazı çalışmaları öncesi tiyatro ve sahne binası görünüm (Orijinal 2013)

- **Surlar:** Konuralp Antik Kenti'ne ait sur kalıntıları yeterince araştırılmamıştır. Dörner (1947), şehir duvarları ile ilgili olarak, 3.yy'ın ikinci yarısında devşirme küboidlerden alelacele yapıldığını ve duvarların tüm şehri değil yalnızca Akropolis'i çevirdiğini ifade etmiştir (Şekil 4.16). Magie (1984) ye göre şehir duvarları, M.S. 258 yılında 'İmparatorluk Krizi'nin ortaya çıkması üzerine süratle inşa edildiğini belirtmiştir. İmparator Gallienus Dönemi (M.S 353-368) Prusias kent sikkesi betimlerinde görülen kentin ana kapısı bugün tespit edilememektedir (Şekil 4.17). Zeyrek (2005), sikke üzerinde yer alan kulelerin sur duvarını güçlendirmek ve kapıyı korumak amacı ile inşa edildiğini öne sürmektedir.



Şekil 4.16 Prusias surları cephe görünüm (Ameling 1985)



Şekil 4.17 Prusias sikkesinde kent kapısı tasviri (Waddington 1925)

Mevcut sur duvarlarının yaklaşık 200 metrelik bölümü korunmuştur. Kentin güney ve batı yönlerinde bulunduklarından dolayı “Batı Surları” ve “Güney Surları” olarak tescil edilmişlerdir. Güney surları, Akçakoca yolu kenarından (antik köprü'nün karşısında), Hamam Sokağı'na kadar devam ederken, Batı Surları, Çarşıiçi Caddesinden Atlıkapi Sokak adı ile anılan sokağa uzanan yolda bulunmaktadır (Şekil 4.18). Sokağın iki yanında konumlanan surları “Atlı Kapı” olarak adlandırılan bir kapı bağlamaktadır. Kapının yerel kalker malzemeden yapılmış büyük bir lentosu vardır. Üzerinde at tasviri ve Grekçe bir yazıt bulunan bu lento, bir Prusias'ının annesine yaptırdığı bir mezar stelidir (Şekil 4.19). Kapıdan itibaren güneydoğu yönünde uzanan sur duvarı kare planlı bir kuleye bağlanmaktadır (Zeyrek 2005).

Batı ve güney surlarının bir kısmı bugün, ev bahçeleri içinde, evlerin temellerinde ya da bahçe duvarları içinde yer almaktadır (Şekil 4.20).



Şekil 4.18 Batı surları (Orijinal 2013)



Şekil 4.19 Atlı Kapı ve Güney Surları (Orijinal 2013)



Şekil 4.20 Konutların arasında sıkışan sur kalıntısı (Orijinal 2013)

- **Su Sistemi:** Kentin su sistemi ile ilgili kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır. Kentin su sistemine ait kalıntılar, suyun kente uzak bir mesafeden taşındığını kanıtlamaktadır (Şekil 4.21). Kentin su sistemine ait kalıntılar, tiyatronun kuzeyinde Kaleler Sokak bitiminde ve Kemerkasım Köyü'nde bulunmaktadır (Şekil 4.22). Kentte bulunan bir yazıt üzerinde bir Prusias'ının kendi parası ile su kanalını onarttığı bilgisi yer almaktadır (Ameling 1985). Bugün, su kemerleri istinat ayaklarından 11 adeti ayakta bulunmaktadır (Şekil 4.23).



Şekil 4.21 Akropolisteki su kemeri kalıntıları, Kemer Kasım Köyü yakınlarındaki su kemeri istinat ayakları (Anonim 1948)



Şekil 4.22 Antik tiyatro çevresinde yer alan su kemeri istinat ayakları (Orijinal 2013)



Şekil 4.23 Kemerkasım köyündeki su kemerleri (Orijinal 2013)

- **Nekropol:** Prusias kentinin nekropolleri kent surlarının dışında konumlanmıştır. Ameling (1985), nekropollerden birini Dia'ya uzanan 1km. mesafede bir mezar yapısı ve yapıya ait in situ durumda yazıtın bulunduğu alanı tariflemektedir. Diğer nekropol alanını Dörner (1957), kentin güneyindeki “Binbir Tepe” olarak adlandırılan alanı işaret etmiştir. Dörner’in “Binbir Tepe” olarak bahsettiği nekropol alanı bugün Tepecik Köyü sınırları içinde yer almaktadır (Şekil 4.24).

1937 yılında Tepecik mevkinde bulunan ve lahit, alanın Prusias'ın nekroplü olduğunu kanıtlar niteliktedir. Lahit sandukası (Y:1.06m, kapak ile birlikte 1.20 m; sanduka G: 2.47x 1.22 m.) iki uzun yanda bukanionlar, dar yanlarda ise thrsoslar taşımaktadır. Uzun yanlardan birinde girland kıvrımları ortasında yuvarlak madolyanlar içinde kabartmalar bulunmaktadır. Bu kabartmalar yaban domuzu, aslan, kartal ve kuş tasvirleridir (Zeyrek 2005). Flaviuslar Dönemi (M.S. 1.yy) ne ait olduğu düşünülmektedir (Bittel 1944). Bugün lahit, Konuralp Müze Müdürlüğü'nün bahçesinde sergilenmektedir (Şekil 4.25).



Şekil 4.24 Nekropol alanı ve alan içinde kaçak kazılar sırasında çıkarılan eserler (Orijinal 2013)



Şekil 4.25 Konuralp Müze Müdürlüğü bahçesinde sergilenen lahit (Orijinal 2013)

Konuralp Müzesi'nde sergilenen diğer sütunlu mermer lahit M.S 160 yılına tarihlenmektedir (Lang 2003). Bu lahitin de Tepecik'ten çıkarıldığı düşünülmektedir.

Diğer nekropol alanı, kentin doğusunda bugün Düzce Üniversitesi kampüs sınırına komşu olan Yörükler Tepe'dir. Bu alanda yapılan kaçak kazılar sonucunda çeşitli mezar yapıları tespit edilmiş ve nekropol olarak tescillenmiştir.

Kentin nekropol buluntuları, Prusias'lıların gömü geleneği konusunda genel bir değerlendirme yapmakta yardımcı olacak niteliktedir. Tümülüsler, mezar yapıları, lahitler farklı gömü tiplerini işaret etmektedir (Zeyrek 2005).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Prusias civarındaki nekropollerde yapılan kaçak kazılarda ele geçirilen çok sayıda Greko-Pers kökenli eser, M.Ö 5-4.yy 'a tarihlenmektedir. Dörner bu eserlerin, İstanbul'da eski eser ticareti yapan kişilerde görmesi nedeni ile Prusias civarında çıkarıldıklarını ileri sürmüştür (Dörner 1957).

Bugüne kadar nekropoller ile ilgili herhangi bir kazı çalışması veya kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır.

Hamam: Prusiaslı M.Iulius Gabinius Sacedos'un oğlu için dikilen onur yazıtında kentteki Domitius Hamamı'ndan söz edilmektedir (Dörner 1957). Kente su kemerleri ile taşınan su, şebekede toplandıktan sonra su dağıtım sistemine bağlı bir kanal, bu hamamın ihtiyacının karşılamış olabileceği düşünülmektedir. Bugün Çarşıiçi Caddesi'nin D-100 Düzce-Akçakoca karayoluna bağlantısına yakınında yer aldığı tahmin edilmektedir. Hamamın bulunduğu düşünülen alanda daha önceki dönemlerde okul binasının olduğu ve binanın depremde sonra tahrip olması nedeni ile yıkılması sırasında hamam kalıntılarına rastlanıldığı bilinmektedir (Şekil 4.26). Ancak yıkım sırasında yapı kalıntılarına ciddi zarar verilmiştir. Alan ile ilgili araştırma yapılmamış olup, hiçbir koruma önlemi alınmamıştır. Bugün, hafriyat alanı görünümündedir.



Şekil 4.26 Hamam alanından görünüm (Şimşek 2010)

Hamamın bulunduğu alanda var olan ilkokulun bahçesinde o dönemde müze bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Şekil 4.27’de Tepecik’ten çıkarılan lahit bu alanda sergilenmiştir.



Şekil 4.27 Bugün hamam alanı olarak tariflenen alanda sergilenen lahit (Anonim ?)

Tapınak: Prusias antik kentinin yakınlarında yapılan yol yapım çalışmaları sırasında bir tapınağa ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır (Anadolu 1971, Lang 2003). Literatürde modern yol çalışması olarak adı geçen yolun, D-100 Düzce-Akçakoca karayolu olduğu tahmin edilmektedir. Bu alanda bilimsel belgeleme ve araştırma yapılmadığı için kent planında yerini tespit etmek mümkün olmamıştır.

Mevcut mimari kalıntılar, tapınak ile ilgili fikir vermektedir. Ortaya çıkarılan ante başlıkları Korinth düzeninde mimari dili vurgulamaktadır. Tapınağın friz parçalarının bezemeleri M.S 2-3.yy üslup özelliklerini göstermektedir (Lang 2003).

Gallienus Dönemine tarihlenen sikkenin arka yüzünde bir tapınak cephesi yer almaktadır (Şekil 4.28). Sikke üzerinde yer alan tapınak, dört basamaklı bir podiyum üzerinde yükselmektedir. Cephe mimarisinde Korinth başlıklı dört sütun, bunların üzerinde architrav (sütunların üzerinde yer alan yatay bölüm) ve alınlıklarda akroter (alınlığın üst köşelerine yerleştirilen oyma bezemeler ve heykelcikler) görülmektedir. Sütunların arasında naostaki kült heykeli de betimlenmiştir (Kleiner 1957).

Elde edilen diğ er bir sikkede de Korint düzeninde inşa edilmiş bir tapınak betimlenmiştir. Bu tapınağı a t alınlığıın Suriye tipi, diğ er sikkede görülen tapınağıın alınlığıının tympanon (  gen yüzeyli) olması kentte en az iki adet tapınağıın varlığıına işaret etmektedir (Zeyrek 2005).



şekil 4.28 Prusias sikkesi üzerindeki tapınak cephe tasviri (Kleiner 1957)

Stadium: Prusias’da bulunan bir yazıt, kentte bir stadiumun varlığıını işaret etmektedir (Ameling 1985). Bu yapının kent planındaki yeri tespit edilememiştir. Antik kent planlarına bakıldığıında stadiumun yerinin arazinin doğıal özelliklerine göre belirlendiğıi bilgisinden yola çıkararak Prusias antik kentinde de eğıimin yok olduğıu tiyatro yakınlarında konumlandırılmış olabileceğıi düşünülmektedir.

Gymnasium: Prusias’da, gymnasium yapısı yazıtlar ile kanıtlanmıştır. Ancak yapının planı ve konumu ile ilgili bilgiler bulunmamaktadır.

Agora: Yazıtlarda agoradan bahsedilmiştir. Bir yazıtta agoranın inşası ve onarımı için bir vatandaşın parasal katkıda bulunduğıu bilgisi yer almıştır (Ameling 1985, Dörner 1957). Agoranın kent planı içindeki yeri ve konumu tespit edilememiştir. Bazı araştırmacılar, modern kentte farklı zamanlara ve çeşitli nedenler ile sürdürülen sistemsiz kazı çalışmaları sırasında geniş bir alanda açığı çıkarılan kalıntıların agoraya at olduğıu fikrine sahiptir (Ameling, 1985). Zeyrek (2005), agoranın kent içindeki

konumu ile ilgili olarak, kentin dışından gelen ve iki yanda kuleler ile sınırlı şehir kapısına ulaşan yolun geniş bir caddeye bağlandığını ve bu ana caddenin agoraya uzandığını ifade etmiştir.

Evler: Dörner, Konuralp yerleşiminin güneyinde, Akçakoca yolu yakınlarında bir taban mozaïği tespit edildiğini belirtmiştir (Dörner 1957). Bu mozaikte ortada lir çalan Orpheus ve çevresinde hayvanlar ile panonun Orfeus madalyonundan arta kalan dört köşesine yerleştirilmiş dört mevsimi betimleyen kadın figürleri yer almaktadır (Rollas 1966). Orta panoyu figürlü bir mozaik frizi çevrelemiştir. Frizde yan yana betimlenmiş figüreler bulunmaktadır. Figüreler, Akhilleus, Akhielleus'un annesi ve kralın kızı tanımlanmıştır.

Bugün Konuralp Müzesi'nde bulunan mozaik 1950'li yıllarda İstanbul Arkeoloji Müzesi arkeologları tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısı sırasında açığa çıkarılmıştır. Kazı ekibi tarafından üstü toprak ile örtülerek kapatılan ve koruma altına alınan zemin mozaikleri, 1990 yılında DSİ'ye ait sulama kanalından su basması sonucunda Bolu Müzesi yetkilileri tarafından müdahale edilmiştir. Mozaikler, in situ koruma koşullarının sağlanamaması gerekçesi ile müzeye kaldırılmıştır (Şekil 4.29).

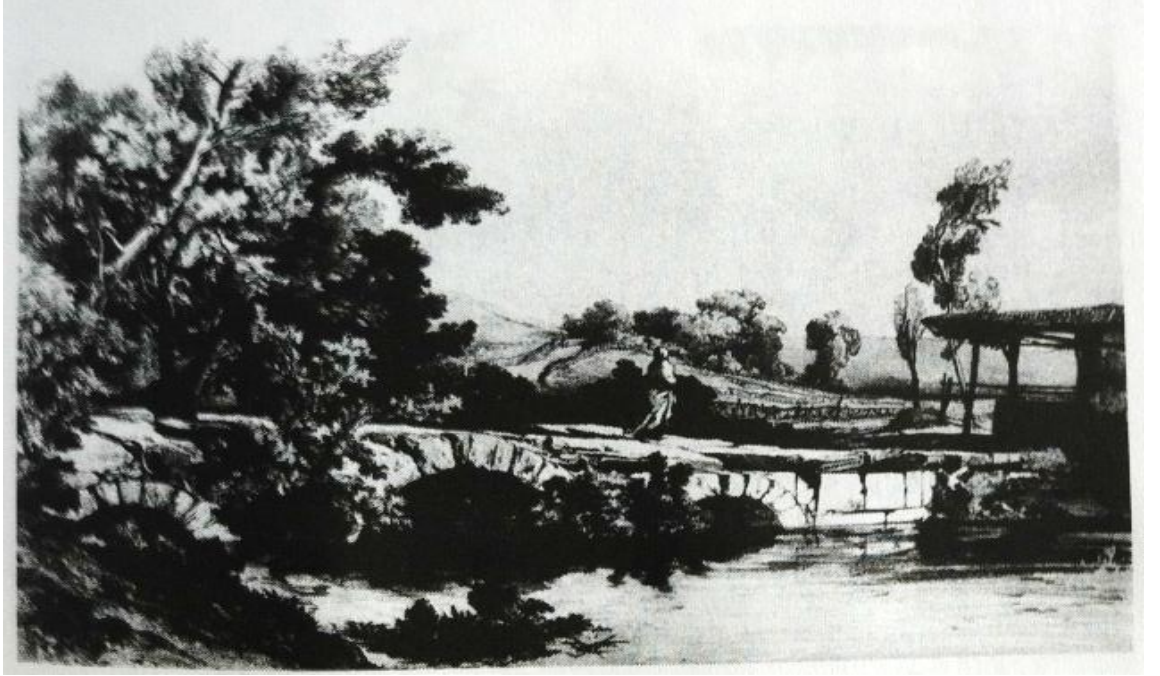
Mozaiklerin bulunduğu mekân ya da mekânların konumları, fonksiyonu ile ilgili bulgular kazı çalışmaları yapılmadığı için yetersizdir. Planları bilinen antik kentler ile karşılaştırıldığında mozaiklerin konutlar içinde kullandıkları ve sivil mimari unsuru olduğu bilinmektedir. Ayrıca mozaikler lüks yaşamı temsil etmektedir. Bu bilgiler kapsamında mozaiklerin bulunduğu alanın konut alanı olduğu düşünülmektedir (Zeyrek 2005).



Şeil 4.29 Orfeus Taban Mozaigi ve köşe noktalarında bulunan kadın figürleri (Anonim

Köprü: Bittel (1944/1945), Prusias'ın batısında Büyük Melen Çayı (Hypios) üzerinde inşa edilmiş bir köprüye ait kalıntıların, Düzce çanağında güney yönünde devam eden, Romalılar'ın doğu seferinde kullandıkları antik yola ait olduğunu ifade etmiştir (Şekil 4.30). Robert (1954), akropolisin batı yönündeki Aktun çayı (Aktun Boğazı) üzerindeki geç Roma Dönemi ve Roma Dönemi sonrasında onarım yapılan ancak daha sonraki

dönemlerde meydana gelen sel nedeni ile tahrip olan köprünün sütunlu bir cadde ile bağlantısı olduğunu ve bugünkü köprüden 100 m yukarıda bulunan antik köprü kalıntılarının Osmanlı Dönemi'nde korunmuş olduğunu aktarmıştır.



Şekil 4.30 Antik köprü (Ameling 1985)

Köprü, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün arşivinden Şekil 4.31'da görülmektedir.

2011 yılında Düzce Konuralp Müzesi Müdürlüğü'nce restorasyonuna yönelik kurtarma kazısı yapılarak antik köprü gün yüzüne çıkarılmıştır (Şekil 4.31). Kuzey ayağı mevcut olmayan üç kemerli köprünün uzunluğu 30,25 metredir. Kuzey ayağı ile birlikte köprünün gerçek uzunluğu ise 39,20 metredir. Köprünün doğu ve batı kenarlarında 10 cm'lik döşeme çıkıntıları hariç eni 4,80 metredir (Şekil 4.32). Köprünün ana kemer derinliği 3,17 metredir (Anonim 2014 y).



Şekil 4.31 Alman Arkeoloji Enstitüsü arşivinden köprü (Anonim 1948)



Şekil 4.32 Konuralp Müze Müdürlüğü tarafından kurtarma kazısı yapılmış köprü (Anonim 2014a)



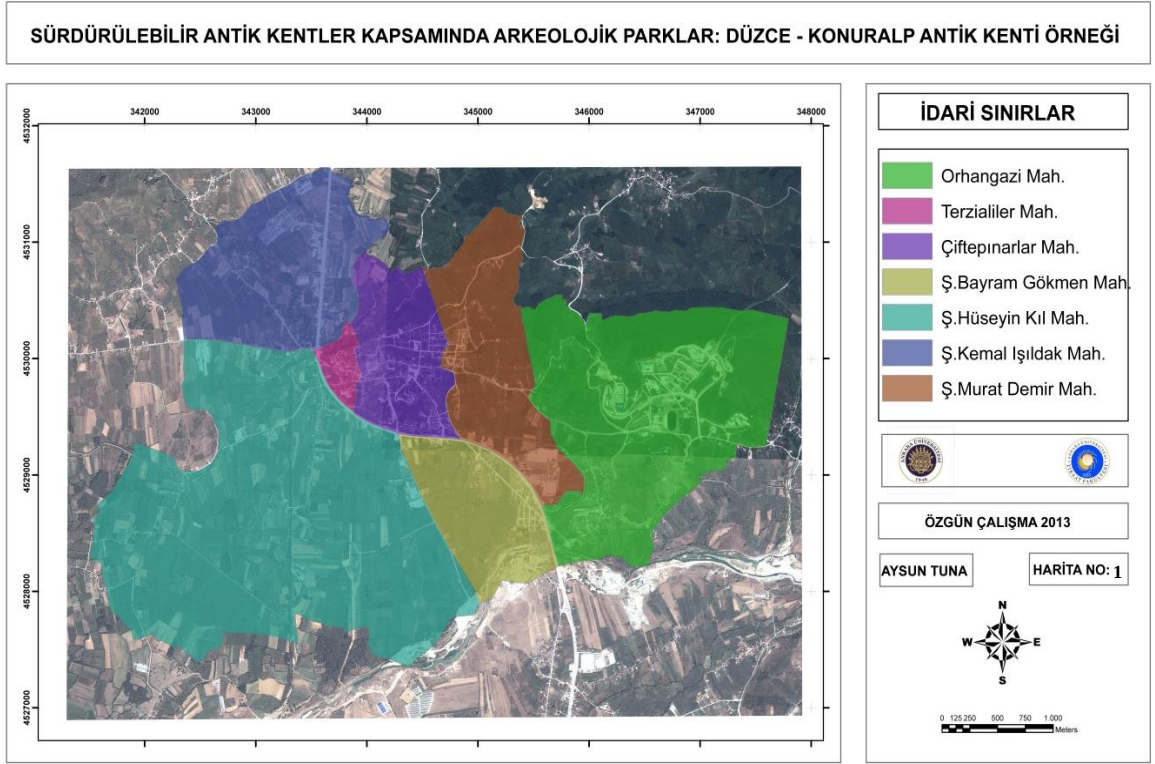
Şekil 4.33 2013 yılında köprünün görünümü (Orijinal 2013)

4.2.2 Konuralp arkeolojik sit alanının konumu ve mevcut alan kullanımları

Konuralp, 09.12.1999 tarih ve 23091 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Resmi Gazetede yayınlanan 584 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ile İl statüsünde yer alan Düzce kentine bağlı merkez belde konumunda yer almaktadır. 1955 yılında kurulan Üskübü Belediyesi sınırları içinde, 1984 yılında hazırlanan uygulama imar planına göre 2 mahalle bağlı iken, 1997 yılında merkez mahalle sayısı 6 olup, Düzce Üniversitesi’nin uygulama imar planının genişleme sahası içinde yer alması ile mahalle sayısı 7’ye yükselmiştir.

Konuralp Antik Kenti, 2014 yılına kadar merkez belde konumunda iken, Danıştay kararı ile Konuralp Belediyesi’nin tüzel kişiliğinin 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri itibari ile sona ermesine ve 5393 sayılı Belediyeler Kanunu’nun 11.maddesine istinaden Düzce İli ’ne bağlı mahalle olmasına karar verilmiştir.

Harita 4.10’deki Konuralp Beldesi idari sınırları haritası, Mayıs- Ağustos 2013 tarihlerinde yapılan arazi çalışmaları sonucunda oluşturulmuştur.



Harita 4.10 Konuralp Beldesi idari sınırları (Orijinal 2014)

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı Kocaeli Bölge Müdürlüğü’nden alınan 31.12.2012 tarihi itibari ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre hazırlanan veriye göre Düzce İli merkezine bağlı Konuralp yerleşiminin nüfusu 5956’dır. Çizelge 4.1’de Konuralp Beldesi’ne bağlı mahallerdeki nüfus sayıları verilmiştir (Çizelge 4.1).

TÜİK verilerine göre, Konuralp beldesine bağlı köylerde 5.285’i kadın, 5.425’i erkek olmak üzere toplamda 10.710 kişi yaşamaktadır. Nüfus çoğunluğunun beldeye bağlı köylerde ikamet ettiği görülmektedir.

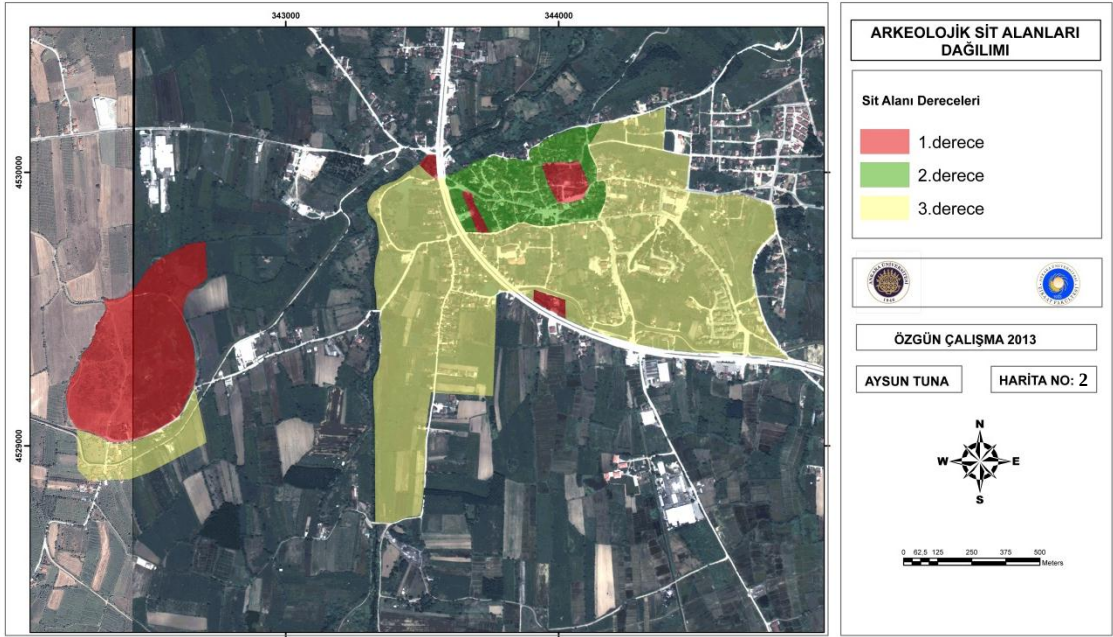
1583 ha.’lık alana sahip olan Konuralp beldesinin özellikle Terzialiler, Çiftapınarlar Mahallesi sahip olduğu yüzey alanına oranla diğer mahallelere göre daha fazla nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Sınırları içinde 2006 yılında Düzce Üniversitesi’nin kurulması ve gelişmesi ile Orhangazi Mahallesi geçmiş yıllara oranla bugün önemli bir nüfusu barındırmaktadır. Şehit Kemal Işıldak ve Şehit Bayram Gökmen Mahallerinde sanayi tesislerinin varlığına bağlı olarak çalışan nüfusun yoğun olduğu saptanmıştır.

Çizelge 4.1 Konuralp Beldesi'ne bağlı mahallelerdeki nüfus verileri (Anonim 2012)

Mahalle Adı:	Alan (ha.)	2012 Nüfusu
Çiftepınarlar	112	1554
Orhangazi	365	920
Şehit Bayram Gökmen	117	469
Şehit Hüseyin Kıl	610	1001
Şehit Kemal Işıldak	194	759
Şehit Murat Demir	167	539
Terzialiler	18	715
TOPLAM	1583	5956

Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 13.03.2013 tarih ve 889 sayılı karar ile 20.03.2013 tarih ve 894 sayılı karar gereği tescil edilen güncellenen sit alanlarının dağılımı Şekil'de verilmiştir. 2013 tarihinde ilan edilen sınırlara göre sit alanları Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi, Terzialiler Mahallesi ile Çiftepınarlar Mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. 1. derece sit alanı, Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi, Terzialiler Mahallesi ile Çiftepınarlar Mahallesi sınırları içinde yer almakta olup, 26.08 ha'lık alanı içermektedir. 2. derece sit alanı, Çiftepınarlar Mahallesi ile Terzialiler Mahallesi sınırları içinde yer almakta olup, 15,06 ha'lık alanı içermektedir. 3.derece sit alanı, Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi, Terzialiler Mahallesi ile Çiftepınarlar Mahallesi sınırları içinde yer almakta olup, 101.32 ha'lık alanı içermektedir (Harita 4.11) (Çizelge 4.2).

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ



Harita 4.11 Konuralp Arkeolojik Sit Alanları Dağılımı (Orijinal 2014)

Çizelge 4.2 Arkeolojik sit alanlarının mahallere göre dağılımları ve büyüklükleri (Orijinal 2013)

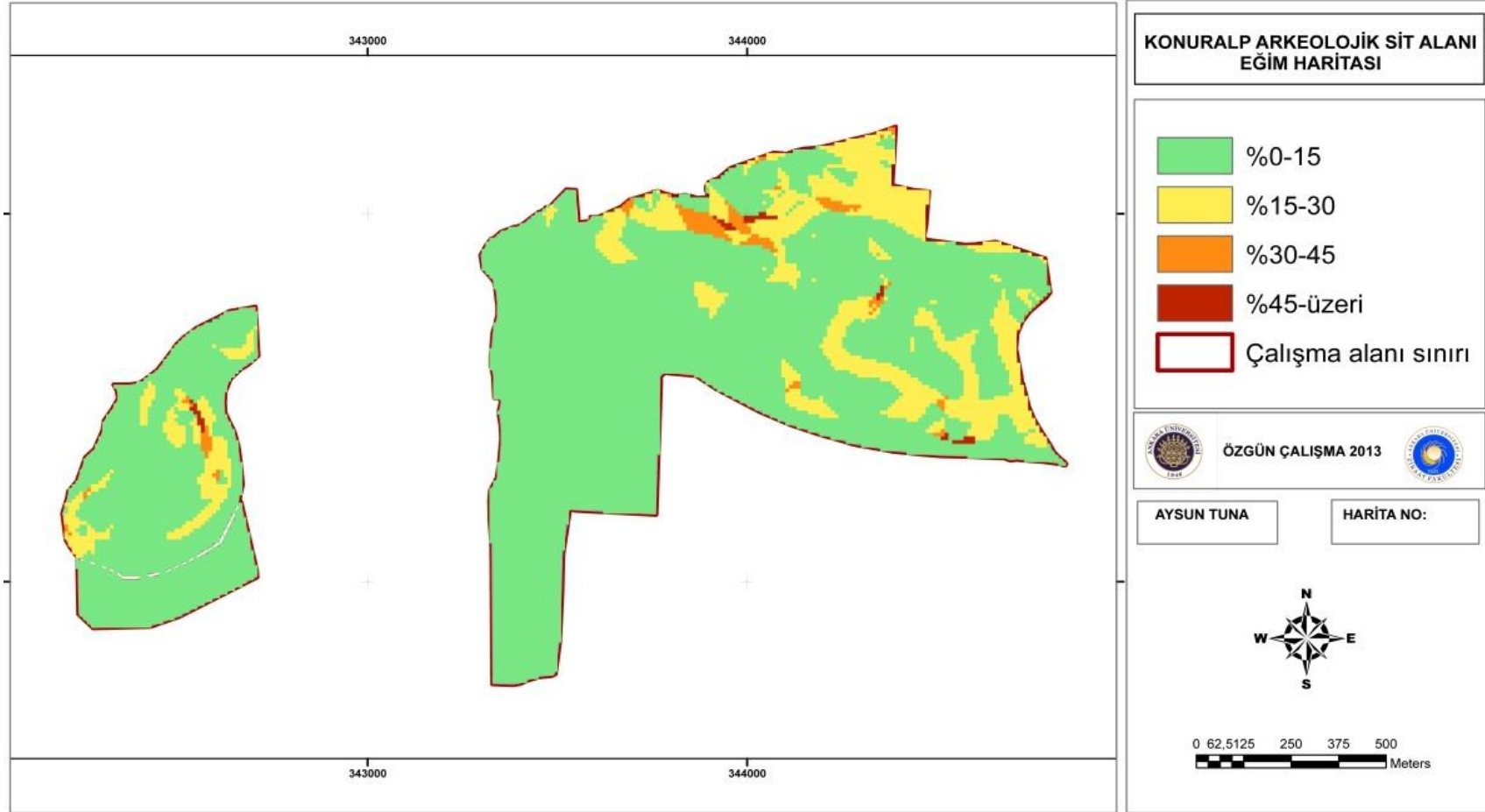
Sit Alanları	Mahalle	Alan (ha.)
1.derece	Çiftepınarlar, Terzialiler, Ş.Hüseyin Kıl Mahallesi	26.08
2.derece	Çiftepınarlar, Terzialiler Mahallesi	15.06
3.derece	Çiftepınarlar, Terzialiler, Ş.Hüseyin Kıl Mahallesi	101.32
TOPLAM		142.46 (ha)

Arkeolojik sit alanı, topografik yapısı nedeniyle eğimli bir arazi niteliği taşımaktadır (Harita 4.12). Bütünü ile doğal eğime uyumlu, organik bir yol dokusu içinde belirli bir geometrik düzene sahip olmayan küçük yapı adaları zaman içinde küçük parsellere bölünmüş; konutlar bu parseller üzerinde konumlandırılmıştır.

Arkeolojik sit alanı Harita 4.13'de görüldüğü üzere yoğun konut alanıdır. Ticaret ve konut altı ticaret kullanımları daha çok Terzialiler Mahallesi'nde bulunan Çarşıiçi Caddesi ile Çiftepınarlar Mahallesi'nde bulunan Cumhuriyet Caddesi ve Hastane Yolu üzerinde yer almaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

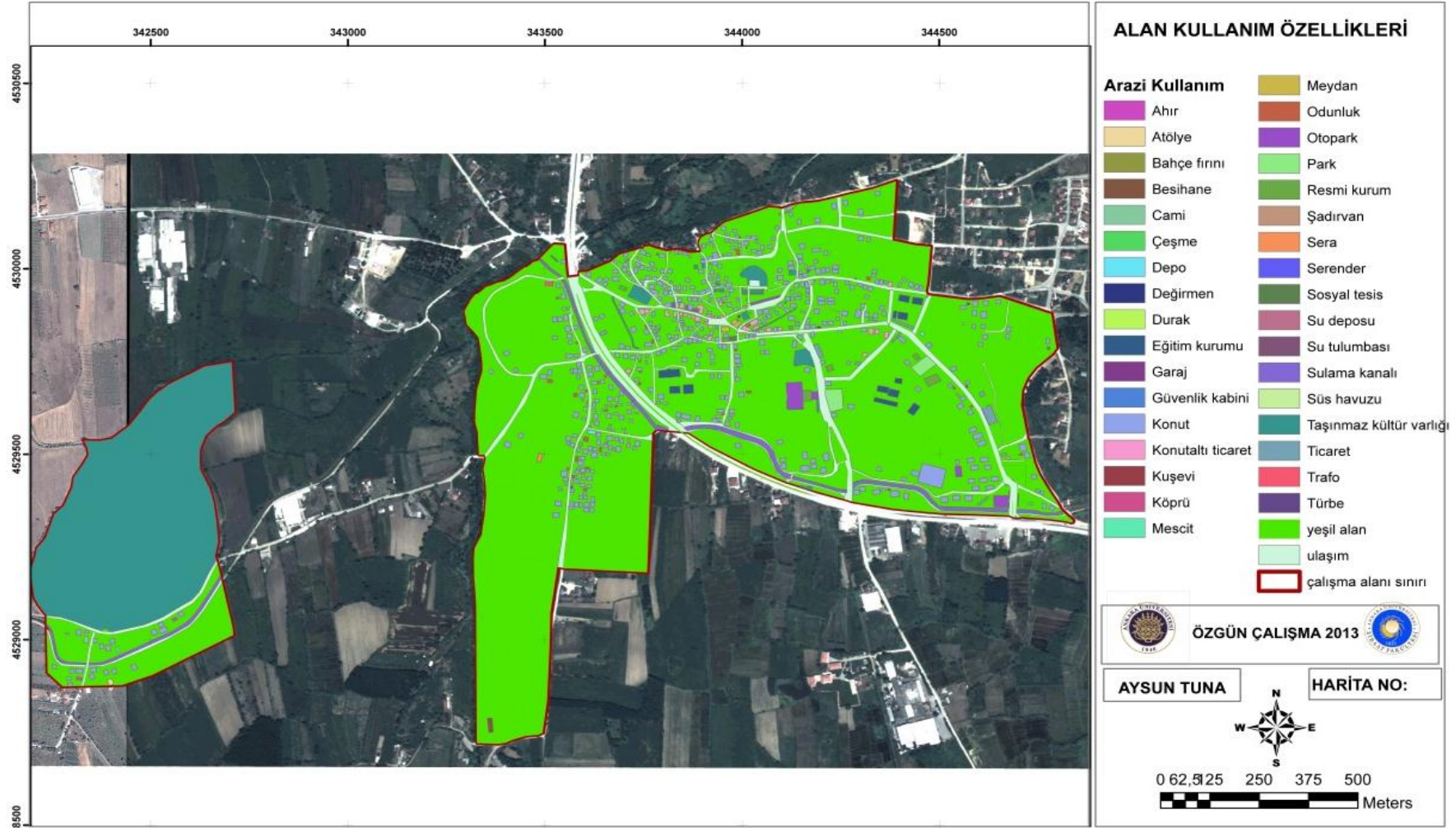
248



Harita 4.12 Konuralp arkeolojik sit alanı eğim haritası (Orijinal 2014)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

249



Harita 4.13 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı Alan Kullanım Özellikleri (Oriinal 2014)

4.2.3 Konuralp arkeolojik sit alanı teknik alt yapısı

Bu bölümde Konuralp Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğü yetkililerinden alınan bilgiler doğrultusunda araştırma alanının teknik alt yapısını oluşturan içmesuyu, yağmur suyu ve drenaj, kanalizasyon, çöp ve katı atık, elektrik ve doğalgaz hizmetleri incelenmiştir.

İçme suyu hizmetleri: Konuralp Beldesi'nde bugüne kadar fenni anlamda içme suyu çalışması yapılmamıştır. 1969 yılında belediyenin kendi imkânları ile döşemiş olduğu şebekenin eski olması ve birçok yerde su kaçağı bulunması nedeni ile su ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu kapsamda belediye tarafından içme suyu proje ihalesi yapılmış; 2014 yılı içinde yapım çalışmaları başlamıştır. Projeksiyon nüfusu 12500 olarak belirlenen projede, toplam su şebeke hattı 66 km. olarak planlanmıştır. Zaman içerisinde su yetmediğinden proje kapsamında 2 adet sondaj kuyusu, 3 adet su deposu ve 1 adet basınç kırıcı odası bulunmaktadır. Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü 2013 tarihli kararı ile içme suyu alt yapı hizmetlerinin Konuralp Müzesi denetiminde yapılmasına izin verilmiştir.

Yağmur suyu ve drenaj hizmetleri: Belde de yağmur suyu ve drenaj hattı bulunmamaktadır. Genel olarak alanın topografik yapısı eğimli olduğu için yağmur sularının birikme sorunu ile fazla karşılaşılmamaktadır. Ancak araştırma alanının düz olan kısımlarında özellikle yağışlı havalarda yağmur sularının biriktiği gözlemlenmiştir. Araştırma alanında yağmursuyu hattı bulunmadığından alanda yağmur suyu ızgara ve bacaları gözlemlenmemiştir.

Kanalizasyon hizmetleri: Konuralp beldesinde bugüne kadar fenni anlamda kanalizasyon çalışması yapılmamıştır. Belediyenin kendi imkânları ile bazı sokaklara döşediği ve sulama kanalı ile Küçük Melen Çayı'na deşarj edilmiş olan ve hijyen koşullarına uymayan kanalizasyon hatları bulunmaktadır. Bazı binaların pis suları fosseptik çukurlarında toplanmakta olup, özellikle yaz aylarında bu çukurlardan sızan pis sular çevreye koku yaymakta ve toplum sağlığını tehdit etmektedir. 2013 yılında kanalizasyon proje ihalesi tamamlanmış olup, kanalizasyon hattının %10'luk kısmı tesis edilmiştir. Kanalizasyon projesi, projeksiyon nüfusu 12500 kişi olarak belirlenen alanın altyapı ihtiyacını karşılayacak şekilde toplam uzunluk 43 km. taşıyıcı ve toplayıcı hat

olarak planlanmıştır. Araştırma alanında rögar, muayene bacası ve menhol vb. gibi kanalizasyon şebekesine ait yapılar gözlemlenmemiştir.

Çöp ve katı atık hizmetleri: Düzce Belediyesi ve belediyeye bağlı 11 belediye sınırları içinde katı atık tesisi bulunmamaktadır. Düzce ili geneli itibariyle çevre kirliliği oluşturan ve toplum sağlığını olumsuz yönde etkileyen çevresel koşullara çözüm üretmek amacı ile Bakanlar Kurulu kararı ile Düzce ili belediyeleri arasında Düzce İli Belediyeleri Katı Atık Birliği kurulmuştur. Bu kapsamda Hasanlar ve Esençam köyleri sınırları içinde kalan Hecinler Mevkiinde yaklaşık 110 bin metrekarelik bir alanda katı atık bertaraf tesisi inşa edilmesi planlanmaktadır.

Konuralp Beldesi'ne ait çöp döküm sahası arkeolojik sit alanının sınırı dışında kalan Muhacir Sokağı'nın bitiminde konumlandırılmıştır (Harita 4.14). Çöp döküm sahası, tarım arazilerine, tarım arazilerinin sulamasının yapıldığı Tabakhane deresi ve arkeolojik sit sınırına çok yakın mesafede olduğu saptanmıştır.



Harita 4.14 Konuralp Beldesi Çöp Döküm Sahası (Anonim 2012 l)

Elektrik hizmetleri: Beldenin elektrik şebekesi 1960 yılında İller Bankası tarafından gerçekleştirilmiş ve sonraki dönemlerde tadilatlar görmüştür. Beldenin büyük bölümünün elektrik hattı havai hat üzerinden olup, enerji nakil hattı ile birlikte çevre

aydınlatmanın yapıldığı görülmektedir (Şekil). Bu durum özellikle hava şartlarına bağlı elektrik kesintisi problemini beraberinde getirmektedir. Elektrik hatlarının toprak altına alınması ile ilgili herhangi bir çalışma mevcut değildir.

Arkeolojik sit alanı çevresinde genel olarak standart tip sokak aydınlatması bulunmaktadır. Alanın ana arteri olan Çarşıiçi Caddesi boyunca farklı tip sokak aydınlatmaları kullanılmıştır. Alana giriş noktasında havai hat standart tip sokak aydınlatmaları mevcut iken, cadde üzerinde bulunan sağlık ocağı önünde enerji hattına alınmamış, toprak altına işlenmiş, 250 Watt'lık sodyum buharlı armatürlü sokak ve çevre aydınlatma elemanı bulunmaktadır (Şekil 4.34). Çarşıiçi Caddesi'nin Ali Hamza Caddesi'ne bağlandığı noktada bulunan Belediye binasının ön tarafında ve Ali Hamza Parkı içinde 3m. yüksekliğinde siyah borudan imal edilmiş çift konsollu dekoratif aydınlatma elemanı bulunmaktadır. Çarşıiçi Caddesi üzerinde çarşı meydanı olarak adlandırılan alanda 3m.yüksekliğinde siyah borudan imal edilmiş, çift konsollu dekoratif aydınlatma elemanı bulunmaktadır (Şekil 4.35).



Şekil 4.34 Hastane Yolu üzeri havai hat aydınlatma elemanları, Sağlık ocağı önü aydınlatma elemanları (Orijinal 2013)



Şekil 4.35 Konuralp Belediye binası aydınlatma elemanları, Çarşıiçi Caddesi meydan aydınlatma elemanları (Orijinal 2013)

Arkeolojik sit alanı içindeki taşınmaz kültür varlıkları çevresinde havai hat standart tip sokak aydınlatmaları bulunmaktadır. Sit alanı merkezinde bulunan antik tiyatro çevresinde de bu tip aydınlatmalar bulunmaktadır (Şekil 4.36). Alanda mevcut olan çevre aydınlatmaları işlevsiz ve yetersiz olması nedeni ile sit alanındaki kültür varlıklarının gece algılanmaları güç olmaktadır.



Şekil 4.36 Antik tiyatro çevresi aydınlatma elemanları (Orijinal 2013)

Doğalgaz hizmetleri: Konuralp Beldesi'ne bağlı mahallelerin genelinde doğalgaz hattı mevcuttur. Ancak 1. Derece sit alanı içinde kalan Topçu sokak, Yıldız Sokak ve Öztürk Çıkamazında doğalgaz hat bağlantısı bulunmamaktadır. Kocaeli Kültür Varlıklarını

Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından alınan karar ile 1. 2. 3.derece sit alanlarında Konuralp Müze'si denetiminde doğal gaz hattı döşeme izni verilmiştir.

4.2.4 Konuralp arkeolojik sit alanı ulaşımı

Arkeolojik sit alanı, kuzeyde tatil beldesi olan Akçakoca yolu güzergâhında olması, kuzey-güney- batı doğrultusunda sanayi tesisleri, doğuda üniversite ve hastanenin varlığı sebebi ile kent içinde çok merkezli bir konumda bulunmaktadır. Arkeolojik sit alanını kuzeyde; Okul Sokak, devamında Konuralp Caddesi, doğuda; Hilmi Sönmez Caddesi, devamında Kuru Sokak, güneyde; D-100 Akçakoca karayolu devamında Muhacir Sokak, batıda; Tabakhane Deresi çevrelemektedir. Bu alanın dışında 1.ve 3. derece sit alanları olarak ilan edilen diğer alan, Tepecik Köyü sınırları içinde bulunmaktadır.

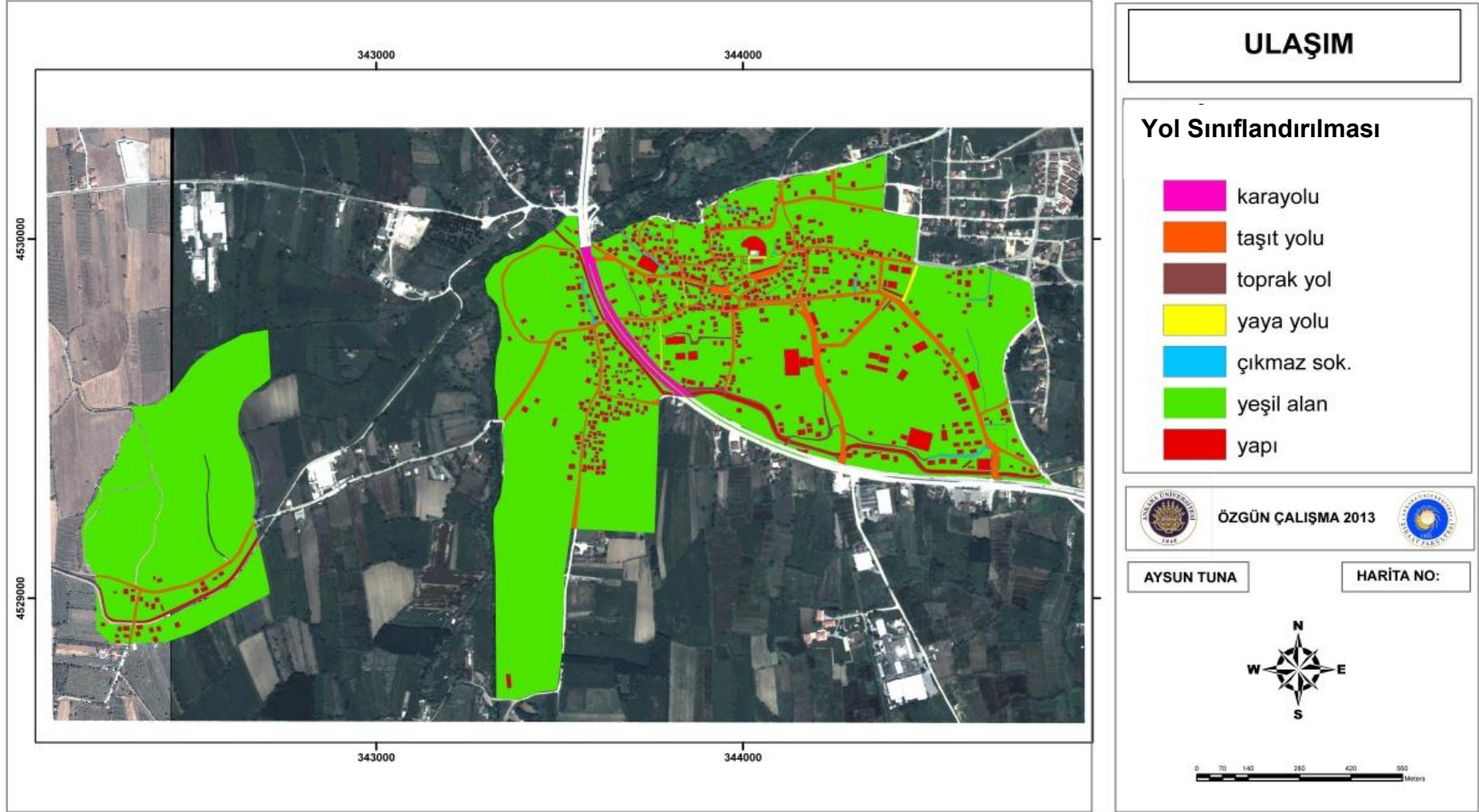
Arkeolojik sit alanı içindeki yolların çoğu ağır araç trafiğine uygun değildir. Genel olarak dar sokaklar mevcut olup, aşırı eğim araç trafiğini engellemektedir. Bazı noktalarda merdivenli yaya yolu biçimine dönüşmektedir. Özellikle geleneksel konutların bulunduğu bölgelerde çıkmaz sokaklar bulunmaktadır. Taşıt trafiği özellikle Konuralp Beldesi'nin ana arteri olan Hastane Yolu, devamında Cumhuriyet caddesi ve Çarşıiçi Caddesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca Hastane Yolu, Kuru Sokak, Çiftapınarlar Mahallesi yol hattı üzerinden üniversite ve hastaneye ulaşıldığından bu güzergâhta taşıt trafiği yoğun olarak görülmektedir. Beldeye ana giriş Hastane Yolu üzerinden yapıldığından ışıklı trafik işaretleri ve yönlendirme levhaları bu alanda mevcuttur. Alana ağır vasıtaların girmemesini belirten trafik düzenleme işareti bulunmasına rağmen alanda yoğun olarak kamyon, tır vb. gibi ağır vasıtalar gözlenmiştir. Bu durum alandaki yapılaşma faaliyetlerinin yoğun olmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Harita 4.15'da görülen yol sınıflaması paftasında yollar, taşıt yolu, yaya yolu, çıkmaz sokak, karayolu ve toprak yol olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca cadde, sokak ve çıkmaz sokakların isimleri saptanmış ve yol kaplamaları mevcut durumlarına göre belirlenerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır (Harita 4.16) (Harita 4.17).

Bu kapsamda:

- Düzce-Akçakoca D-100 Karayolu ile antik tiyatroya ait orkestra alanının asfalt kaplama ile kaplandığı, yolların %74'ünün kilitli parke taş ile döşenmiş olduğu,
- Cihan Sokak ile antik tiyatro ve sahne binası arasında kalan yolun özgütaş kaplama niteliğini koruduğu (Şekil 4.35),
- Güney Sokak ile Atlıkapı Sokak ve sokağa bağlantı noktasında olan çıkmaz sokaklarda özgün taş kaplama üzerine asfalt kaplama yapıldığı (Şekil 4.36),
- Belediye tarafından yaptırılan Çarşıiçi Caddesi Meydanı'nda andezit kaplama ve kaldırımında granit- bazalt kaplama olduğu,
- Belediye tarafından yaptırılan içinde tarihi hamamın bulunduğu sosyal tesisin giriş kısmında baskı beton sert zemin malzemenin kullanıldığı,
- Çarşıiçi Meydanı'nın karşısındaki durak olarak kullanılan alanda paledyan kaplama (artık mermer parçaların gelişigüzel dizilerek aralarına renkli çimento, malzeme kullanılarak yapılan döşeme şekli) ile döşeli olduğu,
- DSI'ye ait sulama kanalları çevresindeki tali yollarda ve 1.derece sit alanı olan Tepecik Mevkii'ndeki tali yollarda herhangi bir döşemeye rastlanılmadığı,
- Son dönemlerde yapılan doğalgaz hattı döşeme işlerinden ötürü genel olarak yol kaplamalarında bozulmaların olduğu,
- Kaldırımların bazı alanlarda mevcut olmadığı ve bu durumun yaya trafiğini olumsuz etkilediği,
- Kot farkı olan noktalarda ve merdivenli yaya yollarında rampalı çözümlere yer verilmediği, engelliler için hissedilebilir yüzey kaplamalarına yer verilmediği,
- Yaya yolu olarak haritada gösterilen alanlardan Hastane yolu üzerindeki Konuralp Çok Programlı Lisesi doğu yönünde bulunan sokak dışındaki alanlar araçların geçemeyeceği boyutlarında olması nedei ile yaya yolu kapsamında yer aldığı,
- Yaya yolu trafik düzenleme işaretlerinin eğitim kurumu dışındaki sokaklarda bulunmadığı,

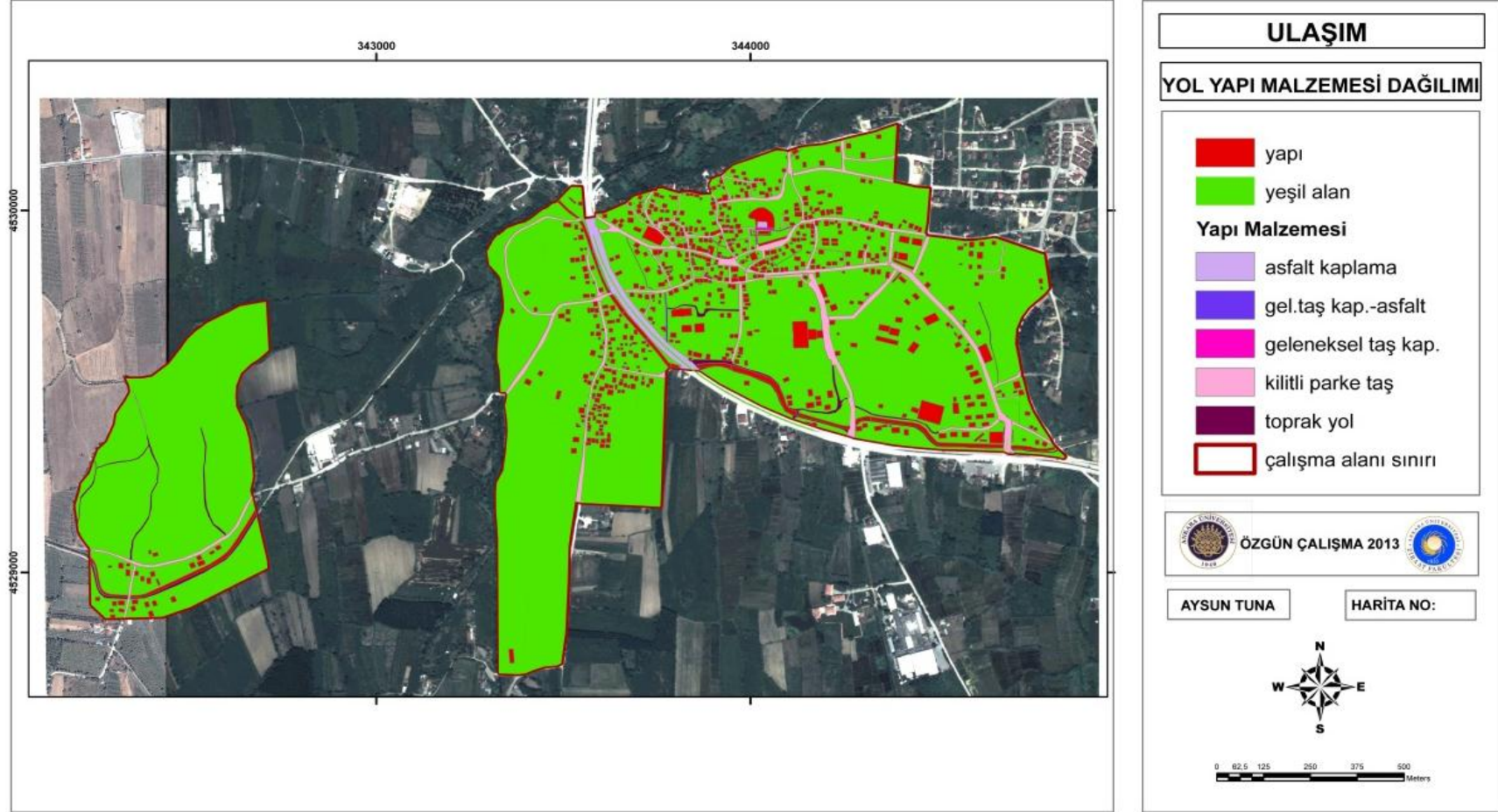
SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ



Harita 4.15 Konuralp arkeolojik sit alanı yol sınıflaması (Orijinal 2014)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

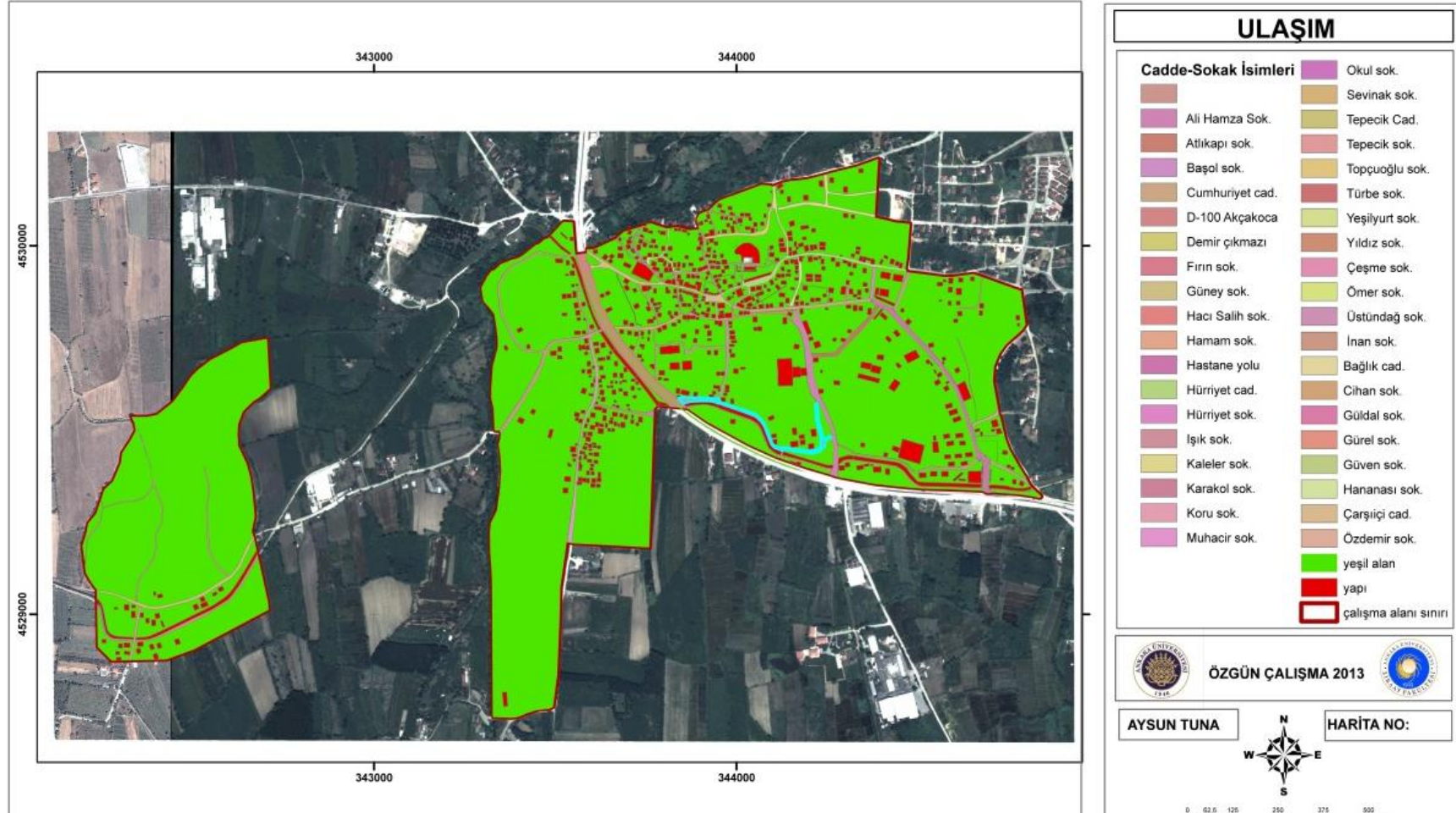
257



Harita 4.16 Konuralp arkeolojik sit alanı yol sınıflaması (Orijinal 2014)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

258



Harita 4.17 Konuralp arkeolojik sit alanı yol yapı malzemesi (Orijinal 2014)

Harita 4.18 Konuralp arkeolojik sit alanı cadde-sokak isimleri (Orijinal 2014)

- Çıkılmaz sokakların yoğun olarak 1.derece sit alanı çevresinde bulunduğu,
- Özgün taş kaplama ile döşenmiş sokakların asfalt ya da kilitli parke taş ile kaplandığı saptanmıştır.



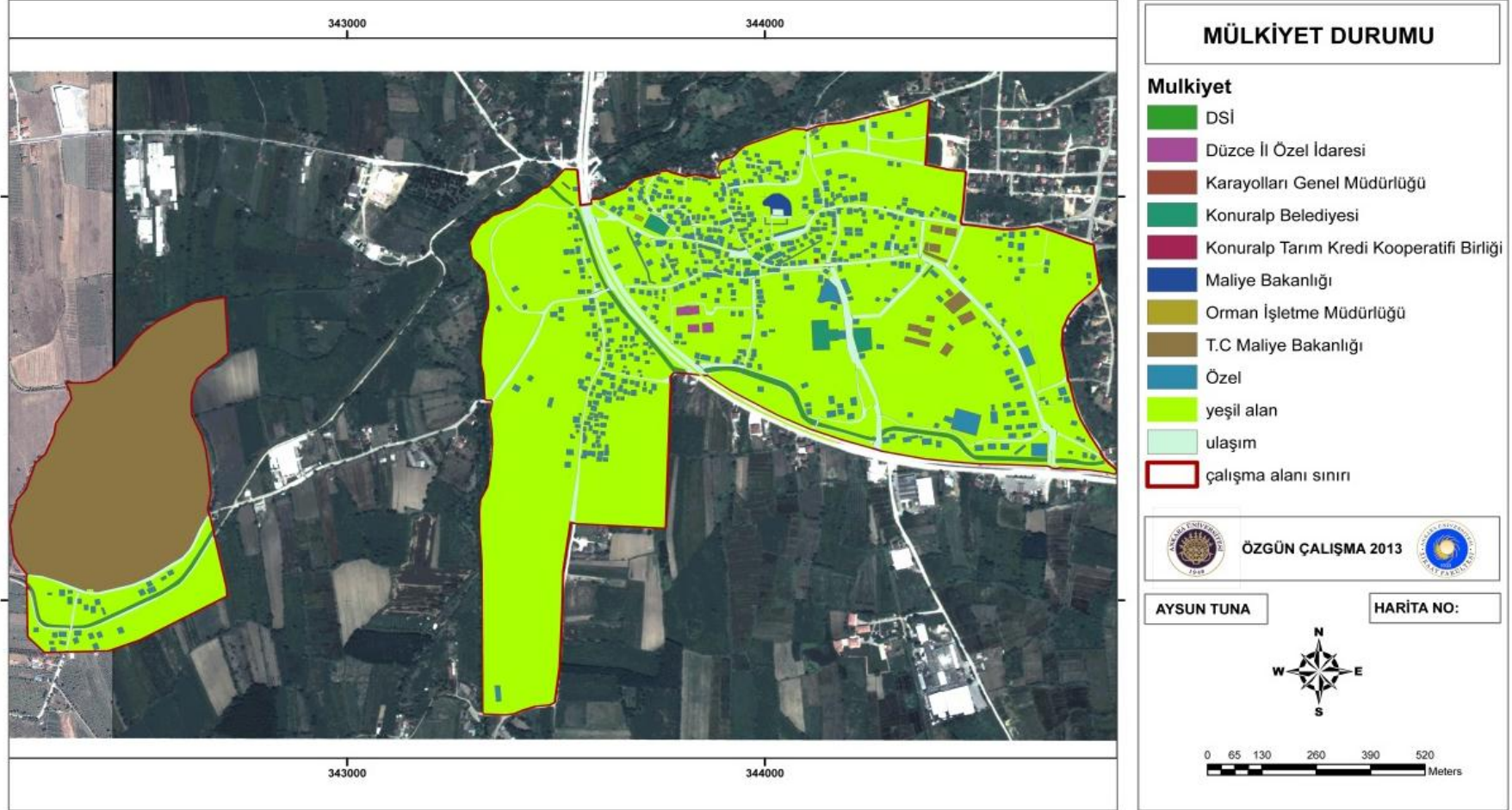
Şekil 4.37 Cihan Sokak'taki geleneksel taş kaplamalı yol, Atlı Kapı Sokak bitimindeki geleneksel taş kaplamalı tali yol (Orijinal 2013)



Şekil 4.38 Atlı Kapı Sokak'taki geleneksel taş üzeri asfalt kaplamalı yol, Antik tiyatro orkestra alanı geleneksel taş kaplama üzeri asfalt kaplamalı yol (Orijinal 2013)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

260



Harita 4.18 Konuralp arkeolojik sit alanı mülkiyet durumu (Orijinal 2014)

4.2.5 Konuralp arkeolojik sit alanı mekânsal yapısı

Arkeolojik sit alanı sınırları Çiftepınarlar Mahallesi ile Terzialiler Mahallesi'nin büyük bir bölümünü ve Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi'nin önemli bir bölümünü içine almaktadır. 142.46 ha. alan kaplayan arkeolojik sit alanı içinde 775 adet ana yapı tespit edilmiştir. Bu yapılardan; 526 adeti konut, 35 adeti konut altı ticaret, 17 adet ticaret yapısı, 24 adet (22'si tescilli) in-situ konumda taşınmaz kültür varlığı tespit edilmiştir.

4.2.5.1 Mülkiyet durumu

Arkeolojik sit alanı içinde bulunan yapı ve alanların T.C. Konuralp Belediyesi, T.C. Maliye Bakanlığı, T.C. Düzce İl Özel İdaresi, T.C Orman Genel Müdürlüğü, Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği, T.C Orman ve Su İşleri Bakanlığı, T.C Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü ve Özel Mülkiyet'e ait olduğu saptanmıştır ve tüm yapı ve alanlara ait mülkiyet durumları bilgisayar ortamına aktarılarak mülkiyet paftası elde edilmiştir (Harita 4.19). Bu kapsamda; bilgisayar ortamında yapılan sorgulama sonucunda 15 adet T.C Maliye Bakanlığı Mülkiyeti, 4 adet T.C Düzce İl Özel İdaresi Mülkiyeti, 33 adet Konuralp Belediyesi Mülkiyeti, 1 adet Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği, 1 adet Orman İşletme Genel Müdürlüğü, 1 adet Karayolları Genel Müdürlüğü, 1 adet T.C Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 679 adet Özel Mülkiyet'e ait yapı ve alanların varlığı belirlenmiştir.

Arkeolojik sit alanının büyük bir bölümü konut alanı olduğu için Özel Mülkiyete ait yapıların sayısı daha fazla çıkmıştır.

Yapılan analiz çalışmaları sonucunda Konuralp Beldesi tescilli taşınmaz kültür varlıklarından;

- Sivil mimari örneği olan geleneksel konutların Özel Mülkiyet'e ait yapılar olduğu,
- Dini-kültürel yapı örneği olan Yörükler Tepe Nekropolü'nün T.C Orman İşletme Genel Müdürlüğü mülkiyetine,
- Dini-kültürel yapı örneği olan Tepecik Tümülüsü'nün özel mülkiyete
- Dini-kültürel yapı örneği olan Osmanlı Dönemi Mezarlığı'nın özel mülkiyete,

- Dini-kültürel yapı örneği olan cami yapılarının Konuralp Belediyesi mülkiyetine,
- Dini-kültürel yapı örneği olan antik tiyatro ve sahne binasının özel mülkiyete,
- Askeri yapı örneği olan Atlı Kapı, batı surları, güney surlarının özel mülkiyete,
- Sivil mimari örneği olan su kemerlerinin Maliye Bakanlığı mülkiyetine,
- Sivil mimari örneği olan Roma köprüsünün Karayolları mülkiyetine ait yapılar olduğu saptanmıştır.
- Çalışma alanında konut yapım faaliyetleri sırasında çıkarılan ve çeşitli alanlarda bulunan ve Konuralp Müzesi envanter döküm defterine kaydedilmemiş arkeolojik kalıntılar (sütun, mezar başlıkları vb.) herhangi bir mülkiyet kategorisinde değerlendirilememektedir.

4.2.5.2 Kat sayıları

Alan çalışmaları sonucunda arkeolojik sit alanı içinde bulunan tüm yapıların kat sayıları belirlenmiş ve bilgisayar ortamına aktarılarak Harita 4.19’da görülen pafta elde edilmiştir. Bu kapsamda; bilgisayar ortamında yapılan sorgulama sonucunda arkeolojik sit alanında bulunan yapıların 202 adedi (% 29,7)’nin 1 katlı, 380 adedi (% 56,04)’nin 2 katlı, 74 adedi (%10,9)’nin 3 katlı, 21 adedi (% 3,09)’nin 4 katlı ve 1 adedi (%0,1)’nin 5 saptanmıştır (Çizelge 4.3). Ayrıca çeşme, köprü, sulama kanalı, bahçe fırını, sera, otopark ve taşınmaz kültür varlıklarının kat adetleri bu bölümde dikkate alınmadığından toplam yapı sayısı 678 olarak değerlendirilmiştir. Geleneksel yapılanma özellikleri gösterilen yapılar genellikle 2 katlıdır. Ahır, odunluk, depo, serender ve deprem sonrasında konut alanların dışında boş alanlara inşa edilmiş prefabrik yapılar 1 katlı yapı grubunu oluşturmaktadır. Arkeolojik sit alanının %86’sı 1 ve 2 katlı yapılardan oluşmaktadır. Alanın eğimli olmasından ötürü eğimden kat kazanmak amacı ile 3 ve 4 katlı apartman tipi konutlar bulunmaktadır. 1.derece sit alanı sınırları içinde 1 ve 2 katlı konutlar mevcutken, 2.derece sit alanı sınırları içinde çok katlı konut yapılarını görmek mümkün olmaktadır. 4 ve 5 katlı yapılar, genellikle ticari amaçla kullanılan yapılar olup, yoğun olarak 2.derece sit sınırına dahil olan alanın en işlek noktası olan Çarşıiçi Caddesi’nde bulunduğu görülmektedir. Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü’nün 13.03.2013 tarih ve 889 sayılı kararı ve 20.03.2013 tarih ve 894

sayılı kararı ile alanı genişletilen 3. Derece sit alanı içinde bu tarihlerden önceki dönemlerde alanlara inşaat ruhsatı verilmesinden ötürü çok katlı konut yapılarına rastlanılmaktadır. Sınırları içinde bulunan Düzce Üniversitesi'nin varlığı nedeni ile nüfus sayısına bağlı olarak artan konut ihtiyacı doğrultusunda sit alanı içinde ve dışında yoğun yapılaşma faaliyetleri bulunmaktadır.

Çizelge 4.3 Yapı kat sayıları (Orijinal 2013)

Özellik		Adet	Yüzde (%)
1 katlı yapılar		202	% 29,7
2 katlı yapılar		380	% 56,04
3 katlı yapılar		74	% 10,9
4 katlı yapılar	21	% 3,09	
5 katlı yapılar	1	% 0,1	
Toplam	678	100	

4.2.5.3 Yapısal sistem-yapı malzemesi

Araştırma alanı etüt-analiz çalışmaları sonucunda arkeolojik sit alanında bulunan konut yapılarında yapısal sistem olarak ahşap iskelet, betonarme iskelet, yığma (kesme taş-tuğla-briket) sistemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Diğer yapısal elemanlardan yaya yolu, taşıt yolu, karayolu, çıkmaz sokak ve kaldırımlarda kaplama malzemesi olarak kilitli parke taş, asfalt, geleneksel taş, granit-bazalt plak taş kullanıldığı saptanmıştır. Alanın merkezi olan Konuralp Camisi çevresinde 2013 yılında yapımı tamamlanan meydanın sert zemin döşemesinde andezit kaplama, oturma alanlarında traverten kaplama, meydanın karşısındaki daha önceki yıllarda meydan olarak kullanılmış bugün meydan işlevini yitirmiş, durak yeri olarak kullanılan alanın zemininde paledyan kaplama kullanılmıştır (Harita 4.20).

Diğer konut yapısı, deprem sonrasında boş arazilerde özellikle konut bahçelerinde inşa edilen prefabrik konutlar arazi çalışmalarında gözlemlenmiştir. Ayrıca çelik konstrüksiyon plastik örtü sera yapıları bazı konut bahçe ve tarla alanlarında saptanmıştır



Şekil 4.39 Antik tiyatro (Orjinal 2013)

- a. Giriş (parados) detayı, b. antik tiyatro oturma basamağı (cavea) detayı, c. antik tiyatro sahne binası (skene) detayı, e. antik tiyatro girişindeki mermer çeşme detayı

Araştırma alanı olan arkeolojik sit alanı içindeki yapılardan yerel taş malzeme kullanılarak inşa edilmiş taşınmaz kültür varlıklarından antik tiyatro oturma alanlarında (cavea), sahne binasındaki dikme başlıklarında, tiyatro alanına girişteki antik çeşme ve antik Roma köprüsünde mermer kullanıldığı saptanmıştır (Şekil 4.39) (Şekil 4.40). Ciddi tahribata uğramış, antik Dönem'e ait hamam olduğu tartışılan alandaki duvar kalıntısında bosajlı taş (dışbükey kıvrımlı) kullanıldığı belirlenmiştir (Şekil 4.39). Ayrıca batı ve güney sur duvarlarında yer yer devşirme taş malzeme kullanıldığı da görülmektedir (Şekil 4.41).

Tescil edilmemiş ayazma olduğu tartışılan çeşme yapısının yerel taşlarla inşa edildiği ancak son dönemlerde tadilat amacı ile çimento ile kaplandığı saptanmıştır (Şekil 4.41)



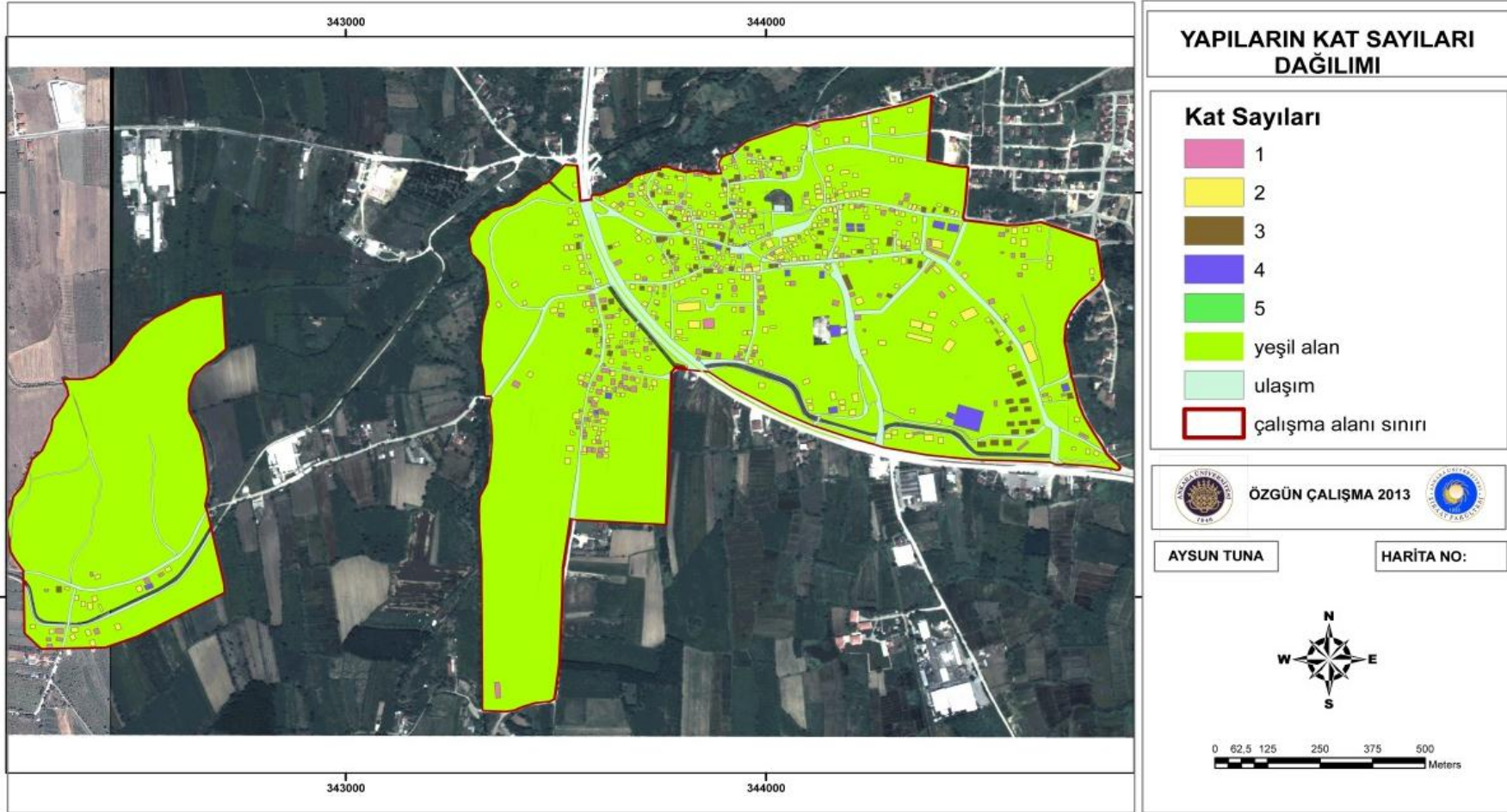
Şekil 4.40 1.derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan mermer ve yerel taşlardan yapılmış Roma Köprüsü (Orijinal 2013)



Şekil 4.41 2.derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan hamam kalıntısı/ bosajlı duvar (Şimşek 2010)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

266



Harita 4.19 Konuralp arkeolojik sit alanı yapı kat sayıları dağılımı (Orijinal 2014)



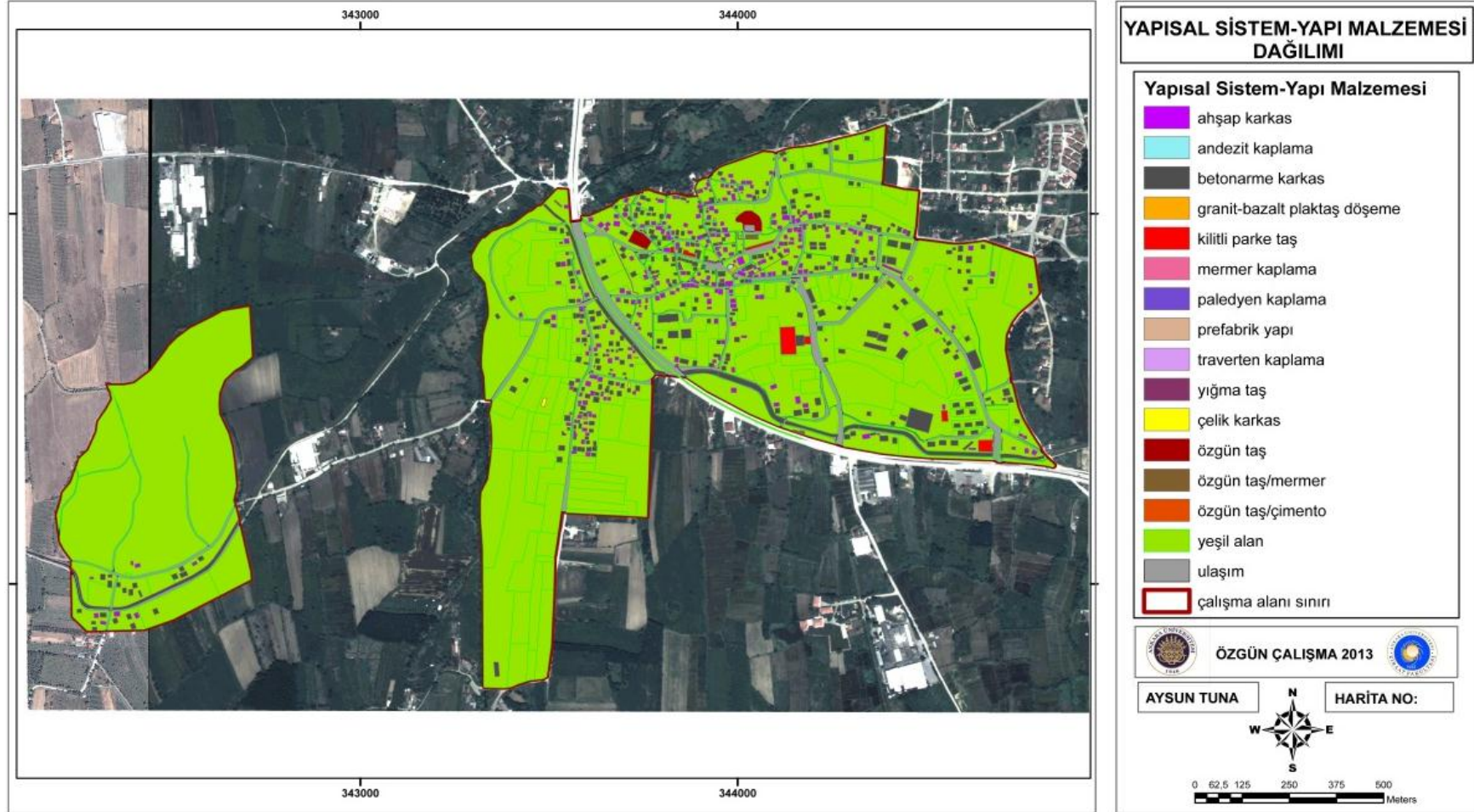
Şekil 4.42 Atlı Kapı, güney ve batı surlarında kullanılan yapı malzemesi (Orijinal 2013)



Şekil 4.43 Hürriyet Caddesi üzerinde bulunan tescilsiz ayazma örneği, yapı malzeme detayı (Orijinal 2013)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

268



Harita 4.20 Konuralp arkeolojik sit alanı yapısal sistem-yapı malzemesi dağılımı (Orijinal 2014)

Elde edilen tüm veriler bilgisayar ortamına aktarılarak Şekil 4.19'daki yapısal sistem-yapı malzemesi paftası oluşturulmuştur. Bu kapsamda; bilgisayar ortamında yapılan sorgulama sonucunda yapısal sistem olarak; 388 adet (%50,78) yapıda betonarme iskelet, 313 (%40,94) adet yapıda ahşap iskelet, 36 adet (%4,71) yapıda özgün taş malzeme (yerel kalker taşı), 10 adet (%1,3) prefabrik yapı, 2 adet (%0,26) yapıda çelik iskelet, 3 adet (%0,39) yapıda yığma taş (kesme taş-tuğla-briket) sistemleri ile %1,62'lik oranda yol kaplama malzemeleri (kilitli parke taş, asfalt, andezit, granit, paledyen) kullanıldığı ortaya konmuştur (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4 Yapısal sistem-yapı malzemesi dağılımı (Orijinal 2013)

Özellik	Adet	Yüzde (%)
Betonarme iskelet	388	% 50,78
Ahşap iskelet	313	% 40,94
Özgün taş	36	% 4,71
Prefabrik yapı	10	% 1,3
Yığma taş	3	% 0,39
Diğer		% 1,62
Toplam	764	100

Arkeolojik sit alanında bulunan yapıların büyük çoğunluğu betonarme iskelet yapım sistemi ile yapılmış yapılardır. 2013 yılından önceki dönemlerde sit alanının daha dar bir yüzölçümüne sahip olması nedeniyle sit sınırı dışında kalan alanlarda inşaat ruhsatı verilmesinden ötürü alanın genelinde yoğun yapılaşma faaliyetleri başlamış ve betonarme iskelet sisteminde inşa edilmiş konut yapıları fazlalaşmıştır. 12 Kasım 1999 depremi sonrasında da zarar gören konutlar yıkılıp yerine betonarme konutlar inşa edilmiştir. Konuralp merkezde depremin etkileri çok fazla görülmemiştir. Depremden en çok zarar gören alan ise, Ş.Hüseyin Kıl Mahallesi olmuştur. Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 2013 yılı içinde 3. derece sit alanı olarak ilan edilen Ş.Hüseyin Kıl Mahallesi sınırı içindeki Muhacir Sokak çevresinde 1999 depremi sonrasında yoğun yapılaşma başlamıştır. O dönemde depremden zarar görmüş geleneksel konutların büyük çoğunluğu yıkılıp yerine betonarme iskelet sistemde konutlar inşa edilmiştir. Ahşap iskelet yapım sistemi ile yapılmış geleneksel konutların çoğunluğu 1. ve 2. derece sit alanı içinde görülmektedir. Bu yapılarda dolgu malzemesi olarak kerpiç ve tuğla kullanılmıştır. Ahşap iskelet sistemi ile yapılan

geleneksel konutların büyük çoğunluğu sıvanmış durumdadır. Arkeolojik sit alanı içinde bulunan ahşap iskelet taşıyıcı sisteme sahip, tuğla dolgulu konutlar arkeolojik sit alanının baskın karakterini oluşturmaktadır. Ancak çoğunluğu sıvanmış durumdadır (Şekil 4.44-4.46)



Şekil 4.44 Yeşilyurt Sokak üzerindeki geleneksel konut örnekleri (Orijinal 2014)



Şekil 4.45 Hürriyet Caddesi üzerindeki geleneksel konut örnekleri (Orijinal 2013)



Şekil 4.46 Atlı Kapı Sokak ve Başol Sokak üzerinde yer alan geleneksel konut örnekleri (Orijinal 2013)



Şekil 4.47 Topçu Sokak üzerinde geleneksel konut örneği (Orijinal 2013)

Serender yapıları ise, ahşap iskelet sistem olarak; odunluk, ahır, samanlık gibi yapı grupları ise, kerpiç dolgu malzemeli ahşap iskelet sistemde inşa edilmiştir (Şekil 4.47).

Bazı geleneksel konutların bahçelerinde yığma yapım tekniği ve tuğla ile yapılmış bahçe fırınları bulunmaktadır (Şekil 4.48). Yığma yapı sistemi ile inşa edilmiş diğer yapılar da yapı malzemesi olarak kesme taş-tuğla-briket kullanılmış olup, yapıların tümü niteliksiz yapılardır.



Şekil 4.48 Hürriyet Caddesi üzerinde geleneksel konut ve serender örneği, Kuru Sokaküzerinde geleneksel konut ve serender örneği (Orijinal 2013)

Araştırma alanının ticaret yapılarının yoğun olduğu ve aynı zamanda 2.derece sit alanı içinde yer alan Çarşıiçi Caddesi üzerinde betonarme iskelet sisteminde yapılar yoğun olarak görülmektedir (Şekil 4.49).



Şekil 4.49 Geleneksel konut bahçelerindeki yığma taşlarla yapılmış bahçe fırını örnekleri, yığma taş kullanılarak yapılmış odunluk örneği (Orijinal 2013)



Şekil 4.50 Çarşıiçi Caddesi üzerindeki betonarme yapılar (Orijinal 2013)

4.2.5.4 Yapısal durum

Araştırma alanında yapılan çalışmalar sonucunda yapısal durumu harap, iyi, orta, kötü olan yapısal durumları tespit edilmiş ve bilgisayar ortamına aktarılarak Harita 4.21’de görülen pafta elde edilmiştir.

Bu kapsamda; bilgisayar ortamında yapılan sorgulama sonucunda yapıları; 372 adeti (%50,06)’nin iyi, 283 adeti (%38,08)’nin orta, 71 adeti (%9,5)’nin kötü, 17 adeti (2,36)’nin harap durumda olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 Yapısal durum dağılımı (Orijinal 2013)

Özellik	Adet	Yüzde (%)
İyi	372	% 50,06
Orta	283	% 38,08
Kötü	71	% 9,5
Harap	17	% 2,36
Toplam	743	100

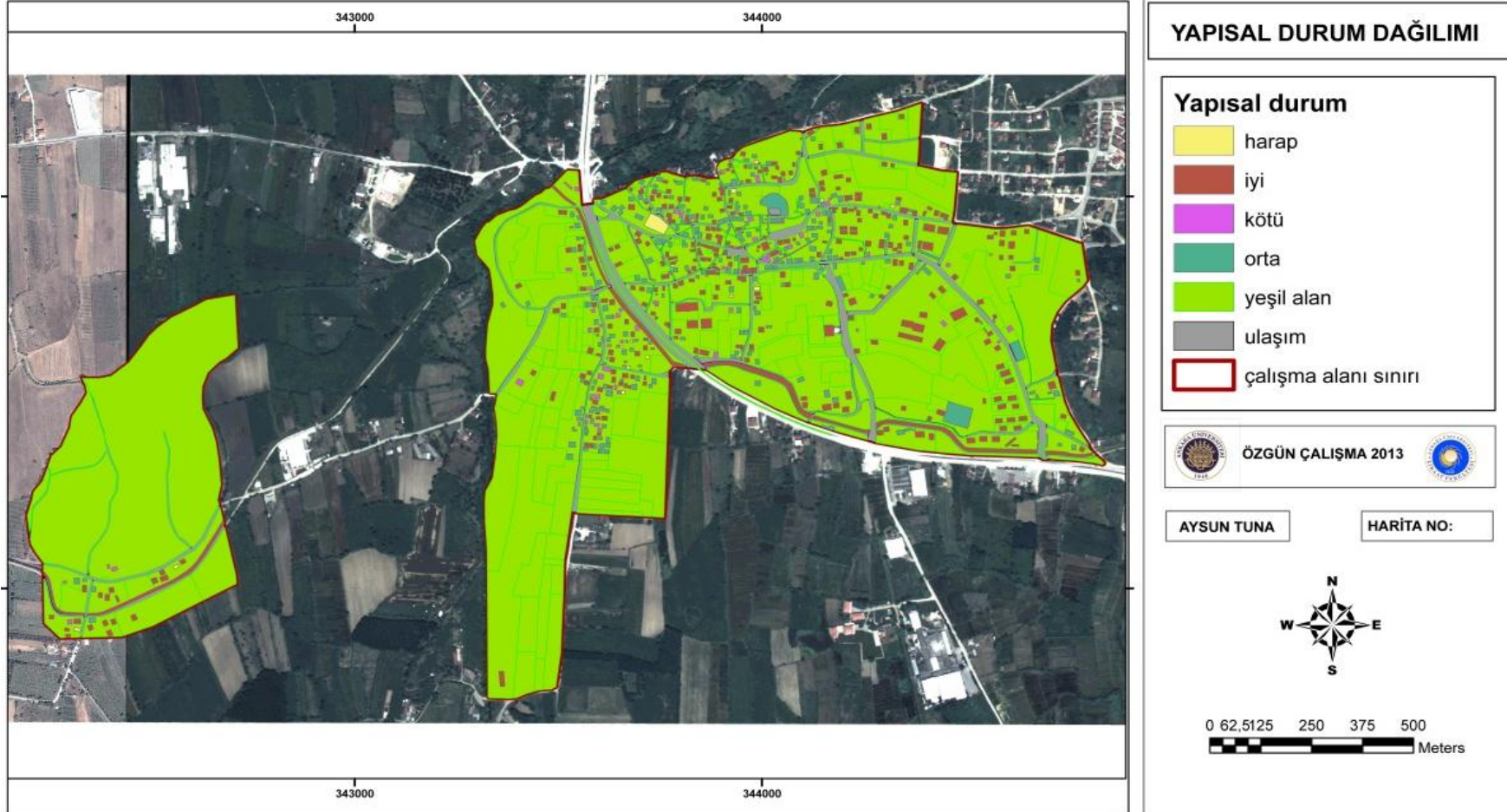
Yapısal durumu iyi olan yapıların yapısal sistemine değerlendirildiğinde büyük oranda betonarme yapılar olduğu görülmektedir. Ahşap iskelet sistemindeki yapılardan özellikle odunluk, ahır ve serender yapılarının çoğunluğunun harap durumda olduğu, geleneksel konutların büyük çoğunluğunun eskime ile ilgili olarak yapısal durumlarının kötü olduğu görülmektedir (Şekil 4.51). Geleneksel konut yapılarının çoğunluğunun bakımsızlıktan dolayı kullanılamaz haldedir.



Şekil 4.51 Araştırma alanındaki harap durumdaki geleneksel konut örnekleri (Orijinal 2013)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

276



Harita 4.21 Konuralp arkeolojik sit alanı yapısal durum dağılımı (Orijinal 2014)

Geleneksel dokuda yer alan konut yapılarının büyük çoğunluğu, gelişen sosyal yaşam çerçevesinde konfor koşullarını karşılayamaz durumdadır. Diğer taraftan konutlarının konfor koşullarını sağlamaya çalışan mülk sahipleri tarafından dış cephe sıva kaplama, çatı kaplama vb. gibi uygulamaların yapıldığı saptanmıştır (Şekil 4.52).



Şekil 4.52 Dış cephe sıva kaplama yapılan geleneksel konut örnekleri (Orişinal 2013)

Araştırma alanında Çarşıiçi Caddesi üzerinde bulunan tescilli geleneksel konut yapıları dışındaki diğer konut yapılarında restorasyon çalışmaları yapılmamıştır. Bu anlamda tescil edilmiş konutların yapısal durumlarının iyi olmadığı belirlenmiştir.

Arkeolojik yapılardan antik tiyatro, batı ve güney surları, Roma Köprüsü, su kemerleri, şehir kapısı olan Atlı Kapı orta durumda iken, Roma Hamamı harap durumdadır. Harap durumdaki yapıların önemli bir kısmı 1. derece sit alanı sınırları içinde bulunmaktadır. Harap durumda olan yapıların, 1.derece sit alanı içinde Topçu Sokak, Sevinak Sokak, Hürriyet Caddesi ile 2. derece sit alanının içinde Yıldız Sokak, Atlı Kapı Sokak, Kaleler Sokak, Hürriyet Caddesi, Karakol Sokak ile 3. derece sit alanı içinde Üstündağ Sokak, Güldal Sokak, Tepecik Caddesi, Tepecik Sokak üzerinde bulundukları tespit edilmiştir.

3.derece sit alanı içinde bulunan yapıların çoğunluğunun yapısal durumlarının iyi olduğu saptanmıştır.

4.2.5.5 Konuralp arkeolojik sit alanında bulunan tescilli yapıların dağılımı ve nitelikleri

Konuralp (Üskübü)' in ilçe statüsünde iken nahiye statüsüne dönüşmesi ve Düzce'ye bağlanması bölgede Osmanlı Döneminde belediye teşkilatı oluşturulmamasında etkili olmuştur. Bölgenin ilk belediye teşkilatı Konuralp Belediyesi adı ile 1955 yılında kurulmuştur. İlk imar planı ise, 1964 yılında yaptırılmıştır (Özlü 2009).

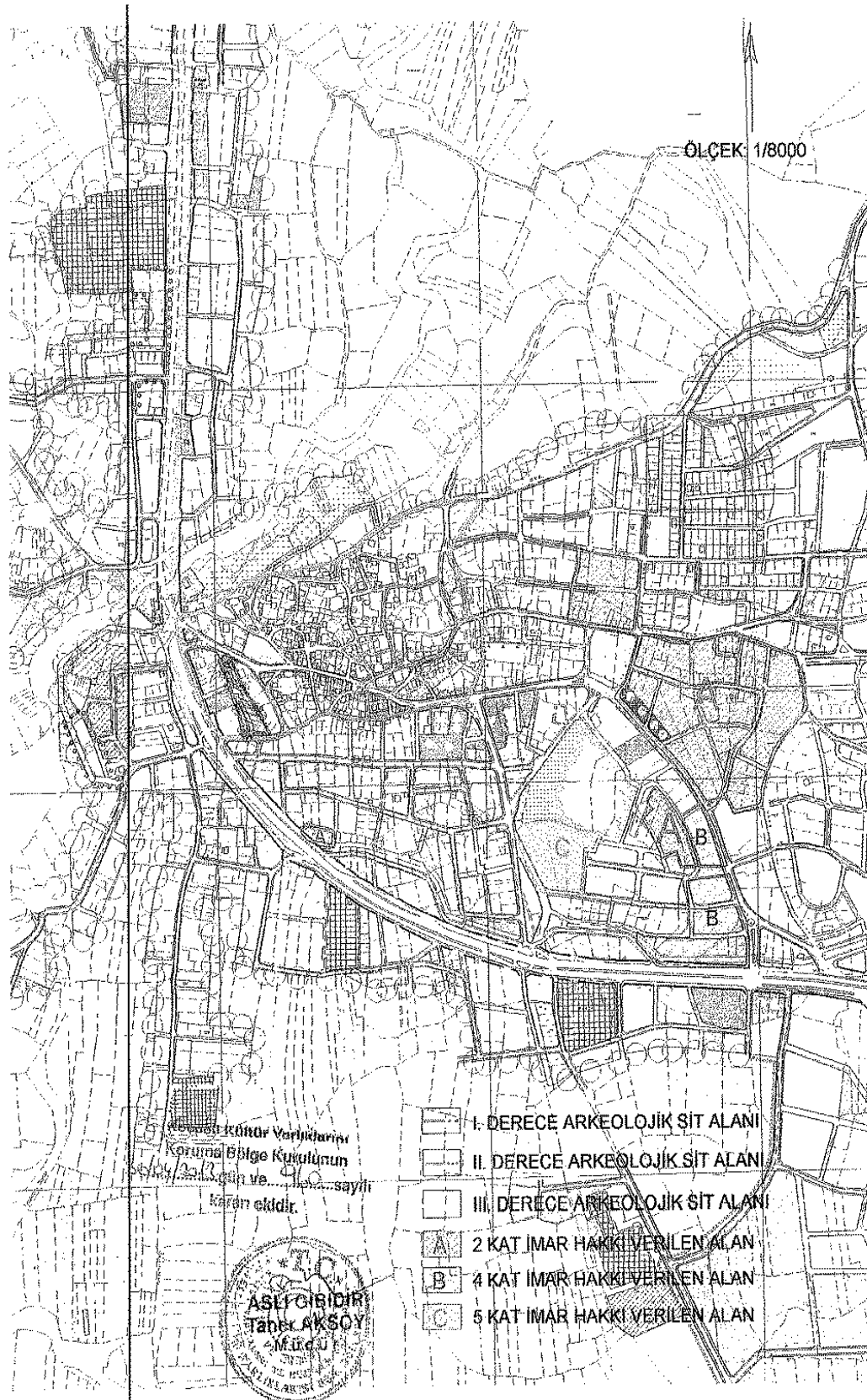
1984 yılında İller Bankası tarafından onaylanmış revize imar planına ilave 2003 yılında mücavir alana alınan Beçi Yörük Köyü ile birlikte Beldenin doğu kısmına Düzce Üniversitesi Yurt Binalarına kadar ilave imar planları çizdirilmiştir. 2010 yılında ilave ek imar planı ile revize imar planları birleştirilerek, Konuralp İmar Planı elde edilmiştir (Harita 4.22).

Konuralp arkeolojik sit alanı ile ilgili olarak bugüne kadar koruma amaçlı imar planı yapılmamıştır. Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 13.03.2013 tarih ve 889 sayılı kararı ve 20.03.2013 tarih ve 894 sayılı kararı ile sitalanları sınırları belirlenmiştir. 30.04.2013 tarihli ve 960 sayılı Kurul kararı ile sit alanı ilan edilen bölgelerde Koruma Amaçlı İmar Planı altlıklarının ve plan önerilerinin hazırlanması veya hazırlattırılmasına karar verilmiştir. 3.derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenen alanlarda koruma amaçlı imar planı hazırlanana kadar geçici dönem yapılaşma koşulları Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 30.04.2013 tarihli ve 960 sayılı kararında belirtilmiştir. Bu kapsamda belirtilen alanda yapılaşma nizamı olarak;

- 3. Derece Arkeolojik Sit Alanının içinden geçen Düzce-Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan alanda; Ayrık Nizam, 3 kat yapılaşma izni verilmiş, ön bahçe çekme mesafesi 5m., yan bahçe çekme mesafesi 3m., arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,30 olarak belirlenmiştir.

- 3. Derece Arkeolojik Sit Alanının içinden geçen Düzce-Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan karar eki paftada A bölgesi olarak işaretli alanlarda 2 kat yapılaşma izni verilmiş, yapılaşma nizamı olarak; Ayrık Nizam, 3 kat yapılaşma izni verilmesine, ön bahçe çekme mesafesi 5m. yan bahçe çekme mesafesi 3m., arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,30 olarak belirlenmiştir.
- 3. derece arkeolojik sit alanının içinden geçen Düzce-Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan karar eki paftada B bölgesi olarak işaretli alanlarda 4 kat yapılaşma izni verilmiş, yapılaşma nizamı olarak; ayrık nizam, 3 kat yapılaşma izni verilmesine, ön bahçe çekme mesafesi 5m., yan bahçe çekme mesafesi 3m., arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,30 olarak belirlenmiştir.
- 3. derece arkeolojik sit alanının içinden geçen Düzce-Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan karar eki paftada C bölgesi olarak işaretli alanlarda 5 kat yapılaşma izni verilmiş, yapılaşma nizamı olarak; ayrık nizam, 3 kat yapılaşma izni verilmesine, ön bahçe çekme mesafesi 5m., yan bahçe çekme mesafesi 3m., arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,40 olarak belirlenmiştir.
- 3. derece arkeolojik sit alanının içinden geçen Düzce-Akçakoca karayolunun güneyinde kalan alanda; ayrık nizam, 2 kat, ön bahçe çekme mesafesi 5m.,yan bahçe çekme mesafesi 3m., arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,0 olarak belirlenmiştir (Harita 4.23) (**EK 1**).

İlk koruma kararı kapsamında Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.10.1978 tarih ve A.367 sayılı kararı ile 1.ve 2.derece sit alanları belirlenmiş ve koruma kararı verilmiştir. Ayrıca bu karara göre; antik tiyatro, surlar atlıkapı, su kemerleri, konut (Topçu Sokak No:14), Roma Köprüsü 1710 sayılı yasa uyarınca koruma altına alınmıştır (**EK 2**). Böylece yeni yapılanma izinleri kurul kararları doğrultusunda vermeye başlanmıştır. Bu kararlar doğrultusunda 1.derece sit alanı içinde bulunan antik tiyatro çevresinde konumlanmış birçok konut yıkılmıştır.



Harita 4.23 Konuralp arkeolojik sit alanları sınırları ve 3.derece arkeolojik sit alanı yapılaşma paftası (EK 1)

Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 03.04.1990 tarihli ve 1196 sayılı kararı ile,

- Konuralp Beldesi, Aynalı Köyü, Tepecik mevkiinde Düzce Orman İşletme Müdürlüğü'nce ağaçlandırma çalışmaları sırasında Roma Dönemine ait bir başsız erkek heykeli, bir adet ionik sütün başlığı, granit taşından yontularak yapılmış dikdörtgen prizma şeklinde taşlar, tuğla ve keramik parçalarına rastlanılmasından ötürü bu 2863 ve 3386 sayılı kanunlar uyarınca korunması gerekli taşınmaz kültür özelliği göstermesi nedeniyle 1.derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmesine,
- Söz konusu alanın 1/5000 ölçekli harita üzerinde sınırlarının belirlenmesine,
- Söz konusu alanda yapılacak ağaçlandırma çalışmalarının durdurulmasına, karar verilmiştir (**EK 4**).

Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 18.10.1991 tarihli ve 2014 sayılı kararı ile,

- 03.04.1990 tarihli ve 1196 sayılı kararda 1.derece arkeolojik sit alanı olarak ilan edilen Tepecik Mevkii'nin Antik Prusias ad Hypium kentinin Nekropolü olduğuna,
- Tepecik Tepesi ile güney tepe arasında kalan yerleşme yerinin devamı olan kalıntı ve buluntu vereceği göz önünde bulundurularak ekli haritada sınırları belirlenen alanın 3.derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmesine,
- 1.derece arkeolojik sit alanı içinde kesinlikle yapılaşma ve fiziki müdahaleye gidilmemesine, Antik Prusias ad Hypium nekropolü olan bu alanın bir bütün olarak korunmasında gerekli duyarlılığın gösterilmesine, karar verilmiştir (**EK 5**).

Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.10.2005 tarihli ve 955 sayılı kararı ile,

- Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 02.07.1987 tarihli ve 3444 sayılı kararı ekinde dağıtımı yapılan 1/1000 ölçekli haritada sınırları yanlış işaretlenen mozaik alanın sınırlarının karar ekinde haritada belirtilen şekilde düzeltilmesine,
- Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 02.07.1987 tarihli ve 3444 sayılı kararı ile 1.ve 2.derece arkeolojik sit sınırlarının ve taşınmaz kültür varlıklarının tescil kayıtlarının devamına,
- 2253 parselindeki Terzialiler Cami, 2252 parselindeki konut ile 4214 parselindeki konutun tescil edilmesine karar verilmiştir (**EK 6**).

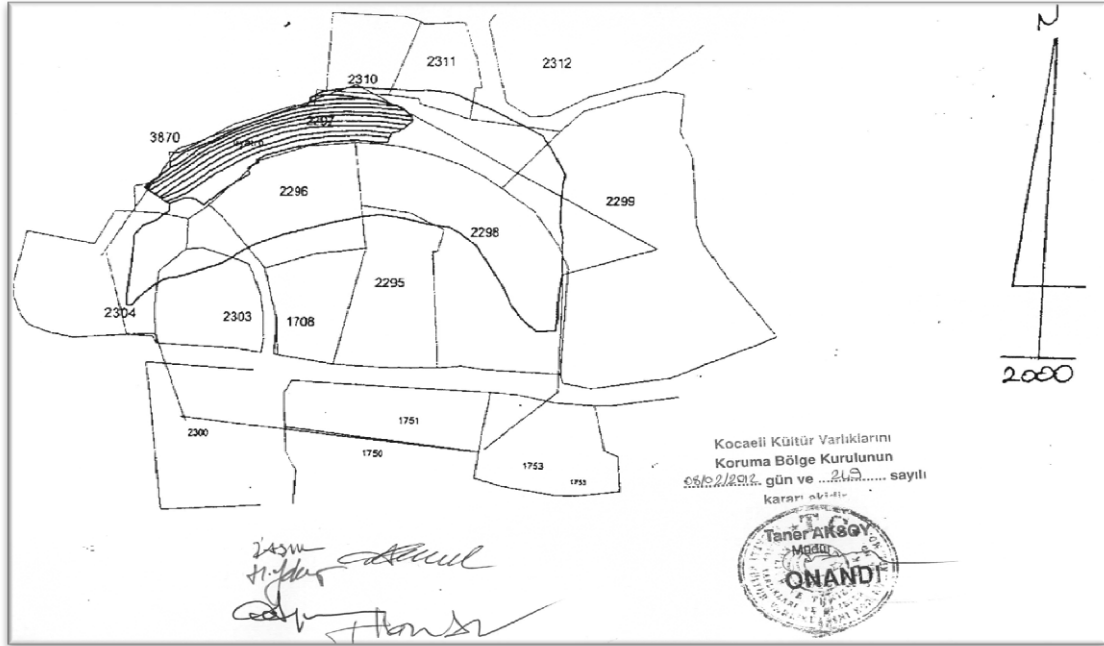
Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 23.11.2011 tarihli ve 111 sayılı kararı ile,

- Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi, Sarıkaş Çorak Mevkiinde bulunan sit dışı, tescilsiz, 1367 ve 1370 parsellerde kaçak kazı yapıldığına dair yazıya müteakip, kaçak kazı sonucu ortaya çıkan yapı kalıntısının 2863 sayılı kanunun 6.maddesine giren yerlerden olması nedeniyle ekli haritadaki şekliyle 1.derece arkeolojik sit alanı ilan edilmesine ve koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılanma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının 1. Maddesi doğrultusunda uygulama yapılabileceğine ve kaçak kazı faaliyetine ilişkin olarak suç duyurusunda bulunulmasına, karar verilmiştir (**EK 7**).

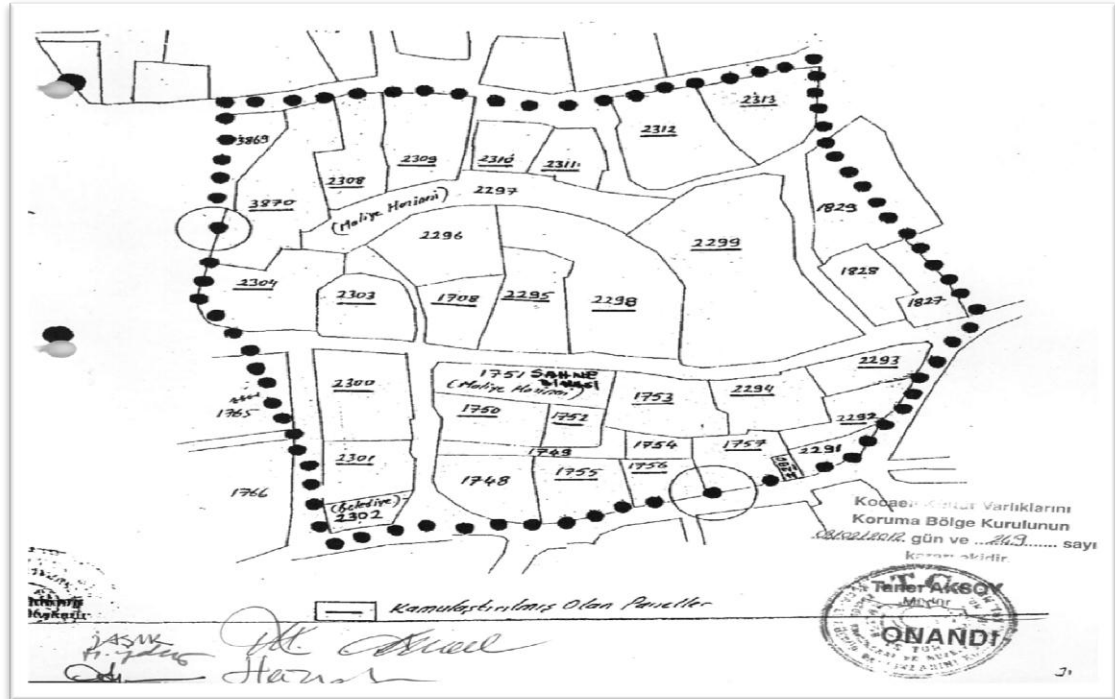
Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 08.02.2012 tarihli ve 249 sayılı kararı ile,

- Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 02.07.1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ile 1.derece arkeolojik sit alanı ilan edilen, tescilli, şahıs-hazine mülkiyetindeki, 3870, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2304, 2303, 2298, 2299, 2300, 2301, 1750, 1753, 2294, 2293, 2292, 1757, 1756, 1755, 2290, 2297, 2296, 17, 08, 2295, 3869, 1829, 1828, 1751, 1749, 1754, 1748, 2302, 2291 nolu parsellerin 1.derece arkeolojik sit alanı olarak devamına, 2297, 2296, 2304, 2303, 2298, 2295, 2299, 1708, 2300, 1751, 1753, 2310, 2311 nolu parsellerde yer alan tiyatronun 2863 sayılı kanunun 6. Maddesinde belirtilen yerlerden olması nedeniyle tescil edilmesine, yapı grubunun 1.grup olarak

belirlenmesine, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanmasına karar verilmiştir (Harita 4.24) (Harita 4.25)(EK 8).



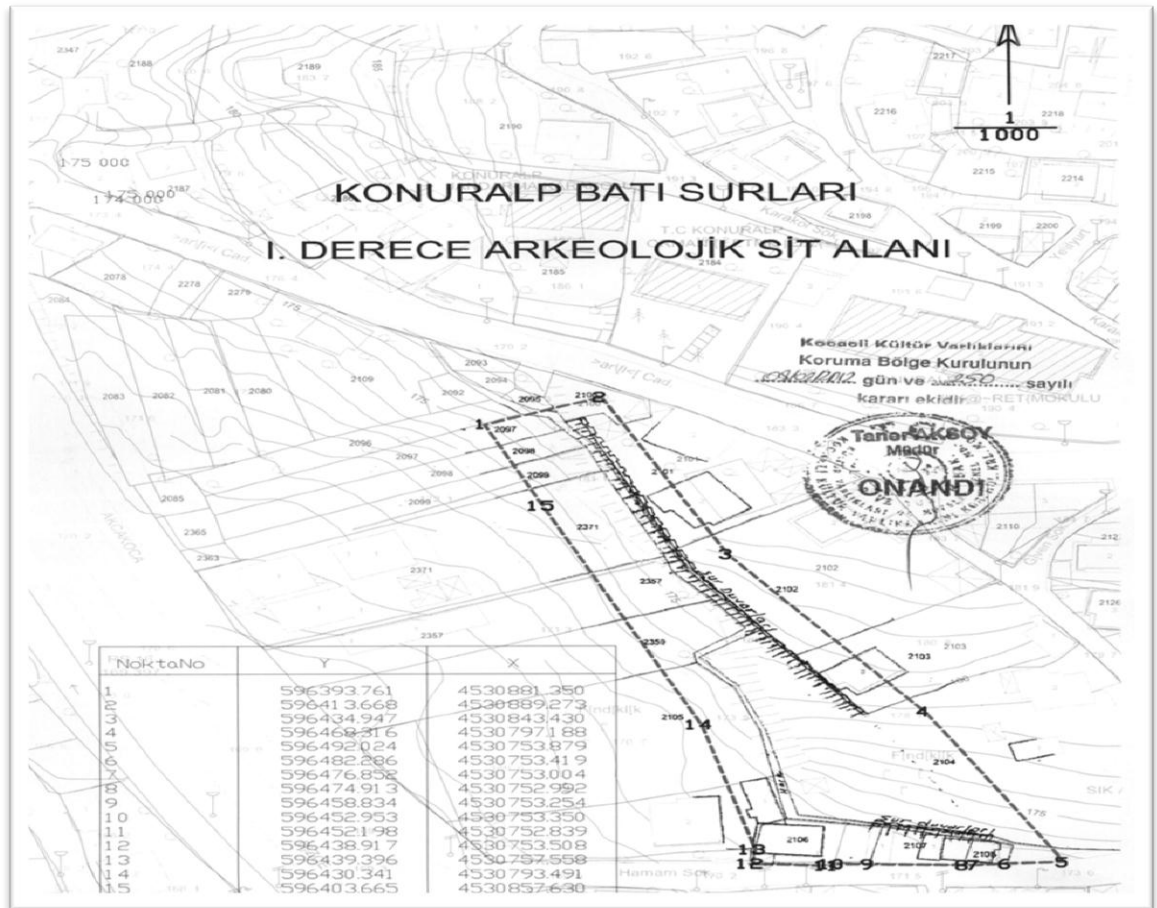
Harita 4.24 Antik tiyatronun bulunduğu parseller (EK 8)



Harita 4.25 1.derece arkeolojik sit sınırı vaziyet planı (EK 8)

Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 08.02.2012 tarihli ve 250 sayılı kararı ile,

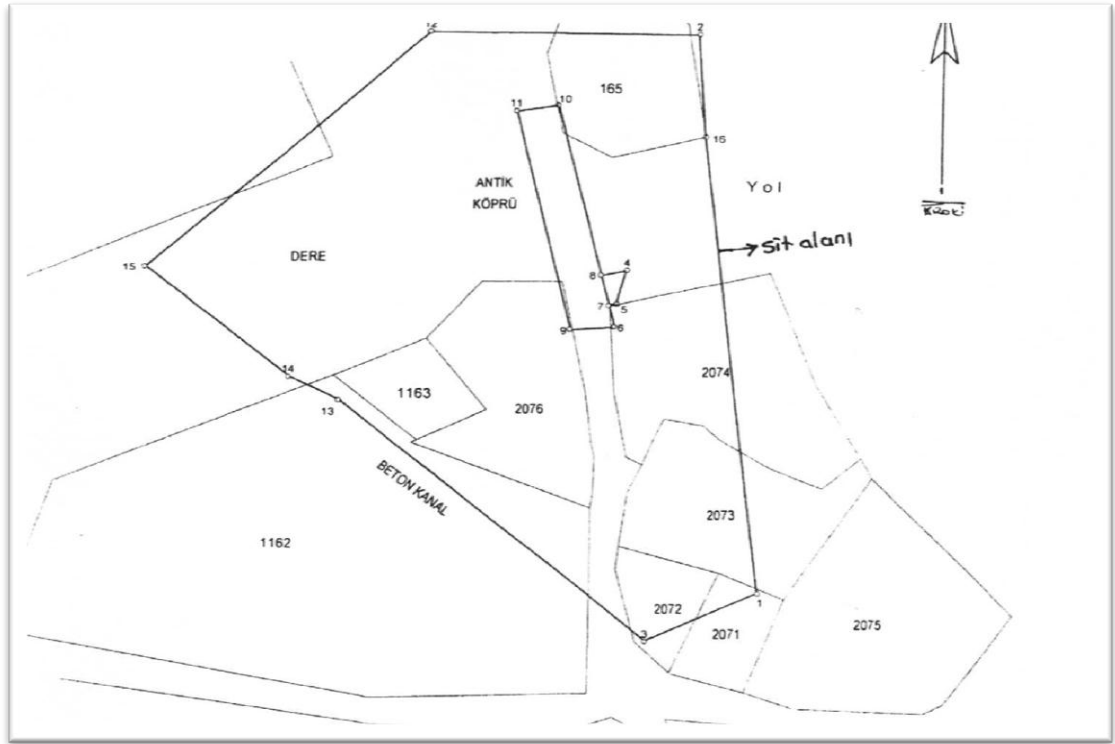
- Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02.07.1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ile 1.derece arkeolojik sit alanı ilan edilen, tescilli, şahıs-hazine mülkiyetindeki 2095, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2357, 2359, 2371 nolu parsellerde yer alan Batı Surlarının 1.derece arkeolojik sit alanı ilan edilmesine, koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılanma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının 1. Maddesi doğrultusunda uygulama yapılabileceğine, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlatılmasına karar verilmiştir (Harita 4.26)(EK 9).



Harita 4.26 Batı surları vaziyet planı (EK 9)

Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 20.03.2012 tarihli ve 289 sayılı kararı ile

- Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02.07.1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ile tescillenen Düzce Konuralp Müze Müdürlüğü'nce kurtarma kazısı gerçekleştirilen 165, 1163, 2076, 2072, 2073, 2074 nolu parsellerde yer alan Roma Köprüsünün 1.derece arkeolojik sit alanı ilan edilmesine, koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılanma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının 1. maddesi doğrultusunda uygulama yapılabilereğine, gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasına, şahıs mülkiyetinde yer alan parsellerin kamulaştırılmasının tavsiye edilmesine karar verilmiştir (Harita 4.27) (**EK 10**).



Harita 4.27 1.derece sit alanı (Roma Köprüsü evresi) (EK 10)

Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.04.2012 tarihli ve 343 sayılı kararı ile,

- Terzialiler Mahallesi, sit dışı, Kızılay mülkiyetinde bulunan, 2183 nolu parselin 3.derece arkeolojik sit alanı ilan edilmesine, koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılanma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının 1. maddesi doğrultusunda uygulama yapılabileceğine, alanda ilgili Müze Müdürlüğü denetiminde sondaj ve temizlik çalışmasının tamamlanmasına, yapılması planlanan tesisin arkeolojik kalını ve buluntuların in-situ olarak koruyacak ve sergileyecek şekilde mimari projesinin hazırlanarak, kurulun yeniden değerlendirilmesine karar verilmiştir (**EK 11**).

Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 13.03.2013 tarihli ve 889 sayılı kararı ve 20.03.2013 tarihli ve 894 sayılı kararı ile 3.derece sit alanı genişletilerek, güncel sit alanları belirlenmiştir. Buna göre; sit alanları Ş.Hüseyin Kıl, Terzialiler ve Çiftepınarlar Mahalleri'nden geçmektedir.

Konuralp Beldesi sınırları içindeki sit alanları çizelge 4.6'da özetlenmiştir.

Konuralp Beldesi sınırları içinde yer alan tescilli yapılar tespit edilerek öznitelik bilgileri bilgisayar ortamına aktarılmış ve sorgulamaya hazır hale getirilmiştir (Harita 4.28). Bu veriler doğrultusunda arkeolojik sit alanı içinde 15 grup, sit alanı dışında Konuralp Beldesi mücavir alan sınırları içinde 1grup, Konuralp Belediyesine bağlı köy sınırları içinde 1 adet tescilli yapı bulunmaktadır.

Arkeolojik sit alanı içindeki yapılar; 37 parsel olarak tescili yapılan antik tiyatro, 12 parsel olarak tescili yapılan atlı kapı ve güney surları, 1 parsel olarak tescili yapılan, 11 adet alanda bulunan su kemeri istinat ayakları, 6 adet geleneksel konut, 1 adet Roma Köprüsü (parsel bazında tescili yapılmamış), 2 adet cami, 1 parsel olarak tescili yapılan Osmanlı Dönemi mezarlığı (4 adet mezar taşı), 1 parsel olarak tescili yapılan Tepecik Doğancı Mevkii tümölüsü, Konuralp Beldesi mücavir alanında kalan Beçi Yörükler mevkiinde; Yörükler Tepe nekropolü, 124 ada ve 7 parsel olarak tescili yapılan Konuralp Beldesine bağlı Kemerkasım Köyü'nde; su kemeridir.

Çizelge 4.6 Konuralp beldesi sınırları içindeki sit alanları (Orijinal 2014)

KONURALP BELDESİ TESCİLLİ SİT ALANLARI LİSTESİ						
DÜZCE MERKEZ						
S N O	E N V. N O	ADI VE ADRESİ	PARSEL	TES CİL KAR ARI	KURUL	İSTATİS TİK TÜRÜ
1		Prusias ad Hypium Antik Tiyatro (Konuralp Beldesi -DÜZCE)	3870,2308,2309,2310,2311,2312,2313,2304,2303,2298,2299,2300,2301,1750,1752,1753,2294,2293,2292,1757,1756,1755,2290,2297,2296,1708,2295,3869,1829,1828,1827,1751,1749,1754,1748,2302,2291	14.10 .1978 - A367 02.07 .1987 - 3444 08.02 .2012 -249	G.E.A.Y.K. T.K.V.K.Y. K. KOCAELİ K.T.V.K.B. K	I. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
2		Prusias ad Hypium Antik Tiyatro Çevresi(Konuralp Beldesi-DÜZCE)		14.10 .1978 - A367 02.07 .1987 - 3444	G.E.A.Y.K. T.K.V.K.Y. K.	II. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
3		Mozaik Alanı (Konuralp Beldesi-DÜZCE)	2705	02.07 .1987 - 3444 07.10 .2005 - 955	T.K.V.K.Y. K. ANKARA K.T.V.K.Y. K.	I. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
4		Nekropol + Yerleşim Yeri (Tepecik Mevkii,Aynalı köyü- Konuralp)		03.04 .1990 -1196 18.10 .1991 - 2014	ANKARA K.V.T.V.K. K. ANKARA K.V.T.V.K. K.	I. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
5		Nekropol + Yerleşim Yeri (Tepecik Mevkii,Aynalı Köyü- Konuralp)		18.10 .1991 - 2014	ANKARA K.V.T.V.K. K.	III. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
6		Konuralp Beldesi,Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi Sarıkaş Çorak mevkii	1369 ve 1370	23.11 .2011 -111	KOCAELİ K.T.V.K.B. K	I. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
7		Konuralp Batı Sur Duvarları(Merkez ilçesi,Konuralp beldesi)	2095,2097,2098,2099,2100,2101,2102,2103,2104,2105,2106,2107,2108,2357,2359,2371	08.02 .2012 -250	KOCAELİ K.T.V.K.B. K	I. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
8		Roma Köprüsü(Merkez ilçesi,Konuralp beldesi)İ(ESKİ TAŞINMAZ YENİ SİT)	1651,163,2076,2072,2073,2074	14.10 .1978 /1367 2.7.1 987/3 444 20.03 .2012 -289	GEEAYK TKTVYK K.K.V.T.V. K.B.K. K.K.V.K.B. K.	(ESKİ SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ) I. Derece Arkeoloji k Sit Alanı
9		Konuralp Beldesi, Terzialiler Mah.	2183	18.04 .2012 -343	KOCAELİ K.V.K.B.K	IIII.Derece Arkeoloji k Sit Alanı

Araştırma alanındaki tescilli arkeolojik yapılardan;

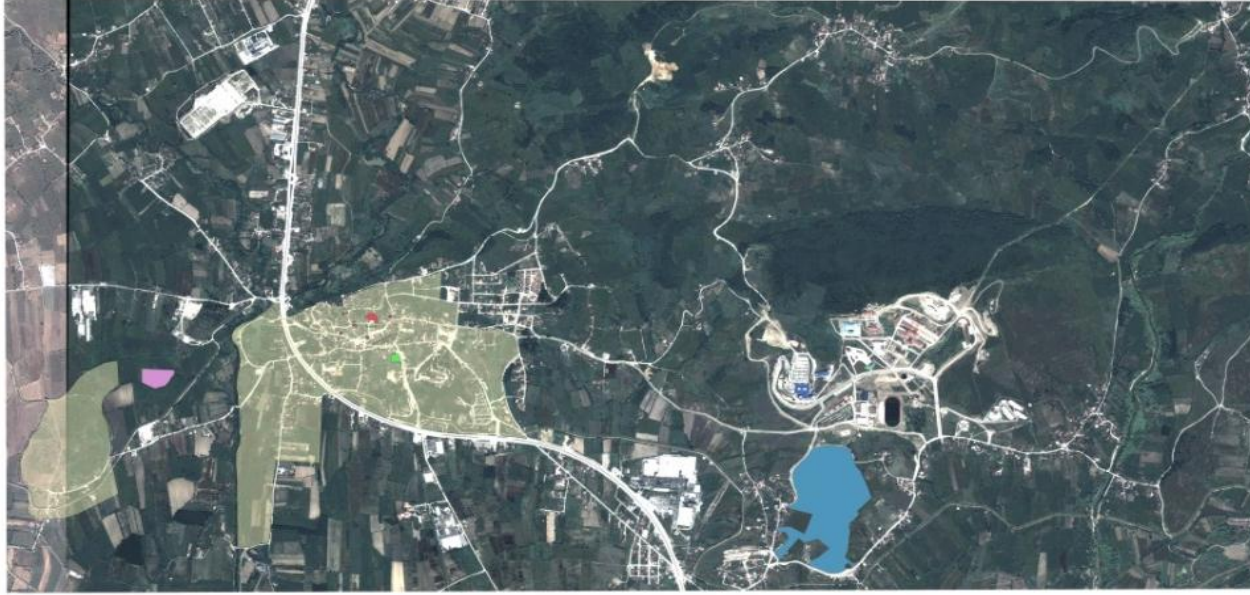
- Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 14.10.1978 tarih ve A.367 sayılı kararı ile ilan edilen 1.ve 2.derece sit alanları içinde yer alan, Taşınmaz Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 02.07.1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 07.10.2005 tarihli ve 955 sayılı kararı ile tescili devam eden Atlı kapı ve güney surlarının, Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 09.05.2012 tarih ve 378 sayılı kararı ile 2863 sayılı yasa kapsamına giren yerlerden olması nedeniyle tesciline ve yapı grubunun 1.grup olarak belirlenmesi kararı alınmıştır (**EK 12**) (Şekil 4.53).
- Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 14.10.1978 tarih ve A.367 sayılı kararı ile ilan edilen 1.ve 2.derece sit alanları içinde yer alan, Taşınmaz Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 02.07.1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 07.10.2005 tarihli ve 955 sayılı kararı ile tescili devam eden su kemerlerinin, Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 02.02.2011 tarih ve 1827 sayılı kararı ile söz konusu taşınmazların 2.grup olarak belirlenmesi kararı alınmıştır (**EK 13**) (Şekil 4.54).



Şekil 4.53 Atlı Kapı ve Güney Surları (Orijinal 2013)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

290



TESCİLLİ YAPILARIN DAĞILIMI

Tescil Durumu

- tescilli/askeri yapı(atlı kapı)
- tescilli/askeri yapı(güney surları)
- tescilli/din-kültürel yapı(antik tiyatro)
- tescilli/dini-kültürel yapı(Yörükler Nekropol)
- tescilli/dini-kültürel yapı(Osmanlı D. Mezarlığı)
- tescilli/dini-kültürel yapı(Tepecik Tümülüsü)
- tescilli/dini-kültürel yapı(cami)
- tescilli/dini-kültürel yapı(sahne binası)
- tescilli/sivil mimari örneği(Roma Köprüsü)
- tescilli/sivil mimari örneği(geleneksel konut)
- tescilli/sivil mimari örneği(su kemerleri)
- tescilli/sivil-mimarlık örneği(su kemeri)
- çalışma alanı sınırı



ÖZGÜN ÇALIŞMA 2013



AYSUN TUNA

HARİTA NO:



0 187,5 375 750 1.125 1.500 Meters

Harita 4.28 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı Tescilli Yapıların Dağılımı (Orijinal 2013)



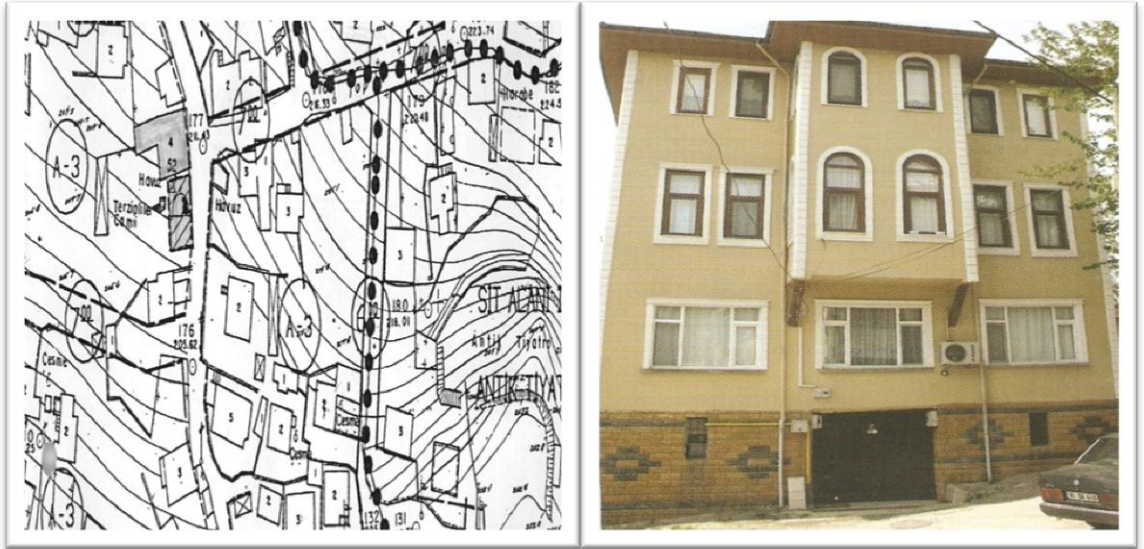
Şekil 4.54 Kalecik Sokak bitimindeki su kemeri istinat ayakları (Orijinal 2013)

- Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 07.10.2005 tarihli ve 955 sayılı kararı ile 2253 parselindeki Teke Cami’nin dini-kültürel yapı statüsünde tescili yapılmıştır (Şekil 4.55) (**EK 6**).
- Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 07.10.2005 tarihli ve 955 sayılı kararı ile 2252 parselindeki geleneksel konutların sivil mimari  rneği statüsünde tescili yapılmıştır (**EK 6**) (Şekil 4.56).

Terzialiler Mahallesi 18 pafta üzerinde yer alan yapı, 10,80 m. x 18 m.  l  lerinde zemin+3 katlıdır. Zemin katı taş ve üzeri sıvalı, birinci katı ahşap  atkı arası ahşap kaplıdır. Zemin katı taş olma hayat kısmından ahşap merdiven ile çıkılan üst katların döşemeleri ahşap kaplıdır. 2.ve 3. Katta  ıkmalı olan taşınmaz kırma çatılıdır (Anonim 2014 y).



Şekil 4.55 Konuralp Teke Cami (Orijinal 2014)



Şekil 4.56 Terzialiler Mahallesi Konuralp Caddesi 2252 nolu parselde bulunan tescilli sivil mimari vaziyet planı ve tescilli yapı (Anonim 2014 y)

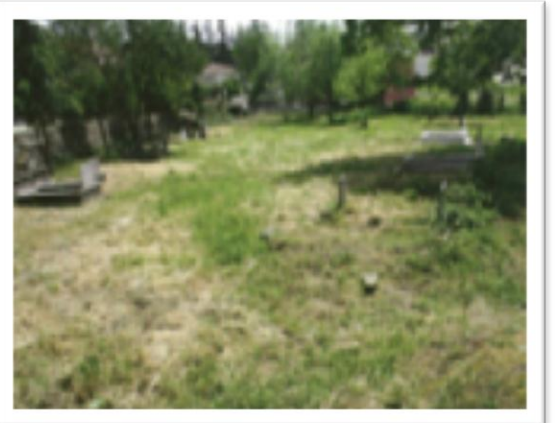
- Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.10.1978 tarih ve A.367 sayılı kararı ile ilan edilen 1.ve 2.derece sit alanları içinde yer alan, Taşınmaz Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 02.07.1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun

07.10.2005 tarihli ve 955 sayılı kararı ile 2174 parselindeki geleneksel konutun sivil mimari örneği statüsündeki tescilinin devamına karar verilmiştir (Şekil 4.57)



Şekil 4.57 2174 sayılı paseldeki geleneksel konut (Anonim 2014 y)

- Kocaeli Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 04.08.2001 tarih ve 1573 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi, Çiftapınarlar Mahallesi, Ali Hamza Sokakta bulunan, 1662 parselde yer alan Osmanlı Dönemine ait 4 adet mezar taşının tescili yapılmıştır (Şekil 4.58) (**EK 14**)



Şekil 4.58 Osmanlı Dönemi'ne ait mezar taşları (Anonim 2014)

- Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 13.07.1974 tarihli ve 7948 sayılı kararı ile Konuralp Merkez Cami’nin antik tiyatro kalıntılarına 50 metre mesafede bulunması sebebiyle, mevcut ahşap caminin onarılarak tekrar kullanılan-bileceği kararı alınmıştır (**EK 15**). Bu karara Konuralp Belediye Başkanlığı’nın 05.11.1976 tarih ve 264 sayılı yazı ile itirazda bulunarak kararın değiştirilmesi talebinde bulunmuştur. Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 12.02.1977 tarih ve A-319 sayılı kararı ile kararın değiştirilmesine gerek olmadığı ve mevcut caminin onarımı için Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından cami için rölöve ve onarım projesi hazırlanması kararı alınmıştır (**EK 16**). Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 25.07.1981 tarihli ve A-3106 sayılı kararı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Konuralp Merkez Cami’nin rölöve projesine uygun olarak onarımının yapılması kararı alınmıştır (**EK 17**) (Şekil 4.59).



Şekil 4.59 Çiftapınarlar Mahallesi Hürriyet caddesinde bulunan tescilli dini-kültürel yapı olan Konuralp Merkez Cami (Orijinal 2013)

- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 18.04.2012 tarihli ve 346 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi Çiftapınarlar Mahallesi, şahıs mülkü 1738 nolu parselde bulunan taşınmazın sivil-mimari örneği statüsünde tescil edilmesi ve yapı grubunun 2.grup olarak belirlenmesi kararı alınmıştır (**EK 18**) (Şekil 4.60).



Şekil 4.60 Başol Sokak 1738 nolu parseldeki tescilli sivil mimari örneği (Orijinal 2013)

- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.04.2012 tarihli ve 347 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi Çiftepınarlar Mahallesi, şahıs mülkü 1746 nolu parselde bulunan taşınmazın sivil-mimari örneği statüsünde tescil edilmesi ve yapı grubunun 2.grup olarak belirlenmesi kararı alınmıştır (EK 19) (Şekil 4.61).



Şekil 4.61 Başol sokak 1746 nolu parseldeki tescilli sivil mimari örneği (Orijinal 2013)



Şekil 4.62 Başol Sokak 1745 nolu parselde bulunan tescilli sivil mimari örneği, 1746-1745 nolu parsellerdeki tescilli geleneksel konutlar (Orijinal 2014)

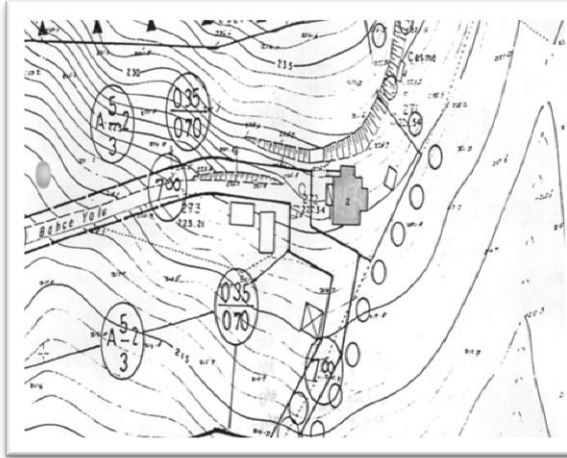
- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.04.2012 tarihli ve 350 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi Çiftepınarlar Mahallesi, şahıs mülkü 1745 parselde bulunan taşınmazın sivil-mimari örneği statüsünde tescil edilmesi ve yapı grubunun 2.grup olarak belirlenmesi kararı alınmıştır (**EK 20**) (Şekil 4.62).
- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.04.2012 tarihli ve 349 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi Çiftepınarlar Mahallesi, 1.derece arkeolojik sit alanı içinde kalan şahıs mülkü 1825-1826 parsellerde bulunan taşınmazın sivil-mimari örneği statüsünde tescil edilmesi ve yapı grubunun 2.grup olarak belirlenmesi kararı alınmıştır (**EK 21**) (Şekil 4.63).



Şekil 4.63 Hürriyet Caddesi ile Kalecik Sokak kesişimindeki 1825-1826 parsellerinde bulunan tescilli sivil mimari örneği (Orijinal 2014)

Arkeolojik sit alanı dışında kalan tescilli yapılardan;

- Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.10.2005 tarihli ve 955 sayılı kararı ile 4214 parselindeki geleneksel konutun sivil mimari örneği statüsünde tescili yapılmıştır (Şekil 4.64).



Şekil 4.64 4214 parselindeki tescilli sivil mimari örneğinin bulunduğu alan ve tescilli yapı (Anonim 2014 y)

- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 02.03.2011 tarihli ve 1859 sayılı kararı ile Konuralp Beldesine bağlı Kemerkasım Köyü, Kışla Mevkide sit dışı, tescilsiz alanda, şahıs mülkiyetindeki 124 ada, 7 parselde ve tapulama harici alanda tespit edilen Roma Dönemine ait anıtsal yapı olan Kemerkasım su kemerinin tescil edilmesi ve taşınmazın yapı grubunun 2.grup olarak belirlenmesi kararı alınmıştır (**EK 22**).

- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 09.01.2013 tarihli ve 788 sayılı kararı ile KTVKKB’nun 02.03.2011 tarih ve 1859 sayılı kararı ile tescil edilen 124 ada ve 7 parsel ve tescil harici alanda yer alan su kemerlerinin mülkiyet bilgilerine ilişkin, sehven şahıs mülkiyeti olarak belirtilen 124 ada ve 7 parselin hazine mülkiyeti olarak düzeltilmesi kararı alınmıştır (**EK 23**) (Şekil 4.65).



Şekil 4.65 Konuralp Beldesi’ne bağlı Kemerkasım köyündeki su kemerleri (Orijinal 2013)

- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 16.06.2009 tarihli ve 921 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi Y r klertepe Mevkiinde G26-14b paftada orman arazisinde bulunan sit dışı, tescilsiz taşınmazın bulunduğu alanda Bizans Dönemine ait çok sayışa mezar tuğlası, insan kemikleri, duvar

kalıntıları ve kireç taşından işlenmiş dikdörtgen bloklar bulunması nedeniyle bu alanın Nekropol alanı olarak tescil edilmesi kararı alınmıştır (**EK 24**).

- Kocaeli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 30.06.2010 tarihli ve 1518 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi, Tepecik-Doğancı Mevkiinde, sit dışı, tescilsiz alanda, 48 parselde gerçekleştirilen kaçak kazı faaliyetleri ile ilgili soruşturma başlatılması, kaçak kazı çukurunun ilgili Müze Müdürlüğü denetiminde kapatılması ve 48 parselde yer alan tümülüsün dini-kültürel yapı statüsünde tescil edilmesi kararları alınmıştır (EK 25) (Şekil 4.66).



Şekil 4.66 Yörükler Tepe Nekropolü (Anonim 2014 y)

Araştırma alanında bulunan tescilli arkeolojik yapılardan;

- Antik tiyatro, Çiftepınarlar Mahallesi'nde Hürriyet Caddesi, Topçu Sok, Kaleler Sokak, Başol ve Sevinak sokağın çevrelediği alanda bulunmaktadır. Özgün taş döşeme kullanılarak inşa edilen arkeolojik yapının önemli bir kısmı ayakta. Antik tiyatro çevresindeki 37 parselden 26 adetinin kamulaştırılması yapılmış olup, 11 adeti için kamulaştırılma çalışmaları devam etmektedir.

- Antik tiyatronun orkestra alanını çevreleyen sahne binası yapı ölçeğinde tescilli yapılmamıştır. Özgün taş ve dikmelerde yer yer mermer kullanılarak inşa edilen yapının bir kısmı yıkılmıştır. 1978 yılında 1.derece sit alanı olarak ilan edilmesinden sonra orkestra alanı ve sahne binasına bitişik nizamda konumlandırılan konutlar istimlak edilmiştir. Bugün, konutlara ait temel kalıntıları alanda görülmektedir. Konutlara ait kanalizasyon tesisatının bir kısmı kazı çalışmalarında ortaya çıkarılmıştır.
- Atlı kapı ve güney surları, Çiftepınarlar Mahallesi'nde Cumhuriyet Caddesi'nin doğu tarafında antik tiyatroya uzanan Atlıkapı Sokak üzerinde bulunmaktadır. Özgün yerel taşlar ve yer yer devşirme taşlarla inşa edilmiş büyük lentosu bulunan yapı, özel mülkiyete aittir.
- Su kemerleri istinat ayakları Çiftepınarlar Mahallesi'nde Kaleler Sokak bitiminde Kemerkasım köyü yolu üzerinde yer almaktadır. Dönemin eski su tesisatından kalma 11 adet istinat ayakları hazine mülkiyetindedir.
- Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi'nde bulunan Efteni Gölü'ne dökülen Tabak Deresi üzerinde bulunan antik Roma köprüsü mermer bloklardan hiç harç kullanılmadan inşa edilmiş olup, Karayolları Genel Müdürlüğü mülkiyetindedir.
- Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi Tepecik-Doğancı Mevkiinde bulunan ve aynı adla anılan Tepecik Tümülüs'ünün bulunduğu alan kaçak kazı faaliyetleri sonrasında Konuralp Müze Müdürlüğü denetiminde üstü kapatıldığından, yüzeyde herhangi bir buluntu görülmemektedir. Tümülüs'ün bulunduğu alan özel mülkiyete aittir.
- Osmanlı Dönemi mezarlığı Çiftepınarlar Mahallesi Ali Hamza Caddesi girişinde bulunmaktadır. Özel mülkiyete ait Osmanlı Dönemi mezarlığında 4 adet mezar taşı bulunmaktadır.

Konuralp Antik Kenti'nde yer alan tescilli yapılar çizelge 4.7'de özetlenmiştir.

Çizelge 4.7 Konuralp Beldesi tescilli yapıları (Anonim 2014 y)

KONURALP BELDESİ TESCİLLİ YAPILARIN LİSTESİ							
S. N O	EN. N O	ADI	ADRESİ	PARSEL	TESCİL KARARI	KURUL	İSTATİSTİK TÜRÜ
1	1	ANTİK TIYATRO	KONURALP BELDESİ- DÜZCE	2297.2296.2304.2303.2298.229 5.2299.1708.2300.1751.1753.23 10.2311	14.10.1978/1367 2.7.1987/3444 7.10.2005- 955 08.02.2012-249	GEEAYK TKTVYK ANKARA K.V.T.V.K.B.K KOCAELİ K.V.K.B.K	DİNİ- KÜLTÜRE L YAPI
2	2	ATLI KAPI VE GÜNEY SURLARI	KONURALP BELDESİ- DÜZCE	1788.1789.1790.1794.1795.180 0.1801.1802.1804.1806.1924	14.10.1978/1367 2.7.1987/3444 7.10.2005- 955 09.05/2012-378	GEEAYK TKTVYK ANKARA K.V.T.V.K.B.K K.K.V.K.B.K.	ASKERİ YAPI
3	3	SU KEMERLERİ	KONURALP BELDESİ- DÜZCE	402	14.10.1978/1367 2.7.1987/3444 7.10.2005 /955 02.02.2011/1827	GEEAYK TKTVYK A. KBK K.K.V.T.V.K.B.K.	DİNİ- KÜLTÜRE L YAPI
4	4	KONUT	KONURALP BELDESİ ÇARŞI İÇİ CAD.NO:34	2174	14.10.1978/1367 2.7.1987/3444 9.2.1990/1077 7.10.2005 /955	GEEAYK TKTVYK A. KTVKK A. KBK	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
5	5	ROMA KÖPRÜSÜ	KONURALP BELDESİ - DÜZCE		14.10.1978/1367 2.7.1987/3444 20.03.2012	GEEAYK TKTVYK K.K.V.T.V.K.B.K. K.K.V.T.V.K.B.K.	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
6		CAMI	KONURALP BELDESİ- DÜZCE	2253	07.10.2005-955	ANKARA K.V.T.V.K.B.K	DİNİ- KÜLTÜRE L YAPI
7		KONUT	KONURALP BELDESİ- DÜZCE	2252	07.10.2005-955	ANKARA K.V.T.V.K.B.K	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
8		KONUT	KONURALP BELDESİ- DÜZCE	4214	07.10.2005-955	ANKARA K.V.T.V.K.B.K	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
9		OSMANLI DÖNEMİ MEZARLIĞI (4 ADET MEZAR TAŞI)	KONURALP BELDESİ KÖY CİVARI MEVKİİ	1662	04.08.2010-1573	KOCAELİ K.T.V.K.B.K.	DİNİ- KÜLTÜRE L YAPI
10		KEMERKASIM SU KEMERİ	KEMERKA SIM KÖYÜ	7	02.03.2011-1859 09.01.2013-788	KOCAELİ K.T.V.K.B.K.	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
11		KONURALP MERKEZ CAMİİ		1777	13.07.1974-7948 12.02.1977-A-319 25.07.1981-A-3106	G.E.E.A.Y.K.	DİNİ- KÜLTÜRE L YAPI
12		YÖRÜKLER TEPE NEKROPOLÜ			16.06.2009 - 921	KOCAELİ K.T.V.K.B.K.	DİNİ- KÜLTÜRE L YAPI
13		TEPECİK DOĞANCI MEVKİİ TUMULUSU		48	30.06.2010-1518	KOCAELİ K.T.V.K.B.K.	DİNİ- KÜLTÜRE L YAPI
14		KONUT	KONURALP BELDESİ,Çİ FTEPINARL AR MAH.BAŞO L SOKAK NO.26 DÜZCE	1738	18.04.2012-347	KOCAELİ K.V.K.B.K.	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
15		KONUT	KONURALP BELDESİ,Çİ FTEPINARL AR MAH.	1746	18.04.2012-346	KOCAELİ K.V.K.B.K.	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
16 17		KONUT	KONURALP BELDESİ,Çİ FTEPINARL AR MAH.KALE LER SOKAK 1/A	1825-1826	18.04.2012-349	KOCAELİ K.V.K.B.K.	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ
		KONUT		1745	18.04.2012-350	KOCAELİ K.V.K.B.K.	SİVİL MİMARİ ÖRNEĞİ

Mevkii'nde Düzce Üniversitesi Kampüs sınırı bitişiğinde yer alan Yörükler Tepe Nekropolü Orman İşletme Müdürlüğü mülkiyetine aittir. Konuralp Beldesi'ne bağlı Kemerkasım Köyü'nde bulunan su kemerleri şehrin su tesisatının başlangıç noktası olduğu ve o dönemde kente su dağıtımının bu alandan yapıldığı düşünülmektedir. Özgün taşlardan inşa edilen bu yapı özel mülkiyete aittir.

Araştırma alanındaki tescilli sivil mimari örneklerinden geleneksel konut yapıları ile dini-kültürel yapı örneklerinden cami yapıları Çiftepınarlar Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Düzce İl Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün 12.02.2013 tarihinde hazırladığı Düzce Kültür Envanteri'nde yer alan Düzce merkez ve ilçeleri tescilli yapılar listesinde 7 adet tescilli geleneksel konut bulunmaktadır. Araştırma çalışmaları sırasında 2174 ve 4214 nolu parsellerde herhangi bir yapıya rastlanılmamıştır. Yıkım tarihi belirli olmayan yapının bulunduğu alan, bugün boş arazi konumundadır. Arkeolojik sit alanı içinde bulunan 5 adet tescilli konutta ikamet edildiği araştırma çalışmaları sırasında tespit edilmiştir. Geleneksel konutlardan 1 adeti Konuralp Caddesi, 3 adeti Başol Sokak, 1 adeti Kaleler sokak üzerinde bulunmaktadır. Geleneksel konutların tümünün ahşap iskelet sisteminde inşa edildiği görülmektedir. Sivil mimari örneğindeki bu yapılardan 1 adetinin ahşap yığma olduğu, 2 adetinde dolgu malzemesi olarak harman tuğla, 1 adetinde kerpiç kullanıldığı saptanmıştır. Tescilli yapıların yapısal durumları 1 adetinin iyi diğer 1 adetinin orta, 3 adetinin kötü durumda olduğu tespit edilmiştir.

Konutların dışında kalan diğer tescilli yapılardan;

- Çiftepınarlar Mahallesi, Hürriyet Caddesi üzerinde yer alan Konuralp Belediyesi mülkiyetinde olan ve yapısal sistemi betonarme iskelet olan Konuralp Merkez Camii'nin yapısal durumunun iyi olduğu saptanmıştır. 1974 yılında tescil edilen Konuralp Merkez Camii'nin tescillendiği tarihte ahşap iskelet sistemde olduğu, tam tarihi belirli olmamakla beraber civarda yaşayan kişilerle yapılan karşılıklı görüşmelere göre 80'li yıllarda caminin yıkılıp eski ölçülerine göre betonarme iskelet sistemde yeniden inşa edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Daha eski dönemlerde ahşap caminin bulunduğu alanda kilisenin olduğu ve kilisenin

ölçüleri korunup aynı planda caminin yapıldığı görüşme yapılan kişilerden alınan bilgiler arasındadır.

- Çiftapınarlar Mahallesi, Konuralp Caddesi üzerinde yer alan Konuralp Belediyesi mülkiyetinde olan ve yapı malzemesi ahşap iskelet ve dış cephesinde çimento esaslı sıva olan Teke Camii'nin yapısal durumunun iyi olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma alanında yapılan çalışmalar sırasında birçok farklı alanda taşınmaz kültür varlıkları tespit edilmiştir. Tescilli olmayan bu arkeolojik yapılar (sütun başlıkları, mezar başlıkları, mimari parçalar vb.) çeşitli dönemlerde yapılan yapılaşma faaliyetleri sırasında bulundukları ve başka alanlara taşındıkları bilinmektedir. Özellikle antik tiyatronun oturma birimlerinin önemli bir kısmı eski tarihlerde sökülerek, konutların temellerinde, girişlerinde ve bahçe duvarlarında kullanıldıkları tespit edilmiştir. Şekil'de arazi çalışmaları sırasında tespit edilen arkeolojik eserlerin konumlandırıldıkları alanlar işaretlenerek, numaralandırılmış ve fotoğrafları eklenmiştir (Harita 4.29). In-situ konumda olmayan eserler, müze envanterine kaydedilmemiş olup, koruma altına alınmamıştır. Eserlerin dağılımına bakıldığında, geleneksel konut tiplerinin yoğun olduğu 1.ve 2. derece sit alanlarındaki konutlarda yapı malzemesi olarak kullanıldıkları saptanmıştır. 3.derece sit alanlarındaki yapılaşma faaliyetlerinin müze kontrolünde yapılması hafriyat sırasında ortaya çıkabilecek eserlerin tespit edilmesini ve kontrollü korumasını desteklemektedir. Ancak yoğun yapılaşma çalışmaları nedeni ile birçok eser yok olmakta, ya da geliş güzel başka alanlara taşınmaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ



TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIKLARI DAĞILIMI

- Taşınmaz kültür varlığı (in-situ konumda)
- Taşınmaz kültür varlığı (in-situ konumda olmayan)
- çalışma alanı sınırı



ÖZGÜN ÇALIŞMA 2013



AYSUN TUNA

HARİTA NO:



0 62.5 125 250 375 500
Meters

Harita 4.29 Konuralp arkeolojik sit alanı taşınmaz kültür varlıkları dağılımı (Orijinal 2014)

4.2.5.6 Yeşil alanların dağılımı

Araştırma alanında yapılan etüt-analiz çalışmaları sonucunda çalışma alanındaki yeşil alanların sınıflandırılması yapılmıştır. ArcGIS 9.3 yazılımı kullanılarak veriler bilgisayar ortamına aktarılarak Harita 4.30’da görülen pafta elde edilmiştir. Bu kapsamda; bilgisayar ortamında yapılan sorgulama sonucunda çalışma alanında; 215 parselin 78 adeti (%36,27)’nin konut bahçesi, 44 adeti (%20,46)’nin fındıklık, 41 adeti (%19,06)’nin tarla, 21 adeti (%9,76)’nin fundalık, 11 adeti (%5,11)’nin boş arazi, 6 adeti (% 2,79)’nin refüj, 4 adeti (%1,86)’nin eğitim kurumuna ait bahçe, 4 adeti (%1,86)’nin cevizlik, 3 adeti (1,39)’nin park, 2 adeti (%0,93)’nin mezarlık, 1 adeti (0,51)’nin kavaklık olduğu saptanmıştır (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8 Mevcut yeşil alanların sınıflandırılması

Y.A.Sınıfı	Parsel	Yüzde (%)
Konut Bahçesi	78	% 36,27
Fındıklık	44	% 20,46
Tarla	41	% 19,06
Fundalık	21	% 9,76
Boş Arazi	11	% 5,11
Refüj	6	% 2,79
Eğitim Kurumu Bahçesi	4	% 1,86
Cevizlik	4	% 1,86
Park	3	% 1,39
Mezarlık	2	% 0,93
Kavaklık	1	% 0,51
Toplam	215	100

Araştırma alanındaki tarlaların ürün desenine bakıldığında ağırlıklı olarak buğday ve mısır yetiştirildiği saptanmıştır. Ayrıca silajlık mısır, yonca, çeltik ve çeşitli sebze meyvelerin yetiştirildiği alanlar da tespit edilmiştir. Konut bahçelerinin çoğunluğunda sebze-meyve yetiştirildiği (% 46) görülmektedir.

Çalışma alanında; Konuralp Belediyesi’ne ait Ali Hamza Parkı, Konuralp Belediyesi Mülkiyet ’indeki Konuralp Merkez Camii meydanı ve Konuralp Müze Müdürlüğü

binasının doğu istikametindeki, 2013 yılından itibaren kullanılan, T.C.Maliye Bakanlığı Mülkiyet’inde olan ve Düzce Üniversitesi’ne tahsisli alan, park alanları olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.67) (Şekil 4.68). Park alanlarından yalnızca birinde çocuk oyun grubu bulunmaktadır.

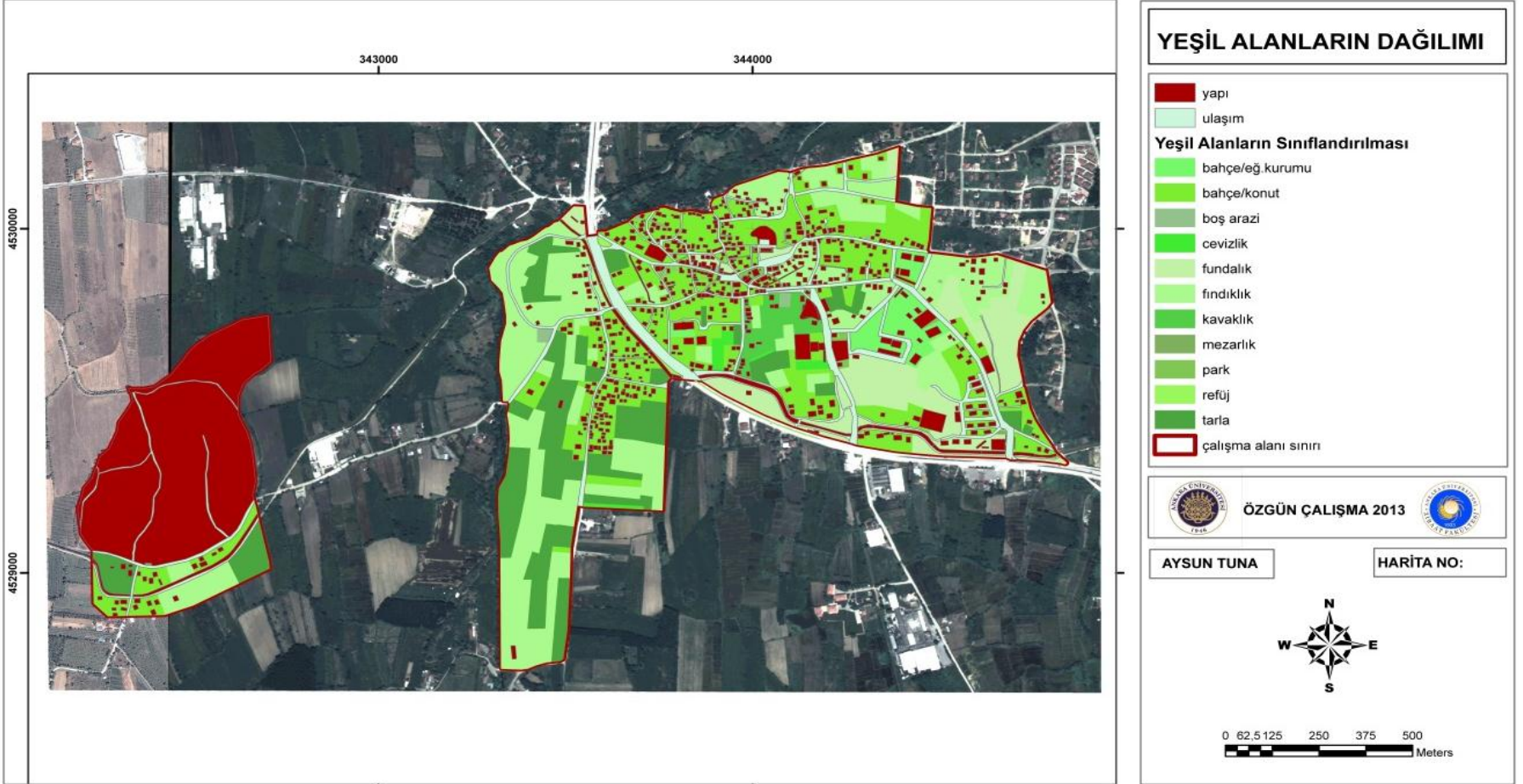
Arkeolojik sit alanında bahçe, boş alan, park ve refüjlerde bulunan mevcut bitki türleri saptanmış ve çizelge 4.9’da özetlenmiştir.



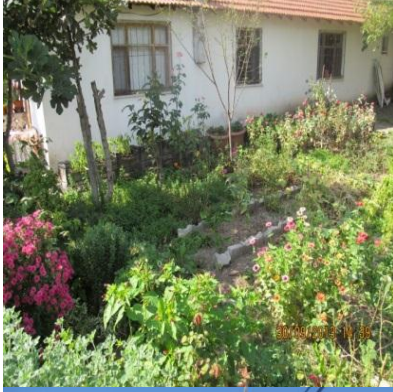
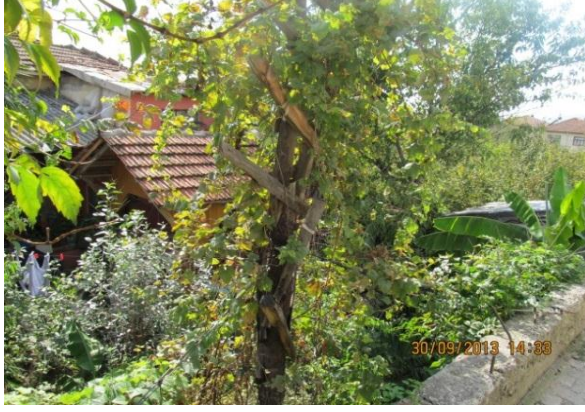
Şekil 4.67 Konuralp Meydanı, Şekil 4. Konuralp Belediye Binası karşısında bulunan Ali Hamza Parkı (Orijinal 2013)

SÜRDÜRÜLEBİLİR ANTİK KENTLER KAPSAMINDA ARKEOLOJİK PARKLAR: DÜZCE - KONURALP ANTİK KENTİ ÖRNEĞİ

307



Harita 4.30 Konuralp arkeolojik sit alanı yeşil alan dağılımı (Orijinal 2014)



Şekil 4.68 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı içinde bulunan ev bahçeleri örnekleri (Orijinal 2013)

Çizelge 4.9 Konuralp arkeolojik sit alanında yer alan mevcut bitki türleri (Orişinal 2014)

BİTKİNİN LATİNCE ADI	BİTKİNİN TÜRKÇE ADI	BİTKİNİN FAMILYASI	BİTKİNİN SINIFI
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Yalancı Akasya	Fabaceae	Ağaç
<i>Rosa sp.</i>	Gül	Rosaceae	Çalı
<i>Ficus carica</i>	İncir	Moraceae	Ağaç
<i>Vitis vinifera</i>	Üzüm	Vitaceae	Ağaç
<i>Prunus persica</i>	Şeftali	Rosaceae	Ağaç
<i>Prunus domestica</i>	Erik	Rosaceae	Ağaç
<i>Diospyros kaki</i>	Cennet Hurması	Ebenaceae	Ağaç
<i>Cedrus deodora</i>	Himalaya Sediri	Pinaceae	İbrelİ
<i>Thuja orientalis</i>	Doğru Mazısı	Cupressaceae	İbrelİ
<i>Juglans regia</i>	Adi Ceviz	Juglandaceae	Ağaç
<i>Cupressus sempervirens</i>	Mezarlık Servisi	Cupressaceae	İbrelİ
<i>Photinia serrulata</i>	Alev Ağacı	Rosaceae	Çalı
<i>Euonymus japonica 'Aurea'</i>	Alacalı Taflan	Celastraceae	Çalı
<i>Cupressocyparis leylandii</i>	Leylandi	Cupressaceae	İbrelİ
<i>Abies nordmanniana</i>	Doğru Karadeniz Göknaı	Pinaceae	İbrelİ
<i>Prunus cerasifera 'Atropurpurea'</i>	Kırmızı Süs Eriğı	Rosaceae	Ağaç
<i>Salix alba</i>	Söğüt	Salicaceae	Ağaç
<i>Cornus mas</i>	Kızılçık	Cornaceae	Çalı
<i>Berberis thunbergii 'Atropurpurea'</i>	Kadın Tuzluğu	Berberidaceae	Çalı
<i>Cryptomeria japonica</i>	Japon çamı	Cupressaceae	İbrelİ
<i>Forsythia intermedia</i>	Altın çanak	Oleaceae	Çalı
<i>Morus rubra 'Pendula'</i>	Sarkık Kara Dut	Moraceae	Ağaç
<i>Cotoneaster frigida</i>	Dağ Muşmulası	Rosaceae	Çalı
<i>Hibiscus syriacus</i>	Ağaç Hatmi	Malvaceae	Çalı
<i>Hedera helix</i>	Orman Sarmaşığı	Araliaceae	Sarımıcı
<i>Abelia grandiflora</i>	Büyük Çiçekli Abelya	Caprifoliaceae	Çalı
<i>Pinus sylvestris</i>	Sarı Çam	Pinaceae	Ağaç
<i>Buxus sempervirens</i>	Şimşir	Buxaceae	Çalı
<i>Picea pungens</i>	Mavi Ladin	Pinaceae	Çalı
<i>Nerium oleander</i>	Zakkum	Apocynaceae	Ağaç
<i>Punica granatum</i>	Nar	Lythraceae	Ağaçcık
<i>Lagerstroemia indica</i>	Oya Ağacı	Lythraceae	Ağaç
<i>Washingtonia filifera</i>	Yelpaze Yapraklı Palmiye	Arecaceae	Ağaç
<i>Acer platanoides</i>	Çınar Yapraklı Akçaağaç	Aceraceae	Ağaç
<i>Acer negundo</i>	Dişbudak Yapraklı Akçaağaç	Aceraceae	Ağaç
<i>Fraxinus excelsior</i>	Adi Dişbudak	Oleaceae	Ağaç
<i>Tilia tomentosa</i>	İhlamur	Tiliaceae	Ağaç
<i>Catalpa bignonioides</i>	Sigara Ağacı	Bignoniaceae	Ağaç
<i>Magnolia soulangeana</i>	Mor Çiçekli Manolya	Magnoliaceae	Ağaç
<i>Thuja occidentalis</i>	Batı Mazısı	Cupressaceae	İbrelİ
<i>Hydrangea macrophylla</i>	Ortanca	Hydrangeaceae	Yerörtücü
<i>Paulownia tomentosa</i>	Pavlonya Ağacı	Paulowniaceae	Ağaç
<i>Sophora japonica</i>	Japon Soforası	Fabaceae	Ağaç
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Sivri Meyveli Dişbudak	Oleaceae	Ağaç
<i>Taxus baccata</i>	Yaygın Porsuk	Taxaceae	Çalı
<i>Corylus avellana</i>	Adi Fındık	Corylaceae	Çalı
<i>Rubus fruticosus</i>	Böğürtlen	Rosaceae	Çalı
<i>Morus rubra</i>	Kara Dut	Moraceae	Ağaç
<i>Carpinus betulus</i>	Adi Gürgen	Betulaceae	Ağaç
<i>Pinus nigra</i>	Kara Çam	Pinaceae	İbrelİ
<i>Platanus orientalis</i>	Doğru Çınar	Platanaceae	Ağaç
<i>Salix babylonica</i>	Salkım Söğüt	Salicaceae	Ağaç
<i>Syringa vulgaris</i>	Adi Leylak	Oleaceae	Yerörtücü
<i>Cupressus arizonica</i>	Mavi Servi	Cupressaceae	İbrelİ
<i>Phyllostachys pubescens</i>	Bambu	Poaceae	Ağaç
<i>Lonicera japonica</i>	Japon Hanımeli	Caprifoliaceae	Sarımıcı
<i>Aesculus hippocastanum</i>	At Kestanesi	Sapindaceae	Ağaç

Çizelge 4.9 Konuralp arkeolojik sit alanında yer alan mevcut bitki türleri (Orijinal 2014)
(devam)

<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Rosaceae	Çalı
<i>Tagetes erecta</i>	Fransız Kadife Çiçeği	Asteraceae	Mevsimlik
<i>Zinnia elegans</i>	Kirli Hanım Çiçeği	Asteraceae	Mevsimlik
<i>Prunus avium</i>	Kiraz	Rosaceae	Ağaç
<i>Eriobotrya japonica</i>	Yenidünya	Rosaceae	Ağaç
<i>Laurocerasus officinalis</i>	Karayemiş	Rosaceae	Ağaçcık
<i>Musa California gold</i>	Muz	Musaceae	Ağaç
<i>Actinidia chinensis</i>	Kivi	Actinidiaceae	Ağaç
<i>Crocus sp.</i>	Çiğdem	Iridaceae	Otsu
<i>Pelargonium peltatum</i>	Sakız Sardunyası	Geraniaceae	Otsu
<i>Campsis radicans</i>	Acem Borusu	Bignoniaceae	Sarınıcı
<i>Lonicera nitida</i>	Herdem Yeşil Hanımelı	Caprifoliaceae	Sarınıcı
<i>Rubus idaeus</i>	Ahududu	Rosaceae	Çalı
<i>Cedrus atlantica</i>	Atlas Sediri	Pinaceae	Ağaç
<i>Astilbe chinensis</i>	Keçi sakalı	Saxifragaceae	Otsu
<i>Viburnum opulus</i>	Kartopu	Adoxaceae	Otsu
<i>Chrysanthemum sp.</i>	Kasımpatı	Asteraceae	Otsu
<i>Antirrhinum majus</i>	Aslanağzı	Scrophulariaceae	Otsu
<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	Fabaceae	Ağaç
<i>Ligustrum japonicum</i>	Japon Kurtbağrı	Oleaceae	Çalı
<i>Juniperus communis</i>	Adi Ardiç	Cupressaceae	İbrelı
<i>Pinus pinaster</i>	Sahil Çamı	Pinaceae	İbrelı
<i>Ricinus communis</i>	Hint Yağı Bitkisi	Euphorbiaceae	Çalı
<i>Diospyros lotus</i>	Yabani Hurma	Diospyraceae	Ağaç
<i>Canna indica</i>	Tespih Çiçeği	Cannabaceae	Otsu
<i>Hosta sp.</i>	Süpürge Çiçeği	Asparagaceae	Yerörtücü
<i>Amaranthus caudatus</i>	Tilkikuyruğu	Amaranthaceae	Otsu
<i>Celtis australis</i>	Adi Çitlenbik	Cannabaceae	Ağaç
<i>Datura stramonium</i>	Boru Çiçeği	Solanaceae	Otsu
<i>Delphinium elatum</i>	Hezaren Çiçeği	Ranunculaceae	Otsu
<i>Aloe vera</i>	Sarısabır	Asphodelaceae	Çalı
<i>Aucuba japonica</i>	Japon Akubası	Garryaceae	Çalı
<i>Saxifraga sp.</i>	Taşkıran	Saxifragaceae	Otsu
<i>Aptenia cordifolia</i>	Buz Çiçeği	Aizoaceae	Otsu
<i>Vinca major</i>	Cezayir Menekşesi	Apocynaceae	Sarınıcı
<i>Hibiscus rosa sinensis</i>	Japon Güllü	Malvaceae	Çalı
<i>Dianthus caryophyllus</i>	Karanfil	Caryophyllaceae	Mevsimlik
<i>Ficus elastica</i>	Kauçuk Ağacı	Moraceae	Çalı
<i>Impatiens walleriana</i>	Cam Güzeli	Balsaminaceae	Mevsimlik
<i>Strelitzia reginae</i>	Cennet Kuşu Çiçeği	Strelitziaceae	Çalı
<i>Euonymus japonica</i>	Taflan	Celastraceae	Çalı
<i>Cosmos bipinnatus</i>	Kozmos	Asteraceae	Mevsimlik
<i>Echeveria peacockii</i>	Saksı Güzeli	Crassulaceae	Yerörtücü
<i>Celosia argentea</i>	Horozibiği	Amaranthaceae	Otsu
<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	Amerikan Sarmaşığı	Vitaceae	Sarınıcı
<i>Pyrus nivalis</i>	Kış Armudu	Rosaceae	Ağaç
<i>Calendula officinalis</i>	Aynısafa Çiçeği	Asteraceae	Mevsimlik
<i>Zea mays</i>	Mısır	Poaceae	Otsu
<i>Thuja orientalis 'Pyramidalis'</i>	Piramidal Doğu Mazısı	Cupressaceae	İbrelı
<i>Robinia pseudoacacia deca isneana hispida</i>	Pembe Çiçekli Yalancı Akasya	Fabaceae	Ağaç
<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva	Rosaceae	Ağaç
<i>Citrus sp.</i>	Limon	Rutaceae	Ağaç
<i>Mirabilis jalapa</i>	Akşam Sefası	Nyctaginaceae	Otsu
<i>Aster alpinus</i>	Alpin Yıldızpatısı	Asteraceae	Mevsimlik
<i>Wisteria sinensis</i>	Çin Mor Salkımı	Fabaceae	Sarınıcı
<i>Dahlia sp.</i>	Yıldız çiçeği	Asteraceae	Mevsimlik
<i>Quercus sp.</i>	Meşe	Fagaceae	Ağaç

Çizelge 4.9 Konuralp arkeolojik sit alanında yer alan mevcut bitki türleri (Orijinal 2014)
(devam)

<i>Magnolia grandiflora</i>	Büyük Çiçekli Manolya	Magnoliaceae	Ağaç
<i>Laurus nobilis</i>	Akdeniz Defnesi	Lauraceae	Çalı
<i>Mentha* piperita</i>	Nane	Lamiaceae	Otsu
<i>Ligustrum vulgare</i>	Adi Kurtbağrı	Oleaceae	Çalı
<i>Ipomoea Volubilis Variee</i>	Sabahsefası	Convolvulaceae	Otsu
<i>Castanea sativa</i>	Anadolu Kestanesi	Fagaceae	Ağaç
<i>Cyperus alternifolius</i>	Japon Şemsiyesi	Cyperaceae	Çalı
<i>Elaeagnus ebbingei</i>	Melez Kuş İğdesi	Elaeagnaceae	Çalı
<i>Dracena tricolor</i>	Dragon Ağacı	Asparagaceae	Çalı
<i>Populus alba</i>	Ak Kavak	Salicaceae	Ağaç
<i>Mespilus germanica</i>	Muşmula	Rosaceae	Ağaç
<i>Spiraea bumalda</i>	Pembe Çiçekli Keçi Sakalı	Rosaceae	Çalı
<i>Quercus rubra</i>	Kırmızı Amerikan Meşesi	Fagaceae	Ağaç
<i>Solanum pseudocapsicum</i>	Süs Domatesi	Solanaceae	Otsu
<i>Morus alba</i>	Ak dut	Moraceae	Ağaç

4.2.5.7 Konuralp arkeolojik sit alanında görülen fiziksel anlamda bozulmalar ve sorunlar

Arkeolojik sit alanı içinde belirlenen sorunlar; yapısal sorunlar, dokusal bozulma, çöküntü bölgesi haline gelme, işlevsiz boş bırakılma gibi temel sorunlardır. Bu sorunların araştırma alanının bazı kesimlerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Arkeolojik sit alanı içinde bazı bölgelerdeki değerli yapı ve alanlar bozulma ve yok olma tehdidi altındadır. Bu alanlar etkin bir biçimde kullanılmadıkları, boş ve harap bırakıldıkları için yok olma tehdidi altındadır. Özellikle harap durumda olup öncelikli müdahale edilmesi gereken tescilli yapılar Başol, Topçu ve Sevinak Sokak'da yer almaktadır.

Arkeolojik sit alanında görülen yapısal sorunlu alanlar hemen hemen tüm sit alanına yayılmış durumda olan harap ve kötü durumdaki yapılardan oluşmaktadır. Çarşıiçi Caddesi'ndeki yapı adalarında ise yeni yapılanma ile karışık önemli yapısal sorunları olan yapı adaları yer almaktadır.

Dokusal bozulma alanları ise, kentin geleneksel dokusunda görülen dokusal dönüşümün görüldüğü alanlar olup, bu alanlarda geleneksel yapım tekniği değişmiş, parsel-yapı ilişkisi bozulmuş ve yapı tipleri farklılaşmıştır. Dokusal bozulmanın oluşmasında ticaret

işlevinin de rolü bulunmaktadır. Çünkü ticaret amaçlı kullanılan bazı yapılar apartmanlaşarak geleneksel dokuya aykırı hale gelmiştir. Özellikle Çarşı Caddesi üzerindeki konut altı ticaret ve ticaret yapıları geleneksel dokuyu en çok bozan yapılardır. Ayrıca arkeolojik sit alanı içinde yer yer görülen bozulma alanlarında, yapı kat sayısı geleneksel dokuya uyumlu olmayıp; konum, yoğunluk ve tipoloji farklılıkları nedeni ile hızlı bir şekilde mimari ve sanat değeri kaybı gözlenmektedir.

4.3 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı Üst ve Alt Ölçek Alan Analizleri

Araştırmanın bu bölümünde arkeolojik park proje ana fikrinin geliştirilmesi ve alt bölge seçim kriterlerinin belirlenmesi amacı ile öncelikli olarak proje alanı için GZFT (SWOT) analizi yapılmıştır. Sonraki aşamada alt bölge için sorunlar ve olanaklar belirlenerek detaylı değerlendirmeler yapılmıştır.

4.3.1 Araştırma alanı için GZFT (SWOT) analizi

Araştırma alanında yapılan ayrıntılı çalışmalarda, alanın geleceğini etkileyebilecek durumlar saptanmış ve değerlendirilmiştir. Bu kapsamda proje alanın güçlü ve zayıf yönleri ile sahip olduğu fırsatlar ve barındırdığı tehditler ortaya konmuştur.

4.3.1.1 Güçlü yönler

- Araştırma alanında arkeolojik sit alanı derecelendirilmesinin ve 1.Derece Arkeolojik Sit statüsünün belirlenmiş olması,
- Tiyatro, sur yapıları, köprü gibi arkeolojik kalıntılarının yanı sıra bazı geleneksel konutların tescilli kültür varlığı statüsünde olması,
- Araştırma alanına yakın mesafede yörenin ve arkeolojik sit alanının tarihi ile ilgili bilimsel araştırmaların yapılmasına, alanın gelişimine katkı sağlayacak Düzce Üniversitesi'nin varlığı,
- Tiyatro ve çevresinde bilimsel kazı çalışmalarının devam etmesi,
- Bölgedeki diğer turizm odakları ile ulaşım ve işlev bağlantılarının bulunması,
- Alanın deniz kıyısına yakın olması nedeni ile elverişli bir iklime sahip olması,

- Kocaeli Koruma Bölge Kurulu’nun Konuralp Belediyesi’nin proje alanını ve çevresini sahiplenerek alanın korunmasına ve geliştirilmesine yönelik olarak Koruma Amaçlı İmar Planını hazırlatması kapsamında karar almış olması,
- Araştırma alanının tanıtılmasına yönelik sivil inisiyatiflerin çalışmalarıdır.

4.3.1.2 Zayıf yönler

- Araştırma alanına ait “Koruma Amaçlı İmar Planı”nın hazırlanmamış olması,
- Düzce Üniversitesi’nin varlığı ile alanda yapılaşmanın artması ve araştırma alanı üzerinde baskı oluşturmaları,
- Kent merkezinde estetik ve teknik açıdan niteliksiz çok katlı yapılaşma baskısının bulunması ve arkeolojik varlıkların bu yapılar arasında özgün niteliğini kaybetmesi,
- Arkeolojik varlıklara ve geleneksel konutlara yönelik bakım ve koruma çalışmalarının yapılmaması,
- Turizme yönelik ticaret kullanımlarının düşük standartlarda olması,
- Konaklama birimlerinin yetersizliği,
- Alan genelinde sosyal ve teknik altyapının yetersizliği,
- Tur otobüslerinin indirme-bindirme noktaları ve otopark sıkıntılarının bulunmasıdır.

4.3.1.3 Fırsatlar

- Yerel halkın kent bilincine sahip olması ve gelişime destek verme potansiyeli,
- Konuralp Antik Kenti tiyatrosunun Batı Karadeniz’in önemli bir kültür varlığı olarak kabul edilmesi ve bu kapsamda yatırımların yapılması,
- Araştırma alanında çeşitli turizm amaçlı kullanım potansiyelinin bulunması,
 - Mimari, sanatsal, tarihi değerlerin oluşturduğu kültür turizmi potansiyeli,

- Yörenin sahip olduğu iklim ve bitki örtüsünün sağladığı tarımsal üretim olanaklarının getirdiği ekolojik turizm potansiyeli,
- Alanın ekonomik değerinin getirdiği sosyo-ekonomik canlanma potansiyelinin bulunması,
- Araştırma alanında planlı gelişecek projelerin, Konuralp genelinde yörenin tanıtımını ve sosyo-ekonomik açıdan gelişimine destek sağlaması,
- Alanda gerçekleştirilecek arkeolojik park projesinin diğer bölgelerdeki arkeolojik sit alanları içinde örnek oluşturması,
- Konuralp'in merkeze bağlı belde statüsünden mahalle olarak Düzce'ye bağlı olması alanın finansal açıdan daha fazla yatırım desteği alma potansiyeli olarak belirlenmiştir.

4.3.1.4 Tehditler

- Yeni yapılaşmanın baskı oluşturması,
- Alanda fiziksel ve sosyo-ekonomik yapıya aykırı, büyük ölçekli turizm yatırımlarının gerçekleşme olasılığının bulunmasıdır.

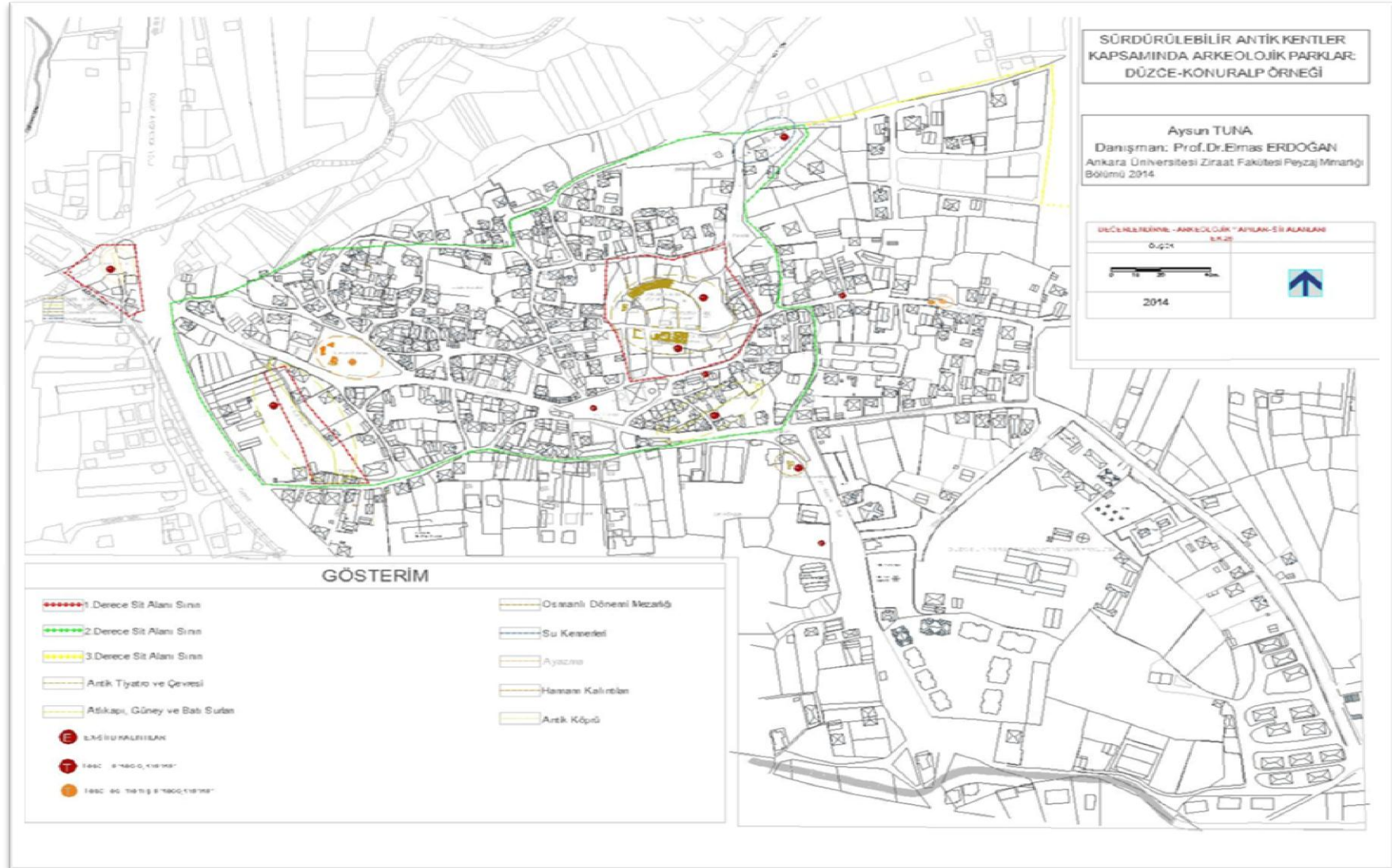
Araştırma alanı, 1-2 ve 3.derece arkeolojik sit alanlarının çevrelediği bir alan olmasının yanı sıra Düzce İli'nin en önemli kültür merkezi konumundadır. 2006 yılında Düzce Üniversitesi'nin kurulması ile bölge eğitim merkezi konumundadır. Ticari ve konut kullanımlarının artması ile yoğun yapılaşma süreci içine girmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu alanın arkeolojik park olarak düzenlenmesinin kültür turizmi kapsamında tiyatro, batı ve güney surları, Altlıkapı, köprü, su kemerleri, hamam kalıntıları, nekropol alanı gibi arkeolojik eserlerin yanı sıra, Osmanlı Dönemi mezarlık alanı, türbe ve cami yapıları ile geleneksel konut yapılarının birlikte değerlendirilmesi ve alanın yasal statüsünün gerektirdikleri, plan kararlarında temel alınmıştır.

4.3.2 Araştırma alanı içinde yer alan sit alanları ve arkeolojik varlıklar, ulaşım, ticaret, konut, kamusal açık alanlar ve kamu yapılarının sorun ve olanaklarının değerlendirilmesi

Alanın genel olarak güçlü, zayıf yönleri, fırsat ve tehditleri değerlendirilmesi aşamasından sonra arkeolojik varlıklarının yer aldığı 1.ve 2.derece arkeolojik sit alanını içeren alt ölçekte detaylı değerlendirmeler yapılmıştır. Detaylı analizler için, sit alanları-arkeolojik varlıklar, ulaşım, konut, ticaret, kamusal yapı ve açık alanlar başlıları altında sınıflandırmalar yaparak, sorunlar ve olanaklar belirlenmiştir. Böylece sorunlar ve olanaklar, hazırlanan değerlendirme paftalarında ayrıntılı olarak saptanmış ve çalışma alanına ilişkin mekânsal veriler elde edilmiştir.

4.3.2.1 Sit alanları-arkeolojik varlıklar

Araştırmanın bu bölümünde Konuralp arkeolojik sit alanı içinde yer alan sit alanları ve arkeolojik yapıların dağılımları ve bu alanlara ilişkin olanak ve sorunların değerlendirilmesi yapılmış ve “Sit Alanları- Arkeolojik Varlıklar Değerlendirme Paftası” hazırlanmıştır (Harita 4.31) (**EK 26**).



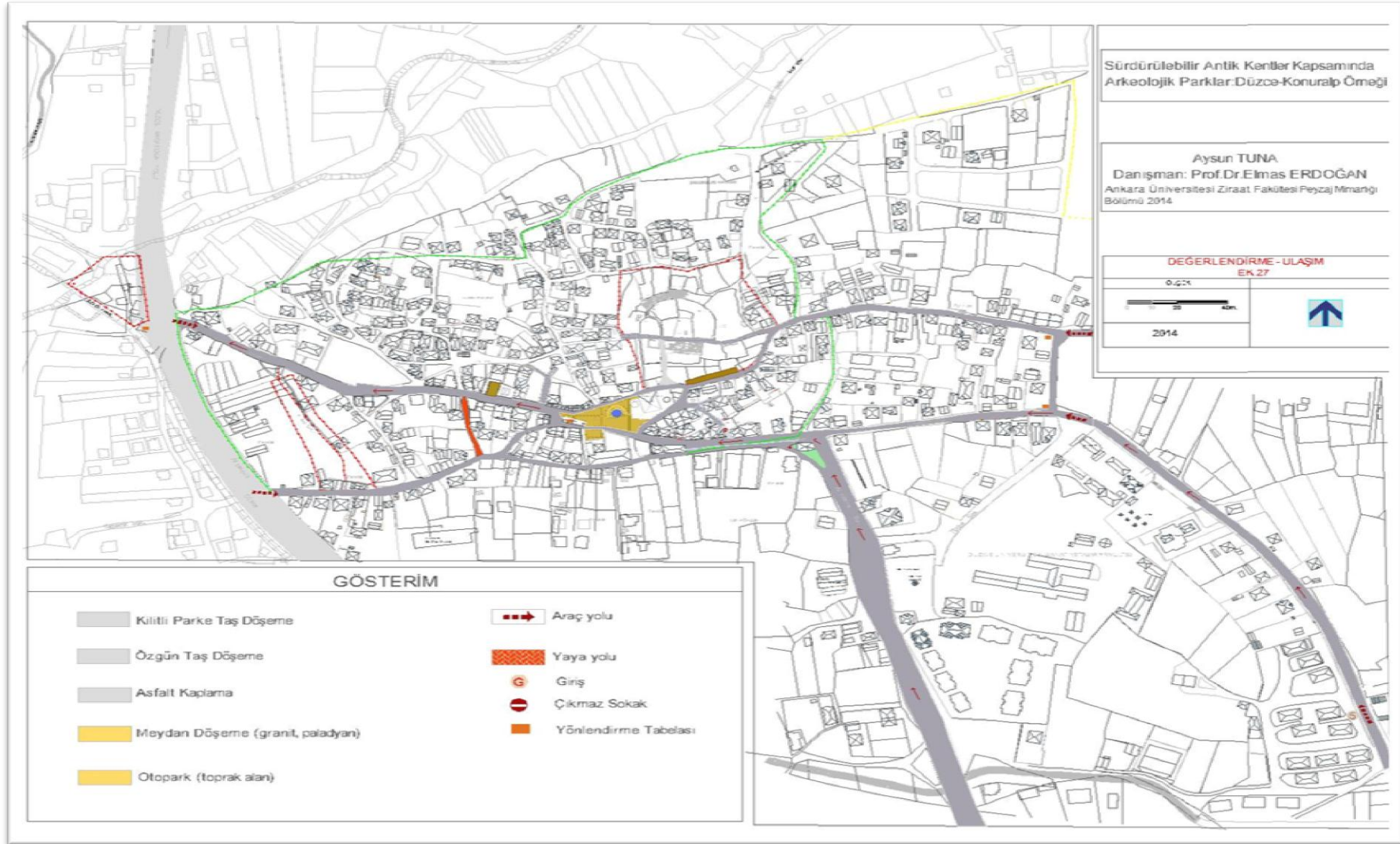
Harita 4.31 Sit Alanları-Arkeolojik Varlıklar Değerlendirme Paftası (Orijinal 2014)

Sorunlar

- Proje alanını için “Koruma Amaçlı İmar Planı” bulunmamaktadır.
- 3.Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde geçici yapılaşma koşullarına uygun olarak yapılaşma yapılmadığı belirlenmiştir.
- 2.Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde yer alan hamam kalıntılarının bulunduğu alanda tahribatı önleyecek koruma çalışmaları yapılmamıştır.
- Atlı Kapı ve Güney Surları 1.Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları içinde yer almamaktadır. Bu nedenle bu alanda sur yapısı, konutlarda temel ya da istinat duvarı olarak kullanılmaktadır.
- Tiyatroya ait olduğu belirlenen oturma sıralarının konut temellerinde, girişlerinde ya da bahçe duvarlarında kullanıldıkları saptanmıştır.
- Doğal gaz gibi alt yapı çalışmaları sırasında bulunan kalıntılar koruma altına alınmamış ve yol kenarlarına bırakılmıştır.
- Araştırma alanında bulunan ayazma yapısına ait tescil kararının olmaması ve bu nedenle bu yapının koruma altına alınmadığı saptanmıştır.
- Arkeolojik varlıklara ait bilgilendirme tabelaları bulunmamaktadır.
- Sit alanında arkeolojik varlıkların bulunduğu alanlarda kamulaştırma çalışmalarının yapılmadığı saptanmıştır.
- Arkeolojik alanda yer alan hiçbir yapıda koruma ve restorasyon çalışması yapılmamıştır

Olanaklar

- Proje alanı sınırları içinde arkeolojik varlıkların 1.derece, 2.derece ve 3.derece arkeolojik sit alanları olarak derecelendirilmeleri ve bu kapsamda yapılaşmadan korunmaları,
- Proje alanında tescil edilmiş kültür varlıklarının bulunması,
- Düzce Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tarafından antik tiyatro ve çevresinde başlatılan kazı çalışmaları alanın bilimsel açıdan incelenmesi ve kent ile bütünleştirilmesi kapsamında önemli bir potansiyeldir.



Harita 4.32 Ulaşım Değerlendirme Paftası (Orijinal 2014)

4.3.2.2 Ulaşım

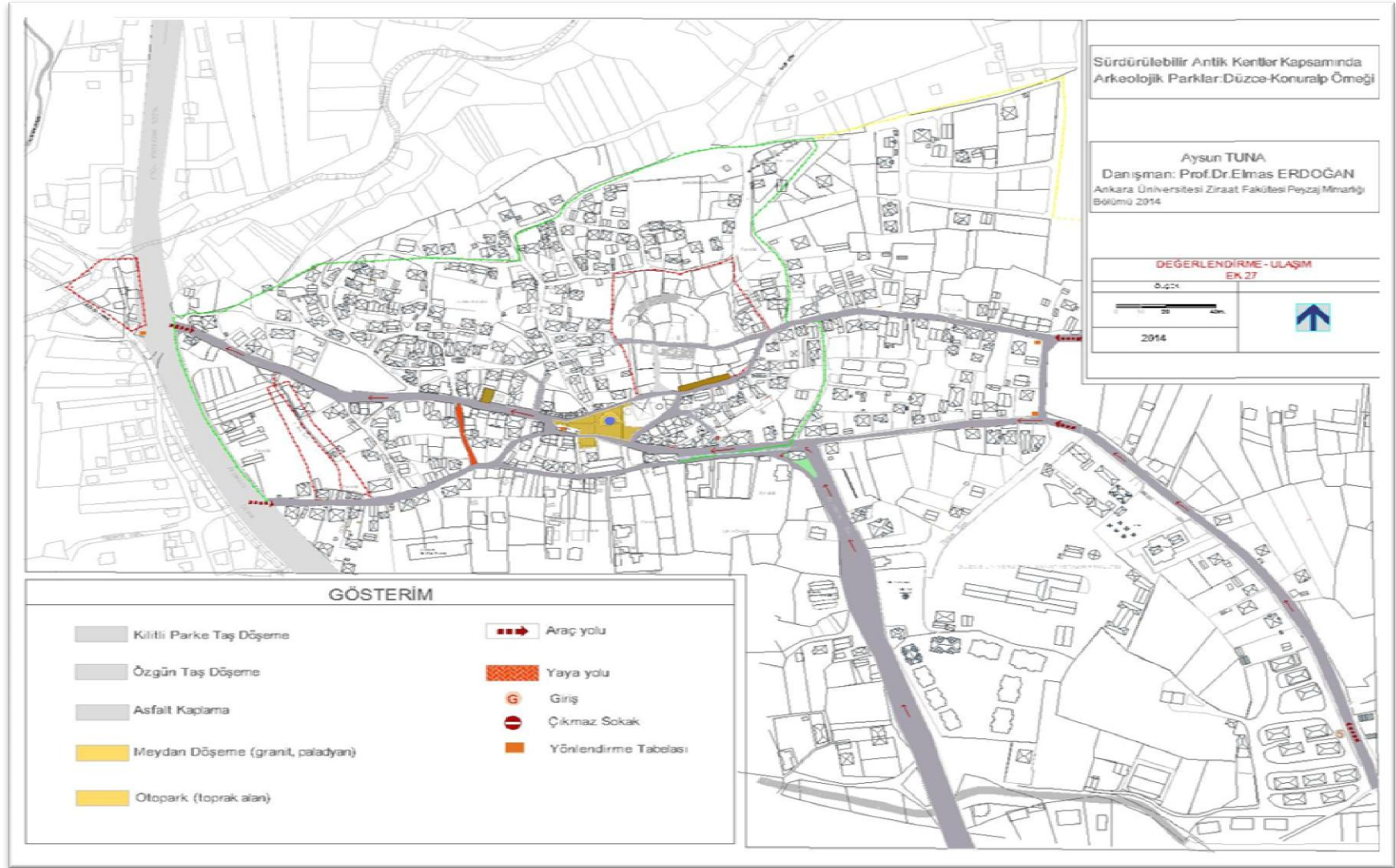
Konuralp arkeolojik sit alanının ulaşım durumu değerlendirilmiş ve “Ulaşım-Değerlendirme Paftası” hazırlanmıştır (Harita 4.32) (EK 27).

Sorunlar

- Yol dolaşım sistemi imar planına uygun yapılmış olmakla birlikte aynı aks üzerinde yol genişliklerinde düzensizlikler bulunmaktadır.
- Proje alanının tanımlı ve düzenlenmiş bir girişi bulunmamaktadır. Alana giriş doğu yönünden sağlanmaktadır.
- Alanda tanımlı bir otopark bulunmamaktadır. Otopark olarak Çarşıiçi Caddesi üzerindeki boş alan ile antik tiyatro önündeki alan kullanılmaktadır. Alanda sokak üzerinde park tercih edilmektedir.
- Alanda bulunan yol ve meydanlar işlevini kaybetmiştir.
- Ulaşım hattı boyunca belirli bir düzende kaldırımların bulunmakta, döşemeler ise yıpranmış durumdadır.
- Kültür varlıklarına giden yollarda bulunan yönlendirme tabelaları bakımsız görülmektedir. Arkeolojik yapılara ait bilgilendirme tabelaları bulunmamaktadır.
- Tespit edilen özgün taş döşeli sokaklar korunmamış, bazılarında asfalt veya kilitli parke taş ile kaplanmıştır.
- Çalışma alanında tanımlı bir yaya dolaşım hattı bulunmamaktadır.

Olanaklar

- Çalışma alanı içinde doğu-batı doğrultusunda güçlü bir aks bulunmaktadır.
- Ulaşımında, özellikle çevredeki diğer arkeolojik kalıntılara giden yollarda yönlendirme tabelaları bulunmaktadır.
- Çalışma alanı içinde yer alan Atlıkapı Sokak, Cihan Sokak ve tiyatro çevresinde özgün taş döşemeleri bulunmaktadır.



Harita 4.33 Konut Değerlendirme Paftası (Orijinal 2014)

4.3.2.3 Konut

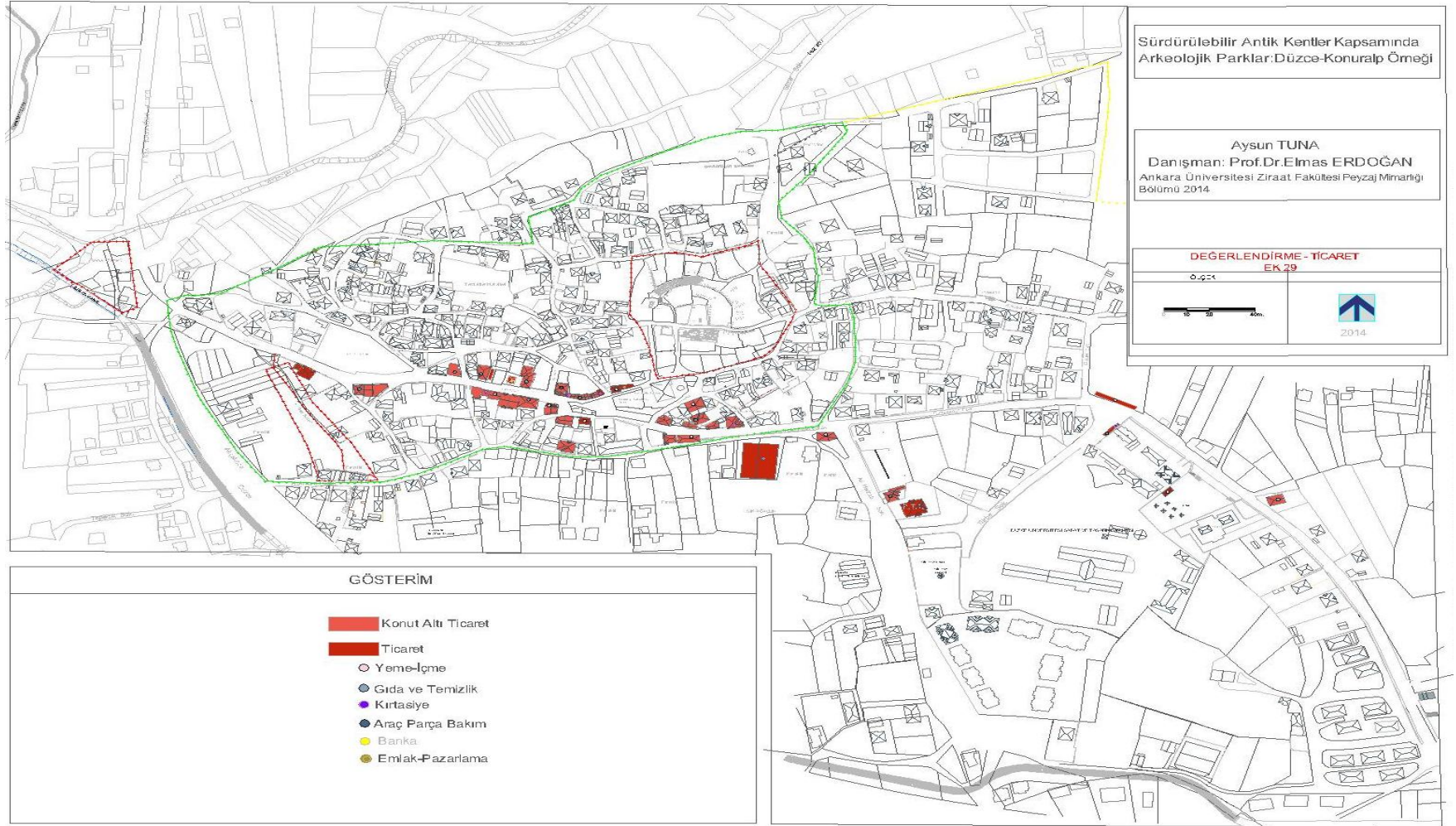
Konuralp arkeolojik sit alanında yer alan konutlar değerlendirilmiş ve “Konut-Değerlendirme Paftası” hazırlanmıştır (Harita 4.33)(EK 28). Alanda saptanan sorunlar ve olanak ortaya konmuştur.

Sorunlar

- Yapılaşma baskısı sonucunda önceki yıllara göre betonarme konut yapımında artış saptanmıştır.
- Yoğun yapılaşma bölgeleri (Çarşıiçi Caddesi, Cumhuriyet Caddesi) tarihi doku ile uyumsuzluk göstermektedir.
- Geleneksel konut yapıları bakımsız olup, görsel kirlilik yaratmaktadır. Ayrıca bu yapılardan bazılarında uyumsuz ekler yapılmıştır.
- Tescilli sivil mimari örnekleri bakımsız görünmekte ve restorasyon çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Olanaklar

- Çalışma alanı içinde yer alan konut alanları genel olarak onaylı imar planlarında belirlenen koşullara uygun olarak gelişim göstermiştir.
- Proje alanında korunması gerekli, özgün nitelikli yapılar bulunmaktadır.
- Tespit edilen geleneksel konutlar Konuralp’in konut mimarisi hakkında bilgi vermektedir.
- Proje alanında tescile edilmesi gereken geleneksel konutlar bulunmaktadır.
- Alanda yer alan geleneksel konut ve bahçeleri Türk Bahçesi kimliğini yansıtmaları bakımından önemli bir potansiyel olarak değerlendirilmiştir.



Harita 4.34 Ticaret Değerlendirme Paftası (Orijinal 2014)

4.3.2.4 Ticaret

Konuralp arkeolojik sit alanında yer alan ticaret ve konut altı ticaret yapıları değerlendirilerek, alana ilişkin sorun ve olanaklar belirlenmiş ve “Ticaret-Değerlendirme Paftası” hazırlanmıştır (Harita 4.34) (**EK 29**).

Sorunlar

- Araştırma alanı içinde yer alan yeni konut altı ticaret yapılarındaki çok katlı yapılaşma, tarihi doku ile uyumsuzluk göstermektedir.
- Ticaret yapılarındaki niteliksiz cephe düzenlemeleri çevresel anlamda görsel kaliteyi düşürmektedir.
- Konaklama, yeme-içme vb. gibi hizmet birimleri yetersizdir.
- Ticaret yapılarının nitelikleri değerlendirildiğinde Konuralp Antik Kentine özgü ve yöresel ürünlerin satışının yapıldığı herhangi bir ticaret yapısı bulunmamaktadır.

Olanaklar

- Proje alanındaki ticaret bölgeleri içinde yöresel mimarinin simgesi olabilecek geleneksel yapılar bulunmaktadır.

4.3.2.5 Kamusal Yapılar-Kamusal Açık Alanlar

Konuralp arkeolojik sit alanında yer alan kamusal yapılar ile kamusal açık alanlar değerlendirilmiş, sorunlar ve olanaklar belirlenerek ve “Kamusal Yapı-Kamusal Açık Alan-Değerlendirme Paftası” hazırlanmıştır (Harita 4.35) (**EK 30**).

Sorunlar

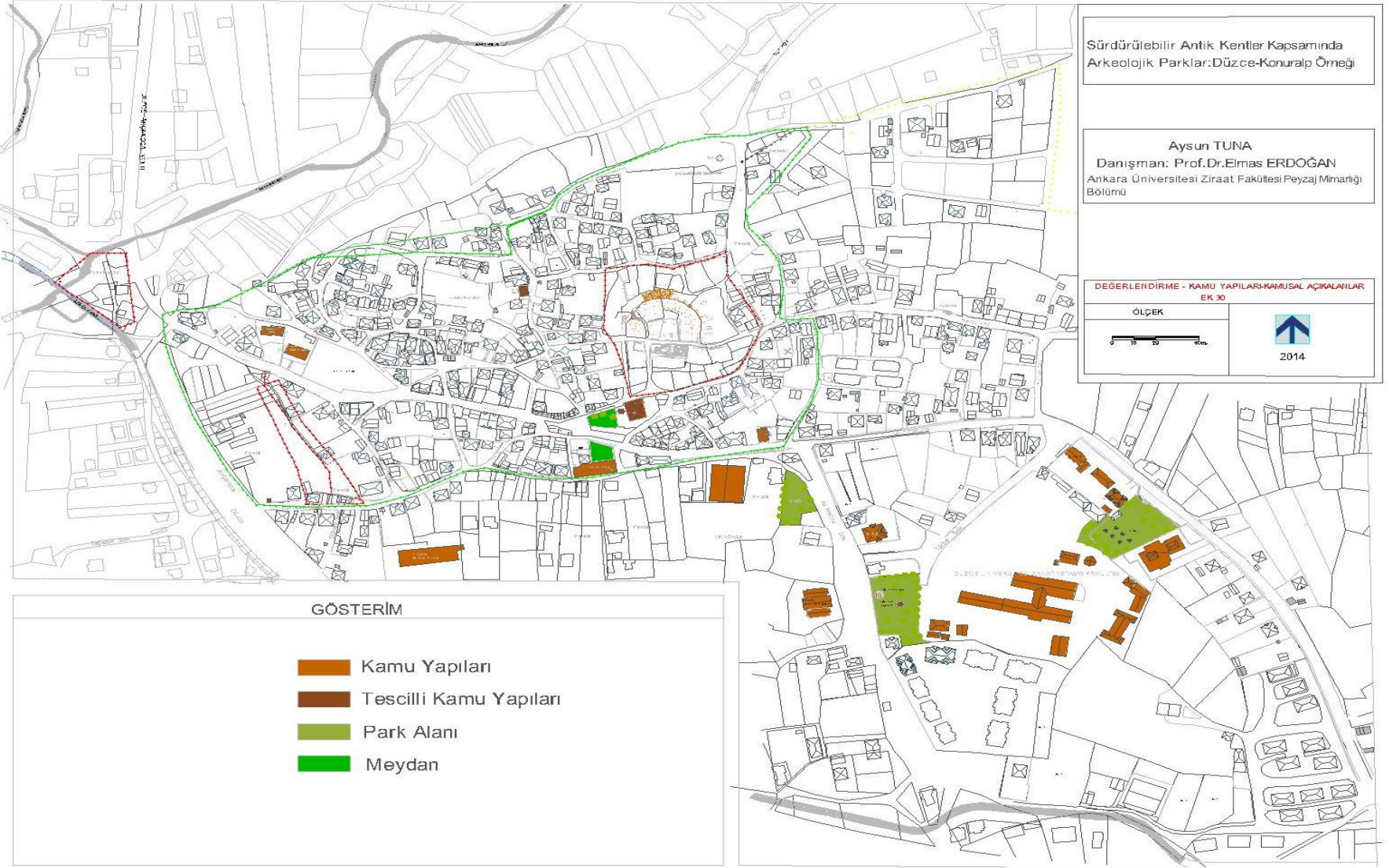
- Alanda yer alan meydanların arkeolojik varlıkların ve diğer alanlar arasındaki bağlantısının zayıf olduğu saptanmıştır.

- Kamusal açık alan olarak gösterilen park alanlarında park donatı elemanlarının yetersiz oldukları saptanmıştır.
- Araştırma alanında bulunan kamusal yapıların çevre- kütle açısından uyumsuz oldukları tespit edilmiştir.
- Alanda yer alan Osmanlı Dönemi hamam yapısının cephe düzenlemesi kapsamında yapılan çalışmaları yapının özgünlüğünü bozmaktadır.
- Alanda yer alan Konuralp Müzesi'nin konumu nedeni ile alan ile bütünlük sağlayamamaktadır.
- Mevcut meydanın peyzaj düzenlemesinin kullanım açısından zayıf bir kamusal açık alan niteliğindedir.

Olanaklar

- Tiyatro yakın çevresinde yer alan meydan tarihi kent merkezi odak noktasında yer almaktadır.
- Tescilli dini kültür varlıklarında restorasyon çalışmaları yapılmıştır.
- Kamusal açık alan bakımından yetersiz olan antik kentte Osmanlı Dönemi Mezarlığı olarak tescil edilen alanın çevresinin imar planında park alanı olarak karar verilmesi önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Bugün, tarihi ve kültürel birikimlerin yer aldığı alanların korunması sadece içindeki anıtsal yapıların veya sivil mimarlık örneklerinin korunması ile değil, çevresinde yer alan açık alanların (yeşil alan, arkeolojik alan, boş parsel alanları) yeniden değerlendirilebilme potansiyellerinin öne çıkarılmasını öngören yaklaşım ile olmalıdır. Bu kapsamda kültürel mirasın korunarak yeniden işlevlendirilmesini ve tarihi canlandırmayı hedef alan “arkeolojik park” teması kültürel miras alanlarında bu yaklaşımı temel almaktadır. Çalışmanın bu aşamasında, çalışma alanı arazi etüt çalışmalarının analizi ve analizlerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen verilerin sentezi yapılarak, Konuralp Antik Kenti'nin arkeolojik park potansiyelini gösteren sentez paftası elde edilmiştir (Harita 4.36)(EK 31).



Harita 4.35 Kamusal Açık Alanlar- Kamu Yapıları Değerlendirme Paftası (Orijinal 2014)

Harita 4.36 Sentez- Değerlendirme Paftası (Orijinal 2014)

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Kültürel çevrelerin yeniden değerlendirilmesi, kültür varlıklarının değerlerinin canlandırılması ve değerın kendisine yeniden yüklenmesi anlamına gelmektedir. Bugün, özellikle dondurarak koruma anlayışından uzaklaşıldığı ve çağın gereklerini yerine getirerek yaşatma fikrinin yaygınlaştığı bir süreçte henüz geçerliliğini kaybetmemiş fonksiyonları barındıran kent alanlarının yanı sıra orijinal fonksiyonlarını kaybetmiş anıtlar ve çevreleri de ele alınmaktadır. Tarihi birikimin bu anlamda korunması ve doğru yansıtılması aynı zamanda kalkınmanın da bir parçası olmaktadır. Bu da ancak koruma bağlamında çevresel ve toplumsal sürdürülebilirliğin tüm yönleri ile ele alınması ile mümkün olacaktır. Bugün, Türkiye’de tarihi çevrelerin yeniden tasarlanması ve ele alınması konusunda pek çok çalışma yapılmakla birlikte bunların analitik bir çalışmaya dayandığı örnekler azınlıkta kalmaktadır.

Kültürel çevrelerin; özellikle antik kentlerin yeniden değerlendirilme yöntemi olarak değerlendirilen arkeolojik parklar aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma modeli olarak bu çalışma kapsamında yer almıştır.

Çalışmanın bu bölümünde Konuralp antik kentinde gerçekleştirilen alan-analiz çalışması kapsamında elde edilen verilere, araştırma alanında yaşayan bireylerle yapılan görüşmeler ve alanının tarihsel gelişimi ile ilgili verilere yer verilmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilerek Konuralp antik kentinin özgün niteliklerinin korunması, sosyo-kültürel sürekliliğinin sağlanması için öneriler geliştirilerek, 1/1000 ölçekli Konuralp Arkeolojik Parkı Tasarım Projesi hazırlanmıştır.

Konuralp Arkeolojik Parkı Projesi’nin temel amacı, proje alanı kapsamında yer alan değerlerin ve varlıkların korunması ve geliştirilmesi olmakla birlikte, planlama sürecinin sonunda alanın;

- Konuralp halkının benimseyeceği, yerel halkın kentlilik bilincine katkıda bulunacağı bir kesime dönüştürülmesi,
- Geçmişten bugüne taşınan kültürel mirasın bugün ve gelecek nesiller için korunmasının sağlanması,

- Alana gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin tanımak isteyecekleri ve geldiklerinde memnun olacakları bir hedef yer olarak tanımlı kılınması,
- Gelen her ziyaretçinin temel günlük ihtiyaçlarının konaklama, yeme-içme, eğlenme vb. gibi) karşılanması,
- İnsanları davet eden, içine alan, çekici, rahat ve konforlu alanları ile yaya dostu olan,
- Ekonomik ve ticari açıdan canlı, kendine yetebilen bir alan haline getirilmesi,
- Alanın sürdürülebilirliğini yalnızca yerel değil ulusal ölçekte ülkenin kalkınmasına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Arkeolojik park projesi için tarihi kent dokusunun korunduğu alt bölgeler belirlenmiş ve bu bölgelerle ilgili öneriler geliştirilmiştir. Alt bölgelerin seçilmesi, mevcut durumlarının belirlenmesi amacı ile elde edilen bulgular değerlendirilerek araştırma alanının güvenilirlik durumu saptanmış ve güvenilirlik durumuna dayalı olarak tasarım kararları geliştirilmiş ve sonrasında Konuralp Arkeolojik Park Peyzaj Tasarım Önerisi oluşturulmuştur.

5.1 Araştırma Alanının Güvenirlilik Durumunun Saptanması

Araştırma alanının güvenilirlik durumunun belirlenmesi amacı ile öncelikle güvenilirlik dereceleri saptanmıştır. Güvenirlilik derecelerinin saptanmasında yapılaşma durumlarına göre arkeolojik sit alanları ile alandaki yapısal durum ile ilgili bulgulara dayalı puanlama yapılmıştır.

Üst ve alt ölçek analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgulara göre yapılan puanlamada en yüksek puan 38 (%100), en düşük puan 12 (%30) olarak belirlenmiştir. Elde edilen puanlara göre yüzdelik dilimler oluşturulmuştur. Buna göre;

%100-%84 dilimde yer alan yapılar, 1.derece; %83-%64 dilimde yer alan yapılar, 2.derece; %63-%31 dilimde yer alan yapılar, 3.derece; %30 ve daha alt dilimde yer alan yapılar, 4.derecede güvenilir olarak belirlenmiştir.

Belirlenen güvenilirlik derecelerine göre Konuralp Arkeolojik Sit Alanı'nın güvenilirlik durumu saptanmış ve Çizelge 5.1'de yer alan güvenilirlik durum tablosu oluşturulmuştur. Tabloda yer alan derecelendirmeye göre Konuralp Arkeolojik Sit Alanı'nın güvenilirlik durumu patfası oluşturulmuştur (Harita 5.1) (EK 32).

5.2 Konuralp Arkeolojik Parkı Tasarım Önerileri

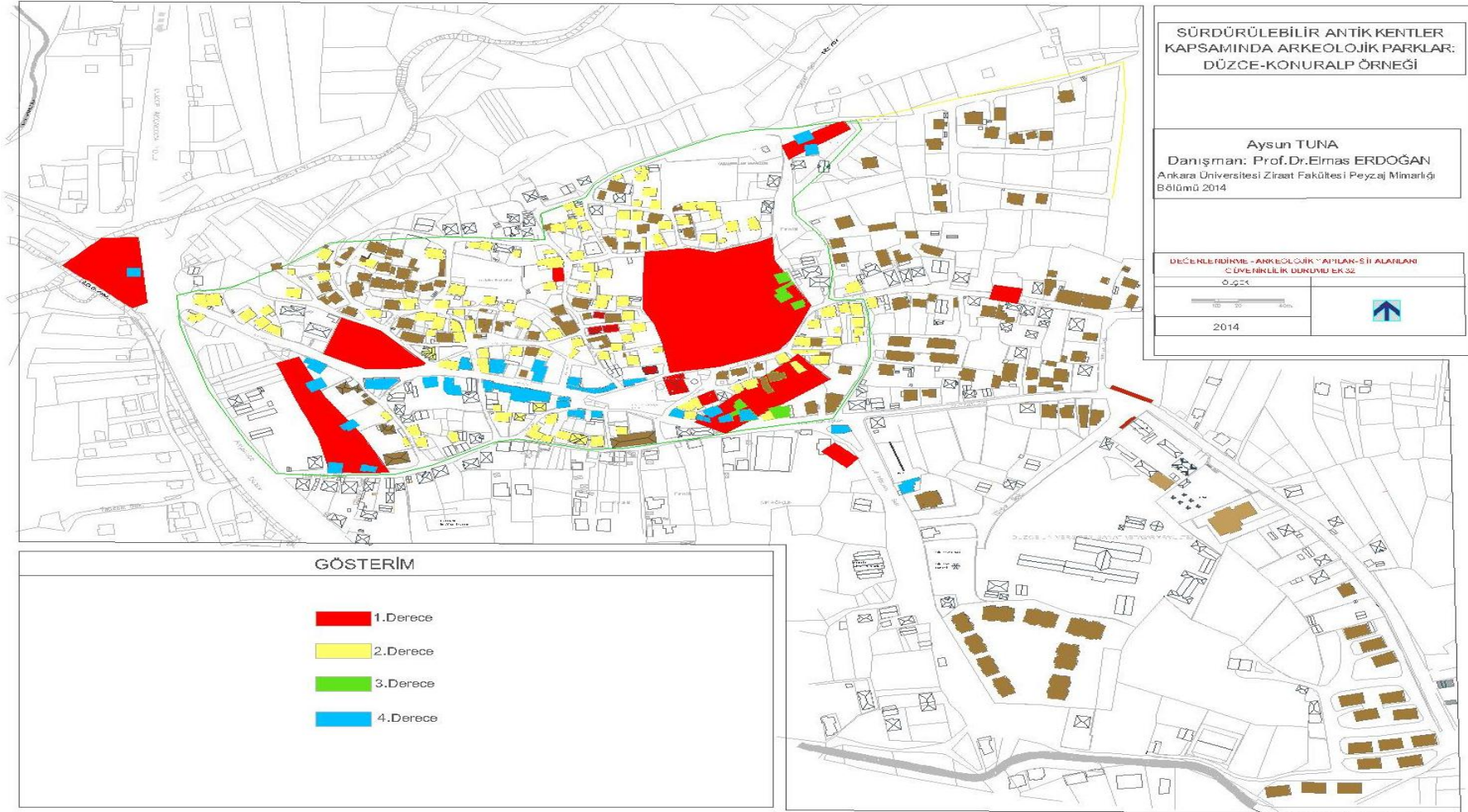
Konuralp Antik Kenti'nin önemini vurgulamak ve sağlıklı, yaşanabilir, ergonomik ve estetik bir çevrede kültürel mirası korumak ve yeniden işlevlendirmek amacı ile arkeolojik park tasarım projesi hazırlanmıştır (Harita 5.2) (EK 33). Proje hazırlanırken arkeolojik sit alanının niteliğine bağlı olarak her türlü fiziki-mekânsal düzenlemelere ilişkin hedefler belirlenmiş, araştırma alanında saptanan ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmuş ve çevreye uyumlu tasarımlar ile tarihi çevre kalitesini yükseltmek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında antik kent için önerilen arkeolojik park projesinde, kentin bütününde tarih ile bugün bağlamında ilişkileri güçlendirecek bütüncül yaklaşımı öngören kararlar alınmıştır (Harita 5.3) (EK 34). Bu bağlamda Konuralp arkeolojik parkı peyzaj projesi kapsamında arkeolojik sit alanında üst ve alt ölçekte yapılan analiz, sentez çalışmaları ve güvenilirlik durumu saptaması sonucunda müdahale alanları ve müdahale yöntemleri belirlenmiştir (Çizelge 5.2).

Çizelge 5.1 Konuralp arkeolojik sit alanı güvenirlilik durumu (Orijinal 2014)

Arkeolojik Varlıklar	Arkeolojik Sit Alan Dereceleri			Konum (Mahalle/Sokak)	Yapıdan Gelen İzler	Görsel Kaynaklar		Yazılı Kaynaklar ve Belgeler	Sözlü Kaynaklar	Güvenirlilik Derecesi
	1.Derece	2.Derece	3.Derece			Fotograf	Plan/Harita			
Tiyatro/Theatron	●			Çiftepınarlar Mah. Hürriyet Cad.	●	●	●	●	●	1
Tiyatro/Skene	●			Çiftepınarlar Mah. Hürriyet Cad.	●	●	●	●	●	1
Tiyatro/Orchestra	●			Çiftepınarlar Mah. Hürriyet Cad.	●				●	2
Atlı Kapı ve Güney Surları		●		Çiftepınarlar Mah./Atlıkapı Sokak	●	●		●	●	1
Batı Surları	●			Terzialiler Mah.	●	●		●	●	1
Köprü	●			Terzialiler Mah.	●			●	●	1
Su Kemerleri İstinat Ayakları		●		Çiftepınarlar Mah./Çarşıiçi Cad.	●			●	●	1
Hamam		●		Çiftepınarlar Mah./Kaleler Sokak	●				●	1
Mezarlık (Nekropol)	●			Tepecik Mevkii	●			●	●	1
Ayazma			●	Çiftepınarlar Mah./Hürriyet Sok.	●				●	2
Geç Dönem Geleneksel Yapılar										
Geleneksel Konutlar /Tescilsiz		●		Çiftepınarlar Mah.	●	●			●	2
Geleneksel Konut (1.derece sit alanı içinde yer alan)	(-)●			Çiftepınarlar Mah./Kaleler Sokak, Atlı Kapı Sokak	●	●			●	3
Tescilli Geleneksel Konut/1825-1826 parsel		●		Çiftepınarlar Mah./Kaleler Sokak	●	●	●	●	●	1
Tescilli Geleneksel Konut/2252 parsel		●		Çiftepınarlar Mah./Konuralp Cad.	●	●	●	●	●	1
Tescilli Geleneksel Konut/1738 parsel		●		Çiftepınarlar Mah./Başol Sokak	●	●	●	●	●	1
Tescilli Geleneksel Konut/1745 parsel		●		Çiftepınarlar Mah./Başol Sokak	●	●	●	●	●	1

Çizelge 5.1 Konuralp arkeolojik sit alanı güvenilirlik durumu (Orijinal 2014) (devamı)

Dini-Kültürel Yapılar										
Tescilli Dini Kültürel Yapılar (Teke Camii)		●		Çiftepınarlar Mah./Konuralp Cad.	●	●	●	●	●	1
Tescilli Dini Kültürel Yapılar (Konuralp Merkez Camii)		●		Çiftepınarlar Mah. Hürriyet Cad.	●	●	●	●	●	2
Hamam (Türk Hamamı)			●	Çiftepınarlar Mah. Hamam Sokak	●				●	2
Mezarlık (Osmanlı Dönemi)			●	Çiftepınarlar Mah. Ali Hamza Sokak	●	●	●	●	●	1
Betonarme Yapılar										
Nitelikli Yapılar			●	Çiftepınarlar Mah.						4
Niteliksiz Yapılar		(-)●		Çiftepınarlar Mah. Çarşııcı Cad.		●	●			4



Harita 5.1 Konuralp Arkeolojik Sit Alanı Güvenirlilik Durumu (Orijinal 2014)

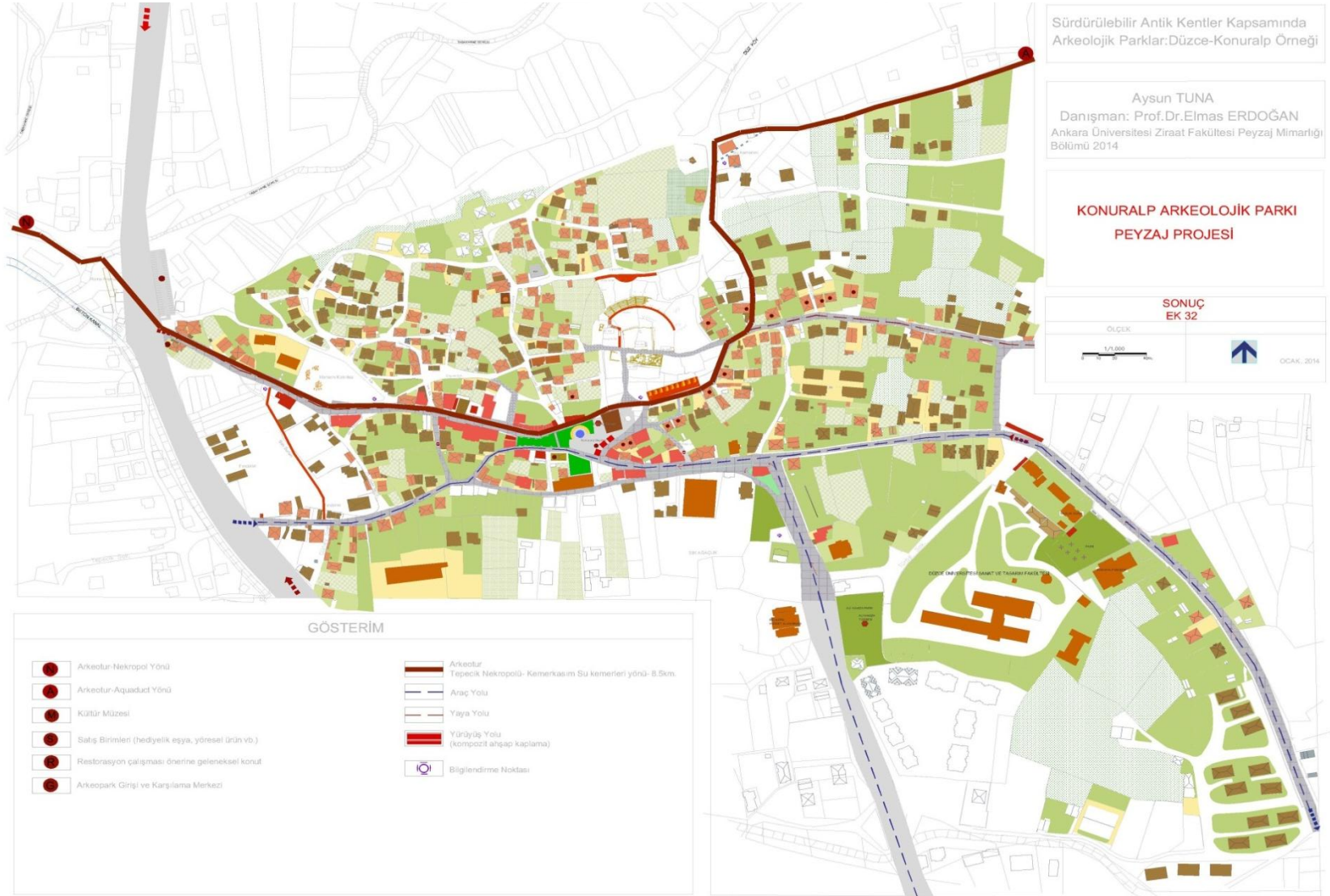
Çizelge 5.2 Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi kapsamında yer alan müdahale alanları ve müdahale yöntemi diyagramı (Orijinal 2014)

		Temel Problemler			Müdahale Yöntemi	Öncelikler
Cadde/Sokak		Özgün karakteri bozan yapı ve eklentiler	İşlevini yitirmiş-terkedilmiş yapılar	Niteliksiz yaşam çevresi		
Çiftapınarlar Mahallesi	Cumhuriyet Caddesi	●	●		Koruma sağlıklaştırma	-Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları) -Terkedilmiş-boş yapıların yeniden işlevlendirilmesi
	Çarşıçi Caddesi		●	●	Yeniden canlandırma	-Terkedilmiş-boş yapıların yeniden işlevlendirilmesi -Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi
	Atlıkapı Sokak			●	Koruma	-Sit alanı derecesinin yükseltilmesi -Kazı çalışmalarının yapılması -- Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları)
	Atlıkapı ve Güney Surları					
	(2.derece arkeolojik sit)			●	Koruma	-Kazı çalışmalarının yapılması
	Hürriyet Caddesi	●	●		Yeniden canlandırma	-Terkedilmiş-boş yapıların yeniden işlevlendirilmesi - Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları) -Restorasyon önerisi (anastylosis uyg.)
	Antik tiyatro ve sahne binası (1.derece arkeolojik sit)			●	Koruma	-Kazı çalışmalarının yapılması
	Cihan Sokak	●			Yeniden canlandırma	Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları)

Çizelge 5.2 Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi kapsamında yer alan müdahale alanları, müdahale yöntemi diyagramı (Orijinal 2014)(devam)

Sevinak Sokak			●	Koruma Sağlıklaştırma	-Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları)
Başol Sokak	●			Koruma Sağlıklaştırma	-Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları) -Terkedilmiş-boş yapıların yeniden işlevlendirilmesi
Hürriyet Sokak	●		●	Koruma Sağlıklaştırma	-Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları) -Terkedilmiş-boş yapıların yeniden işlevlendirilmesi
Ayazma			●	Koruma Sağlıklaştırma	
Atlıkapı Sokak	●			Yeniden canlandırma	-Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları) -Terkedilmiş-boş yapıların yeniden işlevlendirilmesi
Atlıkapı ve Güney Surları			●	Koruma	-Kazı çalışmalarının yapılması
Hamam Sokak	●			Yeniden canlandırma	Özgün karakteri bozan yapı ve eklentilerin temizlenmesi - Geleneksel kent dokusunun korunması (tescil kararları)

Harita 5.2 Konuralp Arkeolojik Parkı Tasarım Öneri Paftası



Harita 5.3 Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi (Orijinal 2014)

Konuralp arkeolojik parkı peyzaj projesi kapsamında belirlenen müdahale alanları ve müdahale yöntemleri ile antik kentin bütününe ve barındırdığı tüm kültürel miras alanları ile ilgili kararlar ve öncelikler şunlardır:

- **Kazı çalışmalarının genişletilmesi ve devamlılığının sağlanması:** Arkeolojik parkın en önemli kısımları, ziyaretçilerin park ile davranışsal, düşünsel ilişkiler kurabilecekleri, kazı alanlarıdır. Kazı süreci içinde değişimleri yerinde takip edebilmek, arkeolojik parkın okunabilirliğini ve algılanabilirliğini arttırmak için kazı sürecinin devam etmesi önemli bir kriterdir. Bu nedenle arkeolojik parkın ilk tasarım kriteri, kazı çalışmalarının devam ederken ziyaretçilerin bu sürecin gelişimine tanık olmalarını sağlamaktır. Bu kapsamda; kazı sürecinin devam ettiği antik tiyatrodaki kazı programı çalışmalarının sürdürülmesi önerilmektedir (Şekil 5.1) (Şekil 5.2) (Şekil 5.3).



Şekil 5.1 Tiyatronun doğu paradosunda yapılan kazı çalışmaları (Şimşek 2014)



Şekil 5.2 Tiyatronun batı paradosunda devam eden kazı çalışmaları (Şimşek 2014)



Şekil 5.3 Tiyatronun orkestra alanında yapılan kazı çalışmaları (Şimşek 2014)

- Antik kentin diğer arkeolojik yapı ve kent bölümlerinden; Atlıkapı ve Güney Surları, Batı Surları, Roma Köprüsü, Hamam alanı, su kemerleri ve nekropol çevresinde kazı çalışmalarının başlatılması önerilmektedir.
- Çok katmanlı yapısı ile kültürel zenginliğinin ortaya çıkarılması amacı ile Osmanlı Dönemi Mezarlık alanı çevresinde de bilimsel kazı çalışmalarının yapılması önerilmektedir.
- **Yaya bölgelerinin oluşturulması:** Tüm kültürel miras alanlarının birbirleri ile olan ilişkilerinin güçlendirilmesi ve gelen ziyaretçilerin algılamalarını kolaylaştırmak amacı ile arkeolojik parkın giriş noktası olarak düşünülen D-100 (Düzce-Akçakoca) karayolunun kente bağlandığı Çarşıiçi Caddesinin yayalaştırılması önerilmiştir. Ayrıca bu hat üzerinde Atlıkapı anıtsal yapısı ile bütünleşen güney surlarının devam ettiği ve kazı çalışmalarının bu hat üzerinde yoğunlaşma potansiyelinin olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Yoğun araç trafiğine sahip olan Çarşıiçi Caddesindeki trafiğin caddenin güneyinde yer alan Hamamaltı Sokak üzerinden gerçekleştirilmesi önerilmektedir.
- **Tanımlı bir kent girişinin oluşturulması:** Analitik etüt ve analiz çalışmaları kapsamında alanın tanımlı bir girişinin olmadığı ve bugün giriş noktası olarak kullanılan alanın kent ile bütünleşmediği görülmektedir. Kentin tarihsel gelişimi kapsamında

yapılan çalışmalarda kentin girişinin Batı Surlarının bulunduğu alandan yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle kent girişinin bu noktadan yapılması onerilmektedir. Giriş noktasında mevcutta bulunan refüj olarak ayrılmış ve üzerinde terkedilmiş bir yapının bulunduğu adanın ziyaretçi karşılama noktası olarak değerlendirilmesi onerilmektedir.

- **Otopark alanının oluşturulması:** Alan analiz ve etüt çalışmaları kapsamında alanda otopark sıkıntısının yaşandığı belirlenmiştir. Ayrıca araç trafiginin arkeolojik yapıları olumsuz etkilediği de tespit etmiştir. Bu amaçla arkeolojik parkın giriş noktasının kuzey yönünde bulunan boş alanın otopark alanı olarak kullanılması onerilmektedir.

- **Konuralp meydanı ve çevresi için oneriler:** Kentin düğüm noktası olan sosyal yapının oluşumunda ve kentlilik bilincinin kazanılmasında etkin rol oynayan mevcut meydanın kent ile bütünlüğünün sağlanması ve meydan kimliğinin vurgulanması amaçlanmıştır. Konuralp Merkez Camii ve Konuralp Bey Türbesi'nin bulunduğu meydanın çevresinde niteliksiz ticaret yapılarının bulunduğu ve bu kullanımların görsel ve estetik açıdan çevreyi olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu nedenle bu birimlerin kaldırılması ve yerlerine hediyelik eşya, yeme-içme birimleri, yöresel ürün satışlarının yapıldığı küçük satış birimlerinin getirilmesi onerilmektedir. Ayrıca, mevcut meydanın karşısında bulunan ve bugün durak alanı olarak kullanılan alanın arkeolojik yapılara olan yakınlığı ve antik kentin merkezinde yer alması nedeni ile arkeolojik park için büyük önem taşıyan kent müzesinin bu alana taşınması ve bu alanda turizm-rehberlik hizmetlerinin verildiği bilgilendirme merkezinin konumlandırılması onerilmektedir.

- **Geleneksel konutların iyileştirilmesi:** Alan analiz çalışmaları kapsamında yalnızca üç adet geleneksel konutun tescilli olduğu ve alanda tescile değer konutların varlığı tespit edilmiştir. Ancak konutların bakımsız oldukları, tescilli konutlar da dahil olmak üzere bu yapılarda koruma çalışmalarının yapılmadığı saptanmıştır. Bu amaçla geleneksel konutlar için restorasyon çalışmalarının yapılarak özgün dokusuna kavuşturulması hedeflenmektedir. Çalışma alanı içinde konaklama birimlerinin bulunmamaktadır. Bu nedenle arkeolojik park için planlanan konaklama birimleri için

geleneksel konutların kullanılması önerilmektedir. Geleneksel konutların “pansiyon” olarak kullanılmaları, hem kültürel mirasın korunup yaşatılmasını, hem de bu değerlerin sahibi olan insanların turizme ev sahibi olarak hizmet vermelerini sağlayacaktır. Diğer yandan ise, arkeolojik sit alanı içinde yapılacak yeni yapılaşmalar, mevcut doku ile uyumlu bir mimari ve yoğunluk dengesi içinde pansiyon türü konutlara özendirilmiş olacak ve kültür öncelikli turizmin gelişmesi sağlanacaktır.

Konuralp antik kent merkezinde yer alan konutların büyük çoğunluğu bahçe içinde konumlandırılmıştır. Bahçe duvarları ile dışa kapalı bir iç bahçe şeklinde tasarlanan bu alanlar da genelde süs bitkilerinin yanı sıra meyve ağaçları ve sebze bahçeleri ve özellikle fındıklıklar yer almaktadır. Konuralp arkeolojik parkı projesi kapsamında yer alan konutların avlu ve bahçeleri ile ilgili yapılacak çalışmalarda, yerleşik halkın geleneksel mekan kullanım alışkanlıkları, kültürel yapısı ve farklılıkları, ihtiyaçları ile isteklerinin yanı sıra karakteristik peyzaj öğeleri birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda geleneksel konutların avlularında yer alan bahçe fırınları, serender gibi yöresel mimari öğeler ile meyve-sebze bahçeleri, diğer ağaç türleri gibi doğal öğelerin korunması, özgün niteliğine uygun olarak yenilenmesi önerilmiştir.

- **Arkeolojik sit alanları arasında ilişkilerin güçlendirilmesi:** Konuralp Arkeolojik Parkı Projesi kapsamında arkeolojik yapı ve yapı kalıntılarının anlamlaştırılarak ziyaretçilerce algılanmalarını, sınırlı ölçüde kullanılmalarını ve buna göre, sahip olduğu mimari ve doğal dokuyu taşıyan antik kentin rahat ve güvenli gezilmesini sağlamak amacı ile “arkeotur” planlanmıştır. Arkeotur kentin batı kesiminde bulunan 1.derece arkeolojik sit alanı olarak ilan edilen Tepecik Nekropolü ile çalışma alanının dışında kalan kentin doğusundaki su kemeri yapı kalıntılarının bulunduğu Kemerkasım Köyü hattı boyunca tanımlanmıştır. Yaklaşık 8.5 km. uzunluğunda bulunan tur hattı boyunca antik kent içinde yer alan tüm arkeolojik yapıların izlenmesine olanak tanımaktadır. Tur hattı boyunca belirli aralıklarla oturma cepleri yerleştirilerek dinlenme noktaları oluşturulmuştur.

Konuralp Antik Kenti’nin arkeolojik yapılarının yoğun olduğu ve modern yaşam içinde tehdit altında olan anıtsal yapıların bulunduğu bölgeler arkeolojik parkın odak noktaları olarak belirlenmiştir. Arkeolojik parkın odak bölgeleri;

- Tarihsel süreç içinde kentin çekirdeğini oluşturan ve bugün de kısmen ayakta kalabilmiş, tarihi dokunun egemen olduğu antik tiyatro ve çevresi,
- Kentin kapısı olarak nitelendirilen ve tiyatroya açılan Atlıkapı ve güney surlarının olduğu Atlıkapı Sokak,
- Antik tiyatroya doğu yönünde açılan geleneksel konut ve yapıların yoğun olarak görüldüğü Hürriyet Caddesi olarak belirlenmiş ve bu bölgeler detaylı olarak çalışılarak tasarım kararları getirilmiştir.

- **Tiyatro ve yakın çevresi:** Antik tiyatro ve çevresi, Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 1978 yılında verdiği karar ile 1. derece sit alanı olarak tescil edilmiştir. Tiyatronun planı ve kesit ve görünümü ile ilgili kapsamlı tek çalışma De Bernardi Ferrero'nun *Teatri Classici in Asia Minore* adlı eserinde yer almaktadır. Ferrero'nun eserinde mimar E.Guillaume'ye ait Prusias ad Hypium antik tiyatrosunun rölöve ve restitüsyon çalışmaları yer almaktadır. 1970 yılına ait eserde tiyatronun o döneme ait mevcut durumu belgelenmiştir. Tiyatro yapısının mevcut durumunun saptanması ve zaman içinde değişimini belgelemek amacı ile antik tiyatronun rölöve çalışması yapılmıştır (**EK 34**).

Antik tiyatronun cavea bölümü dışında orchestra ve skene bölümlerinin de mevcut durum plan ve kesitleri hazırlanmıştır. Rölöve çalışmasının sonucunda elde edilen veriler E.Guillaume'nin çizimi ile karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda; tiyatroya ait cavea alanındaki oturma sıralarının büyük çoğunluğunun toprak altında kaldığı ya da başka bir alana taşındığı ya da tahrip edildiği görülmektedir.

Yapılan rölöve çalışması sonrasında arkeolojik parkın odak noktasında bulunan antik tiyatronun çevre ile ilişkisi ve yerel halkın tiyatro kullanımları gözlemlenerek antik tiyatro ve çevresi detaylandırılmıştır.

Öneri arkeolojik park projesi kapsamında;

- Tiyatronun üst noktasının (anelamma) sahip olduğu manzara nedeni ile yerel halk ve dışardan gelen ziyaretçiler tarafından kontrolsüz kullanımı mevcuttur. Alanda var olan aydınlatma elemanlarının işlevsiz ve yetersiz olması sonucunda

alan, vandalizm tehdidi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle mevcut analemma duvarının korunması, gelecek dönemlerde yapılacak araştırmalar yapılabilmesi için rezerv alanı bırakılması ve ziyaretçiler için bakı noktası oluşturulması amacı ile bu alanda gözlem platformu oluşturulmuştur. Platform için taşınabilir kompozit ahşap malzeme önerilmiştir. Platform üzerinde belirli aralıklarda oturma birimleri ve bilgilendirme panoları yerleştirilmiştir.

- Tiyatronun orkestra alanın cavea ile bağlantısını sağlamak amacı ile geçmiş dönemlerde Konuralp Belediyesi tarafından yaptırılan beton merdivenler tiyatronun dokusu ile uyumsuzluk göstermektedir. Arkeolojik park projesi kapsamında mevcut bağlantı hattının korunması ancak sonraki dönemlerde yapılacak kazı çalışmalarını engellememesi amacı ile taşınabilir malzeme ile kaplanması önerilmiştir.
- Tiyatronun diazoma bölümünün açığa çıkarılması neticesinde yürüyüş yolu tasarlanması önerilmiştir. Ayrıca bu noktada güvenliği sağlamak amacı ile korkuluk düşünülmüş ve diazoma zeminin yükseltilmiş platform ile kaplanması önerilmiştir. Yapılacak müdahalelerde özgün dokuya zarar verilmemesi amacı ile zemine direkt temasta bulunulmaması için yükseltilmiş platform tasarlanmıştır.
- Tiyatronun skene bölümüne ait olduğu düşünülen sahne binası çevresinde yer alan taşlar için anatylosis uygulamasının yapılması önerilmiştir.
- Tiyatronun sahne binasının güney cephesinin yerel halk tarafından Ağustos-Ekim aylarında fındık ve çeltik kurutmak amacı ile kullanıldığı gözlemlenmiştir (Şekil 5.4). Diğer dönemlerde ise Konuralp Merkez Camisi'nin etkisi ve yakın çevrede otopark bulunmaması nedeni ile otopark olarak kullanılmaktadır. Bu veriler doğrultusunda bu alada çevre sakinlerinin alışkanlıkları doğrultusunda ürünlerini kurutabilecekleri ve yerinde pazarlayabilecekleri yöresel ürün satış birimleri tasarlanmıştır.



Şekil 5.4 Tiyatro giriş kısmındaki bölgedeki kullanım tipleri (Orijinal 2013)

- Kazı çalışmalarının sürdürüldüğü bölgelerde bilgilendirme tabelaları önerilmiştir. Alan analiz çalışmaları sırasında sözlü kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda tiyatronun orkestra alanında bulunduğu iddia edilen Yılanlı kapı- Aslanlı Kapı ve Selamet kapısına ulaşan tünellerin 3d canlandırmalarının yapılıp, ziyaretçiye sergilenmesi önerilmektedir.
- **Atlıkapı ve Güney Surları:** Konuralp Arkeolojik Parkı kapsamında, antik tiyatronun güneyinde yer alan kentin girişi olarak nitelendirilen anıtsal yapının bulunduğu Atlıkapı Sokak üzerinde sokak sağlıklaştırma önerilmiştir. Sokak sağlıklaştırma kapsamında;
 - Arazi-etüt çalışmalarında saptanan özgün taş döşeme ve asfalt kaplamalı yoldaki özgün döşemenin ön plana çıkarılması,
 - Atlı Kapı anıtsal yapısı ile kapının doğu-batı yönünde uzanan sur yapılarının restorasyon ve temizleme (cleaning) çalışmalarının yapılması,
 - Sokağın iki yanında bulunan geleneksel konutların restorasyon çalışmalarının yapılması,
 - Sokağın batısında kalan boş alanın kamulaştırılması ve bu alanın oturma-dinlenme alanı olarak düzenlenmesi,

- Alanda bilgilendirme, yönlendirme vb. gibi kentsel donatı elemanlarının konumlandırılması, önerilmektedir.
- **Ayazma Yapısı-Geleneksel Konutlar:** Hürriyet Caddesi üzerinde yerel halk arasında “pınar” olarak adlandırılan ayazma yapısı bulunmaktadır. İçinde bulunduğu mahallenin adının (Çiftepınarlar Mahallesi) bu yapıdan geldiği bilinmektedir. Geçmişte ve bugün de mahalle sakinlerinin içme suyu ihtiyacını karşılamaktadır. Ayazma; istinat duvarı, depolama birimleri, kesme taştan yapılmış tekne, temizlik ve bakımın yapıldığı tonozlu yapı (pınar), çeşme birimlerinden oluşmaktadır. (Şekil 5.5). Ayazma yapısının mevcut durumunun saptanması amacı ile rölövesi çıkarılmıştır (Şekil 5.6).



Şekil 5.5 Ayazmanın bölümleri (Orijinal 2014)

Ayazma ile ilgili olarak farklı dönemlerde güvenliğini sağlamak amacı ile suyun depolandığı alanların beton ile örtüldüğü ve bu alanlara korkuluk yapıldığı, tonozlu girişe kapak eklendiği, musluk bölümünün mermer yüzey ile kaplandığı saptanmıştır (Şekil 5.6) (Şekil 5.7).



Şekil 5.6 Üzeri beton ile kaplanmış basamak ve cephesi mermer ile kaplanmış çeşme duvarı (Orijinal 2013)



Şekil 5.7 2013 yılı ve 1990 yılında ayazma (Orijinal 2014)

Yapının restorasyon çalışmaları kapsamında özgün dokunun tespit edilmesi amacı ile yapıya ait fotoğraflara ulaşılmış ve yapının tarihsel süreç içinde değişimi irdelenmiştir. Yapılan araştırmalar ve elde edilen bilgilere göre; 2013 yılına ait fotoğrafta ayazmada

bir adet tonoz görülmektedir. 1990 yılına ait fotoğrafta yapıya ait ikinci bir tonozun varlığı tespit edilmiştir (Şekil 5.8).

Mahalle sakinleri ile yapılan görüşmelerde üzeri toprak ile kapatılan suyun depolandığı alanın iç kısmında tiyatronic oturma sıralarında kullanılan kesme taş blokların dizili olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca, bugün alanda görülen suyun tahliyesinin yapıldığı kesme taştan yapılmış su teknesinden bir adet daha bahsedilen deponun içinde olduğu belirtilmiştir.

Ayazmaya ait istinat duvarının sıva ile kaplandığı gözlemlenmiştir.

Yapılan araştırma ve gözlemler sonucunda yapıya ait çevre düzenleme projesi hazırlanmıştır (Harita 5.4).

Çevre düzenlemesi çalışması kapsamında;

- Çimento ile sıvanan istinat duvarının sıvalarının çıkartılarak, özgün dokusuna dönüştürülmesi,
- Üzeri sıva ile kaplanan ikinci tonozun ortaya çıkarılması,
- Üzeri beton dökülerek kapatılan su depolarının açılması ve havuz sisteminin yapılması,
- Üzeri toprak ile örtülü diğer depo kısmında bulunan kesme blok taşların ortaya çıkarılması, bu alanda bulunan kesme taştan yapılmış su teknesinin çıkarılarak çeşme bölümüne eklenmesi,
- Çeşme bölümünün mermer yüzeyle kaplanan cephesinin sökülerek özgün dokusuna dönüştürülmesi,
- Mevcut bulunan korkulukların sökülerek, temperli cam malzemeden yapılmış korkuluk ile değiştirilmesi,
- Dekoratif aydınlatma elemanlarının kullanılması,
- Drenaj sisteminin yenilenmesi, drenaj kanallarının yenilenmesi,
- Ayazmanın kuzey ve doğu yönünde bulunan boş parsellerin kamulaştırılarak yeme-içme hizmet birimlerinin olduğu dinlenme alanına dönüştürülmesi,
- Yapının tescil edilerek korunması, kararları alınmıştır (Şekil 5.8- 5.9).

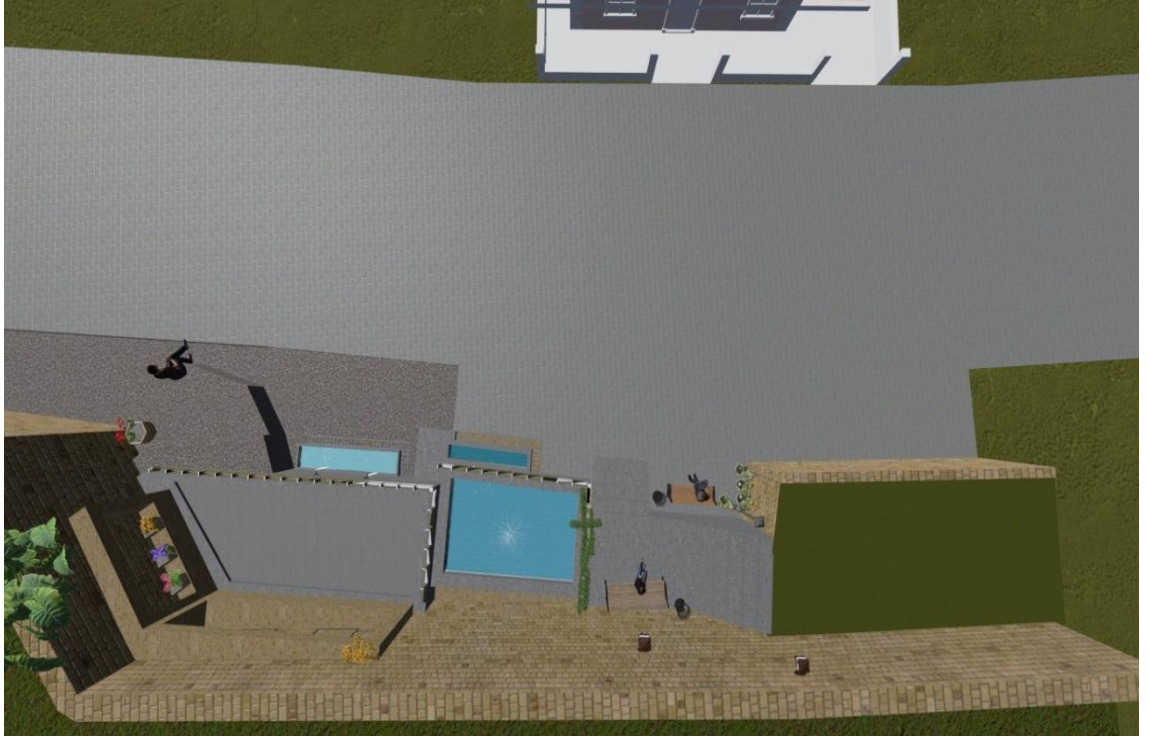
Konuralp Arkeolojik Park Projesi (Ayazma Çevre Düzenleme Projesi)



Harita 5.4 Ayazma çevre düzenleme projesi (Orijinal 2014)



Şekil 5.8 Ayazmanın ilüstrasyonu (Orijinal 2014)



Şekil 5.9 Ayazmanın ilüstrasyonu (Orijinal 2014)

5.3 Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi Bitkisel Tasarım Önerileri

Konuralp arkeolojik parkı peyzaj projesi bitkisel tasarım çalışmasında öncelikli hedef arkeolojik varlıklara zarar vermeyecek kök ve gövde yapısına sahip bitki türlerinin seçimi olmuştur. Bu kapsamda ayrıca arkeolojik varlıkların algılanabilirliğinin artırılmasına yardımcı olacak ve yapıları vurgulayacak sütun formu ibrelilerden *Cupressus sempervirens fastigiata*, *Juniperus virginiana pyramidalis*, *Pinus sylvestris fastigiata*, *Taxus baccata var. Fastigiata*, *Thuja orientalis fastigiata*, *Thuja occidentalis pyramidalis*, piramit formulu geniş yapraklılardan *Betula alba*, *Ilex aquifolium*, *Magnolia grandiflora*, *Quercus cerris*, *Tilia conduta*, *Tilia tomentosa* önerilmiştir.

Öneri park projesi kapsamında tasarlanan oturma alanları için *Tilia tomentosa Moench*. *Gümüş ihlamur*, *Catalpa bignonioides Walt.* - Büyük yapraklı katalpa gibi iyi gölge yapan bitkilerin kullanımı önerilmiştir.

Tarihi yapılarla açık ve yeşil alanlar arasındaki ilişki kurularak planlanan dinlenme alanı, çocuk parkı, meydan düzenlemesi, yol ağaçlandırması ve otoparkta kullanılacak bitki seçiminde tarihi çevreye zarar vermemesi durumu göz önünde bulundurulmuş ve Konuralp arkeolojik sit alanı park-bahçelerinde kullanılan ve Düzce kentinin iklim, toprak, arazi koşullarında iyi gelişme gösteren bitkiler tespit edilmiştir. Bu kapsamda kullanılacak bitki türleri:

İğne Yapraklı Ağaç Türleri

Cedrus atlantica Manetti. (Atlas Sediri)
Cedrus libani A. Rich. (Toros Sediri)
Cupressus arizonica L. (Mavi Servi)
Cupressus sempervirens L. var. pyramidalis Nym. (Piramit Servi)
Picea abies (L.) Karst. (Avrupa Ladini)
Picea orientalis (L.) Link. (Doğu Ladini)
Picea pungens Engelm. (Mavi Ladin)
Pinus nigra Arn. subsp. pallasiana (Anadolu Karaçamı)
Pinus pinea L. (Fıstık Çamı)
Pinus sylvestris L. (Sarıçam)
Taxus baccata L. (Adi Porsuk)
Thuja orientalis L. "aurea" (Altuni Mazı)
Thuja orientalis L. (Doğu Mazısı)
Geniş Yapraklı Ağaç Türleri

Acer negundo L. (Disbudak Yapraklı Akçaagaç)
Aesculus hippocastanum L. (Beyaz Çiçekli At Kestanesi)
Ailanthus altissima (Mill.) Swingle (Kokar Ağaç, Cennet Ağacı)
Amygdalus communis L. (Badem)
Carpinus orientalis Mill. (Dogu Gürgeni)
Catalpa bignonioides Walt. (Büyük Yapraklı Katalpa)
Crataegus monogyna Jacq. (Aliç)
Elaeagnus angustifolia L. (Kus iğdesi, Adi iğde)
Ficus carica L. (incir)
Fraxinus exelsior L. (Adi Disbudak)
Juglans regia L. (Adi Ceviz)
Liquidambar orientalis Mill. (Anadolu Sığla Ağacı)
Malus floribunda L. (Süs Elması)
Morus alba L. 'pendula' (Sarkık Dallı Ak Dut)
Platanus orientalis L. (Dogu Çınarı)
Populus alba L. (Ak Kavak)
Prunus cerasifera 'atropurpurea' Rehd. (Kırmızı Yapraklı Süs Erigi)
Robinia pseudoacacia L. (Yalancı Akasya)
Quercus patraea (Mattuschka). Lieb. (Sapsız Mese)
Quercus robur L. (Saplı Mese)
Salix babylonica L. (Salkım Söğüt)
Salix matsudana Koide. var. *tortuosa* Rehd. (Tribison Söğüdü, Arapsaçı Söğüdü)
Tilia tomentosa Moench. (Gümüş İhlamur)

Çalı Türleri

Berberis thunbergii L. 'Atropurpurea' (Kırmızı Yapraklı Adi Kadın Tuzlugu)
Berberis veitchii L. (Yeşil Yapraklı Karamuk)
Buxus sempervirens L. (Adi Sımsır)
Chaenomeles japonica Lindl. (Japon Ayvası)
Cotoneaster dammeri Schneid. (Dag Musmulası)
Cotoneaster horizontalis Decne. (Yayılcı Dag Musmulası)
Cotoneaster microphylla Wall. (Ufak Yapraklı Dag Musmulası)
Euonymus japonica L. (Japon Taflanı)
Hibiscus syriacus L. (Ağaç Hatmi)
Forsythia viridissima Lindl. (Altın Çanı)
Juniperus horizontalis Moench. (Yayılcı Ardıcı)
Juniperus sabina L. (Sabin Ardıcı)
Mahonia aquifolium L. (Mahonya)
Philadelphus coronarius L. (Filbahri)
Pyracantha coccinea Roemer. (Ateş Dikeni)
Rosa sp. (Gül)
Sambucus nigra L. (Siyah Mürver)
Symphoricarpos albus L. (Beyaz Meyveli 2nci Çalısı)
Symphoricarpos orbiculatus Moench. (Pembe Meyveli 2nci Çalısı)
Syringa vulgaris L. (Leylak)
Viburnum opulus L. (Kartopu)
Sarılıcı Bitkiler

Campsis radicans (L.) Seem. ex Bureau (Acem Borusu)
Hedera helix L. (Orman Sarması, Kaya Sarması)
Lonicera caprifolium L. (Sarılıcı Hanımeli)
Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch. (Amerikan Sarması)
Rosa sp. (Sarılıcı Gül)
Vitis vinifera L. (Asma)

Süs Bitkileri

Antirrhium majus L. (Aslanagzı)
Chrysanthemum macrophyllum Waldst.&Kit. (Kasımpatı)
Tagetes erecta L. (Kadife Çiçeği)
Dianthus barbatus L. (Hüsnüyusuf)
Dahlia variabilis L. (Yıldız Çiçeği)
Pelargonium zonale (Sardunya)
Ocimum basilicum L. (Feslegen)

Yer Örtücüler

Cerastium tomentosum L. (Fare Kulagı)
Sasa variagata (Sieb. & Zucc. ex Steudel) (Bodur Bambu)
Sedum album L. (Dam Korugu)
Thymus leucostomus Hausskn.&Velen (Kekik)
Vinca minor L. (Cezayir Meneksesi)

Sokakların çok dar olması nedeniyle yol ağaçlandırması için uygun olmayan yerlerde, sokaga cephesi olan konutlardaki pencere önlerine saksı içinde çiçek (*Antirrhium majus* L. – Aslanagzı, *Chrysanthemum macrophyllum* Waldst.&Kit. – Kasımpatı, *Tagetes erecta* L. - Kadife çiçeği, *Dianthus barbatus* L. – Hüsnüyusuf, *Dahlia variabilis* L. - Yıldız çiçeği, *Pelargonium zonale* – Sardunya, *Ocimum basilicum* L. – Feslegen) konması önerilmektedir. Yol ağaçlandırması yapılabilecek alanlarda ise; *Cedrus libani* A. Rich. - Toros sediri, *Cupressus sempervirens* L. var. *pyramidalis* Nym. – Piramit servi, *Picea orientalis* (L.) Link. - Dogu ladini, *Pinus nigra* Arn. subsp. *pallasiana* - Anadolu karaçamı, *Pinus pinea* L. - Fıstık çamı, *Pinus sylvestris* L. - Sarıçam, *Acer negundo* L. - Disbudak yapraklı akçaagaç, *Aesculus hippocastanum* L. - Beyaz çiçekli at kestanesi, *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle - Kokar ağaç, Cennet ağacı, *Catalpa bignonioides* Walt. - Büyük yapraklı katalpa, *Fraxinus exelsior* L. - Adi disbudak, *Juglans regia* L. - Adi ceviz, *Liquidambar orientalis* Mill. - Anadolu sığla ağacı, *Platanus orientalis* L. - Dogu çınarı, *Populus alba* L. - Ak kavak, *Robinia pseudoacacia* L. - Yalancı akasya gibi bitkilerin kullanılması önerilmektedir.

5.4 Tartışma

Bu çalışmada sürdürülebilir gelişim için kültürel mirasın koruma yöntemi olarak **‘arkeolojik park’** kavramı incelenerek, Konuralp antik kentinde bu modelin uygulanması önerilmiştir. Son yıllarda kültürel miras yönetim yöntemi olarak kullanılan arkeolojik parklar, arkeolojik alanların yeniden yorumlanmasını ve arkeolojik sit alanının yakınında ya da içinde yer aldığı kent ile bütünleşmesine olanak sağlayan bir yaklaşımdır. Arkeolojik alanı ve yakın çevresinin taşıdığı kültürel değer ve arkeolojik peyzajın korunmasını sağlamak, alanın geleceğini ilgilendiren araştırma, koruma, kullanım ve planlama süreçlerini yönlendirecek bir alan yönetim modelinin oluşturulması sağlanmalıdır.

Arkeolojik park çalışmalarının yapılması için önerilen Konuralp arkeolojik sit alanının bir bütün olarak korumak, sakinleri ile birlikte yaşatılmasına olanak vermek ve halkın aynı amaç doğrultusunda bir araya gelmesini sağlamak, merkezi ve yerel yönetimlerin katkı ve desteği ile tarihi dokunun restorasyonu, alt yapısının geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi için işbirliği ve dayanışma ortamını sağlamak gerekmektedir. Bu ortamın sağlanması için tarihi ve kültürel bir miras alanının korunması ve yaşatılmasında, kamu-özel-yerel-sivil birlikteliği ile uluslararası kuruluşlarla yapılacak işbirliğine dayanan alan yönetimi politikalarının belirlenmesi gerekmektedir.

Alan yönetim kapsamında yapılması gereken öncelikli eylem, arkeolojik parkın sürekliliğinin sağlanması ve sahip olduğu kültürel mirası korumak için öncelikle ev sahibi toplum tarafından sahiplenmesi için halkı bu konuda bilinçlendirmek ve koruma çalışmalarında birlikte hareket etmek olmalıdır.

Arkeolojik Park kavramı sürdürülebilir gelişim için kilit özellik taşıdığından sadece mikro ölçekte değil, ulusal anlamda makro ölçekte de değerlendirilmesi gereken bir yaklaşım ve uygulama alanı olarak multidisipliner platformda birçok meslek disiplini ile birlikte gerçekleştirilmesi gereken bir planlama ve tasarım çalışmasıdır.

Antik kentler, yerine yenisinin yapılması mümkün olmayan binlerce yıllık geçmişe sahip evrensel miras olarak görülmeli ve bu mirası bugün sosyal yaşam ile bütünleştirilecek korumanın, sadece ulusal, bölgesel ve yerel otoritelerin değil, tüm insanlığın görevi olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. 2010. Arkeolojik Alanları Koruma Sorunları Kuramsal ve Yasal Açılardan Değerlendirme, Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi,(8), 103-114.
- Ahunbay, Z. 2011. Tarihi çevre koruma ve restorasyon. Yem Yayınları, 119 s., İstanbul.
- Akozan, F. 1997. Türkiye'de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve Kanunlar, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını, No: 47, 45-46.
- Akman, M. 2010. Lalapaşa Dolmeni Kazı ve Restorasyon Çalışmaları, Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi,(8),167-174
- Akarca, A. 1999. Şehir ve Savunması, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 250
- Aksoy N., 2010 Düzce'nin Endemik Bitkileri, Düzce Üniversitesi Yayınları
- Alagöz, M. 2007. Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Faktörü: Teorik Bir Bakış, Wb Sitesi http://www.sd-certificate.info/dyn_files/sd/104.doc, Erişim Tarihi: 10.10.2013
- Ameling. W, 1985. Die Inschriften von Prusias ad Hypium.Inschriften griechischer Stadte aus Kleinasien, Bonn
- Anadolu, M. 1971. Annales Archeologie Arabes Syriennes 21-241
- Anonim. 1948. Alman Arkeoloji Enstitüsü İstanbul Şubesi Arşivi
- Anonim 1964. Venedik Tüzüğü, Web Sitesi: http://www.bursamimar.org.tr/tuzukler/venedik_tuzuk.pdf Erişim Tarihi: 05.04.2014
- Anonim. 1983. T.C. Resmi Gazete, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Sayı: 18113 (23.07.1983)
- Anonim. 1989. T.C. Resmi Gazete, Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İle Koruma Kurulları Yönetmeliği (30.01.1989)
- Anonim. 2002. Yeni Kent Yeni Yaşam Düzce, Düzce Valiliği Yayını, 132 s., Düzce
- Anonim. 2005. T.C. Resmi Gazete, Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, (27.11.2005)
- Anonim. 2009. Kaunos Çalışma Raporu, 2009
- Anonim. 2010. Web Sitesi: <http://www.platoproje.com/hizmetlerimiz/imar-planlama/konuralp-ilave-imar-planlari/> Erişim Tarihi: 05.08.2010
- Anonim. 2011. Düzce İl Çevre Durum Raporu. Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Düzce
- Anonim. 2011 a. Konuralp Tanıtım Dergisi, Konuralp Belediyesi Yayını, 55 s., 2011
- Anonim. 2012. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı Kocaeli Bölge Müdürlüğü Raporu, Kocaeli
- Anonim. 2012a. Web Sitesi: http://www.utexas.edu/courses/citylife/imagesr/pergamon_acrop_plan.jpg Erişim Tarihi: 29.05.2012
- Anonim. 2012b. Web Sitesi: www.envanter.gov.tr/anit/index/detay/35588 Erişim Tarihi: 29.05.2012
- Anonim. 2012c. Web Sitesi http://www.fhw.gr/choros/miletus/en/ioniki_stoa.php?mp=map6a Erişim Tarihi: 04.06.2012

- Anonim. 2012d. Web Sitesi:
http://efes.loriennetwork.com/tr/orenleri/yapilar/prytaneion_57.html/
Erişim Tarihi: 04.06.2012
- Anonim. 2012e. Web Sitesi:
http://efes.loriennetwork.com/tr/orenleri/yapilar/odeon_56.html
Erişim Tarihi:09.06.2012
- Anonim. 2012f. Web Sitesi:
http://www.fhw.gr/choros/miletus/en/elinistiko_gimnasio.php?mp=map6a
Erişim Tarihi: 10.06.2012
- Anonim. 2012g. Web Sitesi:
<http://www.aphrodisias.info/fotograflar/> Erişim Tarihi: 14.06.2012
- Anonim. 2012h. Web Sitesi:
<http://www.whitman.edu/theatre/theatretour/glossary/glossary.htm>
Erişim Tarihi: 12.09.2012
- Anonim. 2012ı. Web Sitesi:
<http://www.pamukkale.gov.tr/tr/content.asp?id=584>
Erişim Tarihi: 12.10.2012
- Anonim. 2012i. Web Sitesi:
<http://www.antalyamuzesi.gov.tr/tr/aspandos-orenleri>
Erişim Tarihi: 12.10.2012
- Anonim. 2012 j. Web Sitesi:
<http://www.duzce.bel.tr/tr/icerikdetay/1/5/cografi-yapisi.aspx>
Erişim Tarihi: 14.10.2012
- Anonim. 2012 k. Web Sitesi:
<http://www.mapsharita.com/duzce-haritasi>,
Erişim Tarihi: 14.10.2012
- Anonim. 2012 l. Web Sitesi:
<https://www.google.com/earth/> , Erişim Tarihi: 14.10.2012
- Anonim. 2013 a. Web Sitesi: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44873/perge-aksu.html> Erişim Tarihi:05.01.2013
- Anonim. 2013 b. Web Sitesi: <http://bizimmilas.com/su-kemerleri/> Erişim Tarihi: 06.01.2013
- Anonim. 2013 c. Web Sitesi: <http://esdocs.org/docs/index-11938.html?page=12>
Erişim Tarihi:10.02.2013
- Anonim. 2013 d. Web Sitesi:
<http://www.discusmedia.com/authors.php?album=0&id=36743>
Erişim Tarihi:10.02.2013
- Anonim. 2013 e. Web Sitesi: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14329/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullan-.html>
Erişim Tarihi:15.02.2013
- Anonim. 2013 f. Web Sitesi: <http://www.tayproject.org/tag.html>
Erişim Tarihi:17.04.2014
- Anonim. 2013 g. Web Sitesi: http://www.lalapasa.gov.tr/default_B0.aspx?id=119
Erişim Tarihi:25.08.2013
- Anonim. 2013 h. Web Sitesi:
<http://www.pfahlbauten.com/lake-dwelling-museum/virtual-museum-tour.html> Erişim Tarihi:15.09.2013

- Anonim. 2013 ı. Web Sitesi:
<http://sanatsozlugum.blogspot.com.tr/2011/09/anastilosis.html>
Erişim Tarihi:16.09.2013
- Anonim. 2013 i. Web Sitesi: <http://www.restoraturk.com/restorasyon-teknikleri/361-restorasyon-teknikleri-yeniden-yapim-rekonstruksiyon.html>
Erişim Tarihi:18.09.2013
- Anonim. 2013 j. Web Sitesi: <http://www.foxysislandwalks.com/Athens.html> Erişim Tarihi:20.09.2013
- Anonim. 2013 k. Web Sitesi:
http://selcukefeskentbellegi.com/eng/selcukhakkinda_en.aspx?id=7
Erişim Tarihi:20.10.2013
- Anonim. 2014 a. Web Sitesi:
<http://www.duzcekulturturizm.gov.tr/sayfa.asp?id=153>
Erişim Tarihi:13.04.2014
- Anonim. 2014 b. Web Sitesi: <http://www.konuralptanitim.com/blog/mozaikler/> Erişim Tarihi:12.08.2014
- Anonim. 2014y. Düzce Taşınmaz Kùltür Varlıkları Envanteri, Kùltür ve Turizm Mùdùrlùğü Yayınları, 150 s., 2014
- Anonymus.1956 Recommendation on International Principles Applicable to Archaeological Excavations” Web Sitesi:
http://portal.unesco.org/en/ev.phpURL_ID=13062&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
Erişim Tarihi: 05.04.2014
- Anonymous. 1976 UNESCO, “Tarihi veya Geleneksel Alanların Korunması ve Çağdaş Yaşamdaki Rollerini Konusunda Tavsiye Kararı, Web Sitesi:
http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/kultur/tarihirol_t_k.pdf
Erişim Tarihi: 09.04.2014
- Anonymous. 1990. ICOMOS Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage, Web Sitesi
http://http://www.international.icomos.org/charters/arch_e.pdf,
Erişim Tarihi:04.04.2014
- Anonymous. 1992. Avrupa Konseyi, Avrupa Arkeolojik Mirasının Korunması Sùzleşmesi (Değıştirilmiş Şekli), Web Sitesi:
<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14199/arkeolojik-mirasin-korunmasina-iliskin-avrupa-sozlesmes-.html> Erişim Tarihi: 04.04.2014
- Anonymous. 1996. ICOMOS, Principles For The Recording Of Monuments, Groups Of Buildings And Sites, Web Sitesi:
<http://www.icomos.org/charters/archives-e.pdf> Erişim Tarihi: 04.05.2014
- Anonymous. 2013 l. Web Sitesi: <http://www.berlin.de/775/en/city-in-the-middle-ages/traces-of-the-ascanians/2366-3752-grosser-juedenhof.en.html>
Erişim Tarihi:25.10.2013
- Anonymous 2013 m. Web Sitesi:
<http://www.wienmuseum.at/de/standorte/ansicht/ausgrabungen-michaelerplatz.html> Erişim Tarihi:25.10.2013
- Anonymous. 2013 n. Web Sitesi:
<http://www.wien.gv.at/rk/msg/2006/0523/005.html>
Erişim Tarihi: 27.10.2013

- Anonymous. 2013 o. Web Sitesi: <http://www.smartertours.com/german/ausgrabungen-michaelerplatz/>, Erişim Tarihi:29.10.2013
- Anonymous 2013 ö. Web Sitesi: <http://www.wortgewan.de/fernes/wienanders-und-doch/kunst-und-kultur-alt-und-neu/> Erişim Tarihi:09.11.2013
- Anonymous 2013 p. Web Sitesi: <http://www.destination360.com/north-america/mexico/mexico-city/tenochtitlan#>) Erişim Tarihi:13.11.2013
- Anonymous. 2014 a. Web Sitesi: http://www.apx.lvr.de/de/willkommen/willkommen_1.html Erişim Tarihi:03.01.2014
- Anonymous. 2014 b. Web Sitesi: <http://www.ambitours.com/reisen/619/verlauf> Erişim Tarihi:05.01.2014
- Anonymous. 2014 c. Web Sitesi: <http://www.kaiserpfalz-werla.de/> Erişim Tarihi: 10.01.2014
- Anonymous. 2014 d. Web Sitesi: <http://www.archpark.org.il/> Erişim Tarihi: 15.01.2014
- Anonymous. 2014 e. Web Sitesi: <http://www.biblewalks.com/Sites> Erişim Tarihi: 15.01.2014
- Anonymous. 2014 f. Web Sitesi: <http://www.flickr.com/photos/todesfee/2079113064/> Erişim Tarihi: 19.01.2014
- Anonymous. 2014 g. Web Sitesi: <http://www.archaeology.org.il/news/news.php?id=173> Erişim Tarihi: 19.02.2014
- Anonymous. 2014 h. Web Sitesi: <http://cnes.cla.umn.edu/courses/archaeology/Jerusalem/JslemHerodTemplePlaceTrumpetInscr.html> Erişim Tarihi: 22.02.2014
- Anonymous. 2014 ı. Web Sitesi: <http://www.travelblog.org/Photos/5385368> Erişim Tarihi: 25.02.2014
- Anonymous. 2014 i. Web Sitesi: <http://www.ritmeyer.com/2012/03/24/new-exhibition-hall-and-education-centre-in-the-jerusalem-archaeological-park-temple-mount-excavations/> Erişim Tarihi: 25.02.2014
- Anonymous. 2014 j. Web Sitesi: http://www.booking.com/city/il/jerusalem.html?aid=347176&label=ufi-P900000000_Pool-3_Slice-1411&utm_source=tripad&utm_medium=SPPC&utm_content=exit&utm_term=ufi-P900000000&lang=tr Erişim Tarihi: 26.02.2014
- Anonymous. 2014 k. Web Sitesi: <http://www.generationword.com/jerusalem101/18-gihon-springs.html>) Erişim Tarihi: 26.02.2014
- Anonymous. 2014 l. Web Sitesi: <http://blog.bibleplaces.com/2009/01/hezekiahs-tunnel-q.html>) Erişim Tarihi: 02.03.2014
- Anonymous. 2014 m. Web Sitesi: http://scripture-for-today.blogspot.com/2011/03/acts-6-obedient-to-faith_12.html Erişim Tarihi: 02.03.2014
- Anonymous. 2014 n. Web Sitesi: <http://www.s-aranson.co.il/project/beit-shalom-park/> Erişim Tarihi: 04.03.2014
- Anonymous. 2014 o. Web Sitesi: <http://www.israeltraveler.org/en/site/kidron-tombs> Erişim Tarihi: 06.03.2014
- Anonymous. 2014 p. Web Sitesi: <http://allaboutjerusalem.com/gallery-image/tourists-mount-olives-jerusalem/275> Erişim Tarihi: 08.03.2014

- Anonymous. 2014 r. Web Sitesi: <http://www.gethsemanegardens.com/> Erişim Tarihi: 09.03.2014
- Anonymous. 2014 s. Web Sitesi: <http://www.haaretz.com/print-edition/features/archaeologists-bringing-jerusalem-s-ancient-roman-city-back-to-life-1.413874> Erişim Tarihi: 10.03.2014
- Anonymous. 2014 ş. Web Sitesi: <http://whc.unesco.org/en/list/326> Erişim Tarihi: 12.03.2014
- Anonymous. 2014 t. Web Sitesi: <http://nabataea.net/royal.html> Erişim Tarihi: 13.03.2014
- Anonymous. 2014 u. Web Sitesi: <http://petragarden.homestead.com/poolcomplex.html> Erişim Tarihi: 15.03.2014
- Anonymous. 2014 ü. Web Sitesi: <http://www.sas.upenn.edu/~lbedal/chrys.html> Erişim Tarihi: 16.03.2014
- Anonymous. 2014 v. Web Sitesi: <http://underwaterarchaeologicalparkbaia.blogspot.com/> Erişim Tarihi: 16.03.2014
- Aristoteles, Politika, (çev. Mete Tunçay), Kitap I, Bölüm 2,
- Bayram, F. 2001. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Araçlar, Yaklaşımlar ve Türkiye, Cevat Geray'a Armağan, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları, 251 - 265.
- Bayraktar, S. 2010. Kentsel Alanda Arkeolojik Park Tasarımı: Küçkyalı ve Saraçhane Arkeolojik Parklarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi
- Baysan, İ. 1997. Prusias ad Hypium, Eczasıbaşı Sanat Ansiklopedisi 3, İstanbul, 1524-1525
- Bieber, M. 1961. History of the Greek and Roman Theater, Princeton, 139
- Bittel, K. 1944-45. Fund- und Forschungsbericht Türkei 1943: Bithynien, 62-63
- Bozdoğan, R. 2007, Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları, Kitap 50, Web Sitesi: <http://iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap50/39.pdf> Erişim Tarihi: 10.11.2013
- Brebbia, R.; Martin-Duque, L. and Wadhwa, W. 2002, The Sustainable City II, Urban Regeneration and Sustainability. Boston: WIT Press.
- Brockett, O.2000. Tiyatro Tarihi, Dost Yayınevi, 732
- Burns, A. 1976. Hippodamus and the planned city, Historia 25, 414-28
- Castagnoli, F. 1971 Orthogonal Town Planning in Antiquity, Cambridge, 131
- Chase, R.G. 2002. Ancient Hellenistic and Roman Amphitheatres, Stadiums, and Theatres, The Way They Look Now, New Hampshire
- Copeland, T. 2004 Presenting Archaeology to the Public: Constructing Insights On-site, in: Public Archaeology, N. Merriman (ed), London: Routledge, 132-144.
- Drews, R. 1981 The coming of the city to central Italy, AJAH 6, 133-65
- Dörner, F.K. 1949. Vorbericht über eine Reise in Bithynien, Österreichischer Akademie der Wissenschaften Philosophisch-historische Klasse Denkschriften, Band 75, 1, Wien.
- Dörner, F.K. 1957. Prusias (5), RE 23,1:1128-1148
- Duncan, J. 1982. The Economy of the Roman Empire, Cambridge, 262
- Erdoğan E. 2006. Perge Arkeolojik Sit Alanı, Peyzaj Özellikleri ve Koruma Sorunları, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:8 Sayı:10, 36-46

- Eres, Z. 2010. Tarihöncesi Kazı Alanlarında Koruma ve Sergileme Kavramının Gelişimine Kısa Bir Bakış, Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi,(8), 119-125
- Ferrero, B. 1970. Teatri Classici in Asia Minore 3. Citta dalla Troade alla Pamfilia, Roms
- Ferrero, B. 1988. (çev.) Özbayoğlu, E. Batı Anadolu'nun Eski Çağ Tiyatroları, Ankara
- Fritz, F. 1965. Codex Kultur ATLAS, Turkei 5. Grundholzen
- Formosa, D. 2007. Design, Emotions, and How People Think, presented at: Emerging Trends in Design Research (IASDR –International Association of Societies of Design Research Conference, 12-15 November 2007), Web Sitesi: <http://www.sd.polyu.edu.hk/iasdr/proceeding/papers/Design,%20Emotion,%20and%20How%20People%20Think.pdf> , Erişim Tarihi: 05.03.2011
- Geenhuisan, M. and, Nijkamp, P. 1994, Sürdürülebilir Kenti Nasıl Planlamalı?, Toplum ve Bilim Dergisi, (64–65):129 – 140.
- Gescwinde, M. 2010. Kaiserpfalz Werla Archäologiepark Wolfenbüttel Eyaleti Kültür Başkenti Proje Önerisi, Braunschweig
- Güçhan, N. Ş. ve Kayasü, S. 2005. (der.). Türkiye’de Doğal ve Yapılı Çevrenin Dönüşümüne İlişkin Yasal Düzenlemeler, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı, 64-65
- Hauselmayer, O. 2000. Mimarlık ve Proje Gelişimi , E. Wien içinde, Efes için bir çatı Yamaç Ev 2 koruma Binası, Viyana: Österreichisches Archäologisches Institut., sf. 101-114.
- Hommel, H. 1980. Der Gott Achilleus, SB Heidelberg
- Janke, M. 1963. Historische Untersuchungen zu Memnon von Herakleia..Diss. Würzburg , 33ff.
- Kargı, H. 1991. Antik Çağ Tiyatroları ve Pamphylia’daki Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi (basılmamış) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Karul, N. ve Avcı, M. 2010, Bursa Aktopraklık Höyük’te Kültür Sektörünün Oluşturulması: Çok Yönlü Proje, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, (8), 241-247
- Kaypak, Ş. 2011. Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (20): 19-33
- Kleiner, G. 1957. Syllage nummorum graecorum Deutschland, Sammlung von Aulock, Berlin, 885-916
- Kortanoğlu, M. 2013. Arkeolojik Sitler ve Derecelendirme Sorunu, Colloquium Anatolicum XII, Türk Eskiçağ Enstitüsü, İstanbul
- Kouka, O. 2002. Siedlungsorganisation in Der Nord- Und Ostagais Während Der Frühbronzezeit, 3. Jt. V.Chr.
- Kuban, D. 2000. Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Kuram ve Uygulama. YEM Kitabevi, ISBN: 975- 7438- 96-0
- Kwas, M. 1986. Archaeological Parks Integrating Preservation, Interpretation and Recreation. Naschville, Tennessee: Deparment of Conservation Division Of parks an Recreation
- Lang, G. 2003. Klassische Antike Statten Anatoliens, Bd. 2, Norderstadt
- Levick B. 1979. Greece & Rome, 26, 119ff

- Lonsway, B. 2009. Making Leisure Work: Architecture and the Experience Economy, Oxford: Routledge Press
- Macready, S. 1987. Roman Architecture in the Greek World, Londra
- Madran, E. 2000. Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Kültürel Varlıkların Korunması, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılında Bilim 'Bilanço 1923 – 1998' Ulusal Toplantısı, TÜBA, Ankara
- Magie, L. 1984. Zur raschen Errichtung von Stadtmauern, Epigraphica Anatolica 3, 21f
- Martin, R. 1974. L'urbanisme dans la Grèce antique, 2.basım, s:210, Paris, Gerkan von A. (1924), Griechische Staedteanlagen, Leipzig.
- Memnon, FGRhIST 434, C. 9,3 ,
- Memnon 19, 1. Z1 Tios: καὶ αὐτὴν ὑπήκοον αὐτοῦς οὔσαν.
- Nigro, F. 2002. Cultural Heritage Planning and Management for Development: The Palestinian Archaeological Park of the Jericho Oasis, Rome , 191-208
- Nikolic, E. vd. 2010. Archaeological Park As a Product Of Emotional Design: Design And Organization Of A Park Based On The Exploration Of Visitors' Emotions, Archaeology and Science 6, Center for New Technology Archaeological Institute Belgrade , p:259-269
- Norberg-Schulz, C. 1980 Genius Loci – Towards A Phenomenology of Architecture, New York: Rizzoli.
- Norman, D. 2004 Emotional Design: Why We Love (or Hate) Everyday Things, Basic Books, New York
- Ojeda. 2002. the Archeological Park of Fregellae in Italy, Rome
- Owens, E.J. 2000. Yunan ve Roma Dünyasında Kent, (çev. Cana Bilsel), İstanbul, 206s.
- Özlü, Z. 2009. Batı Karadeniz'de Antik Bir Osmanlı Kenti Prusias ad Hypium Üskübü (Konuralp), Düzce Üniversitesi Araştırma Yayınları, No:1, 467s.
- Pausanias, 1998. Description of Greece, çev. W.H.S. Jones, Harvard University
- Puren, K., Drewes, E. and Roos, V. 2006 An Exploration of Sense of Place as Informative for Spatial Planning Guidelines: A Case Study of the Vredefort Dome World Heritage Site, South Africa, International Journal of Human and Social Sciences, vol.1, no.3: 190-197, Web Sitesi: <http://www.waset.org/journals/waset/> Erişim Tarihi: 07.03.2011
- Repiso, L. 2010 Heritage, Tourism and Sustainability: An Archaeological Park as a Tool for Local Sustainable Development, Postgraduate fellow CONICET (National Council of Scientific and Technological Research) Faculty of Architecture, Urbanism, and Design – National University of Córdoba , Argentina
- Salinas C, E. and OSORÍO, J. A., 2006. Turismo y Sustentabilidad: de la Teoría a la práctica en Cuba. Cuadernos de Turismo. Universidad de La Habana- Universidad de Murcia, N° 17, pp. 201-221.
- Salway, P. 1985. Geograhcy and the growth of towns, with special reference to Britain', F.Grew ve B.Hobley (der), Roman Urban Topography, London, 67-68.
- Sarıkaya, Y. 2009. Koruma-Planlama Süreçleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Soli-Pompeipolis Örneği, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Planlama Dergisi, 43-50
- Sarıkaya, Y. 2009. Tarihi çevre koruma mevzuatına genel bir bakış, tarihi çevrede koruma: yaklaşımlar, uygulamalar, Dosya 14.1 TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, (9), 34-40

- Schöbel, G. 1997. Pfahlbaumuseen und Pfahlbausammlungen, *Archaeologie in Deutschland Sonderheft*, 115-123
- Şevketoğlu, M. 2008. Early Settlements and Procurement of Raw Materials New Evidence Based on Research at Akanthou- Arkosykos (Tatlısu-Çiftlikdüzü), Northern Cyprus”, *TÜBA-AR* (11), 63-72
- Tcherikover, V. 1927. *Die hellenistischen Staedtegründunge*, Leipzig, 45.
- Thrope, M. 2002. *Roma Mimarlığı* çev. Rıfat Akbulut, 150s.
- Timmer, C.P. 1991. *The Agricultural Transform*”, (der) Chenery H., Sirinivasa T.N., *Handbook of Development Politics*, Amsterdam, Elsevier Science Publications, 320 s.
- Torunoğlu, E. 2004. Sürdürülebilir Kalkınma Paradigması Üzerine Ön Notlar, TÜBİTAK Vizyon 2023 Panel İçin Notlar, Web Sitesi: http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/csk/EK-16.pdf, Erişim Tarihi: 10.10.2013
- Tosun, K.E ,2013. Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:20 Sayı:1 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. 34 s., MANİSA
- Tuna, N. 1998. Çevresel Etki Değerlendirme Çalışmalarında Arkeolojik Kültür Mirasının Korunması, *Arkeoloji ve Sanat*, Sayı: 85, 39-48.
- Usman, M. 1958. *Antik Devir Küçük Asya Evleri*, İstanbul
- Vitruvius, 1998. *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (çev. Suna Güven)
- Vittinghoff, F. 1978. *Zum Problem Stadtterritorium-Zentralort*, 548f., HZ 228
- Ward-Perkins, B. 1984, *From Classical Antiquity to the Middle Ages. Urban Public Building in Northern and Central Italy AD 300-840*, Oxford
- Wycherley, R.E. 1993. *Antik Çağ’da Kentler Nasıl Kuruldu?* (çev. Nur Nirven-Nezih Başgelen), İstanbul, 210s.
- Wu Xingkuan ve Hu Shan, 2011. Exploratory Post-evaluation of the Current Situation of Sustainable Urban Development, *International Conference on Green Buildings and Sustainable Cities*, *Procedia Engineering*, Vol. 21, 2011, 1169-1172, Web Sitesi: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705811049605> Erişim Tarihi: 10.04.2014
- Zeyrek, T., Çelik, G. 2005. *Prusias ad Hypium (Kieros) Anadolu’nun Kuzeybatısında Antik Bir Kent (Konuralp/Üskübü)*, Ege Yayınları, İstanbul, 126s.

EKLER

- EK 1 960 sayılı kurul kararı
- EK 2 A.367 sayılı kurul kararı
- Ek 3 3444 sayılı kurul kararı
- EK 4 1196 sayılı kurul kararı
- EK 5 2014 sayılı kurul kararı
- EK 6 955 sayılı kurul kararı
- EK 7 111 sayılı kurul kararı
- EK 8 249 sayılı kurul kararı
- EK 9 250 sayılı kurul kararı
- Ek 10 289 sayılı kurul kararı
- EK 11 343 sayılı kurul kararı
- EK 12 378 sayılı kurul kararı
- EK 13 1827 sayılı kurul kararı
- EK 14 1573 sayılı kurul kararı
- Ek 15 7948 sayılı kurul kararı
- EK 16 A-319 sayılı kurul kararı
- EK 17 A-3106 sayılı kurul kararı
- EK 18 346 sayılı kurul kararı
- EK 19 347 sayılı kurul kararı
- EK 20 350 sayılı kurul kararı
- EK 21 349 sayılı kurul kararı
- EK 22 1859 sayılı kurul kararı
- EK 23 788 sayılı kurul kararı
- EK 24 921 sayılı kurul kararı
- EK 25 1518 sayılı kurul kararı
- EK 26 Sit alanları-arkeolojik varlıklar değerlendirme paftası
- EK 27 Ulaşım değerlendirme paftası
- EK 28 Konut değerlendirme paftası
- EK 29 Ticaret değerlendirme paftası
- EK 30 Kamu yapıları-kamusal açık alanlar değerlendirme paftası
- EK 31 Sentez değerlendirme paftası
- EK 32 Konuralp Arkeolojik Parkı Peyzaj Projesi
- EK 33 Konuralp Arkeolojik Parkı Tasarım Öneri Paftası
- EK 34 Konuralp Antik Tiyatro ve Sahne Binası Rölöve Çizimleri

EK 1 960 sayılı kurul kararı

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 30/04/2013 - 59
Karar tarihi ve No : 30/04/2013 - 960

Toplantı Yeri
Kocaeli

-I-

Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesinde bulunan Prusias ad Hypium antik kentinin belirlenmiş olan I. ve II. Derece Arkeolojik Sit Alanları güneyindeki alanın III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmesine ilişkin Kurulumuzun 20.03.2013 tarih ve 894 sayılı kararının düzeltilmesine ilişkin Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 17.05.2013 tarih ve 76141 sayılı yazısı incelendi. Raportör raporu okundu, dosyası incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Kurulumuzun 20.03.2013 tarih ve 894 sayılı kararının; 'Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesinde bulunan Prusias ad Hypium antik kentinin belirlenmiş olan I. ve II. Derece Arkeolojik Sit Alanı Sınırları dışında kalan ve kalıntıların gözlemlendiği belirtilen alanlara ilişkin Kurulumuzun 13/03/2013 tarih ve 889 sayılı kararında talep edilen paftaların hazırlanarak iletildiği 19.03.2013 tarihli raportör raporu okundu, dosyası incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesinde Bulunan Prusias ad Hypium antik kentinin sur içi kısmında belirlenmiş olan I. ve II. Derece Arkeolojik Sit Alanının güneyine doğru uzanan alanın sınırları karar eki paftada gösterildiği şekliyle III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmesine, Konuralp Beldesinde bulunan I., II. ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanları için K.A.İ.P.'lerinin ivedilikle hazırlanmasına, III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenen sınırları karar eki paftada belirtilen alanda yapılaşma nizamı olarak;

- III. Derece Arkeolojik Sit Alanının içinden geçen Düzce – Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan alanda; Ayrık Nizam, 3 kat yapılaşma izni verilmesine, ön bahçe çekme mesafesi 5m, yan bahçe çekme mesafesi 3m, arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,30 olarak belirlenmesine,
- III. Derece Arkeolojik Sit Alanının içinden geçen Düzce – Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan, karar eki paftada A bölgesi olarak işaretli alanlarda 2 kat yapılaşma izni verilmesine, yapılaşma nizamı olarak; Ayrık Nizam, ön bahçe çekme mesafesi 5m, yan bahçe çekme mesafesi 3m, arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,30 olarak belirlenmesine,
- III. Derece Arkeolojik Sit Alanının içinden geçen Düzce – Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan, karar eki paftada B bölgesi olarak işaretli alanlarda 4 kat yapılaşma izni verilmesine, yapılaşma nizamı olarak; Ayrık Nizam, ön bahçe çekme mesafesi 5m, yan bahçe çekme mesafesi 3m, arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,30 olarak belirlenmesine,
- III. Derece Arkeolojik Sit Alanının içinden geçen Düzce – Akçakoca karayolunun kuzeyinde kalan, karar eki paftada, C bölgesi olarak işaretli alanda 5 kat yapılaşma izni verilmesine, yapılaşma nizamı olarak; Ayrık Nizam, ön bahçe çekme mesafesi 5m, yan bahçe çekme mesafesi 3m, arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,40 olarak belirlenmesine,
- III. Derece Arkeolojik Sit Alanının içinden geçen Düzce – Akçakoca karayolunun güneyinde kalan alanda; Ayrık Nizam, 2 kat, ön bahçe çekme mesafesi 5m, yan bahçe çekme mesafesi 3m, arka bahçe çekme mesafesi h/2, maksimum TAKS 0,30 olarak belirlenmesine,



Dosya No: 81.00.29

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

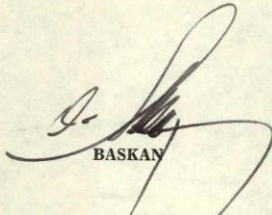
K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 297-13.10.1978
Karar No. ve Tarihi : A-1367-14.10.1978

Toplantı yeri :
İ S T A N B U L

Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp (Üskübü) Bucağındaki eski eserlerin tescili hakkında Kültür Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 10.10.1978 tarih, 477-2(14)-8239 sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

Bolu, İli, Düzce İlçesi, Konuralp (Üskübü) Bucağındaki (Ekli Listede adları yazılı olan) eski eserlerin ve (ekli haritada belirtilen sınırlar içinde) eski eser sahalarının (I. ve II. Derece Arkeolojik SİT olarak) 1710 ve 5805 sayılı yasalar uyarınca korunması gerekli eski eser ve sahası olarak tesciline karar verildi.


BASKAN

BAŞKANVEKİLİ

Üye Akozan (Feridun)	Üye Aktepe (Münir)	Üye Akurgal (Ekrem)	Üye Alkım (Bahadır)	Üye Alsac (Orhan)
Bulunmadı				
Üye	Üye Eyice (Semavi)	Üye Kırznoğlu (Fahrettin)	Üye Kuban (Doğan)	Üye Kuran (Aptullah)
Bulunmadı				
Üye Bilir (Remin)	Üye Ögel (Semra)	Üye Söylemezoğlu (H. Kemali)	Üye Tayla (Hüsrev)	Üye Tandoğan (Rifat)
Üye Kültür Müsteşarı Şerafettin Turan	Üye Vakıflar Genel Müdürü Şener Yılmaz	Üye Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Arkeolog. Aykut Üzet	Üye Turizm Genel Müdürü V. Ömer Faruk Sever	Üye Planlama ve İmar Genel Müdürü Orhan Eronat
Bulunmadı				
Üye				

6.11.1978:GS/AS

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları
Yüksek Kurulu

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi : 59, 2-3/7/1987
Karar No. ve Tarihi : 3444, 2/7/1987



Toplantı yeri :
ANKARA

Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp (Üskübü) Bucağında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 14.10.1978 gün ve A-1367 sayılı kararı ile belirlenen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile 1.ve 2.derece arkeolojik sit alanlarının, 2981 sayılı Kanun'un 6.maddesi uyarınca, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Bolu Müzesi Müdürlüğü uzmanlarınca yeniden incelenmesi sonucu hazırlanan dokümanlar incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

-Konuralp (Üskübü) Bucağı, I.ve II.Derece Arkeolojik Sit Alanları sınırlarının, ekli 1/1000 ölçekli halihazır haritada belirtilen şekli ile uygun olduğuna,

-Ekli listede belirtilen antik kalıntıların 2863 sayılı Kanun uyarınca korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescilinin devamına,

-Ekli 1/1000 ölçekli halihazır haritalarda sınırları belirtilen 1.ve 2.derece arkeolojik sit alanları dışındaki yeni yapılanmalarda temel hafriyatının Bolu Müzesi Müdürlüğü uzmanları denetiminde yapılmasına,

-Çiftepınarlar Mahallesi, Topçu Sokak, NO:14'de bulunan yapının, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı özelliğini kaybetmesi nedeniyle tescil kaydının kaldırılmasına,

./...

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU
K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 59, 2-3/7/1987
Karar No. ve Tarihi : 3444, 2/7/1987

Toplantı yeri :
ANKARA

-2-

-Çarşıiçi Caddesi, NO:34'de bulunan yapının, 2863 sayılı Kanun uyarınca korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tesciline,
karar verildi.



Ertan CİREMLİ
BAŞKAN
Müsteşar

Üye Akozan (Feridun)	Üye Aktan (Tahir)	Üye Çubuk (Mehmet)	Üye Emre (Kutlu)	Üye Karamağ. (Halûk)
	Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı	
Üye Öney (Gönül)	Üye Boysal (Yusuf)	Üye Tankut (Gönül)	Üye Müsteşar Yardımcısı	Üye Özcan (Gültekin)
Bulunmadı				Bulunmadı
Üye Es. Eser. ve Müzeler Genel Müdürü	Üye Turizm Genel Müdürü	Üye Yapı İşleri Genel Müdürü	Üye Orman Genel Müdürü	Üye Vakıflar Genel Müdürü
Yardımcı (Nurettin)	Önder (Zühtü)	Ünal (Tankut)	Karadeniz (M. Ali)	Hahraman (Kemal)
			Bulunmadı	

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU
K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 59, 2-3/7/1987
Karar No. ve Tarihi : 3444, 2/7/1987

Toplantı yeri :
ANKARA

2863 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TESCİLİ DEVAM EDEN ANTİK
KALINTILAR

Env NO:	Adı	Adresi
1	Antik Tiyatro	Bolu İli,Düzce İlçesi,Konuralp Bucığı,
2	Surlar Atlı Kapı	" " " " " "
3	Sur Kemerleri	" " " " " "
4	Konut	Çarşı İçi Cad,NO:34
5	Roma Köprüsü	Bolu İli,Düzce İlçesi,Konuralp Bucığı,
	Üskübü(Prusias -Ad-	
	Hypium(Sit'i I.II.Derece)	
6	Mozayikli Alan	



Seyhan KIVANÇ
Şube Müdürü

Ertan ÖIRELİ
BAŞKAN
Müsteşar

Üye Akozan (Feridun)	Üye Aktan (Tahir)	Üye Çubuk (Mehmet)	Üye Emre (Kutlu)	Üye Karamağazlı (Halûk)
Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı
Üye Öney (Gönül)	Üye Boysal (Yusuf)	Üye Tankut (Gönül)	Üye Müsteşar Yardımcısı	Üye Özkan (Gültekin)
Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı	Bulunmadı
Üye Es. Eser. ve Müzeler Genel Müdürü	Üye Turizm Genel Müdürü	Üye Yapı İşleri Genel Müdürü	Üye Orman Genel Müdürü	Üye Vakıflar Genel Müdürü
Yardımcı (Nurettin)	Önder (Zühtü)	Ünal (Tankut)	Karadeniz (M. Ali)	Kahraman (Kemal)
			Bulunmadı	

(14.02/3)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ANKARA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 3.4.1990 110
Karar Tarihi ve No. : 3.4.1990 1196

Toplantı Yeri :
ANKARA

Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp Nahiyesi, Aynalı Köyü,
Tepecik mevkiine ilişkin Bolu Valiliği Kültür Müdürlüğü'nün 3.7.1989
gün ve TÖR-KM.14.690/1978 ve 7.7.1989 gün ve TÖR-KM.14.696/2019
sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp Nahiyesi, Aynalı Köyü,
Tepecik mevkiinde Düzce Orman İşletmesi Müdürlüğü'nce ağaçlandıırma
çalışmaları sırasında Roma Dönemine ait bir başsız erkek heykeli, bir
adet ionik sütun başlığı, granit taşından yontularak yapılmış dik-
dörtgen prizma şeklinde taşlar, ayrıca bol miktarda tuğla ve keramik
parçalarına rastlanıldığına Bolu Müze Müdürlüğü'nün 14.6.1989 tarihli
raporlarından anlaşıldığına,

Ekli 1/25000 ölçekli haritada işaretlenen alanın 2863 ve 3386
sayılı yassalar uyarınca korunması gerekli taşınmaz kültür özelliği
göstermesi nedeniyle I.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil
edilmesine,

Söz konusu alanın 1/5000 ölçekli harita üzerinde sınırlarının
tam olarak tespiti için Bolu Müze Müdürlüğü, Ankara Kültür ve Tabiat
Varlıklarını Koruma Kurulu Büro Müdürlüğü ve Düzce Kadastro Müdürlüğü
elemanlarınca yerinde incelenerek sınırlarının belirlenmesine,

Konuralp (Üskübu) ve çevresindeki taşınmaz kültür varlık-
larının tespit çalışmaları, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıkları
Koruma Kurulu Büro Müdürlüğü elemanlarınca yerinde yapıla-
rak, düzenlenecek bilgi ve belgelerin Kurulumuzda değerlendiril-
mek üzere iletilmesine,

./..

T.C
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ANKARA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 18.10.1991 181
Karar Tarihi ve No. : 18.10.1991 2014

Toplantı Yeri
ANKARA

Bolu,Düzce Konuralp Bucağı,Aynalı Köyü,Tepecik Mevkiinin sınır tespitine ilişkin Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 3.4.1990 gün ve 1196 sayılı kararı gereği Kurul Müdürlüğü elemanlarınca yerinde yapılan inceleme sonucu hazırlanan 4.1.1991 tarihli rapor ve Bolu Valiliği Kültür Müdürlüğü'nün 4.3.1991 gün ve TER-KM-14.720/768 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi,yapılan görüşmeler sonunda;

Bolu İli,Düzce İlçesi,Konuralp Bucağı,Aynalı Köyünde yer alan Kurulumuzun 3.4.1990 gün ve 1196 sayılı kararı ile I.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilen Tepecik Mevkii'nin,1/5000 ölçekli harita üzerinde sınırlarının Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü elemanları ile Bolu Müzesi Müdürlüğü uzmanından oluşan bir ekip tarafından belirlenmesi için gerekli incelemenin yapıldığı,

Antik dönemde kieres olarak bilinen, M.S.1.yüzyılda Roma egemenliğine geçerek Prusias ad Hypium adını alan bugünkü Konuralpın halen günümüze kadar iyi sayılabilecek durumda gelebilen büyük tiyatrosu, su kemerleri, surları,köprü ve mozaikleri ile halen Konuralp Müzesinde korunan görkemli kimari parçalarıyla Hellenistik ve Roma Dönemlerinde önemli bir doğu Bithynia Kenti olduğunun anlaşıldığına,

Tepecik Mevkiinde şimdiye kadar elegeçen ve Konuralp Müzesinde sergilenen M.S.1.yüzyıla tarihlenen bucranion,asma ve rozet be-timlemeli girlandlı lahit,giyimli Roma Dönemi heykeli ile yüzeydeki monolite sütun parçası,blok taşlar,mezar tuğlaları,seramik parçaları gibi buluntular nedeniyle bu alan Antik Prusias ad Hypium kentinin Nekropolü olduğu,ayrıca Tepecik Tepesi ile Güneydeki Tepe arasında Roma Dönemine ait yüzeyde buluntulara rastlanıldığından ekli 1/5000 ölçekli fotoğrametrik harita üzerinde sınırları belirlenen alanın 2863 ve 3386 sayılı yasalar gereğince I.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmesine,

../..

EK 6 955 sayılı kurul kararı

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ANKARA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No: 7/10/2005 52
Karar Tarihi ve No : 7/10/2005 955

Toplantı Yeri
ANKARA

Düzce İli, Merkez, Konuralp Beldesinde Belediye İmar Planına yapılacak ilave imar planı çalışmasında kullanılmak üzere Genel Müdürlüğümüze ait mevcut ve muhtemel tesis ve projelerin ve yine varsa koruma lan ve sınırlarının halihazır haritalara işlenmesi isteğine ilişkin Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 31.3.2005 gün ve 39905 sayılı yazısı ile Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 28.6.2005 gün ve 2133 sayılı raporu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Düzce İli, Merkez, Konuralp Beldesinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları ile sit alanları sınırlarının belirlendiği Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 2.7.1987 gün ve 3444 sayılı kararı ekinde dağıtımını yapılan 1/1000 ölçekli haritada sınırları yanlış işaretlenen mozaik alanının sınırlarının kararımız ekindeki haritada belirtildiği şekilde düzeltilmesine,

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 2.7.1987 gün ve 3444 sayılı karar ve eki haritalarda sınırları belirtilen I.ve II.derece arkeolojik sit sınırlarının ve ekli liste I de belirtilen taşınmaz kültür varlıklarının tescil kayıtlarının devamına,

Ayrıca Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu uzmanlarınca yerinde yapılan irdeleme sonucu belirlenen ve ekli liste II de kadastral numaraları belirtilen taşınmaz kültür varlıklarının tescil edilmelerine karar verildi.

BAŞKAN
Ark.M.Akif İSİK

BAŞKAN YARDIMCISI
Y.Şh.Pl.n.Nursun DOĞRU

ÜYE
Doç.Dr.Zeynep Yasa YAMAN

ÜYE
Av. Mehmet DOĞAN

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Nevin Turgut GÜLTEKİN
Bulunmadı

ÜYE
Y.Min.İsmail TOKER

ÜYE

ÜYE
İbrahim AYKUT
Konuralp Bld.Bşk
Bulunmadı

ÜYE

ÜYE

23.07.2007*000609

81.00/29 A.Y / 10.10.2005 S.B

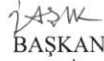
T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 23/11/2011-05
Karar Tarihi ve No : 23/11/2011- 111

Toplantı Yeri
Kocaeli

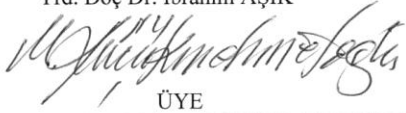
Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesi, Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi, Sarıkaş Çorak Mevkiinde bulunan, sit dışı, tescilsiz, 1369 ve 1370 parsellerde kaçak kazı yapıldığına ilişkin Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 02/11/2011 tarih ve 1439 sayılı ekli yazısı ve rapörtör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesi, Şehit Hüseyin Kıl Mahallesi, Sarıkaş Çorak Mevkiinde bulunan, 1369 ve 1370 parsellerde bulunan ve kaçak kazı sonucu ortaya çıkan yapı kalıntısının 2863 sayılı Kanunun 6. maddesine giren yerlerden olması nedeniyle ekli haritadaki şekliyle I. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmesine, alana ilişkin gerekli güvenlik önlemlerinin ilgili birimlerce alınmasına, koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılanma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının 1. Maddesi doğrultusunda uygulama yapılabileceğine, kaçak kazı faaliyetine ilişkin olarak suç duyurusunda bulunulmadıysa bulunulmasına karar verildi.


BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN
bulunmadı


ÜYE

Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

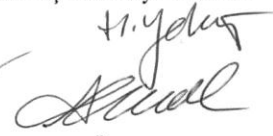
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR


ÜYE

Doç. Dr. Mehmet Z. İBRAHİMGİL


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR


ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

ÜYE
Düzce İl Temsilcisi
Yıldız AĞAYA ÇAĞAN

ÜYE
Konuralp Müze Müdürlüğü Temsilcisi
bulunmadı

Dosya No:81.00.89

O.K

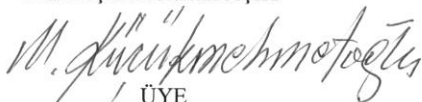
T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 08/02/2012 - 14
Karar Tarihi ve No : 08/02/2012 - 249

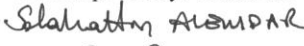
Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, tescilli, şahıs-hazine mülkiyetinde yer alan tiyatroya ilişkin Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02/07/1987 tarih ve 3444 sayılı kararının güncellenmesi talep edilen Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 20/04/2011 tarih ve B.16.0.PER.4.81.00.00.167/594 sayılı yazısı, raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, tescilli, şahıs-hazine mülkiyetinde, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02/07/1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ile Konuralp Beldesi I. Derece Arkeolojik sit alanı ilan edilen 3870, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2304, 2303, 2298, 2299, 2300, 2301, 1750, 1752, 1753, 2294, 2293, 2292, 1757, 1756, 1755, 2290, 2297, 2296, 1708, 2295, 3869, 1829, 1828, 1827, 1751, 1749, 1754, 1748, 2302, 2291 nolu parsellerin I. Derece Arkeolojik sit alanı olarak devamına, 2297, 2296, 2304, 2303, 2298, 2295, 2299, 1708, 2300, 1751, 1753, 2310, 2311 nolu parsellerde yer alan tiyatronun 2863 sayılı Kanunu'nun 6. maddesinde belirtilen yerlerden olması nedeniyle tescil edilmesine, yapı grubunun I. grup olarak belirlenmesine, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanarak Kurulumuza iletilmesine karar verildi.


BAŞKAN
Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK

ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR

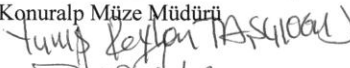
ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi




BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN


ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR


ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

ÜYE
Konuralp Müze Müdürü


Dosya No: 81.00.29

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 08/02/2012 - 14
Karar Tarihi ve No : 08/02/2012 - 250

Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, tescilli, şahıs mülkü, 2095, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2357, 2359, 2371 nolu parsellerde yer alan Batı Surlarına ilişkin Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02/07/1987 tarih ve 3444 sayılı kararının güncellenmesi talep edilen Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 20/04/2011 tarih ve B.16.0.PER.4.81.00.00.167/594 sayılı yazısı, raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, tescilli, şahıs mülkü, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02/07/1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ile tescilli, 2095, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2357, 2359, 2371 nolu parsellerde yer alan Batı Surlarının ekli haritada sınırlarının belirtildiği şekliyle I. Derece Arkeolojik Sit Alanı İlan edilmesine, alana ilişkin gerekli güvenlik önlemlerinin ilgili birimlerce alınmasına, koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılanma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının I. maddesi doğrultusunda uygulama yapılabileceğine, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlatılarak Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

BAŞKAN

Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK

ÜYE

Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÜYE

F. Türköz HAZNEDAR

ÜYE

Konuralp Belediye Temsilcisi
Selahattin ALEMDAR

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

ÜYE

Konuralp Müze Müdürü
Yunus Reyhan TAŞÇIOĞLU

Dosya No: 81.00.29

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

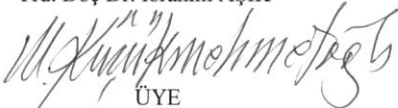
Toplantı Tarihi ve No : 20/03/2012 - 18
Karar Tarihi ve No : 20/03/2012 - 289

Toplantı Yeri
Kocaeli

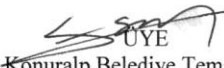
Düzce İli, Konuralp Beldesi, Düzce-Akçakoca karayolunun Çilimli yol ayrımında, şahıs ve Karayolları Genel Müdürlüğü mülkiyetinde olan Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02/07/1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ile tescillenen Roma Köprüsüne ilişkin kurtarma kazısının değerlendirilmesi talep edilen Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 15/03/2012 tarih ve B.16.4.KTM.0.81.01.160.02/387 sayılı yazısı raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Konuralp Beldesi, Düzce-Akçakoca karayolunun Çilimli yol ayrımında, şahıs ve Karayolları Genel Müdürlüğü mülkiyetinde olan Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02/07/1987 tarih ve 3444 sayılı kararı ile tescillenen Düzce Konuralp Müzesi Müdürlüğü'nce kurtarma kazısı gerçekleştirilen 165, 1163, 2076, 2072, 2073, 2074 nolu parsellerde yer alan Roma Köprüsünün ekli haritada sınırları belirtildiği şekliyle I. Derece Arkeolojik Sit alanı ilan edilmesine, koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılaşma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının 1.maddesi doğrultusunda uygulama yapılabileceğine, söz konusu Roma Köprüsüne ilişkin gerekli güvenlik önlemlerinin ilgili birimlerce alınmasına, şahıs mülkiyetinde yer alan parsellerin kamulaştırılmasının tavsiye edilmesine karar verildi.


BAŞKAN
Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK


ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR


ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi
Sürer Emre ESEN


BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR
bulunmadı

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL
bulunmadı

ÜYE
Düzce Konuralp Müzesi Müdürü
bulunmadı

Dosya No: 81.00.29

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 18/04/2012-22
Karar Tarihi ve No : 18/04/2012-343

Toplantı Yeri
Konuralp/DÜZCE

Düzce İli, Konuralp Beldesi, Terzialiler Mahallesi, sit dışı, Kızılay mülkiyetinde bulunan, Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından sosyal tesis inşa edilmesi istenen 2183 nolu parselin hafriyat inşasının denetlenmesinin talep edildiği Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 25/01/2012 tarih ve B.16.4.KTM.0.81.00.00.168/119 sayılı yazısı incelendi söz konusu parsel Kurulumuzun 08/02/2012 tarih ve 251 sayılı kararına istinaden 18/04/2012 tarihinde Kurul üyelerimizce yerinde incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Konuralp Beldesi, Terzialiler Mahallesi, sit dışı, Kızılay mülkiyetinde bulunan, 2183 nolu parselin III. Derece Arkeolojik Sit alanı ilan edilmesine, koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi yapılaşma koşulları olarak KTVKYK'nın 658 sayılı ilke kararının 3.maddesi doğrultusunda uygulama yapılabileceğine, alanda ilgili Müze Müdürlüğü denetiminde sondaj ve temizlik çalışmasının tamamlanmasına, yapılması planlanan tesisin arkeolojik kalıntı ve buluntuları in-situ olarak koruyacak ve sergileyecek şekilde mimari projesinin hazırlanarak kurulumuza iletildikten sonra konunun yeniden değerlendirilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK
bulunmadı

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÜYE
Zinnur BÜYÜKGÖZ
bulunmadı

ÜYE
Serap PARLADI

ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi
Şükrü Emre ESEN

ÜYE
Düzce Konuralp Müzesi Müdürü
Yunus Reyhan TAŞCIOĞLU

Dosya No: 41.00.763

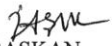
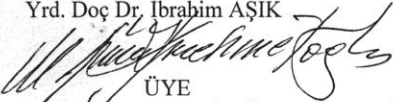
T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 09/05/2012 - 25
Karar Tarihi ve No : 09/05/2012 - 378

Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Konuralp Beldesi, tescilli, şahıs mülkü 1788, 1789, 1790, 1794, 1795, 1800, 1801, 1802, 1804, 1806, 1924 nolu parsellerde yer alan Atlı Kapı ve uzantısı olan Güney Surlarına ilişkin Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 02/07/1987 tarih ve 3444 sayılı kararının değerlendirilmesi talep edilen Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 17/11/2011 tarih ve B.16.0.KTM.0.81.00.00.168/1133 sayılı yazısı incelendi söz konusu parsel Kurulumuzun 14/12/2011 tarih ve 158 sayılı kararına istinaden 18/04/2012 tarihinde Kurul üyelerimizce yerinde incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Konuralp Beldesi, tescilli, şahıs mülkü 1788, 1789, 1790, 1794, 1795, 1800, 1801, 1802, 1804, 1806, 1924 nolu parsellerde yer alan Atlı Kapı ve uzantısı olan Güney Surlarının 2863 sayılı yasa kapsamına giren yerlerden olması nedeniyle tesciline, yapı grubunun 1. grup olarak belirlenmesine, önemli bir antik kent olan Prusias Ad Hypium antik kentinin sit durumunun irdelenebilmesi için ilgili birimlerce hazırlanacak 1/1000 ölçekli halihazır harita ve 1/1000 ölçekli imar planı üzerinde sit alanlarının işaretlenerek Kurulumuza iletilmesinden sonra konunun değerlendirilmesine karar verildi.


BAŞKAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK

ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU


BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN


ÜYE
Zinnur B. YÜRGÖZ


ÜYE
Serap PARLADI


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL
bulunmadı


ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi
Şükrü Emre ESEN


ÜYE
Düzce Konuralp Müze Müdürü
Yunus Reyhan TAŞCIOĞLU

Dosya No: 81.00.29

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 02/02/2011 - 149
Karar Tarihi ve No : 02/02/2011 - 1827

Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesi, Çifte Pınarlar Mahallesi, Kaleler Sokakta GEEAYK'nın 13/10/1978 tarih ve A-1367 sayılı kararı ile tescilli su kemeri ayaklarının bulunduğu 402 parselin karşısında bulunan 383 ve 384 parsellerde yapılması planlanan elektrik hattı şebeke tadilatına ilişkin Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 06/01/2011 tarih ve B.16.0.PER.4.81.00.169.12/16 sayılı yazısı ve raportör raporu okundu. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesi, Çifte Pınarlar Mahallesi, Kaleler Sokakta GEEAYK'nın 13/10/1978 tarih ve A-1367 sayılı kararı ile tescilli su kemeri ayaklarının bulunduğu 402 parselin karşısında bulunan 383 ve 384 parsellerde yapılması planlanan projenin mevcut elektrik direklerini ve hattını yenileme çalışmalarını kapsadığından uygun olduğuna, söz konusu taşınmazların yapı grubunun 2. grup olarak belirlenmesine, kemer ayaklarına ilişkin rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza getirilmesine, 402 parselde bulunan konutlara ilişkin ilgili karar gereği olarak tescil şerhinin tapuya işlenmesine, 402 parselde bulunan konutlara ilişkin tapu ve ruhsat belgelerinin ıslak imzalı ve mühürlü olarak Kurulumuza iletilmesine karar verildi.


BAŞKAN

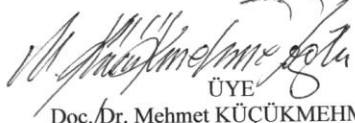
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK



BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. Mehmet Z. İBRAHİM GİL

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL
bulunmadı


ÜYE

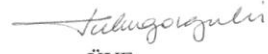
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU



ÜYE
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR
bulunmadı



ÜYE
Doç. Dr. Ş. Tülin GÖRGÜLÜ

ÜYE

Konuralp Belediye Temsilcisi
bulunmadı

ÜYE

Konuralp Müze Müdürlüğü Temsilcisi
bulunmadı

Dosya No: 81.00.29

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 04/08/2010 - 134
Karar tarihi ve No : 04/08/2010 - 1543

Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçesi, Azmimilli Mahallesi, Gazhane Caddesinde bulunan, 156 ada, 17 parselde yer alan, Düzce Şehir Mezarlığındaki 16 adet mezar taşı ve Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çifte Pınarlar Mahallesi, Ali Hamza Sokakta bulunan, 1662 parselde yer alan 4 adet mezar taşına ilişkin Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 06/07/2010 tarih ve B.16.0.PER.4.81.00.150/923 sayılı yazısı ve raporör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Azmimilli Mahallesi, Gazhane Caddesinde bulunan, 156 ada, 17 parselde yer alan, Düzce Şehir Mezarlığındaki Osmanlı Dönemine ait 16 adet mezar taşı ve Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çifte Pınarlar Mahallesi, Ali Hamza Sokakta bulunan, 1662 parselde yer alan Osmanlı Dönemine ait 4 adet mezar taşının 5226 ve 3386 sayılı Kanunlarla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 6.Maddesi doğrultusunda tescil edilmelerine karar verildi.

İbrahim Aşık
BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. Mehmet Z. İBRAHİMGİL
bulunmadı

Ayşe Fatma Erol
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

H. Yılmaz
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR

E. Özlem Aydın
ÜYE
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

Mehmet Küçükmehtetoğlu
ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÜYE
Doç. Dr. Ş. Tülin GÖRGÜLÜ
bulunmadı

ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi

İlhan Gökçe Doğan

ÜYE
Konuralp Müze Müdürlüğü Temsilcisi
bulunmadı

Dosya No: 81.00.29 72

Ek 15 7948 sayılı kurul kararı

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 246 - 12.VII.1974
Karar No. ve Tarihi : 7948 - 13.VII.1974

Karar yeri : İstanbul

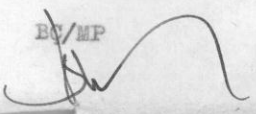
Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp (Üskübü) Bucagında bulunan Merkez Camii'nin yıkılıp, yerinde yeni cami yapılması teklifi hakkında Vakıflar Genel Müdürlüğünce gönderilen 4.VII.1974 tarih ve 14.II.40: 312 sayılı yazı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp (Üskübü) Bucagında bulunan Merkez Camii'nin antik tiyatro kalıntılarına 50 metre mesafede bulunduğuna, esasen Üskübünün bütünü ile antik bir şehir üzerinde kurulduğuna, adı geçen cami'nin yıkılarak yerinde yenisinin yapılmasının uygun bulunmadığına, mevcut ahşap cami'nin onarılarak kullanılabileceğine karar verildi.


ORHAN ALSAÇ
BAŞKAN

FERİDUN AKOZAN
BAŞKANVEKİLİ

Üye Akozan (Feridun)	Üye Aktepe (Münir)	Üye Akurgal (Ekrem)	Üye Alkım (Bahadır)	Üye Alsaç (Orhan)
	Bulunmadı		Bulunmadı	
Üye Eldem (Sedad H.)	Üye Eyice (Semavi)	Üye Kırzioğlu (Fahrettin)	Üye Kuban (Doğan)	Üye Kuran (Aptullah)
Üye Orhonlu (Cengiz)	Üye Ögel (Semra)	Üye Söylemezoğlu (H. Kemal)	Üye Tayla (Hüsrev)	Üye Yenen (Mithat)
Üye Yüngül (Naci)	Üye Kültür Müsteşarı Güvenç (Bozkurt)	Üye Vakıflar Genel Müdürü Çataklı (Osman)	Üye Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Gürçay (Hikmet)	Üye Turizm Genel Müdürü Bolu (Turgut)
Bulunmadı				
Üye Planlama ve İmar Genel Müdürü Emirhasanoğlu (Halim)	Bulunmadı			
Bulunmadı				


BC/MP

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 277-11.2.1977
Karar No. ve Tarihi : A-319-12.2.1977

Toplantı yeri :
İ S T A N B U L

Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp (Üskübü) Bucağındaki Merkez Caminin yıktırılıp, yerine yeni bir cami yapılması teklifini içeren ve konunun Kurulumuzda tekrar konuşulmasını isteyen Konuralp Belediye Başkanlığı'nın 5.11.1976 gün ve 264 sayılı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 1.2.1977 gün ve 732-4(14)-791 sayılı yazısı üzerine Kurulumuzda yapılan tekrirî müzakeresi sonunda:

Bolu İli, Düzce İlçesi, Konuralp Bucağındaki Merkez Camii için Kurulumuzun aldığı 13.VII.1974 gün ve 7948 sayılı kararının değiştirilmesine gerek olmadığına, mevcut Caminin onarımı için, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce hazırlanacak tekniğine uygun tam rölöve ve onarım projesinin Kurulumuza gönderilmesine karar verildi.

Doğ. ORHAN ALSAÇ

H. KEMALİ SÖYLEMEZOĞLU

B A Ş K A N

BAŞKANVEKİLİ

Üye
Akozan (Feridun)

Bulunmadı

Üye
Eldem (Sedad H.)

Bulunmadı

Üye
Biler (Remin)

Üye
Kültür Müsteşarı
Bilgiç (Emin)

Üye
İstanbul Vakıflar
Baş Müdürü
Tandoğan (Rifat)

Bulunmadı

Üye
Aktepe (Münir)

Bulunmadı

Üye
Eyice (Semavi)

Üye
Ögel (Semra)

Üye
Vakıflar Genel Müdürü
Çataklı (Osman)

Üye
Akurgal (Ekrem)

Üye
Kırzioğlu (Fahrettin)

Üye
Söylemezoğlu (H. Kemal)

Üye
Eski Eserler ve Müzeler
Genel Müdürü
Gürçay (Hikmet)

Üye
Alkım (Bahadır)

Bulunmadı

Üye
Kuban (Doğan)

Üye
Tayla (Hüsrev)

Üye
Turizm Genel Müdürü
Kezer (Aydın)

Üye
Alsaç (Orhan)

Bulunmadı

Üye
Kuran (Aptullah)

Üye
Yenen (Mithat)

Bulunmadı
Üye
Planlama ve İmar
Genel Müdürü
Yüceyalçın (Kayhan)

Bulunmadı

EK 17 A-3106 sayılı kurul kararı

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 329,23.7.1981
Karar No. ve Tarihi :A-3106,25.7.1981

Toplantı yeri :
ANKARA

Bolu İli,Düzce İlçesi Konuralp (Üskübü) Merkez Camisinin onarımına ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğünün 17.7.1981 gün ve 14/312 sayılı yazısı okundu,ekleri incelendi,yapılan müzakeresi sonunda:

Bolu İli,Düzce İlçesi konuralp (Üskübü)merkez camisinin ekteki onanlı rölöve projesine uygun olarak onarımının yapılmasında bir sakınca olmadığına karar verildi.

Prof.ÖRHAN ALSAÇ

Prof.Dr.DOĞAN KUBAN

B A Ş K A N

BAŞKANVEKİLİ

Üye
Akozan (Feridun)

Üye
Aktepe (Münir)

Üye
~~XXXXXXXXXX~~
Akdoğan (Ekrem)

Üye
~~XXXXXXXXXX~~
Akdoğan (Ekrem)

Üye
Alsaç (Orhan)

Bulunmadı

Bulunmadı

Bulunmadı

Bulunmadı

Üye
Serdaroğlu (Ümit)

Üye
Eyice (Semavi)

Üye
Kırmızıoğlu (Fahrettin)

Üye
Kuban (Doğan)

Üye
Kuran (Aptullah)

Üye
Biler (Remin)

Üye
Ögel (Semra)

Üye
Erder (Cevat)

Üye
Tayla (Hüsrev)

Bulunmadı
Üye
Tandoğan (Rifat)

Üye
Kültür Müsteşarı

Bulunmadı
Üye
Vakıflar Genel Müdürü

Bulunmadı
Üye
Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü

Üye
Turizm Genel Müdürü

Üye
Planlama ve İmar Genel Müdürü

Kemal Gökçe

Galip Yiğitgüden

Nurettin Yardımcı

Ömer Faruk Sever

Erdem Kırdar

Rauf Beyru
Üye

Bulunmadı

Bulunmadı

6.11.1981:MAC/AS

EK 18 346 sayılı kurul kararı

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

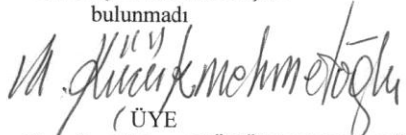
Toplantı Tarihi ve No : 18/04/2012-22
Karar Tarihi ve No : 18/04/2012- 346

Toplantı Yeri
Konuralp/DÜZCE

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftepınar Mahallesi, sit dışı, şahıs mülkü, 18 pafta 1746 nolu parselde bulunan taşınmazın tescil durumunun değerlendirilmesi talep edilen Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 26/03/2012 tarih ve B.16.4.KTM.0.81.01.00.168/425 sayılı yazısı, raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftepınar Mahallesi, sit dışı, şahıs mülkü, 18 pafta 1746 nolu parselde bulunan 2863 sayılı Kanunun 6. maddesinde belirtilen yerlerden olması nedeniyle tescil edilmesine, yapı grubunun II. grup olarak belirlenmesine, yapıya ilişkin can ve mal güvenliğinin ilgili birimlerce alınmasına, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza getirilmesine karar verildi

BAŞKAN
Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK
bulunmadı

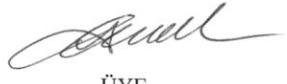

(ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

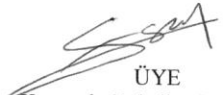

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE
Zinnur BÜYÜKGÖZ
bulunmadı


ÜYE
Serap PARLADI


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR


ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL


ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi
Şükrü Emre ESEN

Dosya No: 81.00.97

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 18/04/2012-22
Karar Tarihi ve No : 18/04/2012-347

Toplantı Yeri
Konuralp/DÜZCE

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftepınar Mahallesi, sit dışı, şahıs mülkü, 18 pafta 1738 nolu parselde bulunan taşınmazın tescil durumunun değerlendirilmesi talep edilen Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 26/03/2012 tarih ve B.16.4.KTM.0.81.01.00.168/424 sayılı yazısı, raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftepınar Mahallesi, sit dışı, şahıs mülkü, 18 pafta 1738 nolu parselde bulunan taşınmazın 2863 sayılı Kanunu'nun 6. maddesinde belirtilen yerlerden olması nedeniyle tescil edilmesine, yapı grubunun II. grup olarak belirlenmesine, yapıya ilişkin can ve mal güvenliği ile ilgili tedbirlerin ilgili birimlerce alınmasına, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza getirilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK
bulunmadı

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÜYE
Zinnur BÜYÜKGÖZ
bulunmadı

ÜYE
Serap PARLADI

ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi
Şükrü Emre ESEN

Dosya No: 81.00.98

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

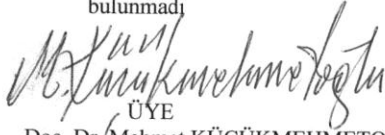
Toplantı Tarihi ve No :18/04/2012 - 22
Karar Tarihi ve No :18/04/2012 -350

Toplantı Yeri
Konuralp/Düzce

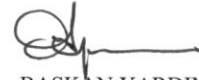
Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftapınarlar Mahallesi, sit dışı, şahıs mülkü 18 pafta, 1745 parselde bulunan taşınmazın tescil durumunun değerlendirilmesine ilişkin Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 26.03.2012 tarih ve 426 sayılı yazısı, raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftapınarlar Mahallesi, sit dışı, şahıs mülkü 18 pafta, 1745 parselde bulunan taşınmazın 2863 sayılı Kanunun 6. maddesinde belirtilen yerlerden olması nedeniyle tescil edilmesine, yapı grubunun II. grup olarak belirlenmesine, yapıya ilişkin can ve mal güvenliğinin ilgili birimlerce alınmasına, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza getirilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK
bulunmadı


ÜYE

Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

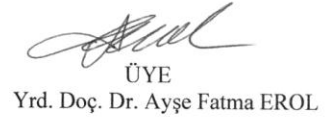


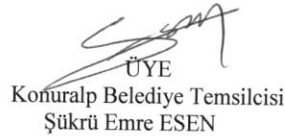
BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE
Zinnur BÜYÜKGÖZ
bulunmadı


ÜYE
Serap PARLADI


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR


ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL


ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi
Şükrü Emre ESEN

Dosya No: 81.00.94

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

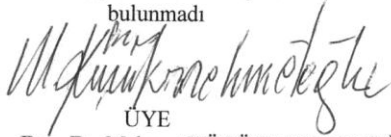
Toplantı Tarihi ve No :18/04/2012 - 22
Karar Tarihi ve No :18/04/2012 - 349

Toplantı Yeri
Konuralp/Düzce

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftepınarlar Mahallesi, I.Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları içinde kalan, şahıs mülkü, 18 pafta, 1825 ve 1826 parsellerde bulunan taşınmazın tescil durumunun değerlendirilmesine ilişkin Düzce Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 26.03.2012 tarih ve 427 sayılı yazısı, raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Çiftepınarlar Mahallesi, I.Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları içinde kalan, şahıs mülkü, 18 pafta, 1825 ve 1826 parsellerde bulunan taşınmazın 2863 sayılı Kanunun 6. maddesinde belirtilen yerlerden olması nedeniyle tescil edilmesine, yapı grubunun II. grup olarak belirlenmesine, yapıya ilişkin can ve mal güvenliğinin ilgili birimlerce alınmasına, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza getirilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Yrd. Doç Dr. İbrahim AŞIK
bulunmadı


ÜYE

Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

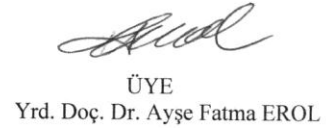


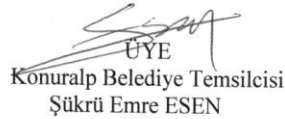
BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE
Zinnur BÜYÜKGÖZ
bulunmadı


ÜYE
Serap PARLADI


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR


ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL


ÜYE
Konuralp Belediye Temsilcisi
Şükrü Emre ESEN

Dosya No: 81.00.95

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 02/03/2011 - 152
Karar Tarihi ve No : 02/03/2011 - /559

Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçe, Kemerkasım Köyü, Kışla Mevkide, sit dışı, tescilsiz alanda, şahıs mülkiyetindeki 124 ada, 7 parselde ve tapulama harici alanda tespit edilen su kemerine ilişkin Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 31/01/2011 tarih ve B.16.0.PER.4.81.00.00.168/178 sayılı yazısı ve raportör raporu okundu. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçe, Kemerkasım Köyü, Kışla Mevkide, sit dışı, tescilsiz alanda, şahıs mülkiyetindeki 124 ada, 7 parselde ve tapulama harici alanda tespit edilen Roma Dönemine ait anıtsal yapı olan Kemerkasım su kemerinin 5226 ile 3386 sayılı kanunlarla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunun 6. Maddesine giren yerlerden olması nedeniyle tescil edilmesine, taşınmazın yapı grubunun 2. grup olarak belirlenmesine, su kemerine ilişkin rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin Kurulumuza getirilmesine karar verildi.


BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK



BAŞKAN YARDIMCISI

Doç. Dr. Mehmet Z. İBRAHİMGİL

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL
bulunmadı

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR
bulunmadı



ÜYE

Doç. Dr. E. Özlem AYDIN



ÜYE

Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

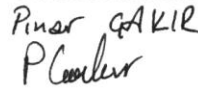


ÜYE

Doç. Dr. Ş. Tülin GÖRGÜLÜ

ÜYE

Düzce İl Temsilcisi



Dosya No: 81.00.85

**T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU**

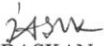
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No :09/01/2013 -48
Karar Tarihi ve No :09/01/2013 -788

Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçesi, Kemer Kasım köyü sınırları içerisinde bulunan, Kocaeli KTVKKB'nun 02.03.2011 tarih ve 1859 sayılı kararı ile tescil edilen 124 ada 7 parsel ve tescil harici alanda yer alan Su Kemerleri'nin mülkiyetine ilişkin 14/12/2012 tarih ve B.16.4.KTM.0.81.00.00.168/1707 sayılı Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yazısı, ilgi yazı ekindeki tapu belgesi ve raportör raporu okundu. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçesi, Kemer Kasım köyü sınırları içerisinde bulunan, Kocaeli KTVKKB'nun 02.03.2011 tarih ve 1859 sayılı kararı ile tescil edilen 124 ada 7 parsel ve tescil harici alanda yer alan Su Kemerleri'nin mülkiyet bilgilerine ilişkin, sehven şahıs mülkiyeti olarak belirtilen 124 ada 7 parselin hazine mülkiyeti olarak düzeltilmesine karar verildi.


BAŞKAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK


BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

ÜYE
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU
bulunmadı


ÜYE
Zinnur BÜYÜKGÖZ


ÜYE
F. Türköz HAZNEDAR


ÜYE
Serap PARLADI

ÜYE
Düzce İl Temsilcisi
bulunmadı

Dosya No: 81.00.85

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 16/06/2009 - 93
Karar Tarihi ve No : 16/06/2009 - 921

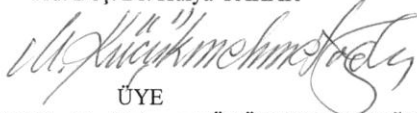
Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesinde, Yörtüklertepe Mevkiinde, G26-14b paftada orman arazisinde bulunan, sit dışı, tescilsiz, 14/11/2008 tarihli ve 1329 sayılı Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yazısında belirtilen ve ağaçlandırma çalışmaları sırasında ortaya çıkan, Konuralp Müze Müdürlüğü uzmanları tarafından tespit çalışmaları yapılan taşınmazın tescili hakkında yapılan görüşmeler sonucunda;

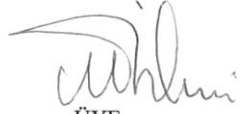
Düzce İli, Merkez İlçesi, Konuralp Beldesinde, Yörtüklertepe Mevkiinde, G26-14b paftada orman arazisinde bulunan, sit dışı, tescilsiz taşınmazın bulunduğu mevkide Bizans Dönemine ait çok sayıda mezar tuğlası, insan kemikleri, duvar kalıntıları ve kireç taşından işlenmiş dikdörtgen bloklar olduğu Konuralp Müze Müdürlüğü uzmanları tarafından rapor ve fotoğraflarla belirtilmektedir. Söz konusu taşınmazın 5226 ile 3386 sayılı kanunlarla değişik 2863 sayılı Kanun kapsamında yer alan kültür ve tabiat varlıklarından olması nedeniyle Nekropol alanı olarak tesciline karar verildi.



BAŞKAN
Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR



ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU

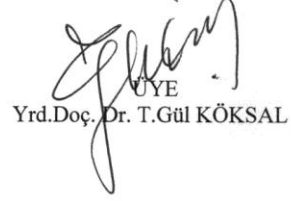


ÜYE
Doç. Dr. Mehmet Z. İBRAHİMGİL

ÜYE
Düzce İl Temsilcisi
Canan ÖZER



BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK



ÜYE
Yrd. Doç. Dr. T. Gül KÖKSAL

ÜYE
Mimar Müjgan KURTGİL

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL
bulunmadı

ÜYE
Konuralp Müzesi Temsilcisi
bulunmadı

Dosya No: 81.00.70

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KOCAELİ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 30/06/2010 - 130
Karar Tarihi ve No : 30/06/2010 - **15-8**

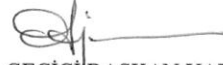
Toplantı Yeri
Kocaeli

Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesi, Tepecik-Doğancı Mevkiinde, sit dışı, tescilsiz alanda, 1 pafta, 48 parselde gerçekleştirilen kaçak kazı faaliyetine ilişkin Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 09/06/2010 tarih ve B.16.0.PER.4.81.00.150/778 sayılı yazısı ve raportör raporu okundu, ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonucunda;

Düzce İli, Merkez İlçe, Konuralp Beldesi, Tepecik-Doğancı Mevkiinde, sit dışı, tescilsiz alanda, 1 pafta, 48 parselde gerçekleştirilen kaçak kazı faaliyetini gerçekleştirenler hakkında yasal soruşturma başlatılmadıysa başlatılmasına, emniyet tedbirlerinin ilgili birimler tarafından alınmasına, kaçak kazı çukurunun ilgili Müze Müdürlüğü denetiminde kapatılmasına ve 48 parselde yer alan tümülüstün 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 6. maddesine giren yerlerden olması dolayısıyla tesciline karar verildi.



GEÇİCİ BAŞKAN
Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR



GEÇİCİ BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. E. Özlem AYDIN

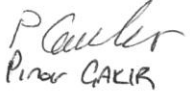


ÜYE
Doç. Dr. Mehmet Z. İBRAHİMGİL



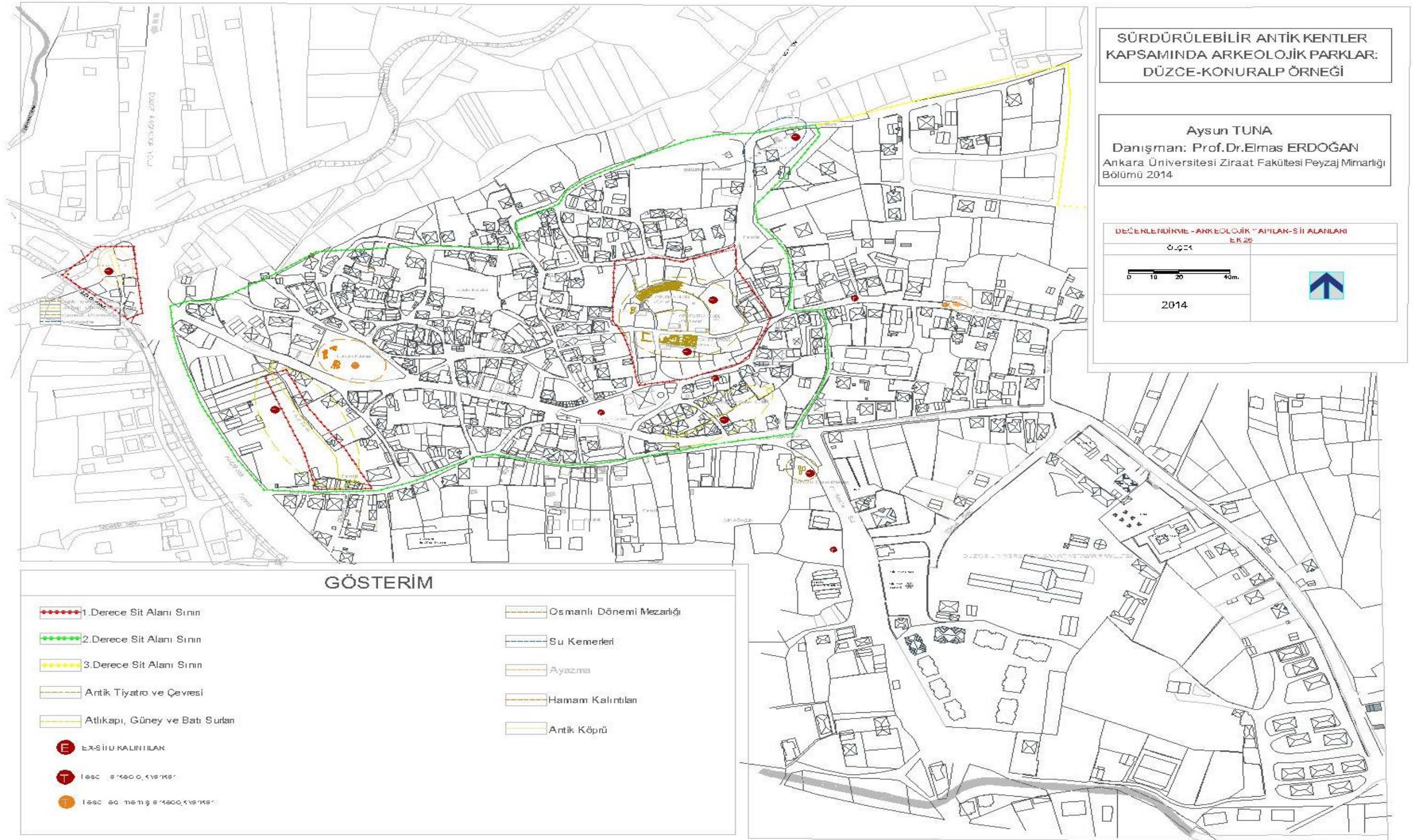
ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL

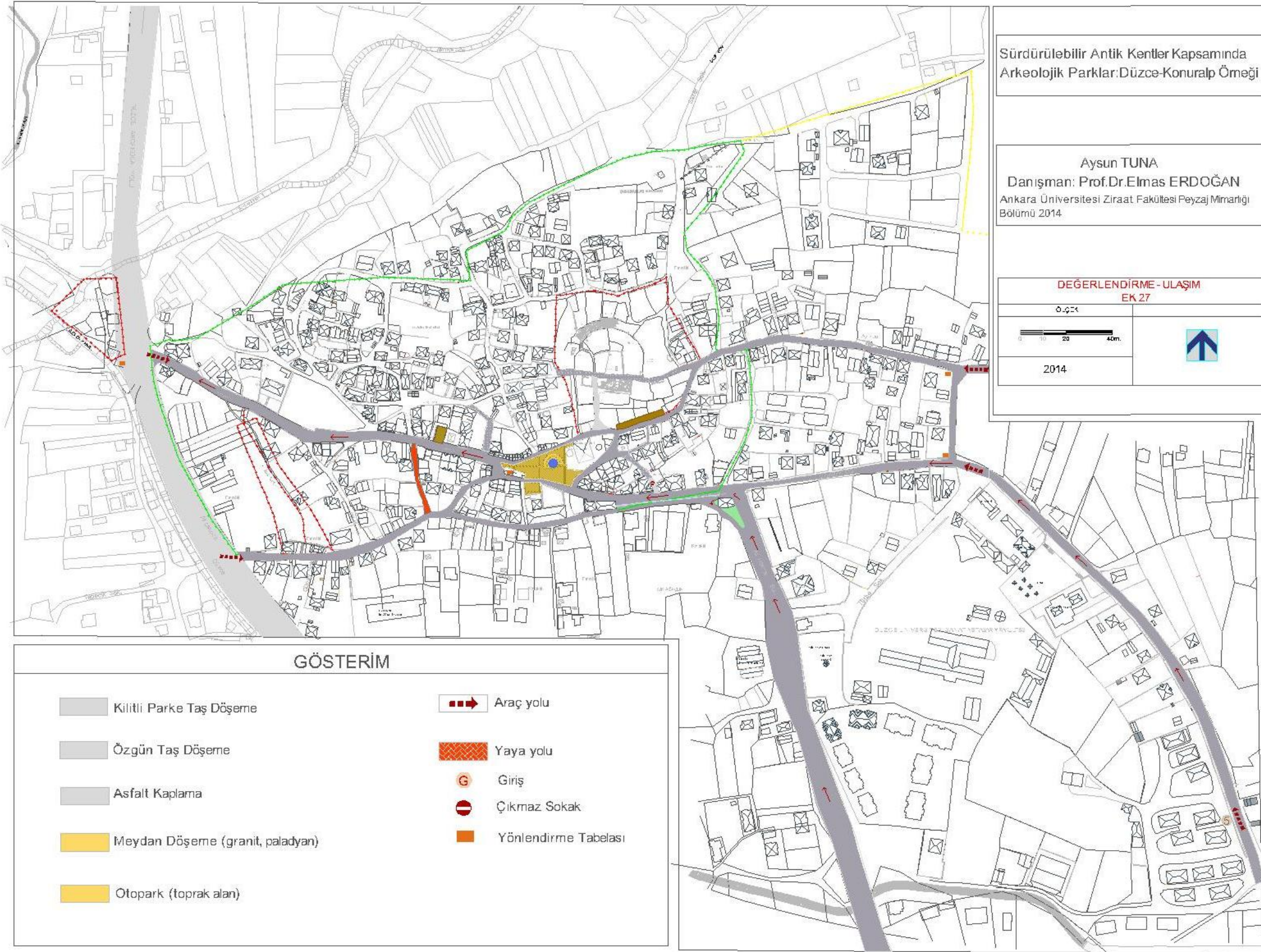
ÜYE
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞIK
bulunmadı

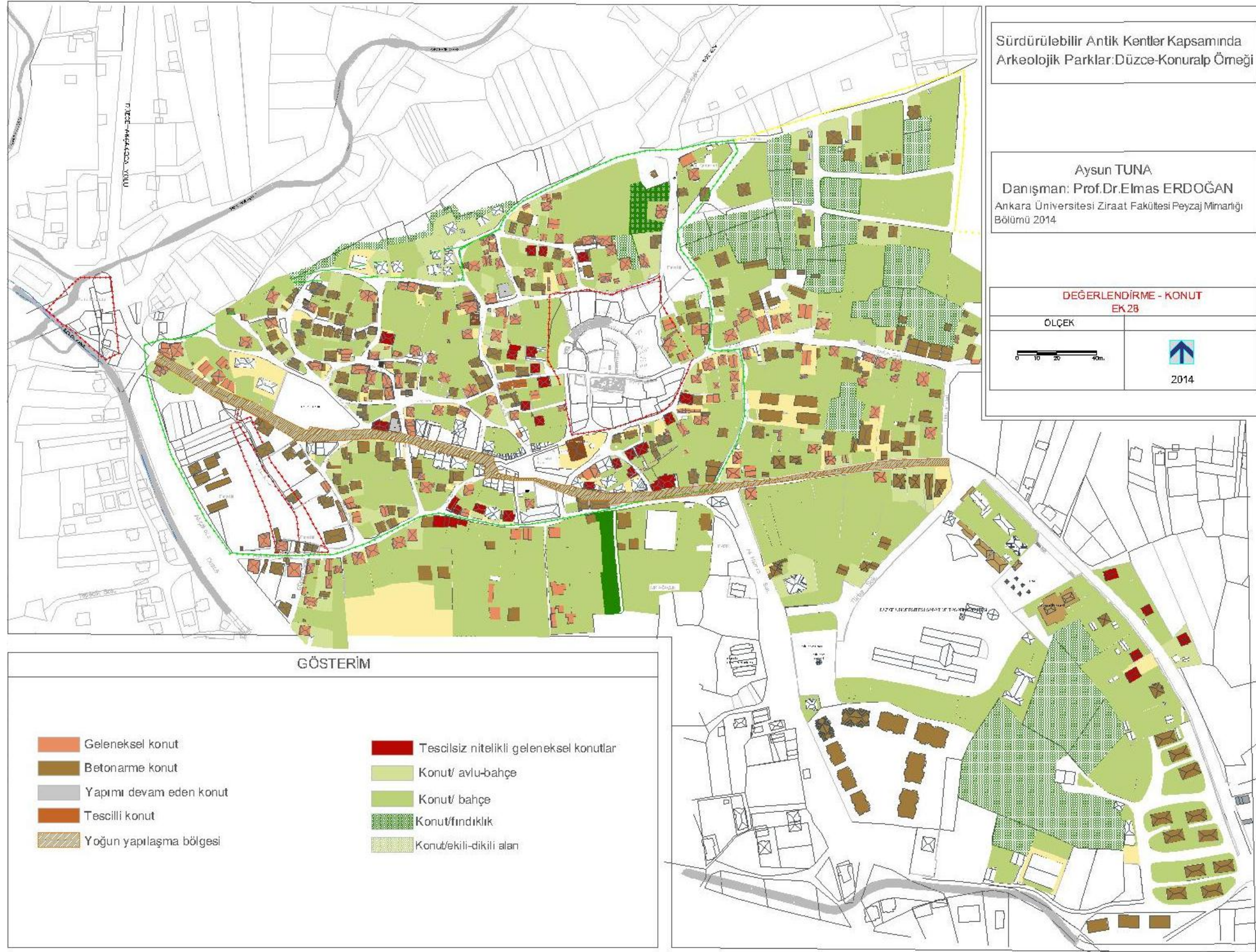
ÜYE
Düzce İl Temsilcisi

Pınar ÇAKIR

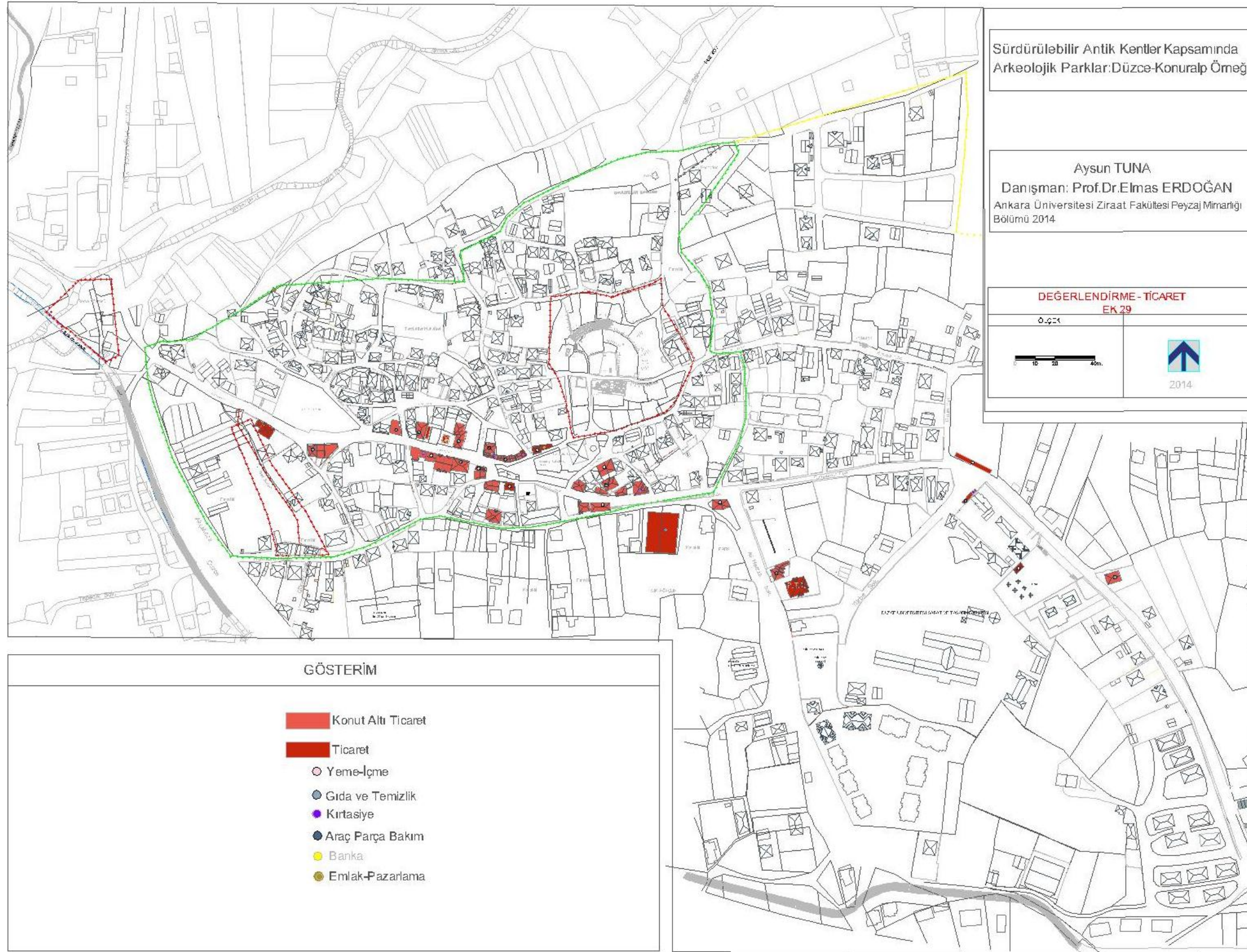
ÜYE
Konuralp Müze Müdürlüğü Temsilcisi
bulunmadı

Dosya No: 81.00.80









Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında
Arkeolojik Parklar:Düzce-Konuralp Örneği

Aysun TUNA

Danışman: Prof.Dr.Elmas ERDOĞAN

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı
Bölümü

DEĞERLENDİRME - KAMU YAPILARI-KAMUSAL AÇIKALANLAR
EK 30

ÖLÇEK

0 10 20 40m



2014

GÖSTERİM

- Kamu Yapıları
- Tescilli Kamu Yapıları
- Park Alanı
- Meydan

Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında
Arkeolojik Parklar:Düzce-Konuralp Örneği

Aysun TUNA
Danışman: Prof.Dr.Elmas ERDOĞAN
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı
Bölümü 2014

DEĞERLENDİRME - SENTEZ
EK 31

ÖLÇEK

0 10 20 40m



Eyl. 2013

GÖSTERİM

- | | | | | |
|--|---|--|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> 1.Derece S1A sınırları 2.Derece S1A sınırları 3.Derece S1A sınırları Arkeolojik alan ve çevres Atresol, Çukuyuk ve Estil Sınırları Önemli Dönem Mazarlığı Su Kanalları Ayazine Hermetik Kısıtlılar Arkeolojik ERKEK KALINLAR | <ul style="list-style-type: none"> 1. Pınar Tıy Düzene Öğün Tıy Düzene Arkeolojik Alan Meydan Düzene (günümüz) Önemli (günümüz) Gıy Çukuyuk Sınırı Yatırımların Tuzakları | <ul style="list-style-type: none"> Çukuyuk Koru Bekleme Koru Yatırımların Koru Tescilli koru Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) | <ul style="list-style-type: none"> Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) | <ul style="list-style-type: none"> Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) Koru (Meydan) |
|--|---|--|--|--|

Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında
Arkeolojik Parklar:Düzce-Konuralp Örneği

Aysun TUNA
Danışman: Prof.Dr.Elmas ERDOĞAN
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı
Bölümü 2014

KONURALP ARKEOLOJİK PARKI PEYZAJ PROJESİ

SONUÇ
EK 32

ÖLÇEK
1/1.000
0 10 20 40m

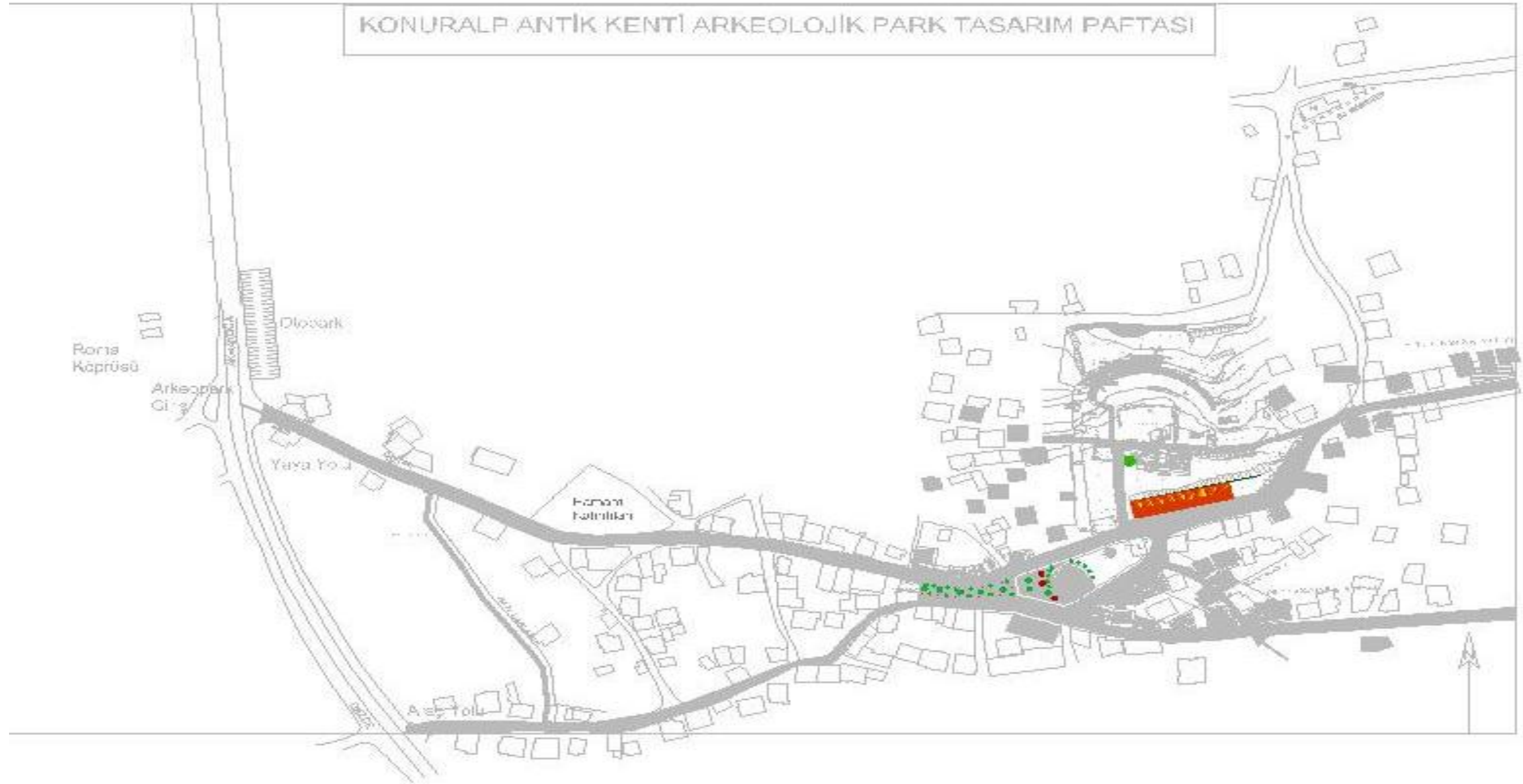


OCAK, 2014

GÖSTERİM

- Arkeotur-Nekropol Yönü
- Arkeotur-Aqueduct Yönü
- Kültür Müzesi
- Satış Birimleri (hediyeelik eşya, yöresel ürün vb.)
- Restorasyon çalışması önerine geleneksel konut
- Arkeopark Girişi ve Karşılama Merkezi

- Arkeotur
Tepecik Nekropolü- Kemerkasım Su kemerleri yönü- 8.5km.
- Araç Yolu
- Yaya Yolu
- Yürüyüş Yolu
(kompozit ahşap kaplama)
- Bilgilendirme Noktası



Konuralp Antik Kenti Arkeolojik Park Projesi- Tasarım Öneri Paftası

-

[illegible]

2. **Size** (Nbr. Orchestras)
Orchestra key: coloring (keying)

3.4. **Gazdár Alfréd** (Schneepeltz)
Schneepeltz család a peres családok között kiemelkedő

Číslo zadania: 12

Çok Katmanlı Yapı (n) = eğer ki tek katmanlı bir yapıya Rastgeleli olarak katmanlar eklenirse, Katmanlı, katmanlı ve çok katmanlı yapılar oluşur.

Yazar: F. Corral porras; eCzerlon'elerin yayinlanmasi

3. **Penelitian**
 a. **Penelitian**
 b. **Penelitian**
 c. **Penelitian**
 d. **Penelitian**
 e. **Penelitian**
 f. **Penelitian**
 g. **Penelitian**
 h. **Penelitian**
 i. **Penelitian**
 j. **Penelitian**
 k. **Penelitian**
 l. **Penelitian**
 m. **Penelitian**
 n. **Penelitian**
 o. **Penelitian**
 p. **Penelitian**
 q. **Penelitian**
 r. **Penelitian**
 s. **Penelitian**
 t. **Penelitian**
 u. **Penelitian**
 v. **Penelitian**
 w. **Penelitian**
 x. **Penelitian**
 y. **Penelitian**
 z. **Penelitian**

Verenigde Staten: balansen van betalingen in vooruitzicht verslechterd

11 Andk 10pC
Andk 10pC covers arkesollik arkesollik arkesollik arkesollik

12. `opodir \ekropolC \Yozark\%*`
`\ekropol central arkeoloji arastrmalar n ppires joun`

Sokak Czerlince bulunan ayazma yapısı Czerlince arkeolojik ayazma yapılarındandır. Formuna göre alımlar (sonelli edilmeli)tozun

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyad : Aysun TUNA

Doğum Yeri : Bolu

Doğum Tarihi:19.08.1981

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili :Almanca, İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Bolu Atatürk Süper Lisesi (1999)

Lisans : Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü (2003)

Yüksek Lisans :Universitaet für Bodenkultur Wien, Departement für Raum,Landschaft und Infrastruktur, Institut für Landschaftsarchitektur (2006-2008)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Düzce Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Uzman
2011-

Hakemli Dergiler

Tuna, A., ve Erdoğan, E., (2013). Ekolojik Kültürel Turizm Aracı Eko Müzelerin Kültürel Peyzaj Açısından İrdelenmesi, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, s:23-38, Düzce.

Erdoğan. E., ve Tuna, A. (2014), The Conservation Issues of Cultural Landscape in the Frame of UNESCO World Heritage Areas: The Case of Turkey, Elsevier Procedia-Social and Behavirol Sciences

Uluslararası Kongre Sunum

Erdoğan. E., ve Tuna A., International Congress on Management of Cultural Heritage and Cultural Memory Institutions, 17-20 Ekim 2014, İstanbul, Turkey

Tuna, A., Archaeological Parks and Its Reflects in the World, International Workshop on Evaluation of Historical Landscapes & Cultural Hertages, 21-24 Mayıs 2014, Edirne

Ulusal Kongre Sunum

Erdoğan. E., ve Tuna A., Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi ve Arkeolojik Parklar:Assos (Behramkale) Örneği, Kazdağları III.Ulusal Sempozyumu , 12-14 Mayıs 2012

Tuna, A., ve Erdoğan, E., Ekolojik Kültürel Turizm Ürünü Ekomüzeler; ECOMUSEE D'ALSACE Örneği, s:115, Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ekoloji 2013 Sempozyumu , 2-4 Mayıs 2013

Proje

Sürdürülebilir Antik Kentler Kapsamında Arkeolojik Parklar; Düzce-Konuralp Örneği, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi, Yardımcı Yürütücü, 2013-